

M. A D A M I
HISTORIA ECCLESIASTICA,

CONTINENS
RELIGIONIS PROPAGATAE GESTA,
Quae à temporibus KAROLI MAGNI, vsque ad
HENRICVM IIII acciderunt, in Ecclesia non tam
HAMBVRGENSI quàm BREMENSI, vicinif-
que locis Septentrionalibus.

Ad MS. exemplar multis in locis aucta.

EIVSDEM AVCTORIS LIBELLVS
DE SITV DANIAE,
& reliquorum quae trans Daniam sunt regionum
naturae: deque gentium istarum istis tem-
poribus, moribus religionibusque;

Nunc primum in lucem editus.

Ex Bibliotheca Generosi ac illustris Domini HENRICI
RANZOVII, Producis Cimbrici.

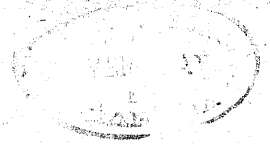
Cura ac labore

ERDOLDI LINDENBRVCH.

AVGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.
CLD. ID. XCV.

2400 40
Gallia

M. A D A M I
HISTORIA ECCLESIASTICA,

CONTINENS
RELIGIONIS PROPAGATAE GESTA,
Quæ à temporibus KAROLI MAGNI, vsque ad
HENRICVM IIII acciderunt, in Ecclesia non tam
HAMBURGENSE quàm BREMENSI, vicinis-
que locis Septentrionalibus.

Ad MS. exemplar multis in locis aucta.

EIVSDEM AVCTORIS LIBELLVS
DE SITV DANIAE,
& reliquarum quæ trans Daniam sunt regionum
natura: deque gentium istarum istis tem-
poribus, moribus religionibusque;

Nunc primum in lucem editus.

Ex Bibliotheca Generosi ac illustris Domini HENRICI
RANZOVII, Producis Cimbrici.

Cura ac labore

ERPOLDI LINDENBRVCH.

LUGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.
CLO. IO. XCV.

FORTIOR EST OVI SE QUAM OVI FORTISSIMA VINCIT
MOENIA NEC VIRTUS ALIIVS IRE POTEST

HENRICVS RANTZOV, IOH RANTZOVII F.
REGIS DANIAE IN DUCATIB. SLESVI. HOLSA.
TIA. AC DITMARSIA, VICARIVS PRAELECT,
SEGEBERGENSIS DOMIN, IN BREDENBERG
RANTZOVISHOLM. WANDESBUERGI TVSCVLA
BE CANT NVSCOV ET MELBECK

Generoso ac illustri Heroi ac Domino,
DN. HENRICO RANTZOVIO,
Serenissimi Daniae Regis in Ducatibus Sleswici,
Holsatiae & Dithmarsiae Produci, Consiliario
& Praefecto Sigebergensi, Domino hereditario
in Bredenberg, Ranzovisholm, Drakenburg,
Nutschou, Redingsdorp, Tuschenebec, Rinte-
lem, Melbec, Wandenburg &c.

Domino & patrono suo summa obser-
vantia colendo, S.

SEMPER hoc meum, Vir Gene-
rosiss. fuit, ut patriam nostram,
qua viro bono nihil amabilius
esse debet, aut ipse meis, aut alio-
rum scriptis edendis pro virili
illustrarem. Alterum feci, quam laudabiliter,
doctorum quibus me meaq. libenter subiicio sit
iudicium: alterum nunc facio. Cum enim ante
biennium abs te per litteras Adamum Bre-
mensensem, quo mihi ad historiam quam tum de
Carolo Magno parabam, usus erat, petiissem,
tu, quia tua est benignitas, non solum impressum
exemplar, sed etiam manuscriptum, quod olim
Alberti Crantzij summi illius Historici fuisse
existimo, misisti. Quod, maius otium ubi na-
ctus, cum impresso cum contulissem, deprehendi
* 2 magnam

magnam utriusq; differentiam. Nam manus-
scriptum non modo multis in locis melius, sed
etiam auctius erat, praesertim in calce, ubi ele-
gans insula illius quam Thulem vocant de-
scriptio subiungitur. His ne solus aut cum pau-
cis fruerer, ratus sum me omnino operam non
lusurom, si auctorem hunc ad manuscriptum
codicem excudendum curarem; cum propter
dictam iam causam, tum etiam quia exempla-
ria Danica editionis in Germania nulla fere
prostant: & hic tamen auctor multa habeat
quae alibi non facile reperias. Cum autem hic
liber à te V. Generosus sit profectus, eum Genero-
sit. tuae (ne si alij, de alieno liberalis esse viderer)
dedicare volui. Impar sane munus, & cum
tuis multis, iisque magnis mihi praestitis benefi-
ciis haud equiparandum. Sed tamen quale
quale id est, summisso rogo, ut id benigno ani-
mo accipere, & ea humanitate ac beniuolen-
tia, qua haecenus erga me fuisti, porro esse ve-
lis. Vale Hamburgi. PRID. NON. IULII.

ANNO CID. ID. XCV.

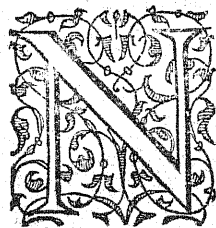
T. Generositati deditissimus

ERPOLDVS LINDENBRUCH.

PRÆFA-

PRÆFATIO
HENRICI RANZOVII
PRODVICIS CIMBRICI

AD LECTOREM.

NOLIM te latere, candide lector,
me non ita dudum Dn. Erpoldo
Lindenbruch, Bibliothecam
meam Bredenbergensem perlu-
stranti, M. Adami Ecclesiasti-
cam, nec non Archiepiscoporum
Bremensium historiam veterem Manuscriptam
communicasse. qui Adami historiam cum
Nobilissimi Reuerendissimiq. viri Dn. Ortho-
nis à During Decani Bremensis, & Andreæ
Vellei exemplaribus conferens, non tantum in
his lectionis varietatem, vna cum marginali-
bus quibusdam annotationibus, sed etiam di-
uersam capitum distinctionem deprehendit.
Descripto itaque utroq. libro, capitum distin-
ctionem diuersis numeris significauit, ita ut
differentiæ gratia mei exemplaris capita nu-
meris maiusculis Latinis ad læuam, Andreæ
Vellei vero capita numeris barbaris maiusculis
ad dextram in margine distinxerit: deinde ad
quem locum scholia marginalia in finem libri
reiecta pertineant, numeris minusculis Latinis
notauerit. varietatem denique lectionum hisce
literis Pag. quæ paginam, v. quæ versum deno-
tat expresserit. Hos itaque libellos ea cura illu-
stratos,

stratos, cum idem Dn. Erpoldus Lindenbruch paulo post ad me rediens videndos mihi exhiberet, auctor ei fui, vt in publicum emitteret. Et licet primo intuitu animaduertim multa in iis esse dura, ac obsoleta, auribus huius delicati seculi displicitura, tamen negotiorum tum regiorum, tum priuatorum mole obrutus, emendationem accuratam, quam hoc opusculum desiderare videbatur, adhibere non potui, sed omnia ita vt ab auctoribus scripta fuere, incorrecta reliqui, existimans magis res ipsas quam verborum elegantiam considerari debere. Proinde quicquid nauorum irrepit, nimiae festinationi lectionisq. difficultati adscribas. In calce quoq. vtriusque libri versus & rithmos quosdam inuenies antiquitatem redolentes. Hæc & alia istis temporibus tribues, nostramque operam boni consules: quam si tibi placere animaduertero, breui alia ex mea bibliotheca expectabis. Hisce te Deo immortalis commendo.

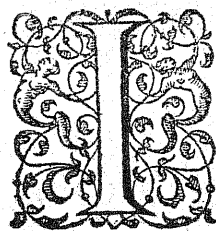
HENRI-

HENRICVS RANZOVIUS

DE SE IPSO.

ANNO CIO. ID. XCV.

ÆTATIS LXX.

*H*ic ego Ranzouidum qui sanguine natus
equestri,

Non indigna meâ nomina gente fero.

Non mihi desidia molles & inertia cordi

Dum vixi, cura nec mihi lusus erat.

Nulla voluptati do tempora, pauca quieti,

Sic perpes vigilem tela laboris agit.

Nam patriæ Regis mihi nomine cura regunda

Incumbit, capiti multum onerosa meo.

Et respirandi si fit quandoque potestas

A cura, officij quam graue gignit onus,

Sedulus euoluo veterum monumenta sephorum,

Nec sine facundâ lectio fruge perit.

Quippe iidem ingenij assuesco componere factus,

Et scriptis animi prodere sensa mei.

Sic disco doceoque; redit labor actus in orbem;

Sic nec mens, corpus dum vacat, ipsa vacat.

Me multa exercent perplexa negotia, multa

Incidit officio causa gerenda meo;

Attamen optatum, fido Duce Numine, finem

Res quæ principio dura videtur, habet.

Sic tristes inter casus hostesque furentes,

Præsentem video semper adesse Deum.

Iste meos gressus, vitâ qui vexit in omni

Nunc quoque dum venit cæsa senectæ, regat.

Iamque fere emensus cursum quem fata dedere,

Emeriti gesto militis arma rudem:

Perueni ad senium, spacium vitale peregi,

Et manibus teneo pro pugione librum.

*Accelerat leburn, robur mihi fragitur, auras
 Paulatim in tenues spiritus ager abit.
 Nec me iam Martis, verum meditatio mortis
 Sollicitat, qua nil certius esse potest.
 Et quia plus fellis, quam mellis vita propinat,
 Pertasus vita sum satur ipse mea.
 Sat mihi, sat laudi, charis vix sit amicis,
 Mors mihi sperati muneris instar erit.
 Ergo fama vale, spes & fortuna valete,
 Tu quoque Rex clemens, patria, stemma vale.
 Christe tibi vixi, moriar tibi, norma fuisti
 In vita, mortis tu quoque norma mea.
 Lenis ades, scelerum veniam concede precanti,
 Et clemens anima vincula solue mea.
 Solue precor, seruum & letâ transponito sede,
 Sede datur merito quam tenuisse tuo.
 Munde vale. è pleno arumnis ingentibus orbe,
 Letus eo ad cali gaudia: munde vale.*

IOB. CAP. V.

*Et venies grandævus in sepulchrum, sicut manipulus colligitur
 suo tempore.*

Eadem sententia disticho comprehensa.

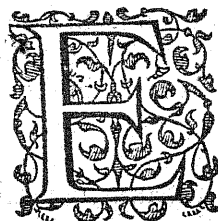
*Grandævo aduenient tibi fata suprema, manipulus
 Colligitur veluti tempore rite suo.*

EX

EX PROCOPIO

DE BELLO GOTHICO LIBRO SECVNDO.

*Ne pagella hæ vacua relinquerentur, visum est insignem hunc
 locum de Thulitarum insula ac moribus adicere.*

Hæc autem Thule hæc insula longe ma-
 xima, quippe quæ decuplo maior sit
 quam Britannia, à qua longius abest, vt
 in Boream sita. Hæc ipsa in insula deser-
 ta pleraq. sunt, & ingentibus vacua spa-
 tiis loca. Quæ vero frequentiora ædifi-
 ciis sunt & hominum cultu, nationes
 tredecim numero incolunt, affluentissima quadam mor-
 talium multitudine, regeq. singulis nationibus præfunt.
 Et apud has vniuersas mirandû quid fieri contingit. siqui-
 dem circa solstitiale sidus ad quadraginta dies haudqua-
 quam sol occidit, sed per omne id tēpus supra terram exi-
 tit & visitur. Dein non minore quam mensium sex inter-
 uallo circa brumam eadem in insula per dies sol quadra-
 ginta nuspiam comparet, sed perpetua huic nox incubat.
 vnde & per id temporis mæror incessit qui ea in regione
 sunt homines, quandoquidem nullo pacto conuersari in-
 ter se hi mutuo queant. Mihi vero hanc insulam adeundi,
 etsi nimium præoptanti, oblata nunquam occasio est, vt
 miranda ista conspicerem. Ab his tamen quærendo & sci-
 scitando, qui inde se ad nos contulerunt, num ea in insula
 statis temporibus sic oriretur, vt traditur, sol & occideret,
 certiozem esse eius rei comperi famam, ex eorum præfer-
 tim relatu, qui solem ea in insula identidem affirmarent,
 per dies hos quadraginta nec occidere quidem: sed eius
 regionis hominibus lumen alias in orientem comparere,
 alias ad occidentem. Cum vero sol in horizontem reuer-
 sus, eundem sese in locum recipit, vnde prius eum orien-
 tem conspexerunt, hunc in modum noctem vnam hos
 computare iam pertransisse, rursusque quum noctium
 tempus

tempus aduenerit, lunæ (quia semper compareat) curribus dierum spatia hos numerare: Denique dierum quinque & triginta magnæ huius & perpetuæ noctis transactio iam tempore, in montium cacumina ex eorum consuetudine nonnullos emittere speculatum, ut sicunde forte & ex aliqua specula solem prospexerint, hominibus statim inferiora tenentibus loca renuncient, iam quintum diem solem sibi illuxisse. Tunc vniuersos ut fausta sibi re nunciata panegyricis laudibus celebrare, & hæc ipsa in tenebris agere, & Thulitis hoc quidem hominibus præcipuum est solemne, ceterorumque maximum. Mihi vero formidine derineri insulæ huius habitatores videntur, tamen si id eis in singulos annos contingat, ne se prorsus sol ipse destituat. Ex his vero qui Thulem hanc insulam incolunt, barbarorum natio quædam ac sola qui Scritifini vocantur, belluarum in morem vitam ducunt, ut qui nec vestibus operiantur, nec calceati incedant, nec vino utantur in porum, nec vllum habeant è terra edulium, quando quidem nec eam excolunt, nec fœminæ quicquam his operentur, sed cum vxoribus viri venationibus student: bestiarum namque & animantium ceterarum vim maximam his exhibent siluæ, quæ vastæ in ea regione proculdubio sunt, & editissimi montes, vnde ferarum carnibus diuescuntur, assiduo quas venando comprehendunt, & eorum tergoribus vestiuntur, quum apud hos lini lanæve nullus sit vsus, nec consuendi ars vlla, vel instrumentum, sed belluinis hi neruis inuicem tergo colligantes, totum integunt corpus. Ad hæc accedit, quod nec infantes apud hos ipsi, ut apud ceteros homines, nutriuntur, quum Scritifinnorum pueri haudquaquam lacte cibentur, nec maternas mammas attingant, sed ferarum duntaxat medullis. Si quidem vbi primum fœmina parit, infantem pelle mox inuolutum suspendit ad arborem, ferinisque medullis eius in ore ingestis, ad consuetam inde cum viro venationem sine mora proficiscitur: nam ut cetera vtriusque communia sunt, ita & studium venationis. Atqui barbarorum id genus

id genus vitam sic transigit. aliis vero in rebus Thulitæ omnes non magnum in modum à ceteris mortalibus differunt, deos siquidem ac dæmones plurimos colunt, cælestes partim, partim aëreos, & qui terræ ac mari præsident, & eiusmodi alios qui in aquis ac fontibus fluuiisque versari traduntur, hisque frequentissime immolant cuiusvis generis hostias. Sed victimarum apud hos potissima vir aliquis est, quem omnium primum in prælio ceperint, hunc nimirum Marti sacrificant, ut quem Deorum maximum ducant. Sed ea est apud hos immolandi consuetudo, ut non solum hostiam mactent, sed in arborem viuam hanc prius suspendant, indeque inter senticeta & vepres proiectum, sic variis ac miseris modis excruciendo conficiant. Id vitæ genus Thulitæ ducunt.

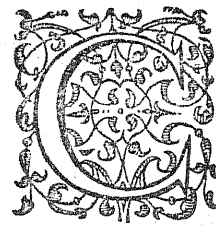
Atque hæc ex Procopio, ut olim Christophorus Persona Romanus conuertit, quamquam multis, vbi ille hallucinatus est, mutatis, & ad fidem Græci exemplaris utcumque reconcinnatis. Ceterum Procopius Thulem, Suetios, Biarmios, Scritifinos, Gotlandos, & totum illum denique tractum vnâ insulam facit, cum tamen remotissimi sint Thulitæ à tota illa continente. Hinc est, quod dixit, Thulem esse decuplo maiorem Britannia: quod verum est, aut vero proximum, si tota continens Septentrionalis, & Thule, vna eademque terra fuerit.

Beatissimo

I

Beatissimo patri, & electo caelitus
ARCHIEPISCOPO
HAMMABURGENSEI
LIEMARO

A. minimus sanctæ Bremensis Ecclesiæ
Canonicus integræ deuotionis
paruū munus:

*V*M in numerum gregis vestri,
pastor Euangelice, nuper à de-
cessore vestro colligerer, sedu-
lo operam dedi, ne profelytus &
aduena tanti muneris beneficio
ingratus existerem. Mox igitur vt oculis
atque auribus accepi Ecclesiam vestram anti-
qui honoris priuilegio nimis extenuatam, mul-
tis egere constructorum manibus, cogitabam
diu, quo laboris vestri monumento exhaustam
viribus matrem potuerim iuuare. Et ecce
occurrunt mihi plurima interdum legenti vel
audienti facta ab antecessoribus vestris, qua
tum sui magnitudine, tum Ecclesia huius ne-
cessitate videantur digna relatu. Sed quoniam
rerum memoria latet, & pontificum loci non
est tradita literis historia, fortasse dixerit ali-
quis,

quis, aut nihil eos dignum memoria fecisse in diebus suis, aut si fecerant quippiam, scriptorum qui hoc posteris traderent, diligentia caruisse. Hac ego necessitate persuasus, appuli me ad scribendum de Bremensium sive Hammburgensium serie præsulum, non alienum credens mea deuotionis officio, seu negotio uestra legationis, si cum sim filius Ecclesie, sanctissimorum patrum, per quos Ecclesia exaltata, & Christianitas in gentibus dilatata est, gesta reuoluo. Ad quod nimirum valde arduum & viribus meis impar onus, eo maiorem flagito veniam, quo fere nullius qui me præcessit vestigia sequens, ignotum iter quasi palpans in tenebris carpere non timui, eligens in vinea Domini pondus diei ferre & astus, quam extra vineam stare ociosus. Tuo igitur, sanctissime præsul, examini audacter incepta committo: te iudicem simulque defensorem imploro, sciens tibi pro sapientia tua nihil dignum posse deferri: qui decurso mundana prudentia stadio, ad studium diuinae philosophiae maiore nunc ascendisti gloria, terrena despiciens, & sola caelestia meditans. Cumque doctrina & veritate, hoc est verbo & exemplo pastorali facile multos

multos excellas, præcipua est in virtutibus tuis humilitas, quæ omnibus te communem faciens, mihi quoque fiduciam dedit, quæ balbutiens audeam cum Philosopho loqui, & Saul inter prophetas videri. Scio tamen aliquos, ut in nouis rebus fieri consuetum est, aduersarios mihi non defuturos, qui dicant hæc ficta & falsa veluti somnia Scipionis à Tullio meditata; dicant etiam si volunt per eburneam portam Maronis egressa. Nobis propositum est non omnibus placere, sed tibi pater & Ecclesia tua. Difficillimum est enim inuidis placere. Et quoniam sic amulorum cogit improbitas, fateor tibi quibus ex prætis defloravi hoc sertum, ne dicar specie veri captasse mendacium. Itaque de hiis quæ scribo, aliqua per schedulas dispersa collegi, multa vero de historiis mutuaui, & priuilegiis Romanorum, pleraque omnia seniorum quibus res nota est traditione didici, testem habens veritatem, nihil de meo corde propalari, nihil temere definiri, sed omnia quæ positurus sum certis roborabo testimoniis, ut si mihi non creditur, saltem auctoritati tribuatur. In quo opere talibusque ausis sciant omnes, quod nec laudari cupio ut historicus, nec improbari

metuo ut falsidicus. Sed quod bene ego non potui, melius scribendi ceteris materiam reliqui. Ab introitu sancti Willehadi cum Saxonia tota & armis subacta Francorum, & diuino cultui mancipata est, ordiens, in tuo salustari ingressu pono metam libelluli, simul omnipotētis Dei misericordia supplicans, ut qui te populo suo diu erranti & afflicto pastorem constituit, annuat etiam tua opera tuisq; diebus, ea qua inter nos sunt praua corrigi, & correcta perpetuo conseruari. Ad hoc qua in gentium conuersione à prædecessoribus tuis strenue dudum incepta sunt, à te, qui hereditariam prædicandi legationem possides, in totam septentrionis latitudinem mature perfici concedat Iesus Christus Dominus noster, cuius regni non est finis per omnia secula seculorum. Amen.

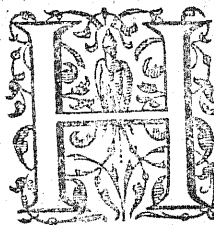
M. ADA

M. A D A M I

HISTORIA

ECCLESIASTICA.

I.

HISTORIAM Hammaburgensis Ecclesie scripturi, quoniam Hammaburg nobilissima quondam Saxonum ciuitas erat, non indecens aut vacuum fore putamus, si prius de gente Saxonum & natura eiusdem prouinciæ ponemus ea, quæ doctissimus vir Einhardus alii-

que non obscuri auctores in scriptis suis reliquerunt. Saxonia, inquit, pars non modica est Germaniæ, & eius quæ à Francis incolitur duplum in lato putatur habere, cum ei longitudine possit esse consimilis. Positio eius recte mentientibus trigona videtur, ita ut primus angulus in austrum porrigatur, usque ad Rhenum flumen. Secundus vero inchoans à maritimis Hadeloe regionis, longo secus Albiam limite protenditur in orientem usque ad Salam fluuium. Ibi est angulus tertius. Itaque ab angulo in angulum habens iter octo dierum, præter eam partem Saxoniam, quæ trans Albiam supra incolitur à Sorabis, infra autem à Nordalbingis. Saxonia uiridis, armis & frugibus inclita, excepto quod raris intumescit collibus. Tota uero decliuus in planiciem consideratur, sola caret uini dulcedine, alia omnia fert usui necessaria. Ager ubique fertilis, compascuus & syluestris. Qua Thuringiam accedit, aut Salam vel Rhenum fluuios, ibi prorsus opimus. Cæterum iuxta Fresiam palustris & aridus. prope Albiam degenerat aliquantum. Iocunda ubique, nec mirum, cum oportuna prouinciam riger annuum copia.

CAP. 2.

Nobilissimi Saxoniam fluuij sunt Albis, Sala, Wisura, qui & Wirraha nuncupatur. Is in Thuringiæ saltu fontem habet, quemadmodum & Sala: deinde mediam cursu pertran-

CAP. II.

fiens Saxoniam, in vicino Fresonum sortitur occasum. Verum maximus Albis, qui nunc Albia nomen habet, etiam Romanorum testimonio prædicatur, cuius ortum ferunt trans Bohemiam; mox Slauos dirimit à Saxonibus. Iuxta Magdaburg in se recipit Salam fluuium, nec longe ab Hamnaburg ipse Albia mergitur in Oceanum. Quartus ex magnis Saxoniam fluminibus est Emisa, qui Westualos à reliquis illius prouinciæ dirimit populis. Isque oritur in saltu Padatburnensi; currit autem per medios Fresonum terminos in Oceanum Britannicum.

CAP. III.

Quærentibus autem qui mortales ab initio Saxoniam coluerunt, vel à quibus gens hæc primo finibus sit egressa, compertum est nobis ex multa lectione veterum, istam gentem, sicut omnes fere populos, qui in orbe sunt, occulto Dei iudicio non semel de regno ad populum alterum fuisse translatos, & ex nomine victorum prouincias quoque vocabula sortitas. Quippe, si Romanis credendum est scriptoribus, primi circa Albiam, & in reliqua Germania Sueui habitauerunt, quorum confines erant qui dicuntur Driades, Bardi, Sicambri, Huni, Wandali, Sarmatae, Langobardi, Heruli, Dacæ, Marcomanni, Gothi, Nordmanni & Sclau. Qui propter inopiam soli natalis, contentionesque domesticas, aut sicut dicitur, minuendæ multitudinis causa à loco suo egressi, totam simul Europam inundaerunt & Africam. De antiquitate vero Saxonum meminit Orosius & Gregorius ita: Saxonum, inquit, gens ferocissima, virtute, & agilitate terribilis, in Oceani littore habitat, inuiuis inaccessa paludibus, quæ periculosam tunc Romanis finibus irruptionem meditans, à Valentiniano Imperatore oppressa est. Deinde cum occuparent Gallias Saxones, à Siagrio duce Romanorum victi sunt, & insulæ eorum captæ. Igitur Saxones primo circa Rhenum sedes habebant, & vocati sunt Angli, quorum pars inde veniens in Britanniam, Romanos ab illa depulsi insula. Altera pars Thuringiam oppugnans tenuit eam regionem. Quod breuiter

uiter conscribens Einhardus, tali modo suam ingreditur historiam.

CAP. 4.

Saxonum gens, inquit, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniam incolis egressa, per Oceanum nauigans, Germaniam littoribus studio & necessitate quærendarum sedium appulsa est, in loco qui vocatur Hatheloe. Eo tempore quo Thidericus rex Francorum contra Hirmifridum ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter ferro vastauit & igne, & cum iam duobus præliis ancipiti pugna incertaque victoria mirabili cæde suorum decertassent, Theodoricus spe vincendi frustratus, misit legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugatus, ut audiuit causam aduentus eorum, pollicitisque pro victoria cohabitandi sedibus, conduxit eos in adiutorium. Quibus secum quasi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, superauit aduersarios, vastatisque indigenis, & ad internecionem pene deletis, terram eorum iuxta pollicitationem suam victoribus delegauit. Qui eam sorte diuidentes, cum multi ex eis in bello cecidissent, & pro raritate eorum tota ab eis occupari non potuit, partem illius, eam maxime quæ respicit orientem, colonis tradebant, singulis, pro sua sorte, sub tributo exercendam. Cætera vero loca ipsi possederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hostilis turbo non tetigit, alueoque fluminis Vnströte dirimuntur; A septentrione vero Nordmannos, gentes ferocissimas; Ab ortu solis Obotritos; & ab occasu Frisos, à quibus sine intermissione vel foedere vel concertatione necessaria finium suorum spatia tuebantur. Erant enim inquieti nimis, & finitimorum sedibus infesti, domi vero pacati, & ciuium vtilitatibus placida benignitate consulentes. Generis quoque ac nobilitatis suæ, prouidissimam curam habentes, nec facile vllis aliarum gentium, vel sibi inferiorum cõnubiis infesti, propriam & sinceram, tantumque sibi similem gentem facere conati sunt. Vnde habitus quoque

CAP. IIII.

CAP. 5.

CAP. V.

quoque ac magnitudo corporum comarumque color, sicut in tanto numero hominum, idem pene omnibus. Quatuor igitur differentiis gens illa consistit, nobilium scilicet, & liberorum, libertorumque atque seruorum. Et id legibus firmatum, ut nulla pars in copulandis coniugiis propriæ sortis terminos transferat, sed nobilis nobilem ducat uxorem, & liber liberam, libertus coniungatur libertæ, & seruus ancillæ. Si vero quispiam [horum sibi non congruentem, & genere præstantiorē] duxerit uxorem, cum vitæ suæ damno componat. Legibus etiam ad vndictam malefactorum optimis utebantur. Et multa vtilia atque secundum legem naturæ honesta, in morum probitate studuerunt habere, quæ eis ad veram beatitudinem promerendam proficere potuissent, si ignorantiam creatoris sui non haberent, & à veritate culturæ illius non essent alieni. Coluerunt enim eos qui natura non erant Dij, inter quos præcipue Mercurium venerabantur, cui certis diebus humanis quoque hostiis litare consueuerant. Deos suos neque templis includere, neque vlla humani oris specie assimilare, ex magnitudine & dignitate cœlestium arbitrati sunt. Lucos & nemora consecrantes, deorumque nominibus appellantes, secretum illud sola reuerentia contemplantur. Auspicia & sortes quam maxime obseruabant. Sortium consuetudo simplex erat, virgam frugiferæ arbori decidam, in furculos amputabant, eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temere ac fortuito spargebant. Mox si publica fuit consultatio, sacerdos populi, si priuata, ipse pater familias precatus Deos, cœlumque suspiciens ter singulos tulit, sublato secundum impressam ante notam interpretatus est. Si prohibuerunt, nulla de eadem re ipsa die consultatio; si permissum est, euentuum adhuc fides exigebatur. Auium voces & volatus interrogare proprium erat illius gentis. Equorum quoque præfagia ac motus experiri, hinnitusque ac fremitus obseruare. Nec vlli auspicio maior fides, non solum apud plebem, sed etiam apud proceres habebatur. Erat & alia

alia obseruatio auspiorum, qua grauium bellorum euentus explorare solebant. Eius quippe gentis cum qua belandum fuit, captiuum quoquo modo interceptum, cum electo popularium suorum, patriis quemq; armis committere, & victoriam huius vel illius pro iudicio habere. Quomodo autem certis diebus, cum aut inchoatur luna, aut impletur, agendis rebus auspiciatissimum initium crediderunt, aliaque innumerabilia vanarum superstitionum genera, quibus impliciti sunt, obseruauerint, prætereo. Hæc vero ideo commemoravi, quo prudens lector agnoscat à quantis errorum tenebris, per Dei gratiam & misericordiam sint liberati, quando eos ad cognitionem sui nominis lumine veræ fidei perducere dignatus est.

Erant enim sicut omnes fere Germaniam incolentes, & natura feroces, & cultui dæmonum dediti, veræque religioni contrarij, neque diuina neque humana iura pollucere vel transgredi inhonestum arbitrabantur. Nam & frondosis arboribus, fontibusque venerationem exhibebant. Truncum quoque ligni non paræ magnitudinis in altum erectum sub diuo colebant, patria eum lingua IRMINSVL appellantes, quod latine dicitur vniuersalis columna, quasi sustinens omnia. Hæc tulimus excerpta ex scriptis Einhardi, de aduentu, moribus & superstitione Saxonum, quam adhuc Slaui & Sueones ritu paganico seruare videntur.

CAP. 6. Qualiter autem gens dura Saxonum ad cognitionem diuini nominis peruenerit, aut quibus prædicatoribus ad Christianæ religionis normam pertigerit, explicare locus quærit, si de bello prius Caroli quod cum Saxonibus longo profligatum est tempore, mentionem facimus, & belli causas simul connectimus. Thuringi vel Saxones, itemq; cæteræ quæ iuxta Rhenum sunt nationes, ex antiquo Francis tributariæ leguntur. Quibus deinde à regno eorum deficientibus Pippinus genitor Caroli bellum intulit, quod tamen filius eius maiori fælicitate peregit, de quo idem scriptor Einhardus breui epilogo meminit dicens:

B Susceptum

Susceptum est igitur bellum aduersum Saxones, quod magna vtrunque animositate, tamen maiore Saxonum quam Francorum damno, per continuos xxx. annos gerebatur: poterat siquidem citius finiri, si Saxonum hoc perfidia pateretur. Omnibus igitur qui resistere solebant profligatis & in suam potestatem redactis, ea conditio à rege proposita, & ab illis suscepta est, vt abiecto dæmonum cultu, relictisque patriis ceremoniis, Christianæ fidei sacramenta susciperent; & Francis adunati, vnus cum eis populus efficerentur: tractumque per tot annos bellum ita constat esse finitum. Nunc autem spiritales animarum triumphos ad scribendum succincti, de hiis prædicatoribus, qui ferocissimos Germaniæ populos ad diuinam religionem perduxerunt, tale sumamus exordium.

CAP. VIII. Primus omnium qui Australes Germaniæ partes, Idolorum cultui deditas, ad cognitionem diuinæ ac Christianæ religionis adduxit, erat Winifridus natione Anglus, verus Christi philosophus, cui postea cognomentum ex virtute erat Bonifacius. Et quamuis alij scriptorum vel Gallum in Alemannia, vel Heimeraminum in Bauaria, siue Kilianum in Franconia, seu certe Willebrordum in Frieslandia, priores asserant verbum Dei prædicasse: Hic tamen omnes alios, vt Paulus apostolus, studio & labore prædicationis anteuenit. Ipse enim, vt in gestis suis legitur, apostolicæ sedis auctoritate fultus, legationem ad gentes suscepit, Theutonumque populos, apud quos nunc & summa Imperij Romani, & diuini cultus reuerentia viget ac floret, Ecclesias doctrina, virtutibusque illustrauit. Quorum etiam prouincias in Episcopatus distribuens, seorsum Francos cis Rhenum, Hesses ac Thuringos qui Saxonum confines sunt, primitiuo quodam laboris sui fructu Christo & Ecclesiæ copulauit. Tandemque à Fresonibus, quos iam ante ad fidem conuerterat, illustri martyrio coronatus est. Gesta eius à discipulis plenaria manu edita sunt, qui ferunt eum agonizasse cum aliis quinquaginta & amplius commilitonibus suis, anno ordinationis suæ

XXXVII.

XXXVII. Ipse est annus Dominicæ incarnationis DCC. LV. 2.

Pippini iunioris regnantis XIII.

CAP. 8. Post passionem sancti Bonifacii Willehadus & ipse Angli- CAP. IX.

gena, feruens amore Martyrij properauit in Frieslandiam; vbi consistens ad sepulchrum beati martyris, Paganos facti pænitentes suscepit, & credentium multa millia baptizauit. Deinde cunctam in circuitu prouinciam cum discipulis perlustrans idola confregisse, populosque ad culturam veri Dei euangelizasse, dicitur. Tunc & gentilium zelo fustibus percussus, & gladio legitur ad iugulandum proscriptus. Licet gratia Dei maioribus eum prædestinaret titulis, sua tamen voluntate & studio nihilominus ad martyrium piger erat. Post hæc missus à Carolo rege in Saxoniam, primus omnium doctorum maritimas & boreales Saxoniam partes, ac Transalbianos populos ad Christianam prouocauit fidem. Septem annos prædicasse dicitur eam regionem; vsque ad annum rebellionis Saxonum XI. cum Widuchind persecutionem mouens in Christianos, Francorum terminos vsque ad Rhenum vastabat. In qua persecutione discipuli Willehadi sancti quidam Bremæ, quidam per Frieslandiam, cæteri trans Albiam passi leguntur. Vnde confessor Dei, maius adhuc locum expectans, de conuersione plurimorum; legitur secundum Euangelicum præceptum de ciuitate in ciuitatem fugisse; dispersisque ad prædicandum sociis, ipse Romam cum Luidgero venisse. Vbi sanctissimi Papæ Adriani consolatione releuati, Luidgerus in montem Cassinum recessit ad confessionem sancti Benedicti. Willehadus in Galliam ad sepulchrum sancti repedauit Willebrordi. Itaque biennio vterque reclusi, contemplatiuæ vitæ operam dabant, apprime orantes pro persecutoribus & gente Saxonum, ne iactum in eis semen verbi Dei inimicus homo zizaniis opereretur, impletumque est quod scriptura dicit, multum valet deprecatio iusti assidua. Hæc de vita eius ad sensum excerpta protulimus. Transacto igitur biennio, quod est anno Caroli XVIII. Widekind inceptor rebellionis ad fidem

B. 2

Caroli

Caroli venit, baptizatus est ipse cum aliis Saxonum magnatibus, & tunc demum Saxonia subacta, in prouinciam redacta est. Quæ simul in v r i i. Episcopatus diuisa, Moguntino & Colonensi Archiepiscopo est subiecta. Cuius exemplar diuisionis, quod ex præcepto regis in Bremensi Ecclesia seruatur, hiis cognosci potest verbis.

CAP. X.

In nomine Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, CAP. 9.

Carolus diuina ordinante prouidentia Rex. Si Domino Deo exercituum succurrente in bellis victoria potiti sumus, in illo & non in nobis gloriamur, & in hoc seculo pacem & prosperitatem, & in futuro perpetuæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Qua propter nouerint omnes Christi fideles, quod Saxones, quos à progenitoribus nostris ob suæ pertinaciam perfidiæ semper indomabiles, ipsique Deo & nobis tamdiu rebelles, quousque illius non nostra virtute ipsos & bellis vicimus, & ad baptismi gratiam Deo annuente perduximus, pristinæ libertati donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subiugales deuote addiximus, videlicet, vt qui nostræ potestatis iugum hactenus ferre detrectauerunt; victi iam (Deo gratias) & armis & fide Domino & Saluatori nostro Iesu Christo & sacerdotibus eius, omnium suorum iumentorum & fructuum totiusque culturæ decimas ac nutrituræ, diuites ac pauperes legaliter constricti persoluant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in prouinciam redigentes, & inter Episcopos certo limite differminantes, Septentrionalem illius partem, quæ est piscium vbertate ditissima, & pecoribus alendis habetur aptissima, pio Christo, & Apostulorum suorum principi Petro pro gratiarum actione deuote obrulimus: Sibi que in Wigmodia in loco Bremon vocato, super flumen Wirraham Ecclesiam & Episcopalem statuimus cathedram. Huic parochiæ decem pagos subiecimus, quos etiam abiectis eorum antiquis vocabulis & diuisionibus, in duas redeigimus prouincias, hiis appellantes nominibus, Wigmo-

Wigmodiam & Lorgoc, Insuper ad præfatæ constructionem Ecclesiæ in supradietis pagis lxx. mansos cum suis colonis offerentes totius huius parochiæ incolas, decimas suas Ecclesiæ, suoque prouisori fideliter persoluere, hoc nostræ maiestatis præcepto iubemus, donamus & confirmamus. Adhuc, etiam summi pontificis & vniuersalis Papæ Adriani præcepto, nec non & Mogontiacensis Episcopi Lullonis, omniumque qui assuere pontificum consilio, eandem Bremensem Ecclesiam cum omnibus suis appendiciis Willehado probabilis vitæ viro, coram Deo & sanctis eius commissimus. Quem etiam primum eiusdem Ecclesiæ r i i. Idus Iulij consecrari fecimus Episcopum, vt populis diuini semina verbi secundum datam sibi sapientiam fideliter dispensando, & nouellam hanc Ecclesiam canonico ordine, & monasteriali competentia, vtiliter instruendo, interim planter & riget, quousque precibus sanctorum suorum exoratus, incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam idem venerabilis vir serenitati nostræ, eam, quam diximus, parochiam propter barbarorum infestantium pericula seu varios euentus qui in ea solent contingere, ad sustentacula siue stipendia Dei seruorum inibi militantium Deo, minime sufficere posse. Quamobrem quia Dominus omnipotens in gente Fresonum, sicut & Saxonum, ostium fidei aperuit, partem prænominatæ regionis, videlicet Fresiæ, quæ contigua huic parochiæ esse dinoscitur, eidem Bremensi Ecclesiæ, suoque prouisori Willehado Episcopo eiusque successoribus, perpetualiter delegauimus retinendam. Et quia casus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam sibi in eadem diocesi vsurpet potestatem, certo eam limite fecimus terminari, eique hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluuium, Liam, Steinbach, Hasalam, Wimarcham, Sneidbach, Ostam, Mulinbach, Motam paludem, quæ dicitur Sigefridesmor, Quistinam, Chesemmor, Aschbroch, Wifebroch, Biuernam, Vternam, iterumque Ostam. Ab Hosta vero vsque quo

perueniatur ad paludem quæ dicitur Caldenbach. Deinde ipsam paludem vsque in Wempnam fluium. A Wempna vero Bicinam, Farstinam vsque in Wirraham fluium. De hinc ab orientali parte eiusdem fluminis viam publicam, quæ dicitur Hesseweg, Sturmegoe & Lorgoe determinantem Sechbasam, Alapam, Caldhowa, iterumque Wirraham: ex occidentali autem parte viam publicam, quæ dicitur Folcweg, Derue & Lorgoe diuidentem, vsque in Huntam flumen. Deinde ipsum flumen, & Amriuum Lucum syluestrem, quem incolæ loci Wildloch nominant, Finolam, Waldefmoer, Bercpol, Eddenriad paludem, Emisgoe & Ostergoe determinantem, Brustlacho, Biberlach, iterumque mare; firmos & intransgressibiles circumscribi iussimus. Et ut huius donationis ac circumscriptio- nis auctoritas nostris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconuulsa manere, manu propria subscripsimus, & annuli nostri impressione signari iussimus.

Signum Domini Caroli regis inuictissimi. Hildebaldus Archiepiscopus Colonien- sis, & sacri Palatii Capellanus, recognoui. Data .ii. Idus Iulij, Anno Dominicæ incarnationis dcc. lxxx.

v. i. i. Indictione x. i. i. Anno autem regni Domini Karoli xx. i. Actum palatio Nemetensi feliciter. Amen.

CAP. XI. Sedit igitur Dominus & pater noster Willehadus post ordinationem suam annos duos, menses tres, dies x. v. i. prædicauitque tam Friesis quam Saxonibus post martyrium sancti Bonifacii, omnes annos triginta quinque. Obiit autem senex & plenus dierum in Friesia, in villa Pleccazze, quæ sita est in Rusfris. Corpus eius Bremam deportatum in basilica sancti Petri, quam ipse ædificauit sepultum est. Transitus eius celebratur festiuis gaudiis v. i. Idus Nouembris, ordinatio. i. i. i. Idus Iulij. Extat vitæ actuumque eius insignis liber, quem successor eius i. i. i. i. fidei stilo exarauit Ansgarius. Ad cuius lectionem, quia nos ad alia properamus, cupientem seire transmittimus.

CAP. XII. Proximum sancto Willehado ex discipulis eius WILLE-

R ICVM

R ICVM in Bremensi Ecclesia præfuisse legimus, quem alij Willeharium nuncupant. Seditque annos L. vsque ad annum Luthowici senioris penultimum. Cum vero scriptum sit in libro Donationum siue Traditionum Bremensis Ecclesiæ, ab anno xx. x. v. i. i. Caroli, vsque ad xx. v. annum Luthewici præfuisse Willericum; x. i. i. anni minus reperiuntur ab eo quem prædiximus numero. Et credi potest tanto tempore Bremensem Episcopatum cessasse, quemadmodum & alios propter nouellam gentis Saxonum conuersionem, quæ nondum se Episcopali ditione regi patiebatur: maxime cum nullis fere annis à bello vacantibus, tandem Saxones ita profligati legantur, ut ex hiis qui incolunt vtrasque ripas Albis fluminis x. milia hominum cum paruulis in Franciam translati sint. Et hic est annus diurni Saxonum belli xxx. i. i. i. quem Francorum historici ponunt memorabilem; scilicet Caroli Imperatoris xx. x. v. i. i. Quo tempore cum Sclauorum quoque gentes Francorum Imperio subiicerentur, Carolus Hammaburg ciuitatem Nordalbingorum, extructa ibidem Ecclesia, Heridago cuidam sancto viro, quem loci Episcopum designauit ad regendum commisit; cui etiam propter infestationem barbaricam, vbi interdum posset consistere, cellam quandam in Gallia Rodnach donauit. Disponens eandem Hammaburgensem Ecclesiam, cunctis Sclauorum Danorumque gentibus Metropolim statuere. In qua re ad perfectum ducenda, & mors Heridagi presbyteri & occupatio regni, Carolum Imperatorem ne desiderata compleret impediuit. Legimus in libro donationum Bremensis Ecclesiæ, Willericum Bremensem Episcopum Transalbianis etiam ante Ansgarium prædicasse, & Ecclesiam in Milinthorp frequenter visitasse, vsque ad tempus quo Hammaburg metropolis facta est.

Et quoniam mentionem Danorum semel fecimus, CAP. XIII. dignum memoria videtur, quod victoriosissimus Imperator Carolus, qui omnia regna Europæ subiecerat, nouissimum cum Danis bellum suscepisse narratur. Nam Dani & cæteri

& cæteri qui trans Daniam sunt populi ab historicis Francorum omnes Nordmanni vocantur. Quorum Rex Gotafrid iam antea Frefis, itemque Nordalbingis, Obotritis & aliis Sclauorum populis tributo subactis, ipsi Carolo bellum minatus est. Hæc dissensio voluntatem Imperatoris vel maxime de Hammaburg retardauit. Tandem extincto cælitus Gotafrido Hemming patruelis eius successit, qui mox pacem cum Imperatore faciens, Egdoram fluum regni terminum accepit. Nec multo post Clarissimus Imperator Carolus obiens, Luthewicum filium suum Imperij reliquit hæredem. Cuius transitus ad superos contigit anno x xv. Willerici, die v. ante Kalend. Februarij.

CAP.
XIIII.

Lothewicus voluntatem patris oblitus prouinciam Transalbianam Bremensi & Ferdensi Episcopis commendauit. A quo tempore gesta incipiunt sancti Ansgarij. Et quoniam borealium gentium historia nostram, id est, Bremensem Ecclesiam in parte respicit, disposui, nec inutiliter, ut a bitror, passim occurrentia tangere acta Danorum. Per idem tempus Hemmingo Danorum rege mortuo, Sigafid & Anulo nepotes Gotafridi, cum inter se de primatu regni conuenire non possent, prælio diuiserunt, in qua congressione x i. milibus hominum interemptis, Reges ambo ceciderunt. Pars Anulonis cruenta victoria potita, Reginfridum & Haroldum in regnum posuerunt. Moxque Reginfridus à Haroldo pulsus piraticam classem exercuit. Haroldus uero cum Imperatore fædus iniit. Historia plenius hæc Francorum exequitur. In diebus illis scribitur, quod Ebo Remensis cum de salute gentium religionis studio ferueret, legationem ad gentes cum Halirgario suscepit à Paschali Papa, quam postea noster Ansgarius diuina opitulante gratia feliciter peregit. Anno Willerici xxxiiii. Luthewicus Imperator nouam in Saxonia Corbeiam exorsus, religiosissimos Franciæ monachos ad illud congregauit cœnobium, inter quos præcipuus legitur sanctissimus pater noster ac philosophus Christi Ansgarius, vitæ atq; scientiæ merito clarus, & omni Saxonum populo

CAP. XV.

populo acceptus. Eodemque tempore Rex Danorum Haroldus à filiis Gotafridi regno spoliatus, ad Luthewicum supplex uenit Imperatorem; qui & mox Christianæ fidei catechismo imbutus, apud Moguntiam cum vxore, fratre, & magna Danorum multitudine baptizatus est. Quem Imperator à sacro fonte suscipiens, cum decreuisset in regnum suum restituere, dedit ei trans Albiam beneficium, & fratri eius Horico, ut tum piratis obsisteret, partem Frefiæ concessit, quam adhuc Dani quasi legitimam sui iuris reposcunt. Cum autem nemo doctorum facile posset inueniri, qui cum illis ad Danos ire uellet, propter barbaricam crudelitatem, qua gens illa fugitur ab omnibus, sanctus Ansgarius diuino, ut credimus, spiritu accensus, & qui ad martyrium aliqua optabat occasione pertingere, cum socio se ad Ultroneum obtulit Audberto, non solum inter barbaros, uerum etiam in carcerem & in mortem pro Christo ire paratus. Itaque biennio in regno Danorum commorati, multos ex gentibus ad Christianam fidem conuerterunt. Inde reuersi cum denuo ab Imperatore postularentur, ultimos Sueonum populos Euangelij gratia tentare; intrepidus athleta Christi Ansgarius, assumptis secum fratribus Gislemaro & Withmaro doctoribus, gaudens peruenit in Daniam. Vbi relinquens Gislemarum Haroldo, ipse cum Withmato in Sueoniam transfreuit. Vbi benigne à rege Biorn suscepti, uerbum Dei publice prædicare permissi sunt. Multos itaque per annum integrum lucrati sunt Domino Iesu Christo. In quibus Herigarius oppidi Biræ præfectus credidit, quem tradunt etiam miraculis & uirtutibus insignem. Hac legationis suæ prosperitate gauisi, Corbeiam noui Apostoli cum triumpho duarum gentium regressi sunt. Et ô mira omnipotentis Dei prouidentia de uocatione gentium, quam disponit artifex, ut uult, & quando uult, & per quem uult. Ecce quod longo prius tempore Willebrordum & Ebonem, aliosque uoluisse legimus, nec potuisse; nunc Ansgarium nostrum & uoluisse & perfecisse miramur, dicentes

CAP.
XVI.

C

cum

cum Apostolo, non est volentis neque currentis, sed est Dei miserentis, ergo cui vult, inquit, miseretur, & quem vult indurat. Tunc Imperator cum magnatibus sancto Ansgario de gentium congratulatus salute, ingentes Christo gratias persoluerunt.

CAP. 13.

Habito igitur generali sacerdotum consilio, pius Cæsar votum parentis cupiens implere, Hammaburg Transalbianorum ciuitatem metropolim omnibus barbaris statuit nationibus Danorum, Sueonum, itemque Slauorum, & aliis coniacentibus in circuitu populis, eique cathedræ primum Archiepiscopum ordinari fecit Ansgarium. Hoc factum est anno Domini DCCC. XXXIII. qui est Luthowici Imperatoris xviii. Willerici Bremensis Episcopi xliiii. Consecratus est autem à Dragone Metensi Episcopo, Cæsaris fratre germano, astantibus atque fauentibus Olgario Mogontienfi, Ebone Remensi, Hetti Treuerensi, & aliis: Consentientibus etiam Willerico Bremensi, & Helingaudo Ferdensi episcopis, quibus antea diocesis illa commendata est: roborante id Papa Gregorio iiii. apostolica auctoritate, & pallij datione.

Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & priuilegia Papæ, sancto Ansgario data, in quibus hoc quoque vna continetur, quandam ei cellam in Gallia Turholt vocatam ad supplementum legationis suæ à Cæsare concessam, anno Domini DCCC. xxxiiii. Acta indictione xii. qui est Luthowici xxi.

Beatus autem Ansgarius nunc Danos, nunc Transalbianos visitans, innumerabilem vtriusque gentis multitudinem traxit ad fidem. Si quando vero persecutione barbarorum impeditus est ab studio prædicandi, apud Turholt cum discipulis suis se retinuit. In adiutorium etiam prædicationis, datus est ei Ebo Remensis Archiepiscopus, de quo & antea diximus. Hic seu fatigatione itineris, seu corporis debilitate impeditus, siue potius occupatione seculi delectatus, vicariû pro se dedit Ansgario nepotem Gaudbertum, quem ipsi ambo consecrantes Episcopum, vocauerunt

CAP. 14.

cauerunt eum Simonem, eumque diuinæ gratiæ commendatum, in Sueoniam miserunt. Hæc in vita sancti Ansgarij copiose descripta, nobis abbreviandi locum præbuerunt. Verum quod distinctio temporum ibi obscura est, pleraque ab aliis scriptis temporum congruentia mutauimus. Nunc ad cætera vnde incepimus regrediamur.

CAP. 15. Interea Willericus Bremensis Episcopus, dioccesim suam CAP. XIX.

solicite circumeundo, gentiles baptizando, & fideles in Christo confortando, strenuum prædicatoris officium per egit. Ecclesias vbique per Episcopium congruis erexit in locis. Tres vero Bremæ, quarum primam scilicet domum sancti Petri, de lignea lapideam fecit, & corpus sancti Willerici exinde translatum in australi, quod fecit, oratorio recondidit. Quod etiam scriptor vitæ eius præterire noluit. Narrantque posteri hoc factum pro timore piratarum, qui propter virtutem miraculorum confessoris nostri corpus auferre maluerunt. Eodem tempore beatus Ansgarius corpora sanctorum, quæ dono Ebonis Archiepiscopi susceperat, trans Albiam fertur deportasse, & corpus quidem sancti Materniani apud Heiligenstad reposuit, Xisti vero & Sinnicij, cum aliorum martyrum patrociniis, in vrbe Hammaburg collocavit, Beati vero Remigij Cimilia cum ingenti honore seruauit Bremæ. Willericus igitur clerum maximum collegit, de populo vero magnam Bremensi Ecclesiæ hæreditatem acquisiuit. In diebus suis Carolus elemosynam obrulit Saluatori ad Bremensem Ecclesiam, centum mansos. Scriptum est in libro Donationum tertio, capitulo i. vbi etiam crebro versu hoc reperitur. Sacrosanctæ basilicæ quæ constructa est in honore sancti Petri apostoli in loco seu villa publica nuncupata Brema, vbi Willericus Episcopus seruus seruorum Dei præesse videtur. Qui obiit senex & plenus dierum Anno Domini DCCC. xxxvii. qui est annus Luthowici xxv. & penultimus, sepultusque est in domo sancti Petri, à parte altaris aquilonali iiii. Nonas Maij.

CAP. 16. LEVDERICVS ordine tertius, sedit annos octo. Eius CAP. XX.

annos cum pro certo scire non possumus, ex eodem libro traditionum discimus, & Willerici diaconum fuisse, & fuisse usque ad Luthowici iunioris sextum, capitulo LVIII. scriptum. Hunc etiam tradunt superbum fuisse: quod exinde conici potest, quia se aliquando custodem, aliquando pastorem Bremensis gregis gloriatur. In diebus illis sanctus Ansgarius legationem tibi creditam fideliter executus, apud Hammaburg nouellæ plantationi infudauit, doctrina oris, & opere manuum exercens Ecclesiam. Sæpe etiam monasterium Galliæ, quod dono Cæsaris possedit,

5. Turholt visitans, fratribus ibidem Deo militantibus salutaris regulæ tramitem verbo exemploque monstrauit. In quorum nobili contubernio iam tum à puero sanctus effulsit Rembertus, quem sanctus pater Ansgarius adoptans in filium prophetico spiritu, quo plenus erat, longe ante prædixit illum suæ virtutis æmulum, & in cathedra pontificali succedere, gratiaque meritorum in caelesti regno confortem fore. In qua re, omnipotentis Dei prouidentia, quæ olim Helicæ substituit Heliseum, in Remberto non sefellit Ansgarium.

CAP. XXI. Interea Nordmanni piraticis excursionibus usque qua-
que degrassati, Fresones tributo subiiciunt. Eodemque
tempore per Rhenum uenti Coloniã obsederunt, per
Albiã uero Hammaburg incenderunt. Inclita ciuitas
tota, aut præda, aut incendio disperit. Ibi Ecclesia ibi clau-
strum, ibi bibliotheca summo collecta studio, consumpra
est. Sanctus autem Ansgarius, ut scribitur, cum reliquiis
sanctorum martyrum nudus euasit. Excidium Hamma-
burg historia non tacet Francorum, & priuilegia Roma-
norum. Hoc, ut aiunt, factum est, anno Luthewici senio-
ris nouissimo. Tunc quoque Gaudbertus Episcopus zelo
gentilium à Sueonia depulsus, & Nithardus capellanus
eius martyrio cum aliis coronatus est. Et exinde Sueonia
caruit seprennio sacerdotali præsentia. Quo tempore
Amundus regno pulsus, in Christianos mouit persecutio-
nem. Herigarius uero Birca præfectus Christianitatem
ibi

ibi solus sustentauit. Quæ etiam tantam fidei gratiam me-
ruit, ut potentia miraculorum & exhortatione doctrinæ,
multa paganorum milia saluarit. Scriptum itaque in acti-
bus beati Ansgarij.

CAP. 18. Anno Leuderici Bremensis Episcopi III. Luthewicus
Imperator obiit, regnumque in contentione remansit.
CAP. XXII. Multa inter fratres discordia, bellum maximum, in quo,
ut historia testatur, omnes Francorum vires consumptæ
sunt. Discordiæ incensor Ebo, qui & supra in patrem filios
armauerat, & nunc fratres intestina seditione concitauerat:
conspirationis crimine accusatus, à Papa Gregorio deponitur.
Sed aliis criminantibus hoc, aliis hoc factum astruentibus,
veritatem nos in medio relinquemus; præfertim cum à sancto patre nostro Ansgario ea dilectione,
quam ab initio secum habuit, usque in finem habitus fue-
rit. Lege in vita ipsius; & in capitulo Rabani, de fama
Ebonis ambigua. Tandem mediante Papa Sergio, pax
inter fratres conuenit, regnumque in tres partes est diui-
sum, ita ut Lotharius maior natu Romam cum Italia,
Lotharingiam cum Burgundia possideret, Lothewicus
Rhenum cum Germania regeret, Carolus Galliam, Pip-
pinus Aquitaniam acciperet. Hac inter fratres sortita regni
diuisione, Turholt monasterium in partem cessit Caroli,
6. CAP. XXIII. sicque alienatum est à iure sancti Ansgarij. At ille in pau-
CAP. 19. pertate sua Deum glorificans, uerbum Dei, cuius legatione
functus est, tam suis quam alienis infatigabiliter semina-
uit. Unde contigit, ut prædium, quod Ramsolan dicitur,
à quadam venerabili matrona suscepit, nomine I K I A.
Qui locus in Episcopatu Ferdensi positus, ab Hamma-
burg nisi tribus disparatur rasis. Ibi sanctus Dei coeno-
bium constituens, reliquias sanctorum Xisti & Simmeij
locauit confessorum, & alia patrocina quæ ab Hamma-
burg fugiens portauit, ubi & gregem profugum collegit,
depulsosque à gentibus socios in eo portu remisit. Ab eo
ergo loco Hammaburgensem Ecclesiam visitans, Nordal-
bingos in fide reformauit, quos antea persecutio turbauit.
C 3 Tunc

Tunc quoque ne legatio gentium tarditate sua quapiam frigeret, prædicatorum misit in Daniam; Hartgarium vero eremitam direxit in Sueoniam. Fertur etiam venisse Bremam, atque ab Episcopo ipsius loci, qui doctrinæ ac virtutibus eius invidit, depulsum esse. Post hæc LEV-
DERICVS Bremensis Episcopus obiit, & sepultus est in Ecclesia beati Petri ab australi parte altaris. Decessit autem IX. Kal. Septembris, & Ecclesia diu viduata permansit.

CAP. XXIII. Tunc Luthewicus Pius Cæsar inclytus Hammaburgensis Ecclesiæ desolationem miseratus, venerabili Ansgario contulit Bremensem Episcopatum. At ille quamuis Canonum non ignoraret decreta, quibus cautum est, ut Episcopus, qui à sua ciuitate persequutionem passus expellitur, in alia vacante recipiatur, tamen ne pro inuidia cæteri scandalizarentur, Cæsari super hac re diu restitit. Postremo si absque fratrum querela fieri posset, tunc solummodo concederet. In vita nostri Antistitis hæc plenissime describuntur. Obscure vero notatur tempus, quod liber donationum significat apertius. Anno scilicet Luthewici secundi IX. dominum Ansgarium ab Aldrico clerico & Comite Reginbaldo legatis Cæsaris ductum in Episcopatum. Scriptum libro tertio, capitulo XX. Sed & in vita eius hæc; Multum inquit temporis fluxit, ex quo beatus Ansgarius Bremensem Episcopatum suscepit, antequam hoc a Papa Nicolao firmaretur. Sanctus itaque Ansgarius CAP. XXV. receptus Breinis, annos XVIII. sedit. Nam antea in Hammaburgensi cathedra præfuit annis X. VI. qui sunt simul XXXIIII. Hoc regalis munificentia dono, confessor Dei valde gauisus, in Daniam festinauit. Vbi Regem Danorum Horicum inueniens, Christianum reddidit. Is statim Ecclesiam in portu maritimo erexit apud Sliasuig, data pariter licentia, ut quisquis vellet in regno suo, fieret Christianus. Infinita gentilium credidit multitudo, de quibus hoc in libris memoriale relictum est, plures ut aqua baptismi loti sunt, ab omni corporis infirmitate liberatos.

CAP. XXVI. Quibus rebus ex voto completis, dum adhuc sanctus Dei

Dei pro gente Sueonum æstuarium cœpisset, cum Gaudberto Episcopo consilium habuit, quis eorum laudabile pro Christo subiret periculum. At ille periculum sponte declinans, sanctum potius ut iret rogauit Ansgarium. Exemplo athleta intrepidus Horici regis missum rogauit atque sigillum, & à litore Danorum transfretans in Sueoniam peruenit, ubi tunc Oloph rex apud Bircam generale populi sui habuit placitum. Quem præueniente misericordia Dei, ita placatum inuenit, ut ex eius imperio & populi consensu, & iactu fortis, & Idoli responso, Ecclesia ibidem fabricata, & Baptismi licentia omnibus concessa sit. Huius etiam ex sententia finitis, Euangelista noster Ecclesiam Sueonum Erimberto commendauit presbytero, & rediit. Quæ in vita sancti Ansgarii laudissima gestorum narratio descripta, nos breuitate nitentes amputauimus. Et ni fallat opinio, prophetia Ezechielis de Gog & Magog conuenientissime hic impleta videtur. Emittere, inquit Dominus, ignem in Magog, & in hiis qui habitant in Insulis confiderent. Aliqui hæc & talia de Gothis, qui Romam ceperant dicta arbitrantur. Nos vero considerantes Gothorum populos in Sueonia regnantes, omnemque hanc regionem passim in Insulas dispersitam esse, prophetiam eis opinamur posse commodari, cum præsertim multa prædicta sint à prophetis quæ necdum videntur completa.

CAP. 23. Interea quæstio magna surrexit in regno Francorum, CAP. de Bremensi Episcopatu, ad inuidiam beati Ansgarii con- XXVII. flata. Ea contentio diu per regnum graui & ancipiti diffensione profligata, multis partium studiis collidebatur. Tandem Orthodoxus Cæsar Lothewicus compositis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue Guntharij Colonienfis Archiepiscopi, cuius suffraganea prius erat Brema. Super his Romam nuncios ad sanctissimum Papam direxit Nicolaum. Ille vero quod necessitas Ecclesiastica persuasit, & quod patrum conciliis fieri posse comprobatum est, facile consensit. Ergo Bremensem ac Hammaburgensem Episcopatum apostolica auctoritate copu-
lari,

lari, & pro vno sanxit haberi. Cuius rei priuilegia diligenter adhuc in Bremensi conseruantur Ecclesia. In quibus etiam additum est, quod idem Papa Nicolaus tam ipsum Ansgarium, quam successores eius legatos & vicarios apostolica sedis constituit, in omnibus gentibus Danorum, Sueonum atque Sclauorum; quod & antea Gregorius Papa concessit. Igitur Bremensis atque Hammaburgensis parochiæ coadunatio facta est vltimo sancti Ansgarii tempore. Vitæ eius annum non ponit, præceptum autem regis ponit annum regni xxi. Priuilegium Papæ notat annum Domini DCCC. LVIII. qui est ab ordinatione Archiepiscopi xxviii.

CAP. XXVIII. Post hæc scribitur in vita beati anstifitis, qualiter in Daniam veniens iuniorem Horicum in regno reperit. Cui tempore congruit historia Francorum, quæ sic de Danis meminit. Nordmannos per Ligerim Turonos succendisse, per Sequanam Parisios obsedisse, Carolum timore compulsum terram eis ad inhabitandum dedisse. Deinde Lotharingiam inquit, vastata, & subacta Fresia, in sua victrici conuersos viscera dextra. Contendentibus namq; ad inuicem Gudurin. Principe Nordmannorum cum patruo suo Horico scilicet rege Danorum, tanta cæde vtrinq; mactati sunt, vt vulgus omne caderet; De stirpe autem regia nemo omnium remaneret, præter puerum vnum nomine Horicum. Qui mox vt regnum suscepit Danorum, ingenito furore super Christicolæ efferatus, sacerdotes Dei expulit, & Ecclesias claudi præcepit. Ad quem sanctus Dei confessor Ansgarius venire non trepidans, comitante secum gratia diuina, crudelem Tyrannum sic placatum reddidit, vt Christianitatem ipse susciperet, suisque omnibus vt Christiani fierent, per edictum mandaret. Insuper in alio portu regni sui apud Ripam exstrueret Ecclesiam, in Dania secundam. Et hiis Ecclesiastico ordine compositis, beatus pastor noster Ecclesiam illam Remberto commendauit presbytero. Inde Hammaburg reuersus, de venditione Christianorû Nordalbingos correxit. Vnde Fresos adiens, castigauit eos pro labore dominici diei. Pertinacius verò agents,

CAP. XXIX.

igne cælesti multauit. Et alia, quæ antiquis miraculis non imparia, leguntur in vita eius. Et quoniam totum studium eius erat pro salute animarum, si quando à prædicatione gentium foris liber erat, domi congregationum suarum curam egit. Quarum primam, quæ ab Hammaburg olim barbarica incurfione depulsa est, ipse, vt prædiximus, transtulit ad Ramsolas. Secundam in Bremis habuit sanctorum virorum, qui habitu quidem vsi canonico, regula vivebant monastica, vsque ad nostri fere temporis ætatem. Tertiam sanctorum virginum congregationem in Briximon adunauit. vbi deuota Christi matrona Lutgard totum patrimonium suum offerens cælesti sponso, magnum chorum castitatis suo nutriuit ducatu. Ad curam autem pauperum & susceptionem peregrinorum, multis locis hospitalia præparauit. Vnum autem vel præcipuum habuit Bremæ, quo per seipsum cotidie veniens, infirmis non erubuit ministrare. Quorum plurimos verbo vel tactu sanauit. Ipse retranstulit corpus sancti Willehadi in matricem beati Petri apostoli Ecclesiam, ab illo australi oratorio, quo deportatum est à Willerico. Et tunc facta sunt illa miracula, quæ per merita sancti Willehadi, populo ostensa sunt, ab anno Domini DCCC. Lxi. qui est annus ab ordinatione Archiepiscopi xxx. Ipse enim qui transtulit & vitam & miracula eius singulis libris comprehendit. Sique temporum seriem diligenter computemus, ipsum est tempus quo in Saxoniam translatio Sancti contigit Alexandri. In qua illud memorabile videtur, confessorem nostrum cum aduena martyre certasse, quis eorum videretur esse maior, & in gratia sanitarum populis acceptior. Einhardus in gestis Saxonum hæc dulci calamo prosequitur.

CAP. 26. Interea beatus Ansgarius captiuos redimendo, tribulatos refouendo, domesticos erudiendo, barbaros euangelizando, foris apostolus, intus monachus, nunquam legitur otiosus. Nec solum erga suos, verum erga alienos, quomodo viuerent sollicitus. Episcopos etiam tam voce quam litteris, vt vigilarent super dominicum gregem, hos arguit,

D illos

CAP. XXX.

CAP. XXXI.

illos obsecrauit. At vero Romanorum regibus pro sua legatione, regibus Danorum pro Christiana fide crebro mandauit. Extant Epistolæ eius plures huiusmodi. Vnam vero quam omnibus de sua legatione scribit Episcopis, quam ab Ebone orsam asserit, ita claudit: Deprecor, inquit, vt apud Deum intercedatis, quatenus hæc legatio crescere & fructificare mereatur in Domino. Iam enim Deo propitio & apud Danos, & apud Sueones fundata est Ecclesia Christi, & sacerdotes absque prohibitione proprio funguntur officio. Omnipotens Deus faciat vos omnes huius operis pia beneuolentia participes, & in cœlesti Christi gloria cohæredes.

Superuixit autem sanctus Ansgarius post illam plenariam Hammaburg & Bremæ copulationem annos septem. Sedit autem omnes annos xxxiiii. Cuius depositio summa ueneratione colitur iiii. Non. Februarij. Obiit ergo anno Domini dcc. lxxv. Indictione xiiii. qui est Luthewici secundi xxvi. sepultusque est in basilica sancti Petri, ante altare sanctæ Dei genitricis Mariæ. Eadem uero die, qua ipse commendatus est, Rimburtus diaconus eius à clero simul & populo electus est. Qui etiam vitam Sancti patris ueridico sermone describens, more beati Iohannis, quasi de alio scribens, innuit se fidelissimum eius discipulorum testimonium perhibere sanctitati, quam cognouerat in viro Dei. Hunc ille librum ad fratres cœnobij direxit nouæ Corbeix, beatificans illos, quod talem miserint, & nobis congratulans, quod talem suscipere meruimus pastorem.

CAP.
xxxii.

Sanctus Rimburtus sedit annos xliii. Annos & obitum decessoris sui reperimus in quodam computo à Corbeia delato. Cæterum uita eius à fratribus eiusdem cœnobij ad nostros data, quis fuerit & qualiter uixerit, breuiter & dilucide comprehendit. Mox, inquit, vt electus est à Theodorico, Mindensi Episcopo & Adalgario Corbienti Abbate iussu Cæsaris ductus est Mogontiam. Vbi à clarissimo pontifice consecratus Lutberto, venit Corbeiam, uen-

stemque

stemque suscepit cum professione monastica. Cui Adalgarius Abbas germanum & æquiuocum suum concessit Adalgarium, qui postea & socius prædicationis, & hæres meruit esse dignitatis. Pallium pontificale suscepit à Papa Nicolao, Ferulam pastorem à Cæsare Luthewico, sicut in priuilegijs dignosci potest. Quæ autem sequuntur, ex uita eius excerpta sunt capitulo xv.

CAP. 29. Præterea legationis suæ officium, quod ad prædicandum gentibus uerbum Dei, primitus à decessore suo susceptum est, & postmodum sibi iure successionis, quasi hæreditarium prouenit, impigre executus est. Ipse quidem per se quotiens occupationes aliæ sinerent, eidem legationi insistens, semper autem constitutos habens presbyteros, per quos & uerbum Dei gentiles audirent, & solatiu captiui Christiani haberent, ad Ecclesias inter ipsos paganos longe constitutas, quodque grauissimum erat, marinis discriminibus adeundas. Quæ discrimina ipse frequentius sustinens cum apostolo sæpe naufragium pertulit, sæpe etiam alia pericula sustinuit, spe futuræ beatitudinis omnia præsentis uitæ aspera leniens, illudque apostolicum continua meditatione reuoluens: Non sunt condignæ passionēs huius temporis ad futuram gloriā, quæ reuelabitur in nobis.

CAP. 30. Qui reges Danorum suo tempore fuerint, non inuenitur in gestis eius. In historia Francorum Sigafred cum fratre Haldan regnasse legitur. Qui etiam munera Lothewico Cæsari miserunt, gladium uidelicet capulotenus aureum, & alia multa pacem rogantes, & missis utrinque ad Eggoram fluuium mediatoribus, pacem firmam, ritu gentis, per arma iurauerunt. Erant & alij reges Danorum uel Nordmannorum, qui piraticis excursionibus eo tempore Galliam vexabant. Quorum præcipui erant Horig, Ordug, Gotafrid, Rodulf & Inguar tyranni. Scriptum est in Gestis Francorum: Crudelissimus omnium fuit Inguar filius Lodparchi, qui Christianos ubique per supplicia necauit.

CAP. 31. Anno Domini Rimburti xli. Luthewicus Pius Cæsar magnus obiit. Ipse Boemanos, Sorabos, Sufos, & cæteros

CAP.
xxxiii.

CAP.

xxxiiii.

Slauium populos ita perdomuit, ut tributarios efficeret. Nordmannos autem fœderibus ac bellis compressos, eo modo retinuit, ut cum Franciam totam vastauerint, regno eius vel minime nocuerint. Post mortem vero Imperatoris effera barbaries laxis regnabat habenis. Et quoniam Dani cum Nordmannis Hammaburgensi Ecclesiæ cura pastorali subiecti sunt, præterire nequeo quanta mala per eos Dominus illo tempore fieri permisit, & quam late pagani super Christianos extenderint potentiam suam. Quæ omnia lamentabiliter scripta sunt in historia Francorum, & in aliis libris. Tunc Saxonia à Danis vastata est, vel Nordmannis. Brun Dux occisus, cum aliis XI. Comitibus: Tiadericus & Marquardus episcopi obruncati. Tunc Fresia depopulata est. Traiectum ciuitas excisa. Sanctus Rabbodus Episcopus vrbis cedens persequutioni, Dauantriæ sedem constituit, ibique consistens anathematis gladio paganos ultus est. Tunc piratæ Coloniam & Treueros incendunt. Aquisgrani palatium, stabulum equis suis fecerunt. Mogontia vero propter metum barbarorum instaurari cepit. Quid multa? Vrbes cum ciuibus, Episcopi cum toto grege simul obruti sunt. Ecclesiæ illustres cum fidelibus incensæ sunt. Luthewicus Imperator cum paganis dimicans victor extitit, & paulo post obiit. Luthewicus Franciæ rex victor & victus occubuit. Hæc tragœdico planctu scripta in annalibus Cæsarum, nos propter mentionem Danorum perstrinximus.

Quid autem dicimus interim fecisse nostrum Archiepiscopum? Require in gestis eius capitulo xx. Ad redemptionem, inquit, captiuorum cunctis pene quæ habebat, expensis, cum multos adhuc apud paganos detentos miserabiliter cerneret, altaris etiam vasa non dubitauit impendere, dicens cum beato Ambrosio; Melius est animas Domino quam aurum seruare. Preciosa ergo sunt illa vasa, quæ animas de morte redimunt. Nec incongruum videtur, quoniam de persequutione diximus, quæ tunc late efferbuit in Ecclesias, grande miraculum per merita sancti

CAP.
XXXV.

CAP. 33.

Rimber-

Rimberti Fresonibus ostensum tangere; quod Scriptor gestorum eius nescio cur præterierit. Sed Bono Corbientis Abbas de sui temporis actis scribens, non reticuit dicens; Cum modernis temporibus grauis barbarorum irruptio in omni pene Francorum regno immaniter debaccharetur; contigit etiam eos diuino iudicio ad quendam Fresiæ pagum deuolui, qui in remotis ac mari magno vicinis locis situs est, Nordwide hunc appellant. Quem subuertere aggressi sunt. Erat enim illic eo tempore venerabilis Episcopus Rimbertus: cuius adhortationibus & doctrinis confortati & instructi Christiani, cum hostibus sunt congressi, & prostrauerunt ex eis x. milia CCC. LXXVII. pluribus insuper dum fuga præsidium quærunt, in transitu fluuiorum necatis. Hæc ille scripta reliquit. Cuius rei miraculo vsque hodie merita sancti Rimberti penes Frifones egregia, & nomen eius singulari quodam gentis colitur desiderio, adeo ut collis in quo sanctus orauit, dum pugna fieret, perpetua cespitis viriditate notetur. Nordmanni plagam quam in Fresia receperunt in totum Imperium vlturi, cum regibus Sigafrido & Gotafrido per Rhenum & Mosam & Scaldam fluuios Galliam inuadentes, miserabili cæde Christianos obruncarunt, ipsumque regem Carolum bello petentes, ludibrio nostros habuerunt. In Angliam quoque miserunt vnum ex sociis Haldani, qui dum ab Anglis occideretur, Dani in locum ipsius Gundredum constituerunt. Ipse autem Northumbriam expugnauit, atque ex illo tempore Fresia & Anglia in ditioe Danorum esse feruntur. Scriptum est in gestis Anglorum. Frustra in sanctis signa & miracula quæruntur, quæ habere possunt & mali, quia secundum auctoritatem sanctorum patrum, maius miraculum est animam, quæ in æternum victura est, à peccato conuertere, quam corpus quod denuo moriturum est à morte suscitare. Vt autem sciamus nec sancto Rimberto hanc gratiam defuisse, fertur antiquorum more sanctorum, quædam fecisse miracula frequenter, scilicet dum in Sueoniam tempestatem maris oratione sedasse, &

CAP. 34.

CAP.
XXXVI.

D 3

cæcum

cæcum illuminasse, per confirmationem, quam Episcopali more faciebat in eo. Sed & filium regis à dæmonio liberavit. Vbi multis astantibus Episcopis, spiritus immundus sæpe ex ore vexati clamabat, Rimberrum solum inter eos digne commissum egisse officium, ipsumque sibi esse cruciatui. Require in libro vitæ eius capitulo xx. Hunc regis Luthewici filium Carolum esse arbitramur, qui nouissimis Archiepiscopi temporibus à regno depositus, Arnulfum germani sui filium accepit successorem. Historia Francorum hæc veraciter acta commemorat in Franconford, anno Cæsaris Luthewici xxxiiii.

Erant igitur sanctus Rimberrus cum Moysè, vir mitissimus, cum apostolo, qui omnium infirmitatibus compatetur. Præcipuam vero curam habens in elemosynis pauperum & in redemptione captiuorum. Vnde quadam vice, cum ad partes venisset Danorum, vbi Ecclesiam nouellæ Christianitati constructam habebat in loco qui dicitur Sliaswig, vidit multitudinem Christianorum catena trahi captiuam. Quid multa? Duplex ibi miraculum operatus est. Nam & catenam oratione dirupit, & captiuos equo suo redemit. Capitulo gestorum eius xviii.

CAP. xxxvii. Et quia vastatio Nordmannorum vel Danorum excidit omnem crudelitatem, eo plus mirum videri possit, quod sancti confessores Dei Ansgarius & Rimberrus per tanta pericula maris & terræ, illas gentes intrepidi adibant, & prædicabant, ante quarum impetum nec armati reges, aut potentes Francorum populi subsistere poterant. Nunc autem quomodo defecit sanctus, quomodo diminutæ sunt veritates à filiis hominum, vix possibile credimus nos genus ignaum, quod tecto gaudet & vmbra, vt in tam aspero tempore persequutionis, in tam feroci, quæ vix hominum viuit, natione, in tam remotissima, inquam, ab nostro mundo regione, quisquam vel apostolus auderet accedere, nescientes illud cotidie & nobis dici, quod Saluator ait discipulis: Ite in orbem vniuersum, & ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus vsq; ad consummationem sæculi.

seculi. Sunt & alia multa quæ de sancto viro copiose in libro suo exarata sunt: in quibus illud memorialè est, quod presbyteri animam defuncti, qui sic in visu apparens supplicauit xl. dies in pane & aqua ieiunans à tormentis absoluit. Decessor eius iiii. Cœnobium fundauit, huius ille quintum addidit in solitudine Bukkin. Cæterum omnium districtam sollicitudinem habens, Hammaburgensis cathedralis præcipuam egit curam, tam fratribus quam pauperibus oportuna ministrans solatia.

CAP. 37. Xenodochium Bremæ quod à sancto Ansgario ad sustentationem pauperum institutum est, ipse nobiliter auxit, & non solum in Episcopatu, sed vbicunque esset pauperibus alimonia cum omni diligentia ministravit, nobiliter posteris verbum relinquens exhortationis; Non est, inquiens, tardandum vt cunctis subueniamus pauperibus, quia quis sit Christus, vel quando ad nos veniat, ignoramus. Elemosynam verbi incessanter omnibus ministravit: ad quod opus dicta sancti Gregorij curauit excerpere, quæ & manu sua descripsit. Epistolæ eius diuersæ ad plures. Præcipua quædam ad virgines, in qua virginitatem corporis extollens, ostendit multas mente fieri meretrices. Tandem morbo confectus & senio, quos per se non potuit, per Adalgarium coadiutorem suum in Domino confortauit, quem etiam manibus regis commendauit. Obiit autem anno Domini dccc. lxxxviii. Indictione vi. Cuius depositio iiii. Idus Iunij celebratur. Sepultus est extra basilicam sancti Petri ab oriente, vt ipse rogauit.

CAP. 38. Adalgarius Archiepiscopus sedit annos xx. Annos eius ex computo suprascripto, vitam ex libro sancti Rimberti discimus, Capitulo xii. Cum sanctus Rimberrus vestem & professionem suscipere monasticam, mox additur: Ad quod ei solatium deputari insignem placuit conuersatione virum, gradu diaconum, nomine Adalgarium. Hic vir, inquiunt, venerabilis in conuersationis eius imitatione simul & successionis dignitate, adhuc hodie superest, cum multis aliis attestans, quod sanctus pontifex Rimberrus, nihil

nihil ex occasione curæ pastoralis de monachica perfectione perdidit. & reliqua. Item capitulo XXI. Cum iam, inquit, senio grauaretur Sanctus Rimburtus, etiam continuus ei pedum dolor accessit. Inde apud gloriosissimos reges Luthewicum & filios eius hoc obtinuit, ut insignis vir Adalgarius, monachus videlicet Corbeiz in adiutorium illi confirmaretur, quatenus ipse infirmitate detentus, in Adalgario haberet solatium circuendi Episcopatum, placita ad eundem; & quando exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu suo proficisci. Impetravit etiam, ut ipse illi in electione successor confirmaretur, & inter consiliarios regis locaretur, assentientibus fratribus, & Abbate monasterij eius, ac sancta synodo hæc omnia roborante.

Ferulam pastorem suscepit ab Arnulfo rege, pallium à Papa Stephano. Consecratus est autem à Mogontino Archiepiscopo Lindroldo, seditque difficili tempore barbaricæ vastationis, nec tamen legationis suæ ad gentes, ut in privilegiis videtur, studium omisit. Verum sicut decessores sui, presbyteros ad hoc opus constitutos & ipse habere curavit.

CAP. XL. De historia Danorum nihil amplius aut scriptum vidi, aut ab alio visum comperi: ea forte causa reor, quod Nordmanni vel Dani tunc ab Arnulfo rege grauibus præliis usque ad internecionem deleri sunt. Bellum cælitus administratum. Siquidem centum milibus paganorum prostratis, vix vnus de Christianis cecidisse repertus est. Et ita restincta est persecutio Nordmannorum, Domino vindicante sanguinem seruatorum suorum, qui iam per annos LXX. effusus est. Narrat hæc historia Francorum. Audiui autem ex ore veracissimi regis Danorum Sueui cum nobis stipulantibus attravos suos numeraret, post cladem, inquit, Nordmannicam, Heiligonē regnasse comperi, virum populis amabilem propter iustitiā & sanctitatem suam. Cui successit Olaph, qui veniens à Suconia, regnum obtinuit Danicum vi & armis, habuitque filios multos, ex quibus Ehnob

Ehnob & Gurd regnum post patris sui obitum renuerunt.

Anno Adalgarij VII. Hermannus Coloniensis Archiepiscopus magnis Adalgarium nostrum fatigabat iniuriis, Bremam Coloniæ subiugare conatus. Collecta igitur apud Triburiam Synodo, Haddone Mogontino presidente, cassata sunt apostolicæ sedis priuilegia, & gloriosorum principum adnullata sunt præcepta, consentientibus iniquis decretis Formoso Papa, & Arnulfo rege. Deinde facta subscriptione Adalgarius Archiepiscopus in cauda concilij positus est. Fabula grandis de Adolino & Widgero, qui disceptantes, ad spectacula synodum traxerunt. Tragedia lugubris, Widgerum nostræ partis victum, & postero die mortuum. Et amplius sub Adalgario & Hogero omni tempore Brema Coloniæ facta est suffraganea. Anno deinde secundo Formosus Papa obiit, quarto vero post Arnulfus Imperator, viuens à vermibus consumptus veneno extinctus est. Sequitur eruptio Vngarorum, persecutio Ecclesiarum. Archiepiscopus vero noster senex valde, minus poterat vel inimicis resistere, vel agenda disponere. Quare à monasterio Corbeiensi Hogerum suscepit adiutorem. Cuius ope fultus ac ministerio, ipse emeritæ senectutis otio potiretur. Ita omnipotens Deus, qui aliquando iustos, ut meliores fiant, temptari permittit. Fecit etiam Archiepiscopo nostro cum temptatione prouentum, ut posset sustinere. Nam Sergius Papa, qui fere per totidem annos septimus à Formoso, calumnias Adalgarij miseratus, priuilegia Bremensis Ecclesiæ renouauit, & omnia, quæ à Gregorio & Nicolao decessoribus suis Ansgario & Rimberto concessa sunt roborauit. Ad hoc quia senectutis pondere grauatus pontifex Adalgarius pastorale officium obire non poterat, circueundo, prædicando & consecrando Episcopos, dati sunt ei adiutores à Papa, circumuicini quinque Episcopi, Simundus Halberstadenfis, Wigbertus Ferdensis, Bisô Padarburnensis, Bernarij duo, Mindensis scilicet & Osnaburgensis; quorum ope senex fulciretur. Ad manum sunt priuilegia Sergij Papæ vtriusque data, quibus

11 quibus hæc ita continentur. Mirum tamen neque satis cognitum est nobis, an aliqui Episcopi in gentes ordinati sunt ab Adalgario, ut priuilegium insinuat, an hæc ordinatio Episcoporum in acta remanserit vsque ad dies Adalldagi, ut melius confidimus, præsertim quod vastatio barbarica vixdum presbyteros inter se morari consenserit. Nondum enim completæ sunt iniquitates Amorræorum, nec adhuc venit tempus miserendi eorum. Post hæc migravit Archiepiscopus Anno Domini DCCC. IX. VII. Idus Maij & sepultus est in basilica sancti Michaelis, quam ipse pro dilectione Magistri super tumbam eius erexit.

CAP. XLIII. HOGERVUS Archiepiscopus sedit annos VI. Et huius CAP. 43.

annos reperimus in libro superiori, & quod per contentionem ordinatus est à Colonienfi. Pallium suscepit à Sergio Papa, Ferulam à rege Luthewico. Vnde fuerit aut qualiter vixerit, Deo cognitum est. Inuenimus tamen scriptum, in antiquioribus Ecclesiæ libris, vno versu quis fuerit, ita. Sanctus & electus fuit Hoger septimus heros. Sanctitati eius testimonium asserit veterum traditio, quæ narrat eum seuerissimum in Ecclesiastica disciplina, pro consuetudine monasteria suæ diocesis crebro circuisse. Vnde etiam cum apud Hammaburg consisteret, exploraturus quid fratres agerent, nocte intempesta Ramfolam ad vigilias properauit matutinas. Fidelis, inquam, dispensator & prudens, qui & ipse vigilans pernoctauit, suamque familiam dormire prohibens venienti sponso lætus occurrit, dicens: Ecce ego & pueri quos dedit mihi dominus.

CAP. XLIIII. Anno Domini Hogeri I. Luthewicus puer depositus CAP. 44. est, & Conradus Francorum Dux in regem leuatus. In isto Luthewico vetus Caroli finitur profapia. Hactenus etiam Francorum tendit historia. Quæ deinceps dicturi sumus, in aliis atque aliis non mendacibus reperimus libris. Aliqua veto recitauit nobis clarissimus Danorum Rex, ita rogitantibus: Post Olaph, inquit, Sueonum principem, qui regnauit in Dania cum filiis suis, ponitur in locum eius Sigerich. Cumque paruo regnasset tempore, Hardegon filius

filius Sueui à Nordmannia veniens cum regno priuauit. Tanti autem reges, immo tyranni Danorum, vtrum simul aliqui regnauerint, an alter post alterum breui tempore vixerit, incertum est. Nobis hoc scire sufficiat, omnes adhuc paganos fuisse, ac in tanta regnorum mutatione, vel excursionem barbarorum, Christianitatem in Dania, quæ à sancto Ansgario plantata est, aliquantulam remansisse, non totam defecisse. In diebus illis, immanissima persecutio CAP. XLV. Saxoniam oppressit, cum hinc Dani & Slaui, inde Boemi & Vngari laniarent Ecclesias. Tunc parochia Hammaburgensis à Slauiis, & Bremensis Vngarorum impetu demolita est. Interea confessor Dei Hogerus obiit, & sepultus est in Ecclesia sancti Michaelis, cum decessore suo anno Domini DCCC. XV. Depositio eius XI. Kalend. Ianuarij habetur. Cuius corpus Episcopi, cum post annos centum & x. diruta senio Capellula, quæreretur, præter cruces pallij & ceruical Episcopi, nihil potuit inueniri. Et credimus resurrectionem impletam esse, sicut in Dauid & Iohanne Euangelista contigit.

CAP. 45. Reginwardus vix annum vnum sedit. De cuius vita CAP. XLVI. præter nomen aliud nihil ad manum venit. Cum autem successorem eius concilio apud Althei interfuisse didicerim, quod habitum est anno Conradi regis quinto, quo etiam Hogerus Archiepiscopus decessit, medium huius Reginwardum, non vixisse plene annum vnum deprehendi, nec priuilegium eius vsquam valui reperire. In diebus illis grande miraculum narratur à posteris, Bremæ contigisse. Vngros scilicet incensis Ecclesiis, ante altaria trucidasse sacerdotes, clerum vulgo mixtum aut impune occisum, aut in captiuitatem ductum. Tunc etiam cruces à paganis truncatæ, ludibrio sunt habitæ; cuius signa furoris vsque ad nostram durauerunt ætatem. Sed Deus zelotes, cuius ibi derisa est passio, incredulos abire non passus est inultos. Nam subita & mirabilis orta tempestas, à semicremis Ecclesiarum tectis scindulas eleuauit, quas in faciem atque ora paganorum rotans, dum fugæ præsidium quæ-

runt, aut in fluuium præcipitari compulsi, aut in manus ciuium concludi. Nec mora, prostratum gregem, boni pastoris occubitus secutus est. Qui depositus III. Kalend. Octobris vna cum prædecessoribus suis, in basilica sancti Michaelis, commendatus est.

CAP.
XLVII.

VNNI Archiepiscopus sedit annos xviii. Annos eius obitumque vt supra cognoui. Memoria traditum à fratribus habetur: Cum Reinwardus transisset Leidradum Bremensis Chori præpositum à Clero & populo electum. Qui hoc VNNI pro capellano vtens, venit ad curiam. Rex autem Conradus, diuino, vt creditur, afflatus spiritu, contempta Leidradi specie, paruulo Vnni, quem retro conspexerat stare, virgam obrulit pastorem. Cui etiam Papa Iohannes decimus, vt priuilegium indicat, dedit pallium. Erat autem vir, sicut in eius electione ac transitu videri potest, sanctissimus, pro qua sanctitate Conrado & Heinricho regibus familiaris & reuerendus permanit. Vnde & ita versu depingitur: Principibus notus Vnni fuit ordine nonus. In diebus suis Vngri non solum nostram Saxoniam, aliasque cis Rhenum prouincias, verum etiam trans Rhenum Lotharingiam & Franciam demoliti sunt. Dani quoque Slauos auxilio habentes, primo Transalbianos Saxones, deinde cis Albim deuastantes, magno Saxoniam terrore quassabant. Apud Danos eo tempore filius Harde-

CAP.
XLVIII.

wich Gwrm regnauit, crudelissimus inquam vermis, & Christianorum populis nõ mediocriter infestus. Ille Christianitatem, quæ in Dania fuit, prorsus delere molitus, sacerdotes Dei à sinibus suis depulit, plurimos quoque per tormenta necauit. At vero Henricus Rex, iam tunc à puero timens Deum, & in eius misericordia totam suam habens fiduciam, Vngros quidem multis grauibufque præliis triumphauit; Item Bohemos & Sorabos ab aliis regibus domitos, & cæteros Slauorum populos vno grandi prælio ita percussit, vt residui, qui pauci remanserant, & regi tributum, & Deo Christianitatem, vltro promitterent. Deinde cum exercitu ingressus Daniam, Gwrm regem primo impetu

impetu adeo perterruit, vt imperata se facere mandaret, & pacem suppliciter deposceret. Sic Henricus victor apud Sliaswich, quæ nunc Heidaba dicitur, regni terminos ponens ibi & Marchionem statuit, & Saxonum coloniam habitare præcepit. Hæc omnia referente quodam Danorum Episcopo, prudenti viro, nos veraciter, vt accepimus, sic fideliter Ecclesiæ tradimus.

CAP. 48.

Tunc venerabilis Archiepiscopus Vnni videns ostium fidei gentibus esse apertum, gratias egit Deo de salute paganorum; præcipue vero quoniam legatio Hammaburgensis Ecclesiæ, pro temporis importunitate diu neglecta, præueniente misericordia Dei, & virtute regis, locum & tempus operandi accepit. Igitur nihil asperum & graue arbitrans subire posse pro Christo, latitudinem suæ diocesis per se ipsum elegit circuire. Secutus est etiam eum grex Bremensis Ecclesiæ vniuersus, pastoris boni absentia mæsti, secumque & in carcerem & in mortem ire parati. Postquam vero confessor Dei peruenit ad Danos, vbi tunc crudelissimus Gwrm regnauit, illum quidem pro ingenita flectere nequiuit sæuitia; filium autem regis Haroldum, sua est prædicatione lucratus. Quem ita Christo fidelem perfecit, vt Christianitatem, quam pater eius semper odio habuit, ipse haberi publice permitteret, quamuis nondum baptismi sacramentum percepit.

CAP.
XLIX.

Ordinatis itaque in regno Danorum per singulas Ecclesias sacerdotibus, multitudinem credentium Haroldo sanctus Dei commendauit. Cuius etiam fultus adiutorio & legato, omnes Danorum Insulas penetrauit, euangelizans verbum Dei gentilibus, & fideles quos illic inuenit captiuatos in Christo confortans. Deinde vestigia sequutus magni prædicatoris Ansgarij, mare Balticum nauigans; graui labore venit ad Bircam; Quo iam post obitum sancti Ansgarij annis lxx. nemo doctor ausus est pertingere, præter solum, vt legimus, Rimbertum. Ita persecutio nostros obtinuit. Birca est oppidum Gothorum, in medio Sueoniæ positum, non longe ab eo templo, quod celeberrimum

CAP. L.

rimum Sueones habent in cultu Deorum, Vbfolā dicto: In quo loco sinus quidam eius freti, quod Balricum vel Barbarum dicitur, in boream vergens, portum facit barbaris gentibus, quæ hoc mare diffusi habitant, optabilem, sed valde periculosum incautis & ignaris eiusmodi locorum. Bircani enim piratarum excursionibus, quorum ibi magnā copia est, sæpius impugnati, cum vi & armis nequeunt resistere, callida hostes aggrediuntur arte decipere. Qui sinum maris impacati per centum & amplius stadia latentium molibus saxorum obstruentes, periculosum æque suis, ac prædonibus iter meandi fecerunt. Ad quam stationem, quæ tutissima est, in maritimis Sueoniæ regionibus solent Danorum, Nordmannorum, Slauorum atque Semborum naues, alique Scythiæ populi pro diuersis commerciorum necessitatibus, solenniter conuenire. In eo portu Confessor Domini egressus, insolita populos appellare cœpit legatione. Quippe Sueones & Gothi, vel ita, si melius dicuntur Nordmanni, propter barbaricæ excursionis tempora, qua paucis annis multi reges. cruento dominati sunt imperio, Christianæ religionis penitus oblitī, haud facile poterant ad fidem persuaderi. Accepimus autem à sæpe dicto rege Danorum Suein, tunc apud Sueones imperitasse quendam Ring cum filiis Erich & Emund, ipsumque Ring ante se habuisse Amind, Biorn, & Olaph, de quibus in gestis legitur sancti Ansgarij, aliosque quorum non occurrunt vocabula. Et credibile est athletam Dei Vnni, eosdem reges, quamuis non crediderint, adisse, eorumque licentia verbum Dei per Sueoniam prædicasse. Sicut enim inutile est acta non credentium scrutari, ita impium arbitramur, eorum præterire salutem, qui primum crediderunt, & per quos crediderunt. Sueones igitur & Gothi à Sancto Ansgario primum in fide plantati, iterumque relapsi ad paganismum; à sancto patre Vnni sunt reuocati: [sufficit hoc scire, ne si plura dicimus, mentiri velle dicamur. Melius est enim, vt ait Beatus Hieronymus, vera dicere rustice, quam falsa diserte præferre.]

Perfecto

CAP. 50. Perfecto autem legationis suæ ministerio, cum tandem redire disponeret, Euangelista Dei apud Bircaum a gratitudine correptus, ibidem festi corporis tabernaculum deposuit. Anima vero, cum multo animarum triumpho stipata, cælestis patriæ capitolium semper lætatura, conscendit. Tunc discipuli pontificis, exequias eius, cum fletu & gaudio procurantes, cætera quidem membra sepelierunt in eodem oppido Birca, solum caput Bremam reportantes, quod decenti condiderunt honore, in Ecclesia sancti Petri coram altari. Obiit autem peracto boni certaminis cursu in Scythia, vt scribitur, anno Dominicæ incarnationis DCCC.C. XX.VI. Indictione IX. circa medium Septemb. Hic est annus Ottonis Magni primus, à transitu autem sancti Willehadi primi Bremensis Episcopi CLXVIIII. Eia vos Episcopi, qui domi sedentes, gloriæ, lucri, ventris, somni breues delicias in primo Episcopalis officij loco ponitis; respicite, inquam, istum pauperem & modicum seculi, immo laudabilem, magnumque sacerdotem Christi, qui nuper tam nobili fide coronatus, exemplum dedit posteris, nulla temporum vel locorum asperitate vestram pigritiam excusari posse. Cum per tanta pericula maris & terræ, feroces aquilonis populos ipse pertransiens, ministerium legationis suæ tanto implet studio, vt in vltimis terræ finibus expirans animam suam poneret pro Christo.

CAP. 51. ADALDAGVS Archiepiscopus sedit annos LIIII. Iste est qui nobis rempublicam restituit. Genere illustris, ætate iuuenis, specie decorus, morumque probitate speciosior. A choro sumptus Hiltineshemensi, consanguineus & discipulus beati Adakwardi Ferdentis Episcopi, cuius tunc vita probata, fama illæta, & fides in Palatio erat cognitissima. Quem etiam doctrina & miraculis celebrem, Slauorum ferunt populis eo prædicasse tempore, quo noster Vnni ad Scythas legatus extitit, eius nimirum opera & testimonio commendatus in Curia Adaldagus, ferulam pastorem à magno Ottone suscepit; Pallium archiepiscopale sumpsit à Papa VII. Leone, manus impositionem,

sicut

ficut prædeceffores eius à Mogonrino præfule. Necdum autem Hammaburgensis cathedra fuffraganeos habuit, quos huius Adaldagi ftudio accepit. Adaldagus itaque primo vt ingreffus eft Epifcopatum, Bremam longo prius tempore poteftatibus ac iudiciaria manu oppreffam, præcepto regis abfolui, & inftar reliquarum vrbiũ immunitate fimulque libertate fecit donari. Præcepta regis hæc continentia præfto funt, & alia. Mox de legatione fua, quæ pro gentium falute primo à prædecefforibus fuis recepta, hoc fibi ordine prouenit, vt quod alij in lachrymis feminarunt, ipfe in gaudio meteret, toto, inquam, animi defiderio succenfus, æftuabat, quomodo perficeret, quod religiofo pietatis formabat affectu. Et quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, dedit ei Dominus ad voti fucceffum, & prosperitatem temporis & gratiam regis, cuius ita vfus eft familiaritate, quod à latere eius raro vnquam diuelleretur. Nunquam tamen aut neceffitati parochiæ defuit, aut legationis fua curam pofthabuit. Quinimo victoriosi & iuftiffimi regis animum in omnibus quæ Dei funt, paratum cernens, ftudium eius ad conuerfionem paganorum incitare non ceffauit: quod etiam pro fententia, ita euenit, Deo cooperante, & piiffimi regis dexteram in omnibus corroborante.

CAP. II.

Otto igitur rex diuino fultus auxilio, cum primum ab infidiis fratrum fuorum ereptus eft, iudicium & iuftitiam populis fecit. Deinde poftquam omnia ferme regna, quæ poft mortem Caroli defecerant, fuo imperio fubiugarat: in Danos arma corripuit, quos ante pater eius bello compreffit. Enimuero tunc rebellare moliti, apud Heidebam legatos Ottonis cum Marchione trucidarunt, omnem Saxonum Coloniam funditus extinguentes. Ad quam rem vlcifcendam, rex cum exercitu inuaft Daniam, transfrefus terminos Danorum, apud Sliafwig olim poftos, ferro & igne totam vaftrauit regionem, vfque ad mare nouiffimum, quod à Danis Nordmannos dirimit, & vfque in præfentem diem à victoria regis Ottonis dicitur. Cui regre-

regredienti Haroldus apud Sliafwig occurrens bellum intulit. In quo vtrifque viriliter certantibus Saxones victoria potiti, Danos ad naues cedere coegerunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Ottoni fubiicitur, regnumque ab eo fufcipiens, Christianitatem in Dania recipere fponndit. Nec mora, ipfe Haroldus cum vxore fua Gunhild & filio paruulo baptizatus eft, quem filium Rex nofter à facro fonte fufceptum Suenotto vocauit. Eo tempore Dania cifmarina, quam Iutlant incolæ appellant, in tres diuifa Epifcopatus, Hammaburgenfis Archiepifcopatu eft fubiecta. Seruantur in Bremenfi Ecclefia præcepta Regis, quæ fignant regem Ottonem in fua ditione regnum Danicum tenuiffe, adeo vt etiam ille Epifcopatus donauerit. In priuilegijs autem Romanæ fedis videri poteft, quod Agapetus Papa Hammaburgenfis Ecclefia de falute gentium congratulatus, omnia quæ à prædecefforibus fuis Gregorio, Nicolao, Sergio & cæteris Bremenfi conceffa funt Archiepifcopatu, & ipfe conceffit Adaldago. Cui etiam fua vice ius ordinandi Epifcopos tam in Dania, quam in feptentrionis populos, apoftolica auctoritate conceffit. Igitur beatiffimus Archiepifcopus nofter omnium primus ordinauit in Dania Epifcopos, Haroldum ad Sliafwich, Liafdagum ad Ripam, Reinbrandum ad Arhufam. Quibus etiam illas commendauit Ecclefias, quæ trans mare funt, in Finne, Seland, & Scone, ac in Sueonia. Hoc factum eft anno Archiepifcopi x i i. Et hæc quidem initia cæleftis mifericordiæ, fecutum eft tale incrementum Deo cooperante, vt ab illo tempore vfque in hodiernum diem Ecclefia Danorum, multiplici Bore-

CAP. 5 I.

lium gentium fructu redundare videantur. Quo etiam tempore, fortiffimus Rex Otto vniuerfos Slauorum populos fuo fubiicit imperio. Et quos pater eius vno grandi bello domuerat, ipfe Otto deinceps tanta Dei adiutorio potentia conftinxit, vt tributum & Christianitatem pro vita fimul & patria libenter offerrent victori, ficque baptizatur gentilium populus vniuerfus. Et Ecclefia tunc pri-

CAP. III.

F

mum

mum in Slauania sunt constructae, de quibus rebus circa
 finem gestae ut sunt, oportunitus aliquid dicemus. Nil aliud
 Igitur post haec Coloniensis Archiepiscopus Bruno vi-
 dens iam Hammaburg nostram diuina opitulante gratia
 suffraganeos habere, veterem de Brema, sicut in scriniis
 Ecclesiae nostrae inuenimus, instaurauit querelam, sperans
 se quae uoluit eo facilius adepturum, quod filius erat Otto-
 nis regis. Sed dum frustra omnibus modis laborasset, nec
 Papae concilium, nec patris meruit habere auxilium. Ita
 vir nobilis atque sapiens auctoritate pontificis Adaldagi
 facile superatus, in nostrae gratiam Ecclesiae cum digna sa-
 tisfactione rediit, praedicans Hammaburgensem Eccle-
 siam quae in tanto gentium periculo constituta sit, non
 debere laedi ab aliquo, verum dignam esse, quae omni con-
 solationis amore foueatur & celebretur ab omnibus ubi-
 que Ecclesiis. Adhuc posteris in memoria est, quendam
 Erp. diaconum pontificis Adaldagi, quia fideliter ei adsti-
 terit in praefata contentione, Ferdens ab rege Episcopatum
 donatum, simul & alios fratrum, qui in praedicatione Da-
 norum & Slauorum cum Archiepiscopo studiose fuerunt,
 pro labore suo maioribus asserunt cathedris intronizatos,
 [& de studio Adaldagi ad praedicationem gentium, & ori-
 gine ducum norman.]
 Nempc studium patris Adaldagi totum in conuersione
 fuit gentium, in exaltatione Ecclesiarum, in salute an-
 imarum, pro cuius rei magisterio meruit vir Deo & ho-
 minibus dilectus, ut omnibus in ueneratione haberetur,
 etiam inimicis. elli de 17. omnesque de 1. m. m. m. m. m. m.

CAP. IIII. Post haec uero cum rex Victoriosissimus Otto, ad libe-
 randam sedem Apostolicam uocatus in Italiam, consi-
 lium habuit, quem post se vicarium Imperatoris, ad facien-
 dam iustitiam relinqueret in his partibus, quae barbaris
 confines sunt terminis. Nonidum enim post tempora Ca-
 roli, propter ueteres illius gentis seditiones, Saxonia Du-
 cem accepit, nisi Caesarum. Quae necessitate rex persua-
 sus, Hermanno primum tutela uicem in Saxonia com-
 misit.

misit. De quo viro, & progenie viri, quoniam tam Bre-
 mensi Ecclesiae, quam aliis magno surrexisse videtur exci-
 dio, altius ordiri necessarium duxi. Vir iste pauperibus or-
 tus natalibus, primo, ut aiunt, vii. mansis totidemque ma-
 nentibus, ex haereditate parentum fuit contentus. Deinde
 quod erat acris ingenij, decorisque formae, cum pro meri-
 to fidei & humilitatis, quam Dominis & patribus exhi-
 buit, facile notus esset in curia, ad familiaritatem ipsius re-
 gis peruenit. Qui comperta iuuenis industria, suscepit eum
 in numero ministrorum, deinde nutricium praecipit esse
 filiorum. Mox etiam succedentibus prosperis, commisit
 ei vices praefecturae. In quibus officiis strenue administra-
 tis, dicitur manentes suos pro furto in iudicium delatos,
 data sententia simul omnes ad mortem damnaffe. Cuius
 nouitate facinoris & tunc charus in populo, & clarissimus
 deinceps factus est in palatio. Postquam uero Ducatum
 meruit Saxoniae, iudicio & iustitia gubernauit prouin-
 ciam, & in defensione sanctarum Ecclesiarum, studiosus
 usque in finem permansit. Nam & Bremensi Ecclesiae ac
 matri Hammaburg fidelis extitit ac deuotus, multa bona
 faciens in fratres, & in omnes Saxoniae congregationes.

CAP. 55. Igitur tali viro piissimus rex & Archiepiscopus noster, vires suas in hac regione commendantes, in Italiam disces-
 serunt. Vbi rex Episcoporum habito concilio Iohannem
 Papam, cui Octavianus nomen erat, accusatum crimini-
 bus fecit deponi, quamuis absentem, Nam fuga iudicium
 subterfugerat, & in locum eius promptum Leonem ordi-
 nari praecipit. A quo ipse mox coronatus Imperator, &
 Augustus a populo Romano consalutatus est. Anno regni
 sui xxxvi. post coronatum Carolum Romae clii. Eo
 tempore Imperator cum filio in Italia per quinquennium
 commoratus, filios Berengarij debellauit, Romamque pri-
 stinae reddidit libertati. Huius diebus annisque totidem no-
 ster Archiepiscopus, apud quem summa conciliorum pen-
 debar, in regno Italiae conuersatus est. Non sponte in-
 quam, sed quod a regum latere diuelli non poterat, unde
 magnum

CAP. V.

CAP. 53.

CAP. 56.

magnum Ecclesie sue lucrum parauit. Tunc etiam sanctorum, quibus nunc & in æuum hoc triumphat Episcopium, patrocinia collegisse traditur. Populus itaque boni pastoris diuturnam grauiter ferens absentiam, nunciis & literis metum ingerentibus, tandem ut suum reuideret gregem sollicitare curauit. Cui etiam demum in patriam uenienti, totus simul populus, & extranei cum ipsis, itinere tridui occurrantes, & præ gaudio flentes, quasi alteri Iohanni clamabant, dicentes, Benedictus qui uenit in nomine Domini. Reuersus ergo Archiepiscopus in patriam, CAP. VI. duxit in comitatu suo Benedictum Papam ordinatum, sed ab Otrone Imperatore depulsum, quem ille in Hammaburg custodiae mancipari præcepit: Archiepiscopus uero magno cum honore usque ad obitum eius detinuit. Nam uir sanctus, literatusque fuisse dicitur, qui & dignus Apostolica sede uideretur à populo Romano, nisi quod per tumultum electus est, expulso eo, quem ordinari præceperat Imperator. Igitur apud nos in sancta conuersatione uiuens, aliosque sancte uiuere docens, cum iam Romanis poscentibus ab Cæsare restitui debuisset, apud Hammaburg in pace quieuit. Cuius transitus III. Nonas Iulij contigisse describitur. Quo in tempore Bremæ claruit Eilhardus, uir spontanea paupertate clarus, Ecclesie præpositus, & regulæ canonicæ custos. Tunc & scholas Ecclesie florentissimo studio rexit Tiadhelmus, qui fuerat magni Oetrici Magdaburg discipulus.

Archiepiscopus autem sanctorum martyrum reliquias, CAP. 58. quas ab vrbe Roma deportauit, magna per parochias suas diligentia distribuit. Nam antecessores sui Deo seruientium animarum quinque cœnobita fundarunt. Hiis ille sextum addidit apud Helsingæ, ubi nobilissima Christi uirgo Wendilgard, & pater eius Haddo nomine, totum patrimonium suum offerens Deo, & sancto martyri Vito, magnam uirginum turmam congregauit. Septimam in Fresa congregationem fecit sanctorum uirorum, de prædio & oblatione quarundam nobilium matronarum, Reingerd

Reingerd & Wendele, ubi reliquias sanctorum locauit, & alia alibi. Hæ sunt reliquie sanctorum, quas ab Italia Archiepiscopus deportauit, corpora uidelicet Quiriaci & Cæsarij, Victoris & Coronæ, Felicis & Feliciani, Cosmæ & Damiani.

CAP. 59. Cumque sanctus pontifex omnium Ecclesiarum suarum paternam gereret sollicitudinem, Xenodochij Bremensis magnam habuit curam. Quod etiam multo maioribus auxit redditibus, quam antecessores eius: adeo ut præter hospites, qui frequenter suscipiebantur, quotidie in hospitali xxiiii. pauperes pascerentur. In quo ministerio fidelissimus extitit Libentius, quem secum duxit ab Italia.

CAP. 60. Ipso tempore Magnus Otto subiugatis, Christianæque fidei copulatis Slauium gentibus, inclytam urbem Magdaburg super ripas Albiæ fluminis condidit, quam Slaui metropolim statuens, Adalbertum summæ sanctitatis uirum ibidem consecrari fecit Archiepiscopum. Is primus in Magdaburg ordinatus xii. annis strenue pontificatum administrauit, multosque Slauium populo prædicando conuertit. Cuius ordinatio facta est anno Imperatoris & nostri Archiepiscopi xxxv. & sunt post ordinationem

CAP. 61. sancti Ansgarij cxxxvii. Magdaburgensi autem Archiepiscopatu subiecta est tota Slauium, usque ad Penem fluium. Episcopatus suffraganei quinque, quorum Merseburg & Cicia super Salam flumen condita, Mistna uero super Albiam, Brandenburg & Huelberg interius uadunt. Sextus Episcopatus Slauium est Aldinburg, quem quia nobis uicinior est, Imperator Hammaburgensi Archiepiscopatu subiecit; ibique Archiepiscopus noster Edwardum primum ordinauit Episcopum, quem Latine dicimus Euagrium.

Et quoniam occasio locorum se præbuit, uile uideretur exponere, quæ gentes trans Albiam Hammaburgensis Ecclesie pertinentes sint parochiæ. Hæc clauditur ab occidente Oceano Britannico, à meridie Albia fluius, ab Oriente Pene fluius, qui currit in mare barbarum. Ab

Aquilone vero Egodore fluuio, qui Danos dirimit à Saxo-
nibus: Transalbianorum Saxonum tres sunt populi: pri-
mi ad Oceanum Thiatmargoi, & eorum Ecclesia Mil-
dinthorp: Secundi Holtzati, dicti à syluis quas accolunt,
eos Sturia flumen interfluit, quorum Ecclesia Sconen-
feld: Tertij qui & nobiliores Stürmarij dicuntur, eo quod
federationibus illa gens frequenter agitur. Inter quos me-
tropolis Hammaburg caput extollit, olim uiris & armis
potens, agro & frugibus felix: nunc uero peccatorum uin-
dictæ patens, in solitudinem est redacta. Et quamuis [oc-
culto Dei iudicio vastata,] decorem urbis amiserit, vires
tamen adhuc retinet metropolis, uiduitatis suæ damna
consolans, in prouentu filiorum, quos per totam septen-
trionis latitudinem suæ legationi cotidie uider accrescere.
De quibus læta etiam eliamare uidetur, Annunciaui & lo-
cutus sum, multiplicati sunt super numerum.

CAP. IX.

Inuenimus quoque limitem Saxonie qui trans Albiam
est, præscriptum à Carolo & cæteris Imperatoribus, ita se
continentem, hoc est, ab Albie ripa orientali usque ad riuu-
lum quem Slauis Mescentreiza uocant, à quo sursum limes
currit per syluam Deluünder, usque in fluuium Deluün-
dam, Sicque peruenit in Horchembeke & Heilinspring,
inde ad Ludwinestein, & Wisbircon, & Husinc progre-
ditur. Tunc in Horbittenon, vadit in Trauennam syluam,
sursumque per ipsam in Bulilunken, mox in Crineson,
& recte ad vadum, quod dicitur Agrimeswedel ascendit.
Vbi & Burgwido fecit duellum contra championem Sla-
uorum, interfecitque eum: ubi & lapis in monumentum
positus est. Ab eadem igitur aqua sursum procurrens ter-
minus, in stagnam Golse vadit. Sicque ad orientalem
campum uenit Zuentifeld, usque in ipsum flumen Zuen-
tinam, per quem limes Saxonie, usque in pelagus Scythi-
cum, & mare quod dicitur Orientale delabitur. De cuius
freti natura breuiter in gestis Caroli Einhardus meminit,
cum de bello diceret Slauanico. Sicut, ait, quidam ab
Occidentali Oceano orientem uersus porrigitur, longitu-
dinis

dinis quidem incomperatæ, latitudinis uero, quæ nusquam
centum milia passuum excedat, cum in multis locis con-
tractior inueniatur. Hanc multæ circumfident nationes,
Dani quidem ac Sueones, quos Nordmannos uocamus,
& septentrionale litus, & omnes in eo insulas tenent. Ad
litus australe, Slau, & aliæ diuersæ nationes incolunt, in-
ter, quos uel præcipui sunt, quibus tunc à rege bellum in-
ferebatur Wilzi, quos ille una tantum & quam per se gesse-
rat expeditione ita contudit ac domuit, ut ulterius impe-
rata facere minime renuendum iudicarent.

CAP. 63.

Hæc ille. Nos autem quoniam mentio Slauorum to-
tiens incidit, non ab re arbitramur, si de natura & genti-
bus Slauanæ historico aliquid dicamus compendio, eo

CAP. X.

CAP. 64.

quod Slau eo tempore studio pontificis nostri Adaldagi
ad Christianam fere sint omnes religionem conuersi. Sla-
uania igitur amplissima Germaniæ prouincia, à Winulis
incolitur, qui olim dicti sunt Wandali, decies maior esse
dicitur, quam nostra Saxonia, præsertim si Boemiam, &
eos qui trans Oddoram sunt Polanos, quia nec habitu, nec
lingua discrepant, in partem adieceris Slauanæ. Hæc au-
tem regio cum sit armis, uiris & frugibus opulentissima,
firmis, undique saluum, & fluminum terris clauditur.
Eius latitudo est à meridie in boream, hoc est, ab Albia
fluuio usque ad mare Scythicum. Longitudo autem illa
uidetur, quæ initium habet ab nostra Hammaburgensi
parochia, & porrigitur in orientem, infinitis aucta spacijs,
usque in Beguaniam, Vngnam & Graciam. Populi igitur
Slauorum sunt multi, quorum primi ab occidente confi-
nes Transalbianis sunt Waigri, eorum ciuitas Aldenburg
maritima. Deinde sequuntur Obodriti, qui altero nomine
Rerigi uocantur, & ciuitas eorum Magnopolis. Item uer-
sus nos Polabingi, quorum ciuitas Racisburg. Ultra quos
Lingones sunt & Warnahi. Mox habitant Chizzini & Cir-
cipani, quos à Tholosantibus & Retharis fluuijs Panis se-
parat, & ciuitas Dimine. Ibi est terminus Hammabur-
gensis Parochiæ. Sunt & alij Slauorum populi, qui inter
Albiam

CAP. XI.

15

16

Albiam & Odderam degunt, sicut Heueldi, qui iuxta Halliolam fluiuium, & Doxani, Liubuzzi, Wilini, & Stoderani cum multis aliis. Inter quos medijs & potentissimi omnium sunt Retharij, ciuitas eorum vulgatissima Rethre, sedes idololatriæ. Templum ibi constructum est dæmonibus magnum, quorum princeps Redigast. Simulachrum eius auro, lectus ostro paratus. Ciuitas ipsa nouem portas habet, vndique lacu profundo inclusa, pons ligneus transitum præbet, per quem tantum sacrificantibus aut responsa petentibus via conceditur. Hæc ea significante causa, quod perditas eorum animas, qui Idolis seruiunt, congrue nouies Stryx interfusa coercet. Ad quod templum ferunt à ciuitate Hammaburg iter quatuor esse dierum.

CAP. 65.

CAP. XII. Ultra Leuticos, qui alio nomine Wilzi dicuntur, Oddera flumen occurrit, amnis ditissimus Slauanicæ regionis.

In cuius ostio qua Scythicas alluit paludes, nobilissima ciuitas Iulinum, celeberrimam barbaris & Græcis, qui in circuitu sunt præstat stationem. De cuius præconio vrbs, quia magna quædam & vix credibilia recitantur, volupe arbitror pauca inferere digna relatu. Est sane maxima omnium quas Europa claudit ciuitatū, quam incolunt Slaui cum alijs gentibus Græcis & barbaris. Nam & aduenæ Saxones, parem cohabitandi legem acceperunt, si tamen Christianitatis titulum, ibi morantes non publicauerint. Omnes enim adhuc paganis ritibus oberrant, cæterum moribus & hospitalitate, nulla gens honestior aut benignior poterit inueniri. Vrbs illa mercibus omnium septentrionalium nationum locuples, nihil non habet iocundi aut rari. Ibi est Olla Vulcani, quod incolæ Græcum vocant ignem, de quo etiam meminit Solinus. Ibi cernitur Neptunus triplicis naturæ: tribus enim fretis alluitur illa Insula, quorum vnum viridissimæ aiunt esse speciei: Alterum subalbidæ. Tertius vero motu furibundo perpetuis sæuit tempestatibus. Ab illa autem ciuitate breui remigio ad urbem trahuntur Deminem, quæ sita est in ostio Peanis fluiuij, vbi & Rhuni habitant. Ibi ad Semland prouinciam

ciam

ciam quam possident Pruzzi nauigatur. Iter eiusmodi est, vt ab Hammaburg vel Albia flumine v i i. die per terram ad Iulinum peruenias ciuitatem. Nam si per mare nauim ingrederis, ab Sliaswig vel Aldenburg, vt peruenias Iuminem, ab ipsa vrbe vela tendens x i i i. die ascendens ad Ostragard Rusiæ. Cuius metropolis ciuitas est Chiue, æmula sceptri Constantinopolitani, clarissimum decus Græciæ. Sicut ergo prædictum est, Oddora flumen oritur in profundissimo Merahorum saltu, vbi & Albia fluius principium fortitur, nec longis ab inuicem spatiis, sed diuerso currunt meatu. Alter enim, id est, Oddora vergens in Boream, per medios Winulorum transit populos, donec perueniat ad Iuminem, vbi Pomeranos diuidit à Wilzis. Alter vero, id est, Albia in Occasum ruens, primo impetu Bohemos alluit cum Sorabis, medio cursu paganos à Saxonia dirimit, nouissimo alueo Hammaburgensem parochiam à Bremensi scindens, victor Oceanum ingreditur Britannicum. Hæc de Slauis & patria eorum, quoniam virtute Magni Ottonis eo tempore ad Christianitatem omnes sunt conuersi, dicta sufficiant. Nunc ad ea quæ post mortem Imperatoris, & reliqua tempestate nostri Pontificis acta sunt calamus dirigatur.

CAP. 67. Anno Pontificis Adaldagi xxxviii. Otto Magnus CAP. XIII

Imperator, domitor omnium septentrionalium nationum, feliciter migravit ad Dominum, & sepultus est in ciuitate sua Magdeburg. Cui filius eius Otto medianus succedens, per decem annos strenue gubernauit Imperium. Is statim Lothario & Carolo Francorum regibus subactis, cum in Calabriam bellum transferret, à Sarracenis & Græcis victor & victus apud Romam discessit. Huic tertius Otto cum adhuc puer esset in regnum substitutus, annos xxv i i. forti & iusto sceptrum ornauit Imperio. His tribus, æque fortissimis ac iustissimis Imperatoribus, tam charus & familiaris erat præsul Adaldagus, pro virtutum merito & doctrinæ magisterio, vt à latere eorum vix aut raro diuelleretur, sicut præcepta Imperatorum ad nu-

G

rum

tum Archiepiscopi disposita ostendunt, in quibus etiam hoc est notandum, quod tertius Otto in Wildahusen consistens, præcepta fecit. Eodem tempore Hermannus Saxonum Dux obiens, Bennonem filium suum reliquit hæredem, qui etiam vir bonus & fortis memoratur, excepto quod degenerans à patre populum rapina grauauit. Apud Magdaburg quoque defuncto Adalberto pontifice, Gisilarius successit, & ipse vir sanctus, qui nouellos Winulorum populos, doctrina & virtutibus illustrauit.

CAP. XV. Haroldus rex Danorum religione ac fortitudine insi-

gnis, Christianitatem in regno suo iam dudum benigne susceptam, vsq; in finem constanter retinuit. Vnde & regnum suum sanctitate & iustitia confirmans, vltra mare in Nordmannos & Anglos suam dilatauit potentiã. Edmund filius Erici tunc in Sueonia regnauit. Is Haroldo confederatus Christianis eo venientibus placabilis fuit. In Nordwegia Hacquin Princeps erat, quem dum Nordmanni superbius agentem, regno depellerent, Haroldus sua virtute restituit, & Christicolis placatum reddidit. Hacquin iste crudelissimus ex genere Inguar & Giganteo sanguine descendens, primus apud Normannos regnum arripuit, cum antea Ducibus regerentur. Igitur Hacquin triginta quinque annis in regno exactis obiit, Hartildum sceptri relinquens hæredem, qui simul Daniam possedit atque Nordwegiam. Anglia autem, vt supra diximus, & in gestis Anglorum scribitur, post mortem Gundredi, à filiis eius Analaph, Sigtrich & Reginold, per annos fere centum permansit in ditione Danorum. Tunc vero Haroldus, Hiring filium suum misit in Angliam. Qui subacta insula à Northumbris tandem proditus & occisus est.

CAP. XVI. ADALDAGVS igitur Archiepiscopus ordinauit in

Daniam plures Episcopos, quorum nomina quidem reperimus, ad quas vero sedes specialiter intronizati sint, non facile potuimus inuenire: Æstimo ea faciente causa, quod pro rara Christianitate nulli Episcoporum adhuc certa sedes designata fuerit. Verum studio plantandæ Christiani-

tis

ris quisque in vltiora progressus, verbum Dei tam suis quam alienis communiter prædicare certabant. Hoc hodie trans Daniam per Nordmanniam & Sueoniam facere videntur. Igitur Episcopi qui in Dania ordinati sunt, Inhored, Liafdag, Reimbrand, & post eos Harig, Stercolf, Folcbrecht, Merha, & alij. Odinkarum seniorem ferunt ab Adaldago in Sueoniam ordinatum, strenue in gentibus legationem suam adimplesse. Erat enim, sicut fama nos tetigit, vir sanctissimus & doctus in hiis, quæ ad Deum sunt, quantum vero ad sæculum, nobilis & origine Danus. Vnde & facile barbaris quælibet potuit de nostra religione persuadere. Cæterorum vero Episcoporum vix aliquem sic clarum prodit antiquitas, præter Liafdagum Ripensem, qui & miraculis celebris fuerat, & transmarinis prædicauit, hoc est Sueonibus & Nordmannis. In Aldinburg ordinauit Archiepiscopus primo, vt diximus, Edwardum, deinde Wegonem, postea Eziconem, quorum tempore Slau Christiani permanserunt. Ita etiam Hammaburg in pace fuit. Ecclesiæ in Slauania vbique erectæ sunt. Monasteria etiam virorum ac mulierum Deo seruientium constructa sunt plurima. Testis est Rex Danorum, qui adhuc hodie superest, Suein, cum recitaret Slauaniam in duos de viginti pagos esse dispersitam, affirmauit nobis absque tribus ad Christianitatem omnes fuisse conuersos, adiiciens etiam Principes eius temporis, Misizza, Naccon & Sederich, sub quibus, inquit, pax continua fuit, Slau sub tributo seruierunt.

CAP. 70. Nouissimis itaque Archiepiscopi temporibus res nostræ inter Barbaros fractæ, Christianitas in Dania turbata est, pulchrisque diuinæ religionis initiis inimicus inuidens homo, superfeminare zizania conatus est. Nam tunc Sueotto filius Magni Haroldi regis Danorum, multas in patrem molitus insidias, quomodo eum iam longævum & minus validum regno priuaret, consilium habuit & cum hiis, quos ad Christianitatem pater eius inuitos coegit. Subito igitur facta conspiratione, Dani Christianitatem abdi-

G 2

cantes

cantes Suein regem constituunt, bellumque Haroldo indicunt. At ille qui ab initio regni sui totam spem in Deo posuerit, tunc vero maxime Christo euentum rei commendans, cum bellum execraretur, armis se tueri decreuit, & quasi alter David procedens ad bellum, filium lugebat Abfolon, magis illius dolens scelus, quam pericula sua. In quo miserabili & plus quam ciuili bello victa est pars Haroldi. Ipse autem vulneratus ex acie fugiens, ascensa naui elapsus est ad ciuitatem Slaucrum, quæ Iulinum dicitur. A quibus contra spem, quia pagani erant, receptus, post aliquot dies ex eodem vulnere deficiens, in confessione Christi decessit. Cuius corpus in patriam ab exercitu reportatum, apud Roskild ciuitatem, in Ecclesia, quam ipse primus in honorem sanctæ Trinitatis construxit, est sepultum. De cuius fine, cum istum pronepotem suum, qui nunc in Dania regnat Suein interrogare maluerim, velut alter Tydeus, crimen aui reticuit, me vero parricidium exaggerante, hoc est, inquit, quod nos posteri luimus, quod ipse parricida suo piavit exilio. At ille noster Haroldus, qui populo Danorum Christianitatem primus indixit, qui totum septentrionem Ecclesiis & prædicatoribus repleuit, ille, inquam, innocens vulneratus, & pro Christo à regno

CAP. XIX. expulsus, martyrij gloria, vt speramus, non carebit. Regnauit autem annos L. obitus eius in festiuitate omnium sanctorum contigit. Memoria eius apud nos & vxoris eius Gunhild perpetua manebit. Hæc in diebus Adaldagi pontificis facta comperimus, cum tamen non omnes eius virtutes explorare potuimus. Sunt autem qui affirmant per eum gratias sanitatum factas, & tunc cum adhuc viueret & post mortem ad sepulchrum eius, videlicet cæcos frequenter illuminatos fuisse, aliasque multas contigisse virtutes. Certissimū vero est, eum tam nostro populo, quam Transalbianis, & Frefonum genti, leges & iura constituisse, quæ adhuc pro tanti auctoritate viri seruari contendunt. Interea senex Præsul Adaldagus de legatione sua voti compos effectus, & in omni opere suo domi forisque prosperatus, in

rus, in senecta vberi migravit ad Dominum IIII. Kalend. Maij, anno incarnationis Dominicæ DCCCC. LXXXVIII. Indictione I. Anno autem Sacerdotij eius nobiliter administrati LIIII. & sepultus est in Ecclesia Bremensi, à capite Leuderici Episcopi à meridiali plaga.

CAP. VII. LIBENTIVS sedit annis xxv. pallium suscepit à Papa CAP. XX.

xv. Iohanne, virgam Episcopalem meruit ab Ottone, tertio, primus omnium consecratus est à suffraganeis. Erat itaque vir literatissimus, & omni morum probitate decoratus, ab Italia quondam Pontificem sequutus Adaldagum. Cuius etiam vitam æmulatus & magisterium, solus ex dispositione tanti patris dignus inuentus est, cui Hammaburgensis cura parochiæ crederetur. Erat enim vir tantæ castitatis, vt raro se mulieribus videndum præbuerit, tantæ abstinentiæ, vt pallida ieiuniis ora portauerit, tantæque humilitatis ac caritatis, vt in claustro sicut vnus fratrum vixerit. Multæ nimirum virtutes eius, quippe contentus acquisitis, raro curiam adiit pro acquirendis. Domi sedens quietus, parochiæ suæ curam egit diligentissimam, totumque studium ad lucra vertens animarum, diligentissima regula omnes congregationes suas castodiuit. Archiepiscopus etiam per se curam egit hospitalis, fratribus & infirmis quotidiano ministrans obsequio, ipse quoque vice sua Xenodochium nepoti suo commendauit, Libentio. Dum vero adhuc pax esset in Slauania, Transalbianos populos frequenter visitauit, & matrem Hammaburg, paterno fouit amore, legationem suam ad gentes, vt prædecessores eius, studiose executus est, licet dierum obstaret malitia. Quo tempore cum magnam Christianorum persequutionem in Dania Suein rex exercuisset, supplicibus Archiepiscopus legatis, crebrisque muneribus laborabat, quatenus ferocis regis animum, mansuetum redderet Christianis. Quibus ille reiectis, in sua nimirum crudelitate ac perfidia læuire non cessauit, vnde & ultio diuina regem Deo rebellem est subsequuta. Nam cum contra Slauos bellum susceperet, bis captus est in Slauiam ductus, totiens

20

CAP. XXI.

74
a Danis ingenti auri pondere est redemptus. Nec tamen adhuc ad Deum reuerti voluit, quem primo in morte patris offendit, & deinde in nece fidelium irritauit, & iratus furore Dominus tradidit eum in manus inimicorum eius, vt disceret non blasphemare. Tunc potentissimus Sueo-
CAP. 72.
num rex Hericus, collecto innumerabili, sicut arena maris, exercitu, Daniam inuadit, & occurrit ei Suein à Deo derelictus, frustra sperans in Idolis suis. Sed cum vtrinque bello nauali, (sic enim gens illa conflagere solet) omnes copix essent Danorum obruta, Hericus rex victor Daniam obtinuit. Suein ergo depulsus à regno dignam factis suis à Deo Zelote recepit mercedem. Et hæc iunior nobis, in auro suo Suein recitauit contigisse, iusto Dei iudicio; quoniam illum dereliquit, quem pater eius bonum defenso-
rem habuit.

CAP. XXII. Ferunt eo tempore classem piratarum, quos nostri Ascomannos vocant, Saxonix appulsam, omnia Friesix atque Hathulæ vastasse maritimam. Cumque per Albix fluminis ostium ascendentes irumperent prouinciam, congregati Saxonum magnates, cum paruum habuissent exercitum, egredientes à nauibus, apud Stadium barbaros exceperunt, quod est oportunum Albix portus præsidium. Magnum & memoriale, minusque felix erat illud prælium, in quo viriliter vtrisque certantibus, nostri tandem minores sunt reperti. Sueones ergo & Dani totam Saxonum obriuere virtutem. Capti sunt ibi Sigafrius Marchio, Thadericus Comes, & alij illustres viri, quibus vinctis post terga manibus, barbari traxerunt ad naues, pedesque eorum cathena strinxerunt, totam exinde prouinciam impune
21
deprædantes. Sed cum ex captiuis solus marchio Sigafrius cuiusdam piscatoris furtim noctu sublatus euaderet, piratæ mox in furorem versi, omnes quos in vinculis tenuerunt, meliores ludibrio habentes, manibus pedibusque truncauerunt, ac nare præcisa deformantes, ad terram semianimes proiecerunt. Ex quibus nobiles quidam viri erant, qui postea multo superuixerunt tempore, op-
probrium

CAP. 74. probrium Imperio, & miserabile spectaculum omni facti populo. Quam videlicet plagam mox cum exercitu superuenientes Dux Benno & Sigafrius Marchio vindicarunt; in tantum vt piratæ omnes quos apud Stadium egressos fuisse diximus, ab ipsis auxiliante Domino fuerunt cõtriti.

Altero vero pars Ascomannorum, qui per Wirraham flumen egressi Hahela, vsque ad Liesmonam deprædati sunt, eum maxima captiuorum multitudine peruenierunt ad paludem quæ dicitur Glindestmor. Vbi à nostris qui pone sequebantur offensi, omnes vsque ad vnum obruncati sunt, quorum numerus erat xx. milia. Quidam enim eques Saxonum ab eis captus, dum eum Ducem sui facerent itineris, in difficiliora eos paludis loca perduxit, in qua diu fugati, leuiter à nostris sunt superati. Qui Heriward

CAP. 75. nomen habens, perenni Saxonum laude celebratur. Ex illo nimirum tempore piratarum, hostilisque crebra irruptio facta est in hanc regionem. Nam & omnes Saxonix ciuitates grandi meru percussa fuerant, tunc & Brema muro muniti caput firmissimo. Sed & Libentius Archiepiscopus thesaurum Ecclesiæ omniaque Ecclesiastica fecit ad Buccensem deportari præposituram. Tantus itaque timor in finibus huius parochiæ omnibus erat. Nam & ipse Pontifex Piratas, qui Episcopatum vastabant anathemate damnauit. Quorum vnus in Norwegia deficiens per annos septuaginta integro corpore permanfit, vsque ad Domini Adalberti tempora Archiepiscopi, quando Alwardus Episcopus illuc veniens defunctum vinculo excommunicationis absoluit, & mox cadaver in cinerem est solutum.

CAP. 76. Post vindictam ergo scelèrum, quæ in Ecclesias Dei & Christianos commiserat, Suein Rex victus, & à suis desertus, quippe quem Deus deseruit, errabundus & inops auxiliij, venit ad Nordmannos, vbi Thrucco tunc filius Haquini regnauit. Is licet paganus esset, nulla tamen super exulem motus est misericordia. Ita infelix ille, & à toto reiectus orbe, in Angliam transfretauit, frustra solatium quærens ab inimicis. Eo tempore Adelrad filius Eggaris
CAP. XXV.
Britannis.

Britannis imperavit. Is non immemor iniuriarum, quas Dani ex antiquo Anglis inflixerāt, exulem repulit. Quem tandem, miseratus infortunij, Rex Scotorum benigne suscepit, eumque per bis septem annos, quibus exulavit, secum detinuit, vsque ad mortem Herici. Hæc parricidæ, aui pericula, Suein Rex nobis attonitis, exposuit. Deinde ad Hericum victorem reflexit narrationem.

CAP. XXVI. 22
 Hericus, inquit, duo regna obtinuit, Danorum Sueo- CAP. 77.
 numque, & ipse Paganus Christianis valde inimicus. Ad quem missus legatus Cæsaris ac Hammaburgensis Archiepiscopi Poppo quidam, vir sanctus & sapiens, tunc in Sleswicensem ordinatus Episcopum, de Regno Danorum seu pace Christianorū Cæsaris partes exposulavit. Quem etiam aiunt pro assertione Christianitatis, cum Barbari suo more signum quærent, nil moratum, sed statim ignitum ferrum manu tulisse, & illæsum apparuisse. Dumque hoc, facile omnem gentibus erroris ambiguitatem tollere videretur, iterum sanctus Dei pro submouendo gentis illius paganismō, aliud æque magnum ostendit miraculum: Tunicam scilicet indutus ceratam, cum staret in medio populi circo, in nomine Domini præcepit incendi. Ipse vero, oculis ac manibus in cælum tensis, liquentes flammæ, tam patienter sustinuit, vt veste prorsus ambugta & in fauillam redacta, hilari, & iocundo vultu nec fumum quidem incendij sensisse testatus sit. Cuius nouitati miraculi, & tunc multa milia per eum crediderunt, & vsque hodie per populos & Ecclesias Danorum celebre Poppo- nis nomen effertur. Hæc aliqui apud Ripam gesta confirmant, alij apud Siaswig. Claruit etiam tunc in Dania, felicis memoriæ, Odinkar senior, de quo supra diximus, qui in Finne, Seland, Sconia, ac in Suedia prædicans, multos ad Christianam fidem conuertit. Eius discipulus & nepos
 23 fuit alter Odinkar iunior, & ipse nobilis de regio semine Danorum, diues agri, adeo vt ex eius patrimonio Episcopatum Ripensem narrent fundatum. Quem dudum Bremæ scholis traditum, Pontifex Adaldagus manibus suis baptizauit,

baptizauit, suoque nomine Adaldagus vocauit. Is ergo à Libentio Archiepiscopo nunc ordinatus in gentes, apud Ripam sedem accepit. Nam & illustri vita & sanctæ conuersationis Deo & hominibus acceptus erat, & Christianitatem in Dania fortissime defendit. Hos vero comperimus illo tempore claros in ea regione, aliis qui adhuc superuixerant à diebus Adaldagi non ociosis. Qui etiam in Norwegiam progressi populum multum Iesu Christo collegerunt. A quibus traditur Olaph Thruconis filius, qui tunc Nordmannis imperavit baptizatus, ex ea gente primus fuisse Christianus. Olaph Thruconis filius à Norwegia expulsus, venit in Angliam, ibique suscepit Christianitatem, quam ipse primus in patriam reuexit, duxitque à Dania vxorem superbissimam Thore, cuius instinctu
 CAP. 78. Danis etiam bellum intulit. Alij dicunt olim & tunc ab Anglia quosdam Episcopos vel presbyteros euangelizandi gratia egressos à Domino, & ab illis Olaph baptizatum & cæteros. Quorum præcipuus erat Iohannes Episcopus quidam, & alij de quibus postea dicemus. Sed si hoc ita est, non inuideat mater Hammaburgensis Ecclesia, si filiis suis etiã extranei benefecerint, dicens cum Apostolo, Quidam prædicant per inuidiam & contentionem, quidam autem propter bonam voluntatem & charitatem. Quid enim? Dum omnimodo siue per occasionem, siue per veritatem Christus annūciatur, & in hoc, inquit, gaudeo & gaudebo.
 CAP. 79. Hericus igitur Sueonum Rex in Dania conuersus ad Christianitatem, ibi baptizatus est. Qua occasione prædicatores à Dania in Suediam transeuntes, fiducialiter agebant, in nomine Domini. Dicebat tamé clarissimus Suein Rex Danorum, Hericum, post susceptam Christianitatem, denuo ad paganismum relapsus fuisse. Quod vero cum Ottone tertio pugnauerit, & victus sit, Rex tacuit, sed
 CAP. 80. ab alijs audiui. Mortuo post hæc Herico, Suein ab exilio regressus, obtinuit regnum Patrum suorum, Anno depulsionis & peregrinationis suæ x i i i i Accepitque relictam Herici vxorem, matrem Olaph, quæ peperit ei Knut, sed

CAP.
XXVII.CAP.
XXVIII.

H nihil

nihil illi affinitas cōnubij profuit; cui Deus irat⁹ erat. Olaph CAP. 81.
autem Rex Sueonum Christianissimus, filiam Slauorum
Estred nomine de Obodritis accepit vxorem; ex qua geni-
tus est ei filius Iacobus, & filia Ingard, quam Rex Gerzleff
de Ruzia duxit in coniugium. Olaph sane qui post obi-
tum patris sui Herici regnum super Sueones accepit, cum
exercitu superueniens, infelicem Suein iterum à Regno
expulit, & Daniam obtinuit. Suein autem cognoscens quia
Dominus ipse est Deus, rediit in semetipsum, & peccata
sua præ oculis habens, pœnitensque orauit ad Dominum;
qui exaudiens eum, dedit illi gratiam in conspectu inimi-
corum suorum, restituitq; eum Olaph in Regnum suum,
eo quod matrem suam habuerit vxorem. Feceruntque
pactum ad inuicem firmissimum, vt Christianitatem in
Regno suo plantatam retinerent, & in exteris nationes
effunderent. Audiens autem Olaph Thrucci filius Rex CAP. 82.

CAP.
XXIX.

Normannorum, de coniunctione Regum, iratus est con-
tra Suein nimis, ratus illum quasi à Deo derelictum, to-
tiensque depulsum, à sua etiam multitudine facile posse
depelli. Collecta igitur classe innumera, bellum intulit regi
Danorum, inter Sconiam & Seland, vbi solent reges nauali
confligere bello. Est autem breuis traiectus Baltici maris
Halsingburg, in quo loco Seland à Sconia posse videri, fa-
miliare latibulum piratis. Ibi ergo congressi, Nordmanni
à Danis sunt victi & fusi. Olaph namque Rex, qui forte
solus remanserat, in mare se præcipitans, dignum vitæ fi-
nem inuenit. Vxor autem eius post mortem visi, fame,
inediaque, vt digna erat, vitam miserabiliter consumpsit.
Narrant itaque aliqui illum fuisse Christianum, alij Chri-
stianitatis desertorem; omnes autem affirmant peritum
auguriorum, seruatorem sortium, & in auium prænosti-
cis omnem spem suam posuisse. Quare etiam cognomen
accepit, vt Olaph diceretur. Nam & artem magicæ, vt aiunt,
studio deditus, omnes, quibus illa redandat patria, male-
ficos habuit domesticos, eorumque deceptus errore perit.

24

Interea millesimus ab incarnatione Domini feliciter CAP. 83.
impletus

impletus est annus, & hic est annus Archiepiscopi xii.
Sequenti vero anno fortissimus Otto Imperator, qui iam CAP. XXX.
Danos, Slauos, itemque Francos & Italos domuerat, cum
iam tertio Romam victor intrasset, immatura morte præ-
uentus occubuit in Domino. Post cuius mortem Regnum
in contentione remansit. Tunc Slau à Christianis iudici-
bus plus iusto compressi, excusso tandem iugo seruitutis,
libertatem suam armis defendere sunt coacti. Principes
autem Winulorum erant Mizzidrog, & Mistrowoi, quo-
rum duæ seditio inflammata est. Hiis ergo ducibus Sla-
ui rebellantes, totam primo Nordalbingiam ferro & igne
depopulati sunt. Deinde reliquam peragrantes Slauaniam,
omnes Ecclesias incenderunt, & ad solum vsque dirue-
runt. Sacerdotes autem reliquosque Ecclesiarum mini-
stros variis enecantes suppliciis, nullum trans Albiam Chri-
stianitatis vestigium reliquerunt. Apud Hammaburg eo
tempore ac deinceps multi ex clero & ciuibus in captiui-
tatem ducti sunt, plures etiam interfecti propter odium
Christianitatis.

25

CAP. 84.

Narravit nobis diu memorandus Rex Danorum, qui
omnes Barbarorum res gestas ac si scriptæ essent, in me-
moria tenuit, Aldinburg ciuitatem populosissimam de
Christianis inuentam esse. Sexaginta, inquit, presbyteri,
cæteris pecudum more obruncatis, ibi ad ludibrium ser-
uati sunt, quorum maior loci Præpositus Oddar nomen
habuit, noster confanguineus. Ille igitur cum cæteris tali
martyrio consummatus est, vt cute capitis in modum cru-
cis incisa, ferro cerebrum singulis aperiretur. Deinde liga-
tis post terga manibus professores Dei per singulas Slauo-
rum tracti sunt ciuitates, aut verberati, aut alio modo vexa-
ti, quousque deficerent. Ita illi spectaculum facti, & ange-
lis & hominibus in stadij medio IIII. Non. Iunij victo-
rem exhalauerunt spiritum. Multa nimirum in hunc mo-
dum per diuersas Slauorum prouincias tunc facta memo-
rantur, quæ scriptorum penuria pro fabulis habentur. De
quibus cum Regem amplius interrogarem; Cessa, inquit,

26

27

CAP.
XXXI.

H 2 filii,

fili, tantos habemus in Dania vel Slauania martyres, quod vix possent libro comprehendi. Omnes igitur Slauī, qui inter Albiam & Oddorā habitant, per annos LXX. & amplius Christianitatem coluerunt, omni videlicet tempore Otthonum, talique modo se à corpore Christi & Ecclesiæ, cui ante coniuncti fuerant absciderunt. O vere super homines occulta Dei iudicia, qui miseretur, cui vult, & quem vult indurat! Cuius omnipotentiam mirantes, videmus eos ad paganismum esse relapsos, qui primi crediderunt: illis ad Christum conuersis, qui nouissimi videbantur. Ille igitur iudex, iustus, fortis, & patiens, qui olim, deletis coram Israel septem gentibus Chanaan, solos reseruauit Allophylis, à quibus transgressi punirentur. Ille, inquam, modicam gentiliū portionem nunc indurare voluit, per quos nostra confunderetur perfidia.

[Eo tempore Dux Slauicæ petiit filio suo neptem Ducis Bernardi dari in coniugium, quod & Dux consensit. Tunc Princeps Winulorum misit filium suum cum Duce in Italiam, cum mille equitibus, qui fere omnes ibi sunt interfecti. Post hæc cum filius Ducis Slauicæ pollicitam sibi expeteret uxorem, Thiadericus Marchio interceptit consilium, proclamans consanguineam Ducis non esse dandam cani. Ille Thiadericus Slauorum erat Marchio, cuius ignauia coegit eos fieri desertores. Qui postmodum ab honore suo depulsus, & ab omni hæreditate sua, apud Magdeburg præbendarius, vitam, vt dignus erat, mala morte finiuit. Eodem tempore venerabilis Comes Heinricus in Rosafeldan fecit præposituram, annuente Libentio Archiepiscopo & Ecclesiam consecrante.] Hæc facta sunt vltimo tempore senioris Libentij, sub Duce Bernardo, filio Hermanni, qui populum Slauorum grauiter afflixit. Quo etiam tempore contentio Bernarij Ferdensis Episcopi de Ramsola coram Papa Sergio est terminata.

CAP.
XXXII.

28 Anno igitur Archiepiscopi xxii. Benno Dux Saxonum obiit, & Ludgerus frater eius, qui cum vxore sua venerabili Emma, Bremensī Ecclesiæ plurima bona fecerunt.

Apud

Apud Magdaburg vero Gisilario Archiepiscopo Daganus successit. Deinde Walthardus meruit cathedram. Interea Archiepiscopus noster de legatione sua in gentes sollicitus, plures ordinauit Episcopos, quorum nomina & sedes incertæ sunt, quia tempus persecutionis incubuit. Sicut enim patrum relatione cognouimus, Esico apud Sliaswig Popponi successit Odinkar, qui apud Ripam insignis fuit, vt supra diximus. Et sermo est post obitum Adalagi Archiepiscopi, totam regionem Iutland vsque ad nostram ætatem in duos Episcopatus bipartitam esse: tertio apud Arhusan deficiente. In Slauaniam vero ordinauit Archiepiscopus Folcquardum; deinde Reginbertum: quorum prior à Slauania pulsus, in Sueoniam vel Nordmanniam missus est ab Archiepiscopo, qui multos in Domino lucratus, cum gaudio remeauit. Post hæc omnibus bene compositis, obiit beatus Archimandrita Libentius, vnaque Ferdensis Episcopus, Anno Domini M. xii. Indictione xi. & sepultus est in medio chori, ante gradus sanctuarij, pridie Nonas Ianuarij.

CAP. 86. VNWANVS Archiepiscopus fedit annis xvi. Ferulam suscepit ab Heinrico Imperatore, Pallium à Papa maiore Benedicto, de Choro Padarburnensi assumptus est. Clarissimo genere Immedingorum oriundus. Præterea diues & largus, omnibus hominibus acceptus, Clero autem apprime beneuolus, quibus etiam hortatu Libentij tunc Præpositi curtem Bodegun obtulit, cuius seruitium esset per natales Apostolorum. Vnwanus Archiepiscopus primus omnium congregationes ad Canonicam traxit regulam, quæ antea quidem mixta ex Monachis & Canonicis conuersatione degebant. Ille omnes ritus Paganicos, quorum adhuc superstitione viguit, in hac regione, præcepit funditus amoueri, ita vt ex lucis quos nostri paludicolæ, stulta frequentabant reuerentia, facerent Ecclesias duodecim renouari, ex quibus etiam basilicam sancti Viti extra oppidum construi, & Capellam Sancti Willehadi combustam iussit reparari. Ipso tempore ferunt aggerem Bremensem fir-

CAP.
XXXIII.
29

H 3 matum,

matum, contra insidias & impetus inimicorum, præcipue quoniam Dux Bernardus, Henrico Imperatori ausus rebellare, terruit & turbavit omnes Ecclesias Saxoniarum. Ex illo enim tempore, quo Dux in hac constitutus est regione, nunquam discordia inter geminas domos, scilicet Archiepiscopi & Ducis, cessauit: Illis impugnantibus Regem & Ecclesiam, istis pro salute Ecclesiarum certantibus. Hæc æmulatio partium, dum prius occulta esset, ex eo tempore vires accepit & creuit in immensum. Bernardus enim Dux tam auitæ humilitatis, quam paternæ religionis oblitus, primo quidem per auaritiam gentem Winulorum crudeliter opprimens, ad necessitatem Paganismi coegit. Deinde per superbiam beneficiorum immemor, totam secum ad rebellandum Cæsari mouit Saxoniam. Nouissime surgens in Christum, Ecclesias huius patriæ non dubitauit impugnare, præcipue nostram, quæ & ditior eo tempore cæteris, & remotior videbatur à manu Imperatoris. Huius impetum viri VNWANYS Archiepiscopus, sua taliter magnanimitate refregisse dicitur, vt præ pudore sapientiæ ac libertatis Episcopi, cogeretur ipse Dux, Ecclesiarum, cui ante aduersatus est, deinceps hilarius & beneuolus in omnibus existere. Ergo habito nostri Pontificis consilio, rebellatandem flexus Princeps apud Scalchinburg Cæsari Henrico supplex dedit manus. Moxque fauente VNWANO, Slauis tributo subiectis, pacem reddidit Nordalbingis & matri Hammaburg. Ad cuius restaurationem venerabilis Metropolitanus post Slauanicam cladem, ciuitatem & Ecclesiam fecit nouam, simul ex singulis congregationibus suis, quæ virorum essent, tres eligens fratres, ita vt duodecim fierent, qui in Hammaburg Canonica degerent conuersatione, populû ab Idololatriæ reuocantes errore. Ordinauit etiam in Slauaniam mortuo Reginberto, Bennonem virum prudentem, qui de fratribus Hammaburgensis Ecclesiarum electus, in populo Slauorum, multum prædicando fructum attulit. In Dania superuixerunt Poppo Theologus, & ille nobilis Odinkar Episcopus, quem pro fide & sanctitate

CAP.
XXXIII.

CAP. 87.

sanctitate vitæ familiarissimum habuit Archiepiscopus. Hos duos Episcopos solummodo in Iutland fuisse comperimus, antequam Knut Regnum intraret. Solus autem ex nostris Odinkar transmariâs aliquando visitauit Ecclesias, Esico domi sedit, & cæteros persequutio retardauit. Archiepiscopus etiam alios viros doctissimos ordinauit in Norwëgiam & Suediam: Alios vero in Anglia ordinatos, pro amicitia Regum, cum satisfacerent, ad ædificandam dimisit Ecclesiam. Multos enim eorum secum retinens, omnes autem, cum abirent donis cumulans, ad subiectionem Hammaburgensis Ecclesiarum reddidit voluntarios.

CAP. 88. VNWANYS igitur Archiepiscopus cum esset vir nobilissimus, æque nobilem ac sufficientem libertati suæ sortitus est Episcopatum, in quo & suam posset ostendere magnitudinem, & necessitati simul Ecclesiarum prodesse. Quare Thesaurum Ecclesiarum diu sollicitè collectum, & quasi minus necessarium, si infra parietes clauderetur, ipse ad commodum suæ legationis ita curauit expendere, vt ferocissimos Aquilonis Reges hilaritate suorum munerum, ad omnia quæ voluit benignos obedientisque haberet. In qua re nõ multum, vt arbitror, peccauit, quia seminauit carnalia, vt meteret spiritualia. Quin imo largitiõ eius in nouella gentium conuersiõne vtilissima videbatur: neque adeo nocuit Ecclesiarum, quæ præcedentium diligentia patrum erat opulentissima. Credo enim eum secutum sancti Angarij exemplum, & cuiusdam in Ecclesiastica historia, Theotimi Scytharum Episcopi, quorum alter legitur incredulos Reges donis placasse, Alter vero Barbaros natura feroces, epistolis, muneribusque mansuetescisse laudatur. Hæc in Apologum Præfulis dicta sufficiant, nunc per Historiarum ordinem redeamus ad Ecclesiarum legationem, quæ tempore Vnwani prosperrime gesta cognoscitur.

CAP.
XXXV.

CAP. 89. SUCIN Rex Danorum atque Nordmannorum veteres iudicis, tam occisi fratris, quam suæ repulsiõis vlturus, clastro magna transfretauit in Angliam, ducens filium suum secuta, & Olaph, filium Craccabem, de quo supra dictum est. Ita

CAP.
XXXVI.

est. Itaque multo tempore plurimis præliis aduersum Anglos exactis, Suein veteranum Regem depulit Ethilredum, & Insulam in sua tenuit ditioe, verum breui tempore. Nam tertio Mense postquam victoriam adeptus est,

32 ibidem morte præuentus occubuit. Knut filius Suein Regis cum exercitu reuersus in patriam, denuo bellum molitur in Anglos. Olaph à Nordmannis electus in Principem, separatus est à Regno Danorum. Tunc vero Knut ancipiti casu turbatus, pactum iniit cum fratre filio Herici, qui regnavit in Suedia, eiusque fultus auxilio, deliberauit primo quidem Angliam subiugare, deinde Norwegiam. Itaque mille nauibus Knut armatus, Oceanum transiit Britannicum; per quem, quod nauis referunt, à Dania in Angliam, flantibus Euris, triduo vela panduntur. Hoc autem mare magnum & valde periculosum, à læua Orchardas habet, dextrorsum Frisiam attingit. Triennio ergo

CAP. XXXVII. Knut Britanniam oppugnauit, & Adrad Rex Anglorum

33 apud Londonam obsessus obiit, simul vitam amittens cum Regno, iusto Dei iudicio, qui fratre per Martyrium consummato xxxviii. annis sceptrum sanguine possuit. Is parricidium taliter expiauit. Relinquens filium paruulum nomine Eduardum, quem ab Imma vxore sua suscepit. Frater vero Adelradi Emund vir bellicosus ob gratiam victoris, veneno extinctus est. Filiique eius in Ruzziam

34 exilio sunt damnati. Knut ergo Adelradi regnum accepit, vxoremque eius Immam, sororem Richardi Comitis Nordmannorum sibi coniugio copulauit, & germanam suam Margaretam pro fœdere. Quam deinde repudiatam à Comite, Knuth Rex dedit Wolf Duci Angliæ, eiusque Wolf sororem copulauit Duci Guduiuo, callide ratus Anglos per connubia Danis fidiore. Quæ res eum non fessit. Et Richardus quidem Comes iram Knut declinans, Hierosolymam profectus, ibidem obiit, relinquens filium in Nordmannia nomine Robertum, cuius filius est iste Willelmus, quem Franci Bastardum vocant. Wolf autem ex sorore Regis Knut filios suscepit, Bern Ducem, & Suein Regem.

CAP. 90.

CAP. 91.

Regem Guduin à sorore Wolf Ducis, Suein, Tostin, & Haroldum genuit parridas. Quam generationis seriem, quoniam secururæ lectioni vtilem iudicauimus, hic inferere videbatur.

CAP. 92. Victor ergo Knut ab Anglia rediens in ditioe sua per annos multos regnum Daniae possedit & Angliæ. Quo etiam tempore multos in Daniam ab Anglia adduxit Episcopos. De quibus, Bernardum posuit in Sconiam, Gerbrandum in Selandiam, Reinherum in Finne. Quod zelatus noster Archiepiscopus Gerbrandum redeuntem ab Anglia cepisse dicitur, quem ab Elnodo Archiepiscopo Anglorum ordinatum esse cognouit. Ille vero vt necessitas persuasit, satis faciens, fidelitatem Hammaburgensi Ecclesie cum subiectione debita spondens, familiarissimus deinceps Archiepiscopo nostro effectus est. Per quem ille suos etiam legatos ad Knut Regem transmittens cum muneribus, congratulatus est ei de rebus bene gestis in Anglia: sed corripuit eum de præsumptione Episcoporum, quos transtulit ex Anglia: quod Rex gratanter accipiens, ita postmodum coniunctus est Archiepiscopo, vt ex sententia eius omnia deinceps facere maluerit. Hac nobis de auunculo suo Rex Danorum innotuit, nec de captione Gerbrandi tacuit.

CAP.

XXXVIII.

CAP.

XXIX.

CAP. 93. Anno Pontificis Vnwani xii. Heinricus Imperator, iustitia & sanctitate insignis, cum iam Saxones, Italos, & Burgundiones Imperio subiecerat, ad caeleste migravit imperium. Cui etiam successit in scepro fortissimus Cæsar Conradus; mox Polanos & Regem eorum Misingum magna virtute perdomuit, & auxiliares eorum Bohemos, cæterosque Sclauorum populos sub tributum misit. Cum Rege etiam Danorum siue Anglorum, mediante Archiepiscopo pacem fecit, [cuius & filiam filio suo deposcens vxorem, dedit ei ciuitatem Siaswig cum Marchia, quæ trans Egdoram est, in fœdus amicitie. Et ex eo tempore fuit Regum Daniae.]

CAP. 94. Inter Knut & Olaph Regem Nordmannorum continuu. CAP. XL.

I

nuum

num fuit bellum, nec cessauit omnibus diebus vitæ eorum; Danis pro Imperio certantibus, Nordmannis vero pro libertate pugnantibus. In qua re iustior erat causa regis Olaph, cui bellum necessarium magis fuit, quam voluntarium. Si quando autem tempus à bellorum motibus quietum erat, idem Olaph iudicio & iustitia Regnum gubernauit. Inter cætera enim virtutum opera magnum Dei zelum habuit, ita vt maleficos de terra disperderet, quibus cum tota Barbaries exundet, præcipue Norwegia talibus monstris plena est. Nam Diuini, & Augures, Magi, & Incantatores, cæterique satellites Antechristi ibi habitant. Quorum præstigiis & incantationibus infelices animæ ludibrio à Dæmonibus habentur. Hos omnes, & huiusmodi, beatissimus Rex Olaph persequi decreuit, vt sublatis scandalis, firmiter in Regno suo Religio Christiana elucesceret: habuit etiam secum Episcopos & Presbyteros multos ab Anglia, quorum monitu & doctrina, cor suum Deo præparauit, subiectumque populum ad regendum commisit. Ex quibus clari doctrina & virtutibus erant Sigafriid, Grimkil, Rodulf, & Bernard. Hij iussu Regis ad Suediam & Gothiam, & ad cæteras Insulas, quæ trans Nordmanniam sunt, accedentes, Barbaris verbum Dei & Regnum Iesu Christi euangelizabant. Misit etiam Rex nuntios ad Archiepiscopum nostrum cum muneribus, petens suppliciter, vt Episcopus eius benigne reciperet, suosque ad eum transmitteret, qui rudem Nordmanorum populum in Christianitate confortarent. Simili autem Religionis amore alter Olaph in Suedia dicitur floruisse. Is subditos sibi populos ad Christianam volens conuertere fidem, magno laborauit studio, vt templum Idolorum Vbsola, quod in medio Sueonia situm est, destrueretur. Cuius intentionem Pagani metuentes, placitum cum Rege constituerunt, vt si ipse Christianus esse vellet, optimam Suecia Regionem, quam vellet suo iure teneret, in qua Ecclesiam & Christianitatem constituens, nemini de populo vim recedendi à cultura Deorum inferret, nisi qui sponte ad Chri-

CAP. XLI.

ad Christum vellet conuertere. Huiusmodi Rex placito gauisus, mox in Occidentali Gothia, quæ Danis proxima est vel Nordmannis, Ecclesiam Deo sedemque fundauit Episcopalem. Hæc est ciuitas Scarane maxima, in qua petente Christianissimo Rege Olaph primus ab Vnwano Archiepiscopo, Thurgot est ordinatus Episcopus. Ille vero strenue legationem suam agens in gentibus, duos nobiles Gothorum populos Christo suo lucratus est labore. Per illum ergo Episcopum Rex Olaph ingentia Metropolitanano Vnwano direxit munera. Præterea duos idem Rex fertur habuisse filios, quos ambos vna cum vxore sua ac populo baptizari præcepit. Quorum alter qui natus est à concubina, Emund nomen habuit: Alter Anund, quem Rex à legitima genuit vxore, qui cognomento fidei, & gratiæ dictus est Iacobus. Iuuenis quidem ætate, verum sapientia & pietate omnes præcessit, qui fuerunt ante eum; nec quispiam Regum fuit populo Sueonum tam acceptus sicut Anundus.

CAP. 95. Eo tempore cum esset pax firma inter Slauos & Trans-

CAP. XLII.

albianos, Vnwanus Archiepiscopus Metropolim Hammaburg renouauit, Clerumque dispersum colligens, magnam ibidem tam ciuium quam fratrum multitudinem adunauit. Itaque cum Duce Bernardo frequenter inhabitans locum, sæpe dimidium annum vixit in Hammaburg, gloriosissimū Regem Knut inuitans ad colloquium, Slauiumque Satrapas Vronem & Sedericum. Tali modo Pontifex Vnwanus domi forisque clarus, Legationem suam in gentibus narratur impleisse. Nunc restant dicenda, quæ de martyrio Regis Olaph fama volante cognouimus.

CAP. 96.

Olaph igitur Nordmannorum Rex clarissimus, contra Knut Regem Danorum, qui Regnum suum impugnauit, perpetuo decertabat prælio, tandemque seditione Principum suorum, quorum vxores propter maleficia à Regno sustulit, Nordwegia depulsus est. Et regnauit Knut in Nordmannia simul & Dania, quod nulli Regum prius contingere potuit in Dania. Olaph vero Rex beatissimus

CAP. XLIII.

36

toram spem fiduciamq; suam in Domino ponens, denuò ad comprimendos Idololatrias, bellum instaurat. Itaque ab Olaph Sueonum Rege, cuius habebat filiam, & populis Insularum infinitam armatorum congregans multitudinem, patrium regnum vi recepit & armis. Vnde Rex Christianissimus fortitudine in hostes, & iustitia in suos celebris, ad hoc se in Regnum à Deo credidit restitutum, ut iam ex tunc nemini parcere debuisset, qui vel Magus permanere vellet, aut Christianus fieri detrectaret. Et cum magna ex parte votum suum impleffet, pauci qui ex Magis remanserant, in ultionem eorum quos Rex damnauit, ipsum etiam obruncare non dubitarunt. Alij vero dicunt eum in bello peremptum, quidam autem in medio populi circo, ad ludibriu magis expositum. Sed & alij sciunt illum ob gratiam Knut Regis latenter occisum: quod & verum esse non diffidimus, eo quod Regnum eius inuasit. Igitur Olaph Rex & Martyr, tali sine cõsummatum est, corpusque eius in ciuitate magna Regni sui, quæ Throndepnis dicitur, cum decenti est honore tumulatum. Vbi vsq; hodie pluribus miraculis & sanitatibus, quæ per eum fiunt, Dominus ostendere dignatus est; quanti meriti sit in cælis, qui sic glorificatur in terris. Regnauit autem annis XII. Cuius passionis festiuitas agitur III. Kal. Augusti: omnibus Septentrionalis Oceani populis, Sueonum, Gothorum, Semborum, Danorum atque Slauorum æterno cultu memorabilis.

CAP.
XLIIII.

Per idem tempus quidam ab Anglia, Wolfredus nomine, instinctu Diuini amoris Suediam ingressus, Paganis verbum Dei cum magna fiducia prædicauit. Qui dum multos prædicatione sua ad fidem Christianam conuertisset, Idolum gentis nomine Torstan, in Concilio Paganorum cepit anathematizare; simulque arrepta bipenni simulachrum in frustra concidit. Qui pro talibus ausis, statim mille confossus vulneribus, animam martyrij laurea dignam transmisit in cælum. Cuius corpus Barbari laniatum, post multa ludibria merferunt in paludem. Hæc veraciter

CAP. 97.

raciter comperta; memoriæ tradidi: quamuis sint & alia, quæ adhuc scribi digna sint. Verum de Vnwano, & quæ suo tempore gesta sunt, sufficienter dictum est, & sicut æstimo, fideliter. Apud Magdaburg ipso tempore Walthardo successit Gero, deinde Hunfrid, ambo viri sancti, & Episcopali nomine digni. Deinde obiit gloriosus Archiepiscopus Vnwanus v. Kalend. Februarij: Anno Domini M. XXI. Indictione XI. & sepultus est iuxta prædecessorem suum à latere sinistro. [Et ipso tempore migravit Poppo celeberrimus Danorum Episcopus, cui mox subrogatus Esico, cum ad Egdoram fluuium peruenisset, ibidem ægritudine correptus obiit.]

CAP. 98. LIBENTIVS sedit annos fere quatuor. Is cum esset CAP. XLV.

nepos alterius Libentij, & tunc maior domus Præpositus, 37 fauore Gylæ Imperatricis Ferulam suscepit à Cæsare Conrado; Pallium vero à Papa Iohanne XI. Vir simplex & rectus ac timens Deum. Cumq; omnibus esset affabilis, singulari quodam amore Clerum dilexit, inopum necessitatibus erat valde compatiens. Ipse igitur vicum trans flumen ab incolis terræ precio redimens, & fratribus offerens XXX. ex eo per annum dari conuiuia statuit. At vero Xenodochij talem omnino sollicitudinem curauit habere, ut in hac parte sola, negligentias omnium prædecessorum sanare videretur. Adeo redundauit Episcopatus & Præpositura & Xenodochium, ut vix egens quisquam posset inueniri. Sed forte hoc incredibile videtur hiis, qui huius temporis egestatem vident: nec fortasse tunc quisquam crederet, ea futura, quæ nunc facta videntur. Libentius itaque bonus in Præpositura, multo melior in Cathedra, Legationem suam ad gentes feruenti animo ingressus est. Et primo omnium concilians sibi Knut Regem Danorum, in Seland Gerbrando subrogauit Auocorem, in Aldenburg ordinauit Meinherum, Thurgoto autem successorem posuit de Ramsola Gotescalcum Episcopum. Illis namque diebus beatissimus Thurgot Episcopus, pro labore prædicationis Bremæ cum Archiepiscopo diutius

CAP.
XLVI.

consistens, asperrimo lepræ percussus in orbo, diem vocationis suæ cum magna expectavit patientia. Tandemque bono consummatus sine, in sancti Petri sepultus est Basilica. Vbi & Folquardus & Harich, & magnus Odinkarus, & Poppo in pace requiescunt. Aderant vero tunc cum Archiepiscopo Prædicatores inelyti, Odinkar iunior, Sigafriid à Suedia, Rodolf à Nordmannia Episcopi, narrantes ei quanta fecerit Dominus in salute gentium, quæ quotidie conuertebantur ad Dominum. Quos noster Pontifex, vt par fuit, honorifice dimissos ad prædicationem denuo misit.

CAP. XLVII. Tempore illo Conradus Imperator, filiam Knut Regis, CAP. 99.

Heinrico filio suo accepit in matrimonium. Et regio statim fastu Italiam ingressus, Knut Regem itineris sui habens comitem, potentia trium Regnorum Barbaris gentibus valde terribilem. Regno fecit iustitiam. Ille autem cum tres haberet filios, singulos super singula Regna posuit, ipse aliquando visitans Danos, aliquando vero Nordmannos, sapissime autem sedit in Anglia. Archiepiscopus igitur crebro Metropolitim Hammaburg. visitavit. Nam eo tempore virtute Knut Regis, & Ducis Bernardi pax firma trans Albiam erat, cum etiam Cæsar Winulos bello domuerit. Principes enim eorum Gneus & Anatrog Paganus erant; Vt vero tertius, filius Mistiwoi male Christianus. Vnde & pro crudelitate sua à quodam Saxonum transfuga interfectus est, filium habens Gotescalcum, qui per idem tempus apud Luniburg, Monasterium Ducis, liberalibus erudiebatur studiis, Gotescalco Gothorum Episcopo eiusdem cœnobij curam agente. Verum is comperita morte parentis, ita furorè commotus est, vt reiectis cum fide literis, arma cõrriperet, amneque transmissis, Winulis se Dei inimicis coniungeret. Quorum fretus auxilio, Christianos impugnans, multa milia Saxonum, in patris prostravit vindictam. Hunc tandem quasi latronum Principem, Bernardus Dux capiens, in custodia tenuit, virumque arbitrans fortissimum, iuncto secum fœdere, dimisit eam. Qui veniens ad Knut Regem, profectus est cum eo in Angliam,

CAP. 101. Angliam, & ibi mansit multo tempore. Interea Archiepiscopus piis operibus semper intentus, Ecclesiam suam episcopaliter exornauit, & filios Ecclesiæ pastoraliter educans, omnibus erat acceptus, etiam, quod difficile est, Principibus. Suo ergo tempore Bernardus Dux, & frater eius Theotmarus, exhortante piissima Emma, quæ Ecclesiam valde dilexit, Bremensi Ecclesiæ multa bona fecerunt, suumque Thesaurum Deo & Genetrici eius, sanctoque Willehado confessori eadem Emma fere totum obrulit. Quæ etiam pro dilectione Pontificis omnes Ecclesiæ filios, tanquam sui essent, fouit. Inuiderunt ergo nobis fara, ne diu tali frueremur pastore, qualis erat Libentius, dilectus, inquam, Deo & hominibus. Qui in festiuitate sancti Bartholomæi duas, vt aiunt, agrescens celebravit missas, finitoque pro more Psalterio, suis æternum lugentibus, eadem die gaudens migravit ad Dominum. Cuius obitus contigit anno Domini M. XXXI. Indictione XII. VII. Kalend. Septembris.

CAP. 102. HERMANNVS sedit annos vix tres. Cambuccam Pastoralem à Cæsare Conrado meruit: Pallium à Papa minore Benedicto, ab Haluerstatensi Choro electus, Ecclesiæ eiusdem Præpositus fuit. Vir, vt aiunt, miræ simplicitatis, sed parum habens prudentiæ serpentis, ideoque facile deceptus à clientibus, raro Parochiam visitavit. Semel Hammaburg accessit, & tunc cum exercitu veniens, Episcopatum, quasi non suum, despoliavit, abiensque velut terram falsuginis dereliquit. Rapacitatis incentor & auctor consiliorum, quidam Maeco fuit, Archiepiscopi vicedominus. Cæterum nobiles viros habuit Capellanos, Thiadericum & Sindgerum, quem deinde Romana sedes Clementem appellavit. Subdiaconus autem eius erat Adalbertus, postea noster Archiepiscopus, iam tunc minax vultu & habitu, verborumque altitudine audientibus suspectus. Pontifex ergo parupendens omnia quæ in Episcopatu inuenit, primo quidem Musicum Guidonem Bremam adduxit, cuius industria Melodiam, & Claustralem disciplinam correxit.

correxit. Quod solum ex eius prospere cessit operibus. Deinde antiquissimum sancti Michaelis Oratorium diruens, corpora trium prædecessorum eius: scilicet Adalgarij, Hogeri, & Reinwardi ab eo loco sustulit, ac recondidit in maiori Basilica, sub ipso tribunali. Tunc magnum & utile ingressurus opus, murum ciuitati circumdare voluit, vixque iactis fundamentis, cum opere vitam finiuit. Ita magnus ille Pontifex Hely, dum suos à rapina non corripuit, etiam in bonis aliquibus, Deo vltionum displicuit. Mortuus est autem in Episcopatu Haluerstadenfi, dum esset in Prædio suo Hildenrothe. Corpusq; eius Bremam reuectum subterratum est in medio Chori. Obiit vero quarto Kalend. Octobris.

CAP. LI.

41

BEZELINVS cognomento Alebrandus sedit annis decem, vir omni bonorum genere decoratus, Episcopali dignus officio, dilectus Deo & hominibus. Et hunc nobis Ecclesia præstitit Coloniensis. Imperator Conradus obtulit ei baculum, & Benedictus Papa Pallium transmisit. Ordinatus est autem à Suffraganeis, & aliis septem Saxonie Episcopis. Et hoc in vrbe Metropoli Hammaburg cum ingenti gloria. Ad laudem beati viri parum est omne quod dicimus, à cuius laude necdum aliquem discordantem audiui. Vt enim breui quodam indiculo, complectamur imaginem virtutis eius, Pater Patriæ fuit, Decus Cleri, Salus populi, Terror male potentum, Exemplar beneuolentium, Egregius pietate, vel qui omnia vellet ad perfectum ducere, dicta & facta eius omnia dulci memoria posteris comprehensa. [Videns autem pestiferum morbum de connubio Clericorum magis de die in diem crescere, statuit pedibus in sententiam ire prædecessoris sui Libentij, si tamen Ecclesiam & claustrum antea ad suum perduceret statum.] Et cum omnibus esset talis, qualem singuli desiderabant, singularis cura eius & amor super Clericis fuit, de quibus nec tolerare poterat, vt cuiquam malum diceretur verbum. Nam & claustrum renouauit, & Canonicis mensam ipse primus instituit. Prius enim cum præbenda

fere

fere tenuis videretur, triginta cõuiuia quæ Libentius Episcopus dari per annum statuit, adiectis ex sua parte quibusdam decimis, ita ordinauit, vt albus detur fratribus panis ultra solitam annonam cotidie: In dominicis vero diebus vnicique duplex mellitæ copia. Nam & vinum dari fratribus contra naturam Saxonie disposuit: Quod etiam in diebus suis ferme peregit. Composita ergo mensa, manum vertit ad claustrum, quod ille dum prius ligneum esset, lapideum fecit, forma, vt mos est, quadrata, vario cellarum ordine distinctum, & visu delectabile. Deinde murum ciuitatis à prædecessore suo Hermanno orsum, in gyro construens, aliquibus in locis eum vsque ad propugnacula crexit, alias quinque aut septem cubitorum altitudine semipfectum dimisit. Cui etiam ab Occasu porta grandis inhaesit, superque portam firmissima turris, Italico munita opere, & septem ornata Cameris, ad diuersam oppidi necessitatem.

CAP.

104.

Hæc dum Bremæ operis insignia relinqueret, mox ad Ecclesiam Hammaburgensium ædificatione toto cordis amore accingitur. Ibi enim post cladem Slauanicam, quam supra contigisse retulimus, Vnwanus Archiepiscopus, & cum eo Dux Bernardus claustrum nobile de ruinis antiquæ ciuitatis eleuantes, Ecclesiam & diuersoria omnia construxerunt lignea. Alebrandus vero Pontifex aduersus crebras hostium incursiones, aliquod fortius præsidium pro inopia necessarium loci arbitratus, primus omnium Ecclesiam, quæ constructa erat in Matris Dei honore, lapide quadro ædificauit. Aliam deinde sibi domum fecit lapideam, turribus & propugnaculis valde munitam. Cuius æmulatione operis Dux prouocatus, & ipse domum suis in eodem loco parauit. Ita prorsus ciuitate renouata, Basilica eadem ex parte vna habuit domum Episcopi, ex alia prætorium Ducis. Voluit etiam nobilis Archiepiscopus Hammaburg Metropolim circumdare muro ac munire turribus, nisi velocior eius transitus, votum eius impedisset. Trans-

CAP.

105.

Al-
biam enim suo tempore ac per totum Regnum pax firma

K

erat.

CAP. LII.

42

CAP. LIII.

erat. Principes Sclavorum Anatrog & Gneus & Ratibor, pacifice ad Hammaburg venientes, Duci ac Præsuli militabant. Sed cum diverso modo & tunc & nunc in gente Winulorum Dux & Episcopus laborarent, Duce scilicet pro tributo, Pontifice vero pro Christianitate augenda, iam dudum sacerdotum studio, Christiana ibidem Religio conualuisset, si conuersionem gentis, auaritia Principum non præpediret. *cap. llii. b. cap. llii. b. cap. llii. b.*

Archiepiscopus igitur pro legatione sibi ad gentes cre-
dita, more prædecessorum suorum sollicitus, coadiutores prædicationis suæ ordinauit Episcopos; Rodolfum ex Capellanis suis in Sliaswig; Abellinum in Slatianiam, Walà in Bremensi choro in Ripam; cæteris vero qui superfluerunt adhuc uiuentibus, & in uinea Domini non ociosis. Anno Pontificis sexto, manu fortis Conradus Romanorum Imperator obiit, & successit ei filius Henricus, ille qui Ungros perdomuit. Eodem tempore memorabiles Aquilonis Reges obierunt Knut & Olaph germani fratres. Quorum alter, uidelicet Olaph, Rex Sueonum successorem Regni habuit filium, de quo supra diximus, Iacobum. Sub quo in-
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

CAP. LIII

CAP.

106.

CAP.

107.

CAP.

108.

CAP.

109.

109. CAP. LV. Suein iunior dum in Angliam iter ageret, tempestate maritima Hatheloc nauibus appulit. Quem proxima quæque locorum more piratico vastantem, milites quidam Archiepiscopi capiunt, & in præsentiam eius pertrahunt. Ille vero captiuum cum honore recipiens Bremam duxit, & iuncta secum amicitia post dies aliquot regie donatum permisit abire. Hæc nobis de se Rex ipse narrauit, summa laude illum prædicans Archiepiscopum, forma corporis & liberalitate animi omnibus acceptum. Retulit etiam circumstantibus de Regio Pontificis apparatu, & thesauro Ecclesiæ inæstimabili, quem se ait Bremæ uidisse, & alia multa.

110. CAP. LVI. Alebrandus autem Archipræsul omnibus acceptus, à Duce Bernardo ac eius germano Thiadmaro pro liberalitate animi valde honoratus est. Solis inuisus erat malefactoribus, sicut Vtoni Marchioni, cuius superbiam sua confudit magnanimitate. [Interea secundus filiorum Knut, qui regnauit in Nordmannia, Suein obiit. Tunc Nordmanni elegerunt Magnum filium Olaph Martyris à concubina. Magnus ergo statim inuadens Daniam, duo regna possedit; Hardeknut Rege Danorum in Anglia cum exercitu morante. Qui mox aduersus Magnum pugnaturus, con sanguineum suum Suein classi præfecit. Suein ergo à Magno victus, cum in Angliam remearet, Hardeknut mortuum reperit.]

111. CAP. LVII. Ipso vero tempore Ascomanni & piratæ per ostium Wirrahæ progressi, usque ad Lismonam uenerunt, in sperate omnia vastantes. Quibus inde ad naues redeuntibus, bellum ad Aunon illatum est, ibique maxima pars eorum trucidata est. Mortuo igitur Hardeknut Angli in locum eius fratrem eius Eduardum, quem de priori marito Imma genuit. Vir magnus & timens Deum. Ilque suspectum habens Suein, quod sceptrum Anglorum sibi reposceret, pacem cum Tyranno fecit, Constituens eum proximum sibi post mortem regni Anglorum hæredem, etiam si filios susciperet. Tali itaque pacto Suein in Daniam remeavit, & multa cum Magno prælia exercuit.

112. CAP. LVIII. K 2

113. CAP. LIX.

K 2

exercuit.

exercuit. Qui sæpius victus ad Anundum Regem Sueo-
num fugiens peruenit. Victor ergo Magnus Daniam ob-
tinuit simul & Norwegiam. Ad quem Archiepiscopus
noster vsque Sliaswig pro colloquio venit, habens in co-
mitatu suo Ducem Bernardum, & Thiadmarum Hilden-
semensem Episcopum, & Rodulfum eiusdem ciuitatis
Episcopum. Iste Thiadmarus à Dacia oriundus, cum Re-
gina Gunhild aduenit, cuius patrocinio ille meruit Hil-
densensem Episcopatum. Nam barbarice Timmo
vocabatur. In quo colloquio soror Magni Regis Ordulfo
filio Ducis desponsatur. Qui vix peractis nuptiis, in gra-
tiam cognati quendam Haroldum Danorum Principem
redeuntem ab Vrbe Apostolorum trans Albiam obtrun-
cauit innoxium. Cuius mortis causa ea fuit, quod de Re-
gali stirpe Danorum genitus, scepro propior quam Mag-
nus esse videbatur. Ea res initium calamitatis peperit in
familiam Ducis. Magnus autem Rex pro iustitia & forti-
tudine carus erat Danis, verum Slauis terribilis, qui post
mortem Knut Daniam infestabant. Ratibor itaque Dux
Slauorum interfectus est à Danis. Ratibor iste Christianus
erat, vir magnæ inter Barbaros potestatis. Habuit enim
octo filios, Slauorum Principes; qui omnes occisi sunt à
Danis, dum patrem vlcisci quæsierunt. Ad cuius mortem
vlciscendam, iam tunc cum toto exercitu Winuli venien-
tes, vsque ad Ripam vastando progressi sunt. Et forte Mag-
nus Rex tunc à Nordmannia rediens Heidibam appulit.
Qui mox Danorum copiis vndique collectis, egredientes
à Dania Paganos, in campestribus Heidibæ excepit, &
quindecim milibus occisis, facta est pax & lætitia Christia-
nis deinceps omni tempore Magni. Eodem vero tempore
Gotescalcus post mortem Regis Knut, & filiorum eius
rediens ab Anglia, contra Slauaniam venit infestus, omnes
impugnans, magnumque Paganis terrorem incutiens. De
cuius fortitudine & potentia, quam super Barbaros ha-
buit, postea dicemus.

Et hæc quidem forinsecus dum varia forte sunt gesta,
in Bre-

in Bremis status rerum labefactari cœpit: Summisque
negatum stare diu. Nostræ quoque inuidit prosperitati.
In diebus illis nobilissima senatrix Emma obiit, vxor quon-
dam Liudgeri Comitis, & soror Meginwerki Episcopi
Padarburnensis, sed vidua iam per annos XL. quæ ingen-
tem thesaurum, quem habuit, totum fere pauperibus &
Ecclesiis disperfit, cuius corpus in Bremensi requiescit Ec-
clesia, anima vero gaudet in cælesti requie. Quæ dum ad-
huc viueret, Bremensi Ecclesiæ cortem Stiplaga, iuxta
Rhenum dedit. Lismona vero, nescio pro quo filiæ de-
lictò, in partem cessit Imperatoris Conradi: pro qua re
Gisla Regina eo tempore [Bremam accedens, fratribus
multa bona fecit, Ecclesiæ, & omnibus indigenis, deinde
Lismonam cum Archiepiscopo visitauit.]

Anno Archiepiscopi penultimo, domus sancti Petri
Bremæ conflagrauit, eiusque flamma incendij claustrum
cum officinis, Urbem cum ædificiis totam consumpsit, ve-
terisque habitaculi nullum remansit vestigium. Ibi sacra
Theaurus Ecclesiæ, ibi libri, & vestes, ibi omnia orna-
menta sunt consumpta. Et hæc quidem rerum damna fa-
cile recuperari possent, si maiora non pateremur in mori-
bus detrimenta. Multum enim distant, vt quidam ait,
damna morum, à damnis temporalium rerum, cum illa
intra nos sint, ista extra nos. Sane ex illo tempore fratribus,
qui ante Canonice vixerant, extra claustrum vagantibus,
Regula sanctorum Patrum, per multa prius sæcula studio-
se conseruata, primo negligentius haberi cœpit, deinde
funditus abiecta consenuit. Et sunt anni ab ordinatione
sancti Willehadi cum Bremensis Ecclesia fundata est, vsq;
ad finem Alebrandi, quando eadem Ecclesia combusta
est, ferme CCLXX. Combusta est autem intrante Autum-
no, quod est III. Idus Septemb. Eo tempore Archiepisco-

pus in Fresiam iter egit. Qui conflagratione audita Eccle-
siæ, mox pedem retorfit, iactisque sequenti æstate funda-
mentis, ad formam Colonienfis Ecclesiæ disposuit huius
nostræ magnitudinem perficere. Et profecto si longiorem

sibi vitam fata concessissent, omne opus Ecclesie paucis perfecisset annis. Tanta erat illius animositas, & in omni opere instantia, precipue vero in Templi ædificatione. Porro sola ætas, quæ inceperat hoc opus, fundamenta Ecclesie iacta, columnas & arcus earum, lateraque in altum erecta vidit. Transacta autem hyeme, cum iam Paschalis immineret festiuitas, beatissimus Pontifex Alebrandus pridie ante Dominicam cænam, non inscius, vt credo, vocationis suæ, ab Ecclesia Schirmbeke Bremam nudis pedibus accessit. Vbi multa oratione cum lacrymis effusa, Deo & sanctis eius commendauit Ecclesiam. Cumque iam febribus tangeretur, nauigio ad Buccensem delatus est Præposituram, ibique septem superuixit dies. Sic terrenum phasæ cælestibus mutans azymis anima eius gaudens transiuit ad Dominum. At vero corpus Antistitis cum ingenti luctu sequentium occurrentiumque per alueum Wisuræ fluuij Bremam deportatû, in medio nouæ, quam ipse tunc orsus est, Basilicæ tumulatum est. In quo similiter loco primum Altare maius situm fuerat, iuxta Mausoleum sancti patris Willehadi. Per idem vero tempus apud Magdaburg felicitis memoriæ Hunfrid Archiepiscopus obiit, cui Engilhard reiecto Winthero, qui Episcopatum spreuit, successit. Anno Domini M. X L I I I. contigit depositio dilecti patris nostri Alebrandi, circa diem x v I I. Kal. Maij, Indictione x I. Vale in Christo Pastor amabilis, tuoque gregi nunquam obliuiscende. Transi ad Pascha cælorum, vbi cum agno Paschali epuleris in azymis sinceritatis & veritatis. Recipere feliciter in æterna tabernacula, vbi cum Angelis indeficua lateris beatitudine. Quam diu enim temporali nobiscum fruebaris vita, pastoralis curæ officia nobiliter implesti. Vita & doctrina, omnia nobis dulcia. Nunc autem raptus es, ne malitia mutaret intellectum tuum. Ideoque pius Dominus properauit educere te de medio iniquitatum, vt fructum laborum tuorum pleniter perciperes, etiam si non omnia bona perfeceras, quæ voluisti. Ergo iustitia tua manet, & memoriale tuum

CAP.
LXIII.

47

non

non derelinquetur in sæculum sæculi.

CAP.
118.

ADALBERTVS Archiepiscopus sedit annis vndetriginta. Virgam pastorem suscepit ab Heinrico Imperatore, filio Conradi, qui à Cæsare Augusto in solio Romanorum Imperatorum x c. sedisse reperitur, exceptis huius, qui simul cum alteris regnabant. Pallium Archiepiscopale, vt prædecessores sui, per legatos suos accepit à supradicto Papa Benedicto, quem in ordine Romanorum Pontificum post Apostolos, fuisse c x l v i i. reperimus. Ordinatio eius facta est Aquisgrani, Cæsare præsentem, cum Principibus, astantibus etiam x i I. Episcopis, & manum impponentibus. Cuius benedictionis copiam ipse multotiens, sibi maledicentibus obiecit, subridens ac dicens, se non posse maledici ab aliquo, qui à tantis Ecclesie patribus ab initio simul tam solenniter benedictus fuerit. De cuius viri gestis & moribus cum difficile sit aliquid dignum scribere, ad scribendum nos cogit necessitas, quoniam promissimus libelli huius tenorem, O venerabilis Præsul Liemare, vsque ad Pontificatus tui diem extendere. Vnde licet stulte audacterque hoc introierim pelagus, nunc tamen haud imprudenter fecisse videar, si ad littus properabo. In quo littore, accessione vix aliquotæ, imperitiæ meæ portum video: Ita plena sunt omnia scopulis inuidiæ, detractionumque asperitatibus, vt ea, quæ laudaueris, adulatione carpent, quæ vero delicta reprehenderis, fieri dicant ex maleuolentia. Cum tamen vir ille memorabilis omni genere laudû possit extolli, quod nobilis, pulcher, sapiens, eloquens, castus & sobrius. Hæc omnia in se ipso continebat, itemque alia bona, quæ extrinsecus homini solent accidere, videlicet vt sit diues, & felix, vt gloriâ habeat & potentiam, omnia sibi abunde fuerunt. Præterea in legatione gentium, quod primum est Hammaburgensis Ecclesie officium, nemo vnquam tam strenuus potuit inueniri. Item in diuinis Ministeriis solemniter obeundis, in honore sedis Apostolicæ, in fidelitate Reipublicæ, in sollicitudine etiam suæ Parochiæ, vix poterat habere comparem,

CAP.
119.

CAP. II.

rem, aut qui in cura pastorali vigilantior esset in omnibus, si ita perseverasset. Nam cum talis fuerit ab initio, circa finem deterior videbatur, ad quem virtutis suæ defectum corruit, vir non bene cautus; tam sua negligentia, quam cæterorum impellente malitia. De quibus suo loco postea latius dicetur. Quoniam vero difficile est omnes viri actus aut bene, aut pleniter, aut in ordinem posse diffiniri à me: præcipua gestorum eius summam, quæque delibans, affectu condolentis ad eam peruenire desidero. calumpniam, qua nobilis & dives Parochia Hamimaburgensis & Bremensis altera vastata est à Paganis, altera discerpta à Pseudo- Christianis. Igitur narrationis initium talè faciam: vt statim ex moribus eius possint omnia cognosci.

CAP. III.

Erat nimirum vir genere nobilissimus, honore primo, Haluerstadenſis Præpositus, ingenio acri & instructo multarum artium supellectile. In diuinis & humanis magnæ prudentiæ, & ad ea, quæ auditu vel studio collegit, retinenda vel proferenda memoriæ celebris, eloquentiæ singularis. Tum præterea, quod forma corporis erat speciosus, castitatis amator fuit. Largitas eiſmodi, vt petere haberet indignum, tunc aut humiliter acceperit, prompte vero hilariterque sæpe non petentibus largiretur. Humilitas in eo dubia videbatur, quam solis exhibuit seruis Dei, pauperibus, & peregrinis, adeo vt sæpe antequam cubitum iret triginta & amplius mendicantibus, ipse genu flexo pedes lauaret. Principibus autem sæculi & cœqualibus suis humiliari nullo modo voluit. In quos etiam tali aliquando exarsit zelo, vt hos luxuriæ, illos avaritiæ, quosdam infidelitatis arguens, nulli demum parceret, quem notabilem cognouit. Itaque multis virtutibus in vnum vas congregatis, poterat vir talis esse dicique beatus, nisi vnum obstaret vitium, cuius deformitas omnem decorem illius obnubilaret, hoc erat Cenodoxia, familiaris diuitum vernacula, quæ prudenti viro talem peperit inuidiam, vt multi etiam, bona quæ fecit plurima, dicerent pro mundana fieri gloria. Sed videant eiſmodi ne temere illum iudicent, hoc scientes, quod

CAP.

120.

tes, quod in rebus ambiguis, absolutum non debet esse iudicium: vt in quo alterum iudices, teipsum non condemnas. Nobis autem qui cum illo fuimus, cotidianamque ipsius conuersatione inspeximus, notum est, aliqua illum, sicut hominem, pro honore sæculi, multa vero pro Dei timore fecisse, sicut bonum hominem. Et quamuis largitas eius, in cunctis, modum excederet; inueni tamen eam largiendi rationem, quod pro ditanda Ecclesia sua quosdam studuit obsequiis placare, sicut Reges & eorum consilio proximis; alios autem qui Ecclesiæ suæ aliquo modo nocere videbantur, acerrimo persequutus est odio, sicut Duces nostros, & nonnullos Episcopos. Audiuimus eum sæpenumero dixisse, pro lucro Ecclesiæ suæ se, suosque parentes deuouisse; adeo, inquit, nemini parcam, nec mihi, nec fratribus, nec pecuniæ, nec ipsi Ecclesiæ, vt Episcopatus meus aliquando liberetur à iugo, vel par cæteris efficiatur. Quæ omnia melius in ipso Historiæ textu pandentur, vt videant sapientes, quam coacte, & non temere, immo probabili ratione fecerit aliqua, in quibus desipuisse, vel insanisse, à non intelligentibus videtur.

CAP.

121.

Anno ordinationis suæ primo, postquam Pontifex solenniter inthronizatus, Ecclesiæ nuptias Bremæ peregit, videns Basilicæ nouiter inceptæ opus immensum vires quærere maximas, nimis præcipiti vsus consilio, statim murum ciuitatis à prædecessoribus suis orsum, & quasi minus necessarium destrui fecit, lapidesque in templo iussit poni. Nam & turris speciosa, quæ septem Cameris ornata fuerat, tunc funditus diruta est. Quid loquar de clauſtro? quod lapide polito constructum, pulchritudine sua visus contuentium refecit, & hoc Præful absque mora dissipari præcepit, quasi aliud pulchrius cito factururus. Cogitauerat enim, vt ipse nobis sciscitantibus de ea re aperuit, Refectorium, Dormitorium, Cellarium, & cæteras fratrum officinas, per omnia ex lapide facere, si locus aut ocium suppeditarent. Ad quæ omnia, cum sibi cuncta abunde ad manus fore gloriaretur, vt pace fratrum dicam,

CAP. V.

L

solam

solam Clericorum & lapidum penuriam sæpe querebatur. Interea feruet opus, surrexit Ecclesiæ murus, cuius formam ante Alebrandus adinstar Coloniensis incoepit; ipse vero ad exemplum Beneuentanæ domus cogitauit perducere. Anno tandem VII. incoepti operis moles, à fronte est leuata, ac principale Sanctuarij Altare in honore Sanctæ Mariæ dedicatum. Nam secundum in Occidentali absida consecrandum Altare in honorem Sancti Petri disposuit, sub cuius inuocatione legitur antiqua Basilica extructa fuisse. Emergentibus itaque multis Archiepiscopo angustiis, opus imperfectum vsque ad XXXIII. Pontificij animum permanfit, cum & ego indignissimus Ecclesiæ Dei matricularius Bremam veni: Et tunc demum templi parietes dealbabantur, Occidentalisque crypta Sancto Andree dedicata est.

CAP. VI.

Et quoniam magnus Pontifex vidit Ecclesiam, Episcopatumque suum, quem prædecessoris sui Adaldagi prudentia liberauerat, iniqua Ducum potentia iterum vexari, summo nisu reddere conatus est eandem Ecclesiam pristinæ libertati, ita vt nec Dux, nec Comes, nec aliqua iudicialis persona quampiam iurisdictionem aut potestatem in suo haberet Episcopatu. Quod nisi per odium fieri nequiuisset, dum correpti pro nequitia Principes, ad iram magis accenderentur. Aiuntque Bernardum Ducem cum pro nobilitate ac sapientia suspectum habuerit Pontificem, sæpe dixisse, illum quasi exploratorem positum in has regiones, qui infirma terræ alienigenis & Cæsari esset proditurus. Ideoque dum ipse, aut aliquis filiorum eius aduixerit, Episcopum nunquam bonum in Episcopatu diem habiturum. Quod in Episcopi pectus verbum altius quam quisquam ratus erat, descendit. Itaque ex eo tempore ira & metu anxius, moliri atque in animo habere cœpit ea, quæ Duci & suis profutura non essent. Dissimulatoque ad tempus animi dolore, cum alia via consilium non inueniret, totus ad auxilium Palatij confugit, nec sibi, nec suis, nec Ecclesiæ pepercit. Cæsarem & aulicos placando, dum

CAP. VII.

modo

CAP.

122.

modo id efficeret, quo Ecclesia posset liberari. Proinde visus est tantos in curia labores tolerasse, tantisque vbique terrarum expeditionibus cum suis sponte desudasse, vt infatigabilem eius constantiam miratus Cæsar, ad omnia Reipublicæ consilia eum habere primum maluerit. Expeditiones vero quas in Vngriam, Slauaniam, Italiam & Flandriam cum Cæsare fecit, multæ sunt. Quæ dum singulæ magnis Episcopij sumptibus, multisque familiarum oppressiõibus exigerentur, diuatum tantum nos mentionem facere cogimur; hoc est Italicæ, quæ prima fuit, vel Vngariæ quæ postrema, eo quod præ cæteris fuerint insignes, nobisque ambæ infeliciter euenerint. At de Vngarica quidem dicitur in fine, nunc de Italica videamus.

CAP.

123.

CAP.

124.

Heinricus itaque Rex domitis vel compositis Pannorum seditionibus, Ecclesiastica exigente necessitate Romanam tractus est, comitem habens cum cæteris Imperij magnatibus & nostrum Archiepiscopum. Vbi depositis qui pro Apostolica sede certauerant Benedicto, Gratiano & Syluestro, Adalbertus Archiepiscopus eligi debuit, nisi pro se collegam posuisset Clementem. A quo mox Rex Heinricus coronatus, Imperator & Augustus vocatus est. Post hæc Imperatorẽ ab Italia reuertentem, Archiepiscopus Bremam vocauit, occasione data, quasi Lismonam visitare deberet, vel Regem Danorum ad colloquium inuitare, sed reuera Ducum vt fidem exploraret. Imperator autem Bremæ Regio, vt decuit, apparatu receptus, cortem quæ Balga dicitur, fratribus obtulit, Ecclesiæ vero comitatum Friesiæ concessit. Inde Lismonam veniens, per insidias à Thiadmaro Comite circumuentus est, sed Archiepiscopi nostri studio defensus. Quare idem Comes à Cæsare in ius vocatus, cum se duello expurgare mallet, à satellite suo est interfectus. Cuius mortem Germanus Dux, filiique illius zelantes in Archiepiscopum, ex eo tempore ipsum & Ecclesiam, Ecclesiæque familiam letali persecuti sunt odio. Cumque pax ficta interdum vtrasque conciliaffe videretur partes, nihilominus tamen illi qui

CAP. VIII.

48

CAP. IX.

Ducem sequebantur, antiqui memores odij, quod patres eorum in Ecclesiam exercuerunt; nostros inquietare & impugnare non cessabant, affligentes omnibus modis. Exurge ergo Domine, & iudica causam tuam, memor esto opprobrij seruorum tuorum.

CAP. X.

Metropolitanus autem contra bonis certans studiis, & beneficiis redimens tempus, quoniam dies mali erant, pacem cum Ducibus fecit. Deinde vero sollicitudinem gerens Parochiæ, aliquid magnum dignumque cogitauit, ubique nobilitatis suæ monumentum relinquere. Et primo quidem floccipendens auream decessorum mediocritatem, vetera contempsit, noua molitus omnia [perficere. Igitur magnis animi & sumptuum] conatibus pugnans, ut Bremam cæteris coæquaret urbibus, statim ex bonis, quæ ipse acquisiuit, duas fecit Præposituras; vnam sancto Willehado, ubi corpus eius aut requiescit, aut translatum est: alteram sancto Stephano, cuius se famulum multotiens gloriabatur. Has duas construxit à principio, verum etiam alias postea fecit, hoc est in Bremis: Tertiam Sancto Paulo, de bonis quæ hospitali pertinebant. Liastmonæ quartam de prædio eiusdem cortis: Quintam voluit fieri apud Stathe: Sextam vero trans Albiam in Sullenberg: Septimam quoque incepit in Aspice, qui locus in Mindensi Parochia est, syluestris & montosus. Octaua est Abbatia Gozzicana iuxta Salam fluuium, quæ fundata est à

CAP. XI.

parentibus Archiepiscopi. Alia etiam plurima diuersis locis inchoauit opera, quorum pleraque ipso adhuc viuente defecerunt, & Reipublicæ negotiis intento; sicut illa domus lapidea, quæ in Aspice, ipso præsentem, subito casu lapsa corruit. Cætera vero ex raptu vel negligentia Præpositorum dissipata probantur, in quos comperta fraude, atrociter aliquando ultus est Archiepiscopus. Qua in re illorum videri potest nequitia, quibus ille plus iusto fidem adhibuit, voluntatem Præsulis à bono incepto sæpe conuersam. Et res quidem domesticæ à principio bene ac laudabiliter ab illo viro prouisæ sunt. Quæ autem foris pro legatione

CAP.
126.CAP.
127.CAP.
128.

tionem gentium acta sint, consequens sermo breuiter declarabit. Metropolitanus ergo statim ut ingressus est Episcopatum, ad Reges Aquilonis pro amicitia Legatos misit. Epistolas quoque commonitorias per omnem sparsit Daniæ, siue Nordmanniæ, ac Suediæ, & vsque in fines terræ, exhortans Episcopos & Presbyteros, in illis partibus degentes, ut Ecclesias Domini nostri Iesu Christi, fideliter custodirent, atque ad conuersionem Paganorum intrepidi accederent.

CAP.
129.

Magnus eo tempore simul tenebat duo Regna, Danorum videlicet atque Nordmanorum. Iacobus adhuc in Sueonia sceptrum tenuit. Huius auxilio Suein & Tiph Ducis effultus, Magnum pepulit à Dania. Magnus ergo denuo bellum instaurans obiit in nauibus. Suein vero duo Regna possedit, classemque ut Angliam suo subiiceret iuri parauit, verum sanctissimus Rex Edwardus, cum iustitia Regnum gubernaret, tunc quoque pacem eligens, victori tributum obrulit, statuens eum, ut supra dictum est, post se Regni hæredem. Cumque Rex iuuenis Suein tria prohibitu suo Regna teneret, mox succedentibus prosperis, Regis cælestis est oblitus, quia consanguineam suam à Suecia duxit uxorem. Quod dum Domino Archiepiscopo valde displiceret, furentem Regem, missis ad eum Legatis de scelere tanto, terribiliter increpauit. Postremo nisi resipisceret, excommunicationis gladio feriendum esse minatus est. Tunc ille in furem conuersus, omnem Hamburgensem Parochiam vastare & excindere minabatur. Ad quas minas imperterritus Archiepiscopus, arguens & obsecrans perstitit immobilis, donec tandem per literas Papæ Danorum Tyrannus flexus, libellum repudij dedit consobrinæ. Nec tamen Rex sacerdotum ammonitionibus aurem præbens, mox ut à se consobrinam dimisit, alias atque alias uxores & concubinas assumpsit, & suscitauit ei Dominus multos in circuitu inimicos, sicut quondam Salemoni proprios seruos suos. Nam Haroldus quidam frater Olaph Regis & Martyris, viuente adhuc germano suo,

CAP. XII.

49

CAP. XIII.

50

L 3

suo,

suò, patriam egressus, Constantinopolim exul abierat. Vbi miles Imperatoris effectus, multa contra Sarracenos in mari, & Scythas in terra, prælia gessit, fortitudine clarus, & diuitiis auctus vehementer. Is ergo defuncto fratre, cum in patriam reuocatus esset, Suein consanguineum suum regnantem reperit. Cuius se tradens manibus, sacramentum fidelitatis exhibuit victori, & patrium Regnum pro Ducatu accepit in beneficium. Sed ut mox ad suos venit, & Nordmannos sibi fideles esse pensit, facile ad rebellandum persuasus, omnia Danorum in maritima ferro vastauit & igne. Et tunc Arhusen Ecclesia incensa, ac Sliawig deprædata est. Suein ergo Rex terga vertit. Et erat inter Suein & Haroldum prælium omnibus diebus vitæ eorum. Eo etiam tempore separabant se Angli à Regno Danorum, filiis Gudwini rebellionis auctoribus, quos amicitæ Regis Danorum filios esse diximus, & quorum sororem Eduard Rex duxit vxorem. Hi namque facta conspiratione, fratres Suein Regis qui in Anglia Duces erant, alterum scilicet Bern statim obtruncant; alium vero Osbern cum suis omnibus à patria eiecerunt, & tenuerunt Angliam in ditione sua, Eduardo tantum vita & inani Regis nomine contento.

CAP. XV. Cumq; hæc ibi gesta essent, Christianissimus Sueonum Rex Iacobus migravit à sæculo, & successit ei frater eius Emund Gamul pessimus. Nam iste à concubina Olaph natus erat, & cum baptizatus esset, non multum de Christiana religione curauit, habuitque secum quendam Episcopum nomine Osmund acephalum, quem dudum Sigafrius Nordmannorum Episcopus Bremæ scholis docendum commendauit. Verum is postea beneficiorum oblitus Romam pro ordinatione accessit, indeque repulsus, per multa loca circumiuit erroneus, & sic demum meruit à quodam Polaniæ ordinari Archiepiscopo. Qui veniens in Suediam, iactauit se à Papa consecratum ad illas partes Archiepiscopum. Sed cum Archiepiscopus noster Legatos suos ad Regem dirigeret Emundum, intinerunt ibi eun-

CAP. 131.

CAP. 132.

ibi eundem gyrouagum Osmund, crucem Archiepiscopali more ante se ferentem. Audierunt etiam, quod barbaros adhuc neophytos non sana doctrina fidei nostræ corruperit. Quorum ille territus præsentia, solitis Regem, populumque dolis impulit, ut Legati repellerentur, quasi Apostolici non habentes sigillum. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati, Erant autem Legati fratres Bremensis Ecclesiæ, quorum potissimus fuit Adalwardus senior, olim nostri Decanus claustrum, verum tunc Sueonum genti ordinatus Episcopus. De cuius viri virtutibus, multa possent dici, nisi ad alia properaremus. Legatos igitur nostros à Sueonibus tali modo repulsos, quidam nepos, an priuignus Regis, ignoro, profecutus eos cum lacrymis, suppliciter se commendans orationibus eorum. Nomen ei Steinkil erat, is solus super fratres misericordia motus, obtulit eis munera, transmisitque eos per montana Suedorum saluos, vsque ad sanctissimam Gude Reginam, quæ à Rege Danorum pro consanguinitate separata, in prædiis suis trans Daniam commorata est, hospitalitati elemosynisque vacans, & cæteris sanctitatis insistentis operibus. Quæ Legatos cum ingenti honore quasi à Deo missos recipiēs, magna per eos xenia Archiepiscopo misit. Interea Sueones qui Episcopum suum repulerant, diuina ultio subsequuta est. Et primo quidem filius Regis nomine Anund, à patre missus, ut dilaret Imperium, cum in patriam faminarum peruenisset, quas nos Amazonas vocamus: veneno, quod illæ fontibus immiscuerunt, tam ipse, quam exercitus eius perierunt. Deinde cum aliis cladibus tanta siccitas & frugum sterilitas Sueones afflixit, ut missis ad Archiepiscopum Legatis, Episcopum suum cum satisfactione reposcerent, fidem gentis pollicentes. Gauisus ergo Pontifex, petenti gregi Adalwardum præfecit pastorem. Qui perueniens in Sueoniam, tanta omnium suscipi alacritate meruit, ut gentem Wirnilanorum & Scritingorum integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum

CAP. 133.

CAP. 134.

CAP. XVI.

53

CAP. XVII.

54 virtutum in populo fecisse dicatur. Eodem tempore mortuus est Emund Rex Sueonum, post quem Steinkel nepos eius, de quo supra diximus, leuatur in Regnum. Qui fidelis erat Domino Iesu Christo, & de cuius religione omnes fratres testimonium perhibebant, qui eas partes adierant. Hæc de Sueonibus suo tempore gesta, sermone Adalbertus Archiepiscopus amplifico omnia describens, [etiam visionem quandam Adalwardi Episcopi,] qua monitus est, vt euangelizandi gratia pergere non tardaret, curauit annectere.

CAP.
XVIII.

In Nordwegia quoque res magnæ gestæ sunt illo tempore, quo Rex Haroldus crudelitate sua omnes tyrannorum furios excessit. Multæ enim per illum Ecclesiæ virum dirutæ, multi Christiani ab illo per supplicia sunt necati. Erat autem vir potens, & clarus victoriis, qui prius in Græcia, & Scythiæ regionibus multa contra Barbaros prælia exercuit. Postquam vero venit in patriam, nunquam quietus fuit à bellis, fulmen Septentrionis, fatale malum omnibus Danorum Insulis. Ille vir omnes Slauium maritimas deprædauit Regiones. Ille Orchadas insulas suæ subiecit ditioni. Ille cruentum vsque in Island suum extendit imperium. Itaque multis imperans nationibus, propter auaritiā suā & crudelitatem, omnibus erat inuisus. Seruiebat etiam maleficis artibus, non attendens miser, quod sanctissimus germanus eius talia monstra eradicauit à Regno, certans vsq; ad sanguinem pro amplectenda Christianitatis norma. Cuius egregia merita testantur hæc miracula, quæ quotidie fiunt ad sepulchrum Regis in ciuitate Throndepnis. Videbat hæc ille derelictus à Deo, nihilque compunctus, oblationes quoque ac thesauros, qui summa fidelium deuotione ad tumulum fratris sunt collati, ipse Haroldus vnica manu corradens, militibus dispersit. Pro quibus causis Archiepiscopus zelo Dei tactus, legatos suos direxit ad eundem Regem, literis suis tyrannicas eius increpans præsumptiones, specialiter vero ammonens de oblationibus, quas non liceret in usum

CAP. XIX.

55

cedere

CAP.
I 35.

cedere laicorum, & de Episcopis quos contra fas in Anglia vel Gallia, se contempto fecit ordinari, per quem auctoritate sedis apostolicæ iure consecrari deberent. Adhæc mandata Tyrannus commotus in iram, legatos Pontificis ipretos abire præcepit, dicens nescire se quis sit Archiepiscopus, aut potens in Nordwegia, nisi solus Haroldus. Et alia plurima deinde fecit & dixit, quæ superbiæ eius proximam intentabant ruinam. Nam & Papa Alexander festim missis ad eundem Regem literis, præcepit vt tam ipse quam Episcopi sui, vicario sedis Apostolicæ dignam exhiberent subiectionis reuerentiam. Et ecce rescriptum literarum.

56

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, Haroldo Nordmannorum Regi, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia adhuc in fide rudes extitistis, & in Ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Ecclesiæ commissum est regimen, diuinis ammonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus, sciatis nos Adalberto Hammaburgensi Archiepiscopo vicario nostro hæc omnia firmiter commisisse. Prædictus itaque venerabilis Archiepiscopus, legatus noster, suis nobis conquestus est epistolis, quod Episcopi vestræ prouinciæ, aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana priuilegia, quæ suæ Ecclesiæ, sibi que data sunt, in Anglia vel in Gallia pessime sunt ordinati. Vnde ex auctoritate Apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, vt sicut Apostolicæ sedi reuerentiam subiectionis debetis exhibere, ita præfato venerabili Archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos, vestrique Episcopi impendaris. Et reliqua.

CAP.
136.

Huius apud Nordmanniam gestis, magnopere studuit Archiepiscopus, vt Regi Danorum conciliaretur, quem prius offensum habuit, in repudio consobrinæ. Sciuit enim si talem ad se colligeret virum, leuiorem sibi ad cetera, quæ in animo gessit, introitum fore. Mox igitur mediante gra-

CAP. XX.

M cia largi-

tia largitatis quam in omnes habuit, venit Sliaswig, vbi facile notus, & superbo Regi reconciliatus, muneribus atque conuiujs certauit Archiepiscopalem potentiam Regalibus anteferre diuitijs. Denique, sicut mos est inter Barbaros, ad confirmandum pactum fœderis, conuiuium habebatur vicissim per octo dies. De multis rebus Ecclesiasticis ibi dispositis, de pace Christianorum & conuersione Paganorum ibi consulti. Ita Pontifex cum gaudio domum reuersus, persuasit Casari, vt euocatus Rex Danorum in Saxoniam, alteri perpetua confœderaretur amicitia. Cuius confœderationis beneficio, multum lucri nostra suscepit Ecclesia, & legatio borealium nationum, cooperanteque Suein Rege, prosperis semper est audita incrementis.

CAP. XXI.

Trans Albiam vero & in Slauania res nostræ adhuc magna gerebantur prosperitate. Godescalcus enim, de quo supra dictum est, vir prudentia & fortitudine prædicandus, accepta in vxorem filia Regis Danorum, Slauos ita perdomuit, vt eum quasi regem timentes tributum offerrent, & pacem cum subiectione peterent. Qua temporis occasione nostra Hammaburg pacem habuit, & Slauania sacerdotibus Ecclesiisque plena fuit. Godescalcus igitur vir religiosus ac timens Deum, Archiepiscopo etiam familiaris, Hammaburg vt matrem colebat. Ad quam soluentorum causa votorum solitus erat frequenter venire. In Slauania vltiori nemo vnquam potètiõs surrexit, & tam feruidus Christianæ religionis propagator. Etenim si vita ei longior concederetur, omnes paganos ad Christianitatem cogere disposuit, cum fere tertiam partem conuerteret eorum, qui prius sub auro eius Misiwoi ad Paganitatem sunt relapsi. Igitur omnes Slauorum populi, qui ad

CAP. XXII.

57

Hammaburgensem respiciunt dicecesim, sub illo deuoto Principe Christianam fidem coluerunt, hoc est, Waigri, Obodriti, vel Reregi, & Polabingi, item Linoges, Warnabi, Chizzini, & Circipani, vsque ad Penem fluium. Prouinciæ iam plenæ erant Ecclesiis, Ecclesiæ autem sacerdotibus: Sacerdotes vero libere agebant in hijs quæ ad Deum

CAP.

137.

CAP.

138.

Deum pertinebant. Quorum industrius Princeps Godescalcus, tanto religionis exaruit studio vt ordinis sui oblitus, frequenter in Ecclesia sermonem exhortationis ad populum fecerit, ea quæ mystice ab Episcopis & Presbyteris dicebantur, Slauanicis verbis cupiens reddere planiora. Infinitus eorum erat numerus, qui quotidie conuertebantur ad Dominum, adeo vt pro sacerdotibus in totas mitteretur Prouincias. Tunc etiã per singulas vrbes cœnobija fiebant sanctorum virorum, Canonice viuentium. Item Monachorum atque Sanctimonialium, sicut hij testantur, qui in Liubice, Aldinburg, Leontio, Razisburg, & in alijs ciuitatibus singulas viderunt. In Magnopoli vero, quæ est ciuitas Obodritorum, tres Deo seruientium dicuntur fuisse congregationes.

CAP.

139.

Gratulabatur ergo Archiepiscopus de nouella plantatione Ecclesiarum, misitque de suis Episcopis & presbyteris viros ad Principem sapientes, qui rudes in Christianitate populos confortarent. Ordinauit autem in Aldinburg, defuncto Abelino, Eizonem Monachum. Iohannem Scotum constituit in Magnopoli, in Razisburg esse disposuit Aristonem quendam ab Hierosolymis venientem, & alios alibi. Præterea cum ipse veniret in Hammaburg, eundem Godescalcum Principem inuitauit ad colloquium, magnopere exhortans, vt inceptum pro Christo laborem ad finem constanter perducatur, victoriam illi pollicens in omnibus affuturam. Postremo si quid patiatur aduersitatis pro Christi nomine, beatum fore. Multaque illi de conuersione Paganorum in cælo reposita præmia, multas etiam coronas de singulorum salute venturas. Eisdem verbis & ad idem studium Regem Danorum hortabatur Metropolitanus, qui ad eum iuxta Egdorâ fluium consistentem multotiens venit, omnia quæ de scripturis ab illo proferebantur, subtiliter notans, memoriterque retinens, excepto quod de gula & mulieribus, quæ vitia illis gentibus sunt naturalia, persuaderi non potuit, ad cætera vero omnia Pontifici erat obediens.

CAP.

XXIII.

58

CAP.
XXIII.

Per idem tempus in Slauania res maximæ gestæ sunt, quæ posteris ad gloriam Dei non sunt reticendæ, quoniam Deus vltionum libere egit, reddens retributionem superbis. Igitur cum multi sint Winulorum populi fortitudine celebres, soli quatuor sunt qui ab illis Wilzi, à nobis vero Leuticij dicuntur, inter quos de nobilitate, potentiaque contenditur. Hi sunt scilicet Chizzini, & Circipani, qui habitant citra Panim fluum, Tholosantes & Retheri, qui ultra Panim degunt. Cumque lis ad bellum peruenisset, Tholosantes & Retheri, quamuis auxilio Chizzinos haberent, nihilominus à Circipanis victi sunt. Iterumque instauratum est prælium, & contriti sunt Retheri: tentatum est tertio, & Circipani victores abierunt. Tunc qui victi fuerant Principem Godescalcum, Ducemq; Bernardum, & Regem Danorum accitos in auxilium super hostes duxerunt, ingentemque trium Principum exercitum per septem hebdomadas suis nutrierunt stipendiis, Circipanis viriliter repugnantibus. Multa itaque milia paganorum hinc inde prostrati, plures abducti sunt in captiuitatem. Tandem Circipani xv. milia talenta regibus offerentes, pacem indepti sunt. Nostris ergo eum triumpho redeuntibus, de Christianitate nullus sermo erat: Victoribus tantum prædæ intentis. Hæc Circipanorum virtus est, qui pertinent ad Hammaburgensem Episcopatum.

CAP. XXV.

Audiui etiam cum veracissimus Rex Danorum, sermocinando eadem replicaret, populos Slauorum iam dudum proculdubio facile conuerti posse ad Christianitatem, nisi Saxonum obstitisset auaritia: Quibus, inquit, mens pronior est ad pensiones vectigalium, quam ad conuersionem gentilium. Nee attendunt miseri quantum suæ cupiditatis luanit periculum, qui Christianitatem in Slauania primo per auaritiam turbauerunt; Deinde per crudelitatem subiectos ad rebellandum coegerunt, & nunc salutem eorum, qui credere vellent, pecuniam solam exigendo, contemnunt. Ergo iusto Dei iudicio videmus eos super nos præualere, qui permisso Dei ad hoc in-

durati

CAP.
I40.CAP.
I41.

durati sunt, vt nostra per illos flagelletur iniquitas. Nam reuera, sicut peccantes superari videmus ab hostibus, ita conuersi hostium victores erimus; à quibus, si tantum fidem posceremus, & illi iam salui essent, & nos certe essemus in pace.

CAP.
I42.

Hæc dum forinsecus in legatione gentium, Ecclesiæ nostræ ministerio gererentur, Dominus Adalbertus Metropolitanus, adhuc bonis intentus studiis, vigilanter & magnopere prouidit, ne sua quapiam negligentia pastorale officium minus habere videretur, in ea scilicet qua gloriatur Apostolus, sollicitudine omnium Ecclesiarum. Itaque domi, forisque clarus, taliter se gessit, vt par diuitum, maiorque magnatum, nihilominus pater orphanorum, iudexq; viduarum esse videretur, talem curam habens omnium, vt necessitatibus etiam minimorum solertissimus prouisor adesset. Cumque terrenis grauatus negotiis, ad spiritalia mox languescere cogeretur, in sola Gentium legatione permanfit integer officij, & sine querela, qualem & tempora & mores hominum mallent habere. Ita affabilis, ita largus, ita hospitalis, ita iocundus, ita cupidus diuinæ pariter ac humanæ gloriæ, vt paruula Brema ex illius virtute instar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarū partibus deuote peteretur, maxime ab aquilonalibus populis. Inter quos Iffiani, Gronlani, & Orchardum legati venerunt, petentes, vt eis prædicatores dirigeret: quod & fecit. In diebus illis Wal Danorum Episcopus migravit è sæculo. Cuius diocesim Rex Suein in quatuor distribuens Episcopatus, præsentante suam auctoritatem Metropolitanò, singulis suos intronizauit Episcopos. Quo etiam tempore Pontifex noster in Suigiam vel Nordwegiam & in Insulas maris ad messem Dominicam operarios misit. De quorum ordinatione singulorum abundantius in fine dicetur.

CAP.
I44.

[Anno Pontificatus sui xviii.] torius parochiæ suæ diligentissimam adhibens prouisionem, Metropolim Hammaburg in principio lætitiæ suæ posuit Archiepiscopus, fecundissimam gentium matrem illam appellans, omniq;

M 3

deuotionis

CAP.
XXVI.CAP.
XXVII.

deuotionis officio venerandā. Proestatus ei tanto maiorem offerri debere consolationem, quanto maiori plaga & propioribus insidiis, & tam longiturna Paganorum infestatione cribraretur. Ergo accepta pace temporum, dum sæpe meditatus est Hammaburgensem munire, simulque ornare Toparchiam, quoddam vtile contra Barbaricos incurfus inchoauit opus, in quo & populus, & Ecclesia Nordalbingorum perenne haberet præsidium. Igitur cum prouincia Sturmatorum in qua Hammaburg sita est tota in planiciem campi descendat, ex parte qua Slavos attingit, neque mons, neque flumen est in medio, quod incolis munimen præstet, absque syluis passim occurrentibus, quarum latebris protecti hostes, incertis aliquando excursibus repentini superueniunt, nostrosque securos & nil mali suspicantes, vel perimunt, vel quod grauius morte est, captiuos abducunt. Solus in ea regione mons prominens iuxta Albiā, longo in occasum dorso protensus, quem incolæ Sullenberg vocant. Quem Pontifex opportunum arbitratus, vt in eo firmaretur castellum, quod genti præsidio foret, statim syluam quæ montis verticem obtexit, excidi, nudarique locum præcepit. Itaque multis impensis, multoque hominum sudore voti compos effectus, montem asperum fecit habitabilem. Vbi Præposituram constituens, disposuit congregationem facere Deo seruientium, quæ mox conuersa est in turmam latronum. Ex illo enim castro nostri quidam populares in circuitu ad quos tuendos positi sunt, deprædari ac persequi cæperunt. Ideoque locus ille postea tumultu comprouincialium destructus est: populus vero Nordalbingorum excommunicatus. Compertum est nobis in gratiam Ducis hoc factum, qui more solito felicibus Ecclesiæ actibus inuidebat. Nam & Dux eo tempore relicto veteri castello Hammaburg, nouum quoddam præsidium sibi, suisque fundauit, intra Albiā flumen, & riuum, qui Alstra vocatur. Ita nimirum cortibus vel mansionibus ab inuicem diuisis, Dux nouum, Archiepiscopus coluit vetus oppidum. Diligebat sane Pontifex

CAP.
XXVIII.CAP.
145.

Pontifex cum locum sicut omnes prædecessores sui, eo quod Metropolis sedes omnium septentrionalium fuerit nationum, & caput suæ Parochiæ.

Ideoque dum adhuc pax fuit trans Albiā, omnes fere solennitates Paschæ ac Pentecostes, itemque Dei Matris ibi celebrare voluit, collecto ex singulis congregationibus maximo Cleri numero, præcipue hiis, qui vocalitate suā populos mulcere poterant. Et tunc plenario gaudens ministrorum ordine, omnia diuinæ seruitutis officia, cum magna iussit reuerentia compleri, & gloria etiam exteriori. Cui nimirum gloriæ tantum ipse indulgit, vt iam non Latino more, Ecclesiastica vellet obire mysteria, sed nescio qua Romanorum siue Græcorum consuetudine fultus, per tres missas, quibus assistit, vbiunque esset, duodecim modulari officia præcepit. Omnia magna quærens, omnia mirabilia, omnia gloriosa in diuinis & humanis, & propterea dicitur fumo delectatus aromatum, & fulguratione luminum, & tonitruis alte boantium vocum. Quæ omnia traxit à lectione veteris testamenti, vbi maiestas Domini apparuit in monte Synei. Et alia multa facere solebat, rara modernis & ignorantibus scripturas: cum tamen sine auctoritate scripturarum ipse nihil fecerit. Iam tunc scilicet meditatus Ecclesiam suam diuitiis & honore cæteris anteferre, si Papam & Regem suæ voluntati haberet monigeris. Eos igitur complacere sibi omnibus modis properabat.

CAP.
146.

Ea tempestate Cæsar Henricus in gentibus Regni diuitiis vtens, in Saxonia Goslariam fundauit, quam de paruo, vt dicitur, molendino, vel tugurio formans, venatorio, in tam magnam, sicut nunc videri potest, ciuitatem bono auspicio & celeriter perduxit. In qua etiam sibi construens Palatium, duas omnipotenti Deo congregationes instituit, vnam ex huius donans regendam, tenendamque pontifici, eo quod illi indiuiduus comes vel cooperatores in omnibus existeret. Tunc etiam sibi data est spes acquirendi vel accipiendi Comitatus & Abbatias vel prædia, quæ magno

deinceps

CAP.
XXIX.

61

CAP. XXX.

CAP.
XXXI.

deinceps Ecclesiæ periculo mercati sumus, ut puta Cœno-
bia, Laurensiæ vel Corbeis, Comitatus autem Bernardi &
Ekberti; Prædia vero Sincicum, Plisna, Groningor, Dispar-
gum; & Lismona, quibus iam dubia fide possessis arbitraba-
tur se Metropolitanus, sicut dicitur de Xerxe, aut per ma-
re ambulaturum, aut per terram nauigaturum, postremo
omnia quæ in animo habuit facile perfecturum; Præfer-
tim eo fultus amminiculo, quod potentissimus Papa Leo
pro corrigendis sanctæ Ecclesiæ necessitatibus venit in
Germaniam; Quem sciret sibi pro veteri amicitia nil ne-
gaturum, quod cuiquam præstare deberet. Tunc habita
est illa Synodus generalis apud Maguntiam, præsidente
Domino Apostolico & Imperatore Heinrico, cum Epi-
scopis Bardone Maguntino, Euerardo Treuerensi, Her-
manno Colonienfi, Adalberto Hammaburgensi, Enge-
lardo Magdaburgensi, cæterisque prouinciarum sacerdo-
tibus In quo Concilio quidam Spirensis Episcopus, Sibi-
co, cui adulterij crimen intendebatur, examinatione sa-
crificij purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt,
ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus Symoniaca hæresis, &
nefanda sacerdotum coniugia holographa Synodi manu
perpetuo damnata sunt. Quod Archiepiscopus domum
ueniens nequaquam tacuisse probatur. De mulieribus
enim statuit eandem sententiam, quam memorabilis Ale-
brandus, & antea Libentius inchoauit, ut scilicet extra Sy-
nagogam & Ciuitatem fierent, ne male suada pellicum vi-
cinia castos violaret obrutus. Hæc autem Synodus facta
est anno Domini M. L. I. Ipse est Archiepiscopi annus V. I. I.
Et tunc maius Altare tribunalis dedicatum est in honore
genetricis Dei. De qua Synodo mentionem ideo fecimus,
quia Dominus Adalbertus eo tempore, quo tam clari in
Ecclesiâ homines fuerunt, sapientiæ ac virtutum merito
fere omnes præcelluit. Tantus itaque apud Papam, talis
apud Cæsarem habebatur, ut de rebus publicis absque eius
consilio nihil ageretur. Quapropter ubi vix locum habet
Clericus, nec in procinctu bellorum Imperator illum vi-

CAP.
XXXII.CAP.
147.CAP.
148.

rum

CAP.
149.

rum sibi deesse noluit. Cuius inexpugnabile consilium
sæpe ad euincendos expertus est inimicos. Scripsit hoc cal-
lidissimus Itatorum Dux Bonifacius, item Gotafridus,
Otto, Baldwinus, & cæteri qui regnum tumultibus im-
plentes, graui Cæsarem æmulatione inquietare videban-
tur, tandemque humiliati, sola se infractos Adalberti pru-
dentia gloriati sunt. Quid loquar de barbaris Vngarorum
siue Danorum, seu Slauorum, aut certe Nordmannorum
gentibus, quas Imperator sapius consilio domuerat, quam
bello? monitu & opera Pontificis nostri, nobile discens
exemplū, Parcere subiectis & debellare superbos. Ad hunc
felicitatis nostræ cumulum hoc accessit, quod fortissimus
Imperator Græcorum Monomachus, & Henricus Fran-
corum Rex, transmissis ad Cæsarem nostrum muneribus,
congratulati sunt Archiepiscopo pro sapientia & fide eius,
rebusque bene gestis illius consilio. Qui Constantinopoli-
tano rescribens, inter cætera iactauit se à Græcorum de-
scendisse profapia, Theophano, & fortissimo Ottone sui
generis auctoribus, ideoque nec mirum esse, si Græcos di-
ligeret, quos etiã habitu & moribus vellet imitari, quod &
fecit. Sed & Regi Franciæ & aliis similia mandata legauit.

CAP.
150.

Metropolitanus igitur hiis rerum successibus elatus, &
quod Papam vel Cæsarem suæ voluntati pronos videret,
multo studio laborauit in Hammaburg Patriarchatum
constituere. Ad quam intentionem primo ductus est ea
necessitate, quoniam Rex Danorum, Christianitate in fi-
nes terræ dilatata, desiderauit in Regno suo fieri Archiepi-
scopatum. Quod tamen ut perficeretur, ex auctoritate se-
dis Apostolicæ conuenientibus Canonum decretis prope
sancitum est, sola expectabatur nostri pontificis sententia.
Quam rem ille, si Patriarchatus honor sibi & Ecclesiæ suæ
Romanis Priuilegiis concederetur, fore ut consentiret, pro-
misit, quamuis inuitus. Disposuit vero Archiepiscopatum
suo x. i. subicere Episcopatus, quos ex sua diuideret Pa-
rochia, præter eos suffraganeos quos in Dania cæterisque
gentibus, nostra tenet Ecclesiâ: ita ut primus esset in Palmis,

CAP.
XXXIII.CAP.
XXXIII.

N fecundus

secundus in Heliganstad, tertius in Razizpur, quartus in Aldinburg, quintus in Michilinburg, sextus in Stathe, septimus in Lifmona, Octauus in Wildishufen, nonus in Bremis, decimus in Ferda, vndecimus in Ramsola, duodecimus in Fresia. Nam Ferdensem Episcopatum se facile posse adipisci, non semel gloriatus est.

CAP.
XXXV.

Interea conditionibus vtrunque protractis, sanctissimus Papa Leo migravit à seculo. Eodemque anno fortissimus Imperator Henricus decessit. Quorum obitus contigit anno Archiepiscopi XI I. Quorum morte non solum Ecclesia turbata est, verum etiam Respublica finem habere videbatur. Itaque ex illo tempore nostram Ecclesiam omnes calamitates oppresserunt, nostro pastore tantum curiæ negotiis intento. Ad gubernacula enim Regni mulier cum puero; magno Imperij præfuit detrimento. Indignantem enim Principes aut muliebri potestate constringi, aut infantuliditione regi, primo quidem communiter vindicantur se in pristinam libertatem, vt non seruirent, deinde contentionem mouerunt inter se, quis eorum videretur esse maior; postremo armis audacter sumptis, Dominum & Regem suum deponere moliti sunt. Et hæc omnia potius oculis videri possunt, quam calamo scribi. Tandem

CAP.
XXXVI.

seditionibus ad pacem inclinatis, Adalbertus & Anno Archiepiscopi Consules declarati sunt, & in eorum consilio deinceps summa rerum pendebat. Sed cum ambo essent viri prudentes & strenui in procuratione Reipublicæ; tamen alter alterum felicitate, aut industria sua præcurrisse videtur. Itaque facta Episcoporum sodalitas, modico durauit tempore, & quamuis lingua vtriusque pacem sonare videretur, cor tamen odio mortali pugnabat in inuicem. Et Bremensis quidem Præsul eo iustior em induit causam, quoniam prior ad misericordiam fuit, Regique Domino suo, fidem vsque ad mortem docuit esse seruandam. At vero Coloniensis vir atrocis ingenij, etiam violatæ fidei arguebatur in Regem. Præterea per omnes, quæ suo tempore factæ sunt conspirationes, semper erat medijs. Colo-

CAP.
XXXVII.

niensis

CAP.
151.

CAP.
152.

niensis enim, quem auaritiæ notabant, omnia quæ vel domi, vel in Curia potuit corradere, in ornamento suæ posuit Ecclesiæ. Quam, cum prius magna esset, ita maximam fecit, vt iam comparatione euaserit omnium quæ in Regno sunt Ecclesiarum. Exaltauit etiam parentes suos & amicos, & Capellanos, primis honorum dignitatibus omnes cumulans, vt illi alteris succurrerent infirmioribus. Quorum primores erant Wezcilo Magdeburgensis, eorumque nepos Burchardus Haluerstadenis Episcopus. Similiter Cono Treueris electus, sed inuidia Cleri martyrio coronatus, antequam intronizatus. Item Eylbertus Mindensis & Wilhelmus Traiectensis: præterea in Italia Aquilegiensis atque Parmensis; & alij quos enumerare longum est, studio & fauore Annonis cleuati sunt, qui & fautori suo in tentationibus auxilio decorique fuisse certarunt. Multa igitur ab illo viro in diuinis & humanis egregie facta comperimus. Noster vero Metropolitanus tantum pro nobilitate certans & gloria terrena, indignum habuit aliquem suorum exaltare, licet multos in obsequio traxisset egenes, arbitrans sibi hoc esse quasi dedecus, si aut Rex, aut quisquam magnatum suis beneficeret, quos ipse, inquit, tam bene aut melius possum remunerare. Ergo admodum pauci suorum illo annuente peruenerunt ad apicem Episcopalem; multi vero si tantum apti ad verbum, seu callidi essent ad seruitium, ingentibus cumulati sunt diuitiis. Vnde factum est vt pro gloria mundi captanda, homines diuersi generis & multarum artium, præcipue vero adulatorum ad suam adscisceret familiaritatem. Quorum onerosam multitudinem traxit secum in curiam, & per Episcopium, siue quacunque iter esset, affirmans se frequenti comitantium multitudine non modo non grauari, verum etiam opipare delectari. Pecuniam autem quam à suis recepit, siue amicis, seu ab iis qui frequentabant Palatium, vel qui Regiæ potestati obnoxij fuerant, illam inquam, pecuniam licet maxima esset, sine mora infamibus disperfit personis & hypocritis, medicis & histrionibus,

CAP.
153.

CAP.

XXXVIII.

63

nibus, non sapienter æstimans, talium personarum fauoribus se effecturum, ut vel solus placeret in curia, vel maior Domus fieret præ omnibus, & eo modo perfici posse, quod in animo de prouectu Ecclesiæ suæ habuit. Præterea cum omnes qui erant in Saxonia, siue in aliis regionibus clari & magnifici viri, adoptaret in milites, multis dando quod habuit, cæteris pollicendo quod non habuit, inutile nomen, vanæ gloriæ, magno corporis & animæ damno, mercatus est. Et corrupti quidem Archiepiscopi mores ab initio tales, processu autem temporis & circa finem, semper fuerunt deteriores.

CAP.
XXXIX.

Tunc igitur magnis curiæ inflatus honoribus, vixque iam tolerandus inopi Parochiæ, venit Bremam cum ingenti, ut solebat, multitudine armatorum, nouis populum & regionem exactionibus aggrauans. Et tunc leuata sunt illa Castella, quæ maxime nostros ad iram. Duces incenderunt, deficiente illo studio, quod prius habuit in ædificatione sanctarum congregationum. Miranda nimirum voluntas hominis, impatiens ocij, quæ domi forisque tantis occupata laboribus, nunquam posset fatigari. Nam cum sæpe antea miser Episcopatus eius, tantis expeditionum sumptibus, tantisque voracis curiæ studiis laborasset, nunc vero in ædificatione Præpositurarum & Castellorum sine misericordia profligatus est. Nam & hortos & vineas, in terra plantans arida, licet studio inefficaci, multa tentasset, nihilominus tamen hiis, qui morem gererent suæ voluntati, magnifice voluit omnibus compensari laborem. Ita mens alta viri pugnans contra naturam patriæ, quicquid vsquam magnificum didicit, hoc habere & ipse voluit. Cuius morbi causas cum diligenter & diu perscrutarer, inueni sapientem virum, ex illa, quam nimium dilexit, mundi gloria, perductum ad hanc mollitiem animi, quod in prosperitate rerum temporalium eleuatus in superbiam, ad laudem comparandam ignorabat modum, in aduersitate autem plus iusto contristatus, iracundiæ aut mærori frena laxabat. Iraque tam in bono, si misertus est, quam in malo,

CAP.
154.

in malo, si iratus est, in vtroque mensuram excessit. Eius rei documentum hoc habeo, quod in ira furoris sui, aliquos manu vsque ad effusionem sanguinis percussit, sicut Præposito suæ, aliisque fecit. In misericordia vero, quæ in hac parte melius largitas dicitur, erat ita profusus, ut libram argenti computans, aliquando mediocribus personis effundi centum libras edixerit, amplius autem maioribus. Qua de re accidit, ut quotiescunque iratus esset, tanquam leo fugeretur ab omnibus; cum vero placatus esset, palpari posset ut agnus. Citissime autem ad hilaritatem ab ira laudibus mulceri potuit, vel suis vel alienis, & tunc quasi alteratus ab illo, qui fuit, arridere cæpit laudatori. Hunc locum sæpe vidimus captari adulatoribus, qui ex diuersis terrarum partibus, in Cameram eius, velut in sentinam confluxerunt, quos & ipse ad nanciscendum honorem mundi necessarios Principibus iudicauit. Si qui tamen Palatio & Regi notiores erant, in suam dignatus est ascire familiaritatem, reliquos permisit abire donatos. Ita vero & honestas personas & in ordine sacerdotali fulgentes, ad hoc turpissimum adulationis officium, ambitio sus familiaritatis illexit. Postremo qui adulari nesciret, aut fortasse noller, eum sicut amentem & stolidum à ianuis exclusum vidimus, ac si diceretur, Exeat aulam, qui vult esse pius. Et accusator erit, qui verum dixerit. Porro ita mendaces apud nos præualuerunt, ut veræ dicentibus non crederetur, etiam si iurarent. Talibus igitur personis plena fuit domus Episcopi. Quibus accesserunt cotidie alij Gnathones, Parasiti, Somniores & Rumigeruli, qui ea quæ ipsi confinxerunt, nobisque placitura rebantur, iactabant sibi per Angelos reuelata; iam publice diuinantes Hammaburgensem Patriarcham (sic enim vocari voluit) cito Papam futurum. Amulos vero suos à curia depellendos, ipsum autem solum, diuque Remp. gubernaturum, atque ita longæuum fieri, ut quinquaginta in Episcopatu excederet annos, postremo per illum aurea quædam sæcula orbi ventura. Et quidem hæc, licet fictæ ab adulatoribus & pro quæstu promitteren-

CAP.
155.

CAP. XLII.

mitterentur; Episcopus tamen quasi de cælo sonuissent, vera omnia putabat, trahens ex scripturis quædam præfagia rerum, quæ fieri debeant hominibus, data vel in Somniis, vel in Auguriis, vel in communibus sermonum loquelis, vel in insolitis elementorum figuris. Quare dicitur eum morem insueuisse, ut dum cubitum ibat, fabulis delectaretur: cum expergisceretur, somniis: quotiens vero iter incepit, auspiciis. Aliquando etiam totum diem somno indulgens, noctu peruigilanter ludit in alea, aut ante mensam sedit. Cumque ad mensam recumberet, hilariter habundanterque omnia conuiuus exhiberi præcepit, ipse à conuiuus interdum surgens, semper autem ex officio paratos habens, qui aduenientes reciperent hospites, & magnopere procurarent. Ad glorians hospitalitatem porro magnam esse virtutem, quæ dum diuina mercede non careat, sæpe etiam inter homines habebat maximam laudem. Recumbens autem non tam cibus aut poculis quam facetiis oblectabatur, ut Regum Historiis, aut raris Philosophorum sententiis. Si vero erat priuatus, quod raro accidit, ut solus & absque hospitibus maneret vel Regiis Legatis, tunc fabulis, & somniis, semper autem sobrius otium impendebat loquelis. Raro fiducias admittebat, quos tamen propter alleuiandas anxietatum curas aliquando censuit esse necessarios. Cæterum Pantomimos, qui obscænis corporum motibus oblectare vulgus solent, à suo conspectu profus eiecit. Soli Medici cum illo regnabant, cæteris difficilis fuit aditus, nisi causa grauior posceret aliquos intromitti. Vnde etiam accidit, ut videremus ostium thalami sui, quod primo omnibus patuit ignotis & peregrinis, tali postmodum custodia vallatum esse, ut magnarum rerum Legatis, potentisque sæculi personæ, aliquando pro foribus expectarent, inuiti per hebdomadam. Præterea inter epulandum familiare habuit magnates carpere viros; notans in aliis stultitiam, in quibusdam auaritiam, multis autem obuiens ignobilitatem, omnibus vero impropertauit infidelitatem, eo quod ingrati Regi essent, qui eos de stercore suscitaret,

CAP. XLII

CAP.
156.

suscitaret, quem solum ipse diligens, Imperium pro iure, non pro suo commodo tueri videretur: argumentum esse, quod illi sicut ignobiles raperent aliena, ipse vero sicut nobilis effunderet sua. Hoc esse apertissimum nobilitatis indicium. Hac inuentione pestifera utebatur in singulos, nullique demum pepercit, dummodo se omnibus antefere-ret. Itaque breuiter hoc dicendum est, pro sola, quam dilexit mundi gloria, peioratum esse virum illum, de omnibus quas ab initio habuit virtutibus. Nempe talia & eiusmodi plurima circa ipsum facta sunt illo tempore, quæ superstitioni vel iactantia, seu potius negligentia eius infamiam magnam pepererunt, odiumque omnium mortalium, præcipue vero magnatum. Ex quibus infestissimi erant tam illi quam Ecclesiæ nostræ Dux Bernardus & filij eius, quorum inuidia, similtates, & odia, itemque infidias, opprobria & calumnia traxerunt Archiepiscopum ad hæc omnia, quæ supra diximus offendicula præcipitem: & quasi vecordem reddiderunt, dum minor ipsis & cedere videretur. Cessit tamen aliquando sponte pro officio sacerdotij, cupiens inuidiam superare beneficiis, & bona reddere pro malis. Sed cum frustra laborasset omnibus modis, ut male nexam cum Ducibus refarciret amicitiam, victus tandem à tribulatione persequentium, & dolore malorum exulceratus, non semel exclamauit cum Helia, Domine Deus altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus, & quærunt me interficere. Cæterum quam iniuste Archiepiscopus talia passus sit, vnum satis hic est exemplum ponere: quo potest videri amicitiam cum inuidis nil valuisse conseruatam.

CAP.
158.

Dux auaritiæ stimulo motus in Fresones, quod debitum non inferrent tributum, venit in Fresiam, comitem habens Archiepiscopum, qui ea tantum gratia profectus est, ut discordantem populum Duci reconciliaret. Cumque Dux Mammonæ cupidus, totam pro censu rationem poneret, nec cum septingentis argenti marcis vlllo modo placari posset, mox barbara gens nimio furore succensa, in ferrum

CAP.
XLIII.CAP.
XLIII.

ferrum pro libertate ruebant. Multi ergo ex nostris ibi perfoffi, cæteri fuga sunt defensi, castraque Ducis & Archiepiscopi direpta, magnus Ecclesiæ Theſaurus ibi dilapſus eſt. Nihil tamen profuit nobis apud Ducem & ſuos amicitia fides, vel periculo experta, quo minus Eccleſiam perſequi vellent. Aiunt ergo Ducem futuri præſcium sæpe cum gemitu narraſſe, filios ſuos ad excidium Bremenſis Eccleſiæ fataliter deſtinatos. Vidit enim per ſomnium ex penetralibus ſuis egreſſos in Eccleſiam vrſos, aproſque, deinde ceruos, ad vltimum lepores. Vrſi, inquit, & apri erant parentes noſtri, fortitudine ſicut dentibus armati; cerui ſumus ego & frater meus, ſolis decori cornibus; lepores autem ſunt filij noſtri, modicæ virtutis & timidi: de quibus metuo, ne impugnantes Eccleſiam, diuinam incurrant vltionem. Quapropter ſub obteſtatione diuini timoris præmonuit eos, ne quid impium cogitarent aduerſus Eccleſiam & Paſtorem ſuum, neve lædant etiam hunc aut illum, quorum iniuria redundet in Chriſtum. Hæc ille ſurdis præcepta reliquit. Nunc de vindicta ſtatim ſequente peccatores videamus.

INCIPIT
LIBER
QVARTVS.

CAP. I.

Anno pontificis noſtri xvii. Bernardus Saxorum Dux obiit, qui à tempore ſenioris Libentij iam per xl. annos Slauorum res atque Nordalbingorum, ac noſtras ſtrenue adminiſtrauit. Poſt cuius obitum filij eius Ordolf & Hermannus hæreditatem patris acceperunt, malo omine Bremenſis Eccleſiæ. Illi enim antiqui memores odij, quod patres eorum contra eandem licet occulte exercuerunt Eccleſiam, ſtatuerunt aperte iam vltionem repetendam eſſe in Episcopum totamque Eccleſiæ familiam. Et primo quidem Dux Ordolfus viuente adhuc patre, hoſtili ſtiparus multitudine, Bremenſem in Freſia deuaſtauit Episcopatum, hominesque Eccleſiæ necauit, alios etiam legatos ad ſe pro pace directos publice verberari & decaluari iuſſit; poſtremo omnibus modis Eccleſiam & ſuos impugnare, ſpoliare, cædere ac pro nihilo habere cepit. Et licet Pontifex, vt debuit Eccleſiaſtico zelo exardeſcens, malefactores anathema-

CAP.
159.

anathematis gladio percuffit, querelam tamen ad curiam deferens, nil aliud meruit quam derideri. Nam & Rex puer à noſtris Comitibus primo deriſui habitus eſt. Quapropter Archiepiſcopus tempori deſeruens, vt coniuuratos tantum fratres ab inuicem diuelleret, Hermannum Comittem adoptrauit in militem. Cuius ſatellitio functus in Vngaricam expeditionem, tunc quaſi Magiſter Regis & Princeps conſiliorum profectus eſt, relicto ſuper negotia Regni Colonienſi Archiepiſcopo. Reſtituto autem in Regnum Salomone, quem bello expulerant, Pontifex noſter cum Rege puero victor ab Vngria regreſſus eſt. Tunc

CAP.
160.

Comes Hermannus aliquid magnum ſperans, ambiensque beneficium, quod dare noluit Episcopus, ſtatim in furorem verſus, cum exercitu copioſo venit contra Bremam, ibique diripiens omnia quæ ad manum venerant, ſoli Eccleſiæ pepercit. Armenta bouum & caballorum omnia in prædam ceſſerunt. Similiter per totum faciens Episcopatum, homines Eccleſiæ nudos inopesque dimiſit. Tunc etiam Caſtella omnia, quæ Pontifex futurorum præcius diuerſis conſtruxerat locis, vſque ad ſolum diruta ſunt. Archiepiſcopus eo tempore primatum Curia tenebat. Cuius audita querela, Comes ſecundum iudicium Palatij exilio relegatus, poſt annum clementia Regis abſolutus eſt. Deinde vero idem Comes Hermannus, & frater eius Dux Ordolfus, ad ſatisfactionem Eccleſiæ venientes, pro delicto ſuo quinquaginta manſos obtulerunt, & terra quieuit paucos dies.

CAP.
161.

Tunc etiam Rex vaſtationi Bremenſis Eccleſiæ compatiens, tranſmiſit ei ad ſolatium fere centum pallia, cum aliis vaſis argenteis, itemque libris, candelabris, & thuribulis auro paratis. Hæc enim ſunt munera quæ Rex miſit ad reedificationem Hammaburgeniſis Eccleſiæ. Tres calices aureos, in quibus erant libræ auri decem, vnum vaſ Chriſmale argenteum, ſcutum argenteum deauratum, Pſalterium aureis ſcriptum literis, thuribula & candelabra argentea, dorſalia nouem Regalia, caſulas xxxv. cappas xxx.

CAP. III.

CAP. XIII.

O

Dalma-

Dalmaticas & subtiles XIII. & alia multa, & vnum Plenarium, cuius tabula videbatur nouem libras auri habere. Tunc etiam Corbeia atque Lauressa Cœnobia, pro quibus diu multumque Archiepiscopus laborauerat, Ecclesiæ Hammaburgensis præceptis tradita sunt. Tunc etiam diu desiderata in ditioem Ecclesiæ Lismona venit, quæ cortis, vt aiunt, septingentos mansos habere videtur, & maritimas Harheloc regiones in ditioe possedit. Pro qua firmiter ex omni parte soluenda, fertur Archiepiscopus Agneti Reginae dedisse nouem libras auri, quoniam hæc in partem suæ dotis commemorabatur. Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit Archiepiscopus, ex quibus Walde maxima, vnius mensis persoluit seruitium, cæterum Ambergon minima quatuordecim dierum. Tanta erat opulencia huius Episcopi.

CAP. V.

Potuit Ecclesia nostra diues esse; potuit Archiepiscopus noster Colonienſis aut Mogontino in omni rerum gloria non inuidere. Solus erat Wirceburgensis Episcopus, qui in Episcopatu suo neminem dicitur habere consortem. Ipse enim cum teneat omnes comitatus suæ parochiæ, Ducatum etiam prouinciæ gubernat. Cuius æmulatione noster Præsul statuit omnes Comitatus, qui in sua diocesi aliquâ iurisdictionem habere videbantur in potestatem Ecclesiæ redigere. Quapropter ab initio quidem illum maximum Frelia Comitatum à Cæsare adeptus est de Fielgoe, quem prius habuit Dux Gotafridus, & nunc Ecbertus. Pensionem annuam dicunt esse mille librarum argenti, quarum ducentas, ille soluit, atq; est miles Ecclesiæ. Archiepiscopus autem obtinuit eundem Comitatum per decem annos, vsq; ad expulsionis suæ diem. Alter vero Comitatus erat Vdonis, qui per omnem parochiam Bremensem sparsim diffunditur, maxime circa Albiam, pro quo Archiepiscopus Vdoni tantum obtulit in precarie nomen de bonis Ecclesiæ, quod æstimatur singulis annis reddere mille libras argenti, cum vtiq; tanta quantitate precij maior posset Ecclesiæ fructus omni anno parari, nisi quod pro adipiscenda mundi gloria,

sufficit

CAP.
162.

sufficit nobis, ideo pauperes esse, vt diuites multos in seruitio habeamus. Tertius erat Comitatus in Frelia, nostræ Parochiæ vicinus, qui dicitur Emisgoe, pro quo noster Pontifex Regi pactus est se mille libras argenti daturum. Cuius pecuniæ summam cum facile non posset habere, proh dolor, iussit Cruces, altaria, coronas, & cætera ornamenta Ecclesiæ deponi, quibus denudatis, infelicem maturauit contractum perficere. Gloriabatur autem pro argentea cito se auream Ecclesiam facturum, omniaque ablata restituere in decuplū, sicut & prius in destructione clauſtri visus est egisse. O sacrilegium! Duæ cruces auro paratæ cum gemmis, altare maius & calix, ambo rutilantia ex auro & lapidibus contexta preciosis, contracta sunt, in quibus erant auri pondera viginti marcæ. Quas obtulit domina Emma Bremensi Ecclesiæ, cum aliis pluribus donis. Narrauit autem aurifaber illa conflans, magno se dolore coactum ad hoc sacrilegium, vt confringeret illas cruces, asserens se ad sonitum mallei audisse quasi vocem gementis pueri. Tunc autem & tali modo Theſauri Bremensis Ecclesiæ, à veteribus, & suo tempore labore magnaq; fideiū deuotione collecti, vna & miserabili hora pro nihilo sunt pessundati. Vix tamen ex eadem pecunia media pars debiti conflata est. Gemmas sanctarū crucium distractas audiuius, ac quibusdam meretriculis donatas. Horreo, fateor, omnia sicut facta sunt propalare, eo quod initium dolorum hæc sunt, grauisque secuta est vindicta. Ab illo ergo die ruentibus in ocellum prosperis, omnia nobis & Ecclesiæ aduersa fuerunt, ita vt Episcopus noster & sui Ecclesiæ, ab omnibus sicut hæretici exhiberentur. At ille omnium voces paruipendens, simul etiam relicta rei domesticæ cura, torus in curiam vehemens, & in gloriam præceps ferebatur, hac causa, vt ipse retulit, capessendæ Reipub. quærens primatum, quia Dominum & Regem suum inter manus trahentium, non posset videre capiuum. Et iam consulatum adeptus est, iam æmulis remotis solus arcem Capitolij possideret, non tamen sine inuidia, quæ semper gloriam sequitur. Tunc

CAP. VI.

CAP.
163.

CAP. VII.

O 2 vero

vero Metropolitanus noster quædam aurea renouaturus sæcula, in consulatu suo cogitauit disperdere de ciuitate Dei omnes qui operantur iniquitatem, præcipue illos, qui vel in Regem manus miserunt, aut Ecclesias deprædasse videbantur. Cuius delicti cōscientia cum fere omnes Episcopi & Principes Regni tangerentur, vnanimi odio conspirabant, vt ille solus periret, ne cæteri periclitarentur. Igitur omnes simul apud Triburiam congregati, cum Rex præfens adesset, Archiepiscopum nostrum quasi magum & seductorem à Curia depulerunt. A deo manus eius contra omnes, manusque omnium contra illum, vt controersæ finis vsque ad sanguinem peruenerit.

CAP. VIII. Audientes Duces nostri, Pontificem ab ordine Senatorum esse eiectum, magno repleti gaudio, cogitabant & ipsi tempus vltionis inuenisse, vt eum à suo penitus alienarent Episcopo, dicentes: Exinanite vsque ad fundamentum in eo, & conteramus eum de terra viuentium. Itaque multæ insidiæ, multaque opprobria eorum aduersus Episcopum, qui eo tempore cum nihil tutius haberet, Bremæ, sedit, quasi obsessus, & custodia inimicorum vallatus. Cumque tota Ducis familia Pastorem & Ecclesiam, Populum & Sanctuarium derisioni haberent, Magnus ante omnes sæuiebat, glorians se tandem reseruatum esse, qui rebellem domaret Ecclesiam. Magnus ergo filius Ducis collecta latronum multitudine, non eo modo Ecclesiam impugnare conatus est, quemadmodum parentes eius, verum ipsum Ecclesiæ Pastorem persequutus, vt contentionem diuinam finisse videretur, aut membris truncare, aut funditus interficere querebat Archiepiscopum. Nec tamen illi dolus ad cauendum defuit, auxilium vero in militibus nullum prorsus habuit. Ipso ergo tempore Archiepiscopus à Magno Duce obsessus, clam metu suffugit Goslarium, ibiq; secure apud Loctunam, in prædio suo per dimidium annum mansit. Castra autem & seruitia eius ab hostibus direpta sunt. Quibus angustiaram laqueis obstrictus ignominiosum quidem, sed necessarium cum Tyranno fædus pepigit,

pepigit, vt qui hostis erat, miles efficeretur, offerens ei de bonis Ecclesiæ mille manfos & amplius in beneficium. Eo nimirum tenore, vt Comitatus Fresiæ, quorum alterum Bernardus, alterum Ekbertus inuito retinebat Pontifice, Magnus absque omni dolo, iuri Ecclesiæ vindicaret atque defenderet. Ita prorsus diuiso in tres partes Bremensi Episcopatu, cum vnam partem Vdo, alteram partem Magnus haberet, vix tertia remansit Episcopo, quam tamen ipse postea Bernardo, aliisque Regis adulatoribus distribuens, fere nihil sibi retinuit. Nam & Curtes Episcopi & decimæ Ecclesiarum, vnde Clerici & inopes sustentari deberent, omnes cesserunt in vsum laicorum, ita vt meretrices cum latronibus vsque hodie luxuriarentur ex bonis Ecclesiæ, in derisum habentes Episcopum, omnesque ministros altaris. Tantis igitur largitionibus, sicut hodie videri potest, nihil erga Vdonem & Magnum lucratus est Archiepiscopus, quam ne expelleretur à suo Episcopatu: à cæteris vero nihil aliud meruit, nisi vt Dominus vocaretur.

CAP. X. Hæc nobis prima ruina contigit in Bremensi Parochia, verum trans Albiam quoque vindictæ magnitudo peruenit, quoniam Princeps Godescalcus eo tempore à Paganis interfectus est, quos ipse ad Christianitatem nitebatur conuerrere. Et quidem vir omnium memorabilis, magnam partem Slauaniæ conuersam habuit ad diuinam Religionem. Sed quia non dum completæ sunt iniquitates Amoreorum, neque adhuc venit tempus miserendi eorum, necesse erat vt venirent scandala, vt probati fierent manifesti. Passus est autem noster Machabæus in ciuitate Leontia vii. Idus Iunij, cum Presbytero Ippone, qui super altare immolatus est, & aliis multis tam Laicis quam Clericis, qui diuersa pro Christo vbique pertulerunt supplicia. Ansuerus etiam Monachus, & cum eo alij apud Razispurg lapidati sunt. Idus Iulij passio illorum occurrit. [Qui cum ad passionem veniret, flagitasse fertur Paganos, vt prius socij, quos deficeret meritebat, lapidarentur. Quibus coronatis ipse gaudens, cum Stephano genua posuit.] Johannes

Episcopus senex cum cæteris Christianis in ciuitate Magnopoli seruabatur ad triumphum. Ille igitur pro confessione Christi fultibus casus, deinde per singulas Slauorum ciuitates ad ludibrium ductus, cum à Christi nomine flecti non posset, truncatis manibus ac pedibus, in platea corpus eius proiectum est. Caput vero defectum: quod Paganis conto præfigentes in titulum victoriæ, Deo suo Redigant immolauerunt. Hæc in Metropoli Slauorum Rethre gesta sunt. III. Idus Nouemb. Filia Regis Danorum apud Michilinburg. ciuitatem Obodritorum inuenta cum mulieribus nuda diu cæsa est. Hanc enim, ut prædiximus, Godescalcus Princeps habuit vxorem, à qua & filium suscepit Henricum. Ex alia vero Butue natus fuit, magno vterque

CAP. XIII. Slauis excidio genitus. Et illi quidem victoria potiti totam Hammaburgensem Prouinciam ferro & igne demoliti sunt. Sturmarij fere omnes aut occisi, aut in captiuitatem ducti, castrum Hammaburg funditus excisum, & in derisionem Saluatoris nostri etiam cruce à Paganis truncatæ sunt. Ipso eodemque tempore Siaswig ciuitas Saxonum Transalbianorum, quæ sita est in confinio Danici Regni opulentissima atque populosissima, ex improviso Paganorum incurfu funditus excisa est. Et impleta est nobiscum Prophetia, quæ ait, Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum Hierusalem: quæ prophetiæ in Hierosolymitanæ vrbis excidio deplorantur. Huius vero auctor eladis Plusso fuisse dicitur, qui sororem Godescalci habuit, domumque reuersus & ipse obtruncatus est. Itaque omnes Slauis facta conspiratione generali, ad Paganismum denuo sunt relapsi, eis occisis qui perstiterunt in fide. Dux noster Ordulphus in vanum sæpe contra Slauos dimicans, per duodecim annos, quibus patri superuixit, nullam vnquam potuit habere victoriam, rotiensque victus à Paganis, à suis etiam derisus est. Igitur expulso Archiepiscopi & inots Godescalci, vno fere anno contigit: Qui est Pontificis xxi. Hæc est Slauorum tertia negatio, qui primo facti sunt à Carolo Christiani, secundo ab

CAP.
168.

do ab Ottone, tertio nunc ab Godescalco Principe, & nisi fallor, hæc mala nobis ventura signauit ille horribilis Cometa, qui ipso apparuit anno circa dies Paschæ.]

CAP.
169.

Eodem quoque tempore clades illa memorabilis in Anglia facta est, cuius magnitudo, & quod Anglia Danis ex antiquo subiecta est, summa nos euentuum præterite non finit. Post Regis sanctissimi Eduardi mortem, contendentibus pro illo Regno Principibus, Haroldus quidam Anglorum Dux, vir maleficus, sceptrum inuasit. Quod dum sibi frater eius nomine Tosti ereptum audiret, Regem Nordmannorum auxilio ducit Haroldum, Regemque Scotorum: & occisus est ibi Tosti, Haroldus, & Rex Hyberniæ cum toto exercitu, à Rege Anglorum. Vix ergo dies octo transferant, & ecce Willelmus, cui pro obliquo sanguine cognomen est Bastardus, à Gallia transfretans in Angliam, lassio victori bellum intulit. In quo Angli primum victores, deinde victi à Nordmannis, vsque ad finem contriti sunt. Haroldus ibi cecidit, & cum eo ex Anglis fere centum milia. Bastardus victor in vltionem Dei, quem ipsi offenderant Angli, omnes fere Clericos & Monachos absque tegula viuentes expulit. Deinde ablatiis scandalis, Lanfrancum Philosophum in Ecclesia posuit doctorem, cuius studio & prius & postmodum in Anglia multi ad diuinum animati sunt obsequium.

CAP.
XIIII.

66

CAP.
170.

In Sueconia per idem tempus Christianissimus Rex Strinkel defunctus est, post quem duobus Hericis de Regno certantibus, omnes Suedorum potentes in bello occubuisse feruntur. Nam & ambo Reges ibi perierunt. Ita prorsus deficiente omni Regali prosapia, & status Regni mutatus, & Christianitas ibi turbata est valde. Episcopi quos illuc Metropolitanus ordinauit, persecutionem metuentes, domi sederunt. Solus Episcopus Seoniæ procurauit Ecclesias Gothorum. Et quidam Sueonum Satrapa Gniph ad Christianitatem populum confortauit.

CAP. XV.
67

CAP.
171.

Illo tempore clarissimus inter barbaros fuit Suein Rex Danorum: qui Reges Nordmannorum Olaph & Magnunum

CAP. XVI.

68 num constrinxit magna virtute. Inter Suein & Bastardum perpetua contentio de Anglia fuit, licet noster Pontifex muneribus Willelmi persuasus, inter Reges pacem formare voluerit; Christianitas autem ab illo Suein Rege in exteras nationes longe lateque diffusa est. Et cum multis polleteret virtutibus, sola ægrotavit luxuria. Nouissimis Archiepiscopi temporibus, cum ego Bremam veni, audita eiusdem Regis sapientia, mox ad eum venire disposui, à quo etiam clementissime susceptus, ut omnes, magnam huius libelli materiam ex eius ore collegi. Erat enim scientia literarum eruditus, & liberalissimus in extraneos, & ipse prædicatores suos Clericos in omnem Suediam direxit, & Nordmanniam, atque in Insulas, quæ sunt in illis partibus. Cuius veraci & dulcissima narratione didici, suo tempore multos ex Barbaris nationibus ad Christianam fidem conuersos, aliquos etiam tam in Suedia quam in Norwegia martyrio coronatos: ex quibus, ait, Hericus quidam peregrinus dum apud Sueones vltiores prædicaret, martyrij palmam capitis abscissione meruit. Alter quidam Alfardus nomine inter Nordmannos sancta conuersatione diu viuens ac latenter, abscondi non potuit. Ille igitur dum protexit inimicum, occisus est ab amicis. Ad quorum requietionis locum magna hodie sanitarum miracula populis declarantur. Igitur ea quæ diximus, vel adhuc dicturi sumus de Barbaris, omnia illius viri relatu cognouimus.

CAP. XVII. Interea noster Archiepiscopus zelo, ut aiunt, Agrippinensis Episcopi à curia perturbatus, Bremæ sedit priuatus, solitarius & quietus. Atque vtinam tanta mentis quiete frueretur, quanta corporis fatigatione carebat. Felix inquam si domesticis Ecclesiæ bonis, auitisque parentum contentus diuitiis, infelicem curiam aut nunquam vidisset, aut raro visitasset. Et de alijs quidem viris magnis legitur, quod gloriam mundi contemnentes, Aulam Regiam veluti secundariam Idololatriam refugerint, iudicantes nimirum ad hoc philosophicum solitariæ vitæ ocium, à tempestate sæculi & tumultu Palatij, quasi ad portum & requiem

quem beatitudinis veniendum. Noster vero Pontifex contraria currebat via, sapientis viri officium æstimans, ut pro salute Ecclesiæ suæ, non solum curiæ labores sustineat, verum etiam si ita necessitas erit, pericula & mortem subire non dubitet. Vnde ni fallor primo tempore suo curiam Regis frequentauit, pro exaltanda Ecclesia sua. Circa finem vero perditis aut potius dispersis, quæ habuit, pro liberando laborauit Episcopio. In qua re sicut illud persuasit ambitus gloriæ; ita istud necessitas imperauit Ecclesiæ, quæ inuidia Ducum huius patriæ semper impugnata, nunc demum etiam ad nihilum redacta est. Quam calamitatem sui temporis ipse miserabiliter cotidie deplorauit; speciales ad hoc Psalmos habens constitutos, quibus in hostes Ecclesiæ posset vlcersi. Quod autem erga suos Parochianos se tam crudelem exhibuit, quos potius diligere ac sicut Pastor oues suas procurare deberet, ipse magnam exposuit rationem, quam de illius ore nos audiuius, aliaque didicimus ex alijs.

CAP. 173.

CAP. XVIII.

CAP. 174. Germanus autem Archiepiscopi frater, scilicet Palatinus Comes, nomine Decius, à quodam suæ diœcesis presbytero interfectus est, eodem anno quo & Cæsar defunctus est, vir bonus & iustus, qui nemini vnquã vel ipse nocuit, vel fratrem nocere permisit. Apparuit enim in fine memorabilis viri, qui circumstantes obtestatus est pro salute occisoris, quod & fratri mandauit. Qui defuncti complens vota, presbyterum quidem abire permisit illæsum, ex eo autem tempore odio habuit omnem familiam Ecclesiæ. Dicunt & alium fomitem odij, quod dum aliquando Pontifex, nescio quem, de familia superbius agentem, comprehendi iussisset, reliqui proinde ad insaniam comoti, cubiculum Pontificis armati petunt, etiam vim facturi, nisi redderetur comprehensus, & alia, quæ furor persuasit iratis.

CAP. 175.

CAP. 176.

CAP. XIX.

Tertia causa erat, quod ut Episcopus bonis suis parceret, annum integrum aut sæpe biennium à domo peregrinatus est. Post multum vero temporis in Episcopatum regressus, cepit rationem ponere cum seruis & ancillis suis, inue-

P nitque

nitque omnia bona & reditus non minus dissipata, quam si domi fuisset. Est enim hoc genus hominum, ut bene describit Salustius, mobile & infidum, neque beneficio neque metu coercetur. Præterea ingurgitationem potus, quod peculiare vitium est illis gentibus, ita in eis Pontifex abominatus est, ut sæpe de illis dicere fuerit solitus, quorum venter Deus est. Nam contentiones & pugnas, oblocutiones & blasphemias, & quæcunque scelera maiora commiserint in ebrietate, in crastinum illi pro ludo habent. Que-
 CAP. XX. rebatur etiam usque ad sua tempora multos Paganorum erroribus implicitos, ita ut diem sextæ feriæ carnis esu macularent, ut vigiliis, solennitatibusque sanctorum, ac venerabilem quadragesimam gula fornicationibusque polluerent, ut periuria pro nihilo computent, ut effusionem sanguinis in laude habeant; similiter adulteria, incestuositates, aliæque naturam excedentes immunditiæ vix culpan-
 CAP. XXI. runt. Quibus rerum causis impellentibus, statuit eis Archiepiscopus, ut populo duræ cervicis, neque parendum esse, neque credendum, ita dicens: In chamo & freno maxillas eorum constringe: Rursumque, Visitabo in virga iniquitates eorum: & alia. Itaque inuenta occasione si quis eorum offendisset, eum in vincula coniici mox præcepit; aut spoliari omnibus bonis, asserens cum risu, afflictionem corporis animæ vtilem; damna bonorum, hoc esse purgationem delictorum. Unde factum est, ut Præpositi operum, quibus vicem suam commisit, in rapiendo & affli-
 gendo

CAP.
177.CAP.
178.CAP.
179.CAP.
180.

gendo modum excefferint. Impletumque est vaticinium quod ait: Ego iratus sum parum: ipsi vero adiuverunt me in malum, dicit Dominus. Tunc igitur Bremæ commo-
 CAP. 181. tus Pontifex cum nil residui haberet, de rapinis pauperum vixit, & bonis sanctarum congregationum. Præposituram maiorem Episcopi seruus eius quidam Suidger administravit. Is cum dispersis fratrum bonis, propter diaconi homicidium esset depositus, iterumque restitutus, nec haberet quod fratribus aut Domino seruientibus daret, conscientia metu perculsus aufugit iram Pontificis. Sicque Præpositura in ditionem Episcopi redacta, per vicarios sua quærentes, miserabiliter ipso tempore laniata est. Similiter per singulas fiebat congregationes. Pontifice ergo in Præpositos irato, illis autem in vulgus zelantibus, dissipata
 CAP. 182. sunt omnia bona Ecclesiæ. Huius cladis solum expers erat Xenodochium quod à Sancto Ansgario primitus incæptum, postea succedentium patrum diligentia usque ad nouissima Adalberti tempora saluum permansit & integrum. Et tunc quidem vicedominus noster, quasi fidelis dispensator & prudens, ad custodiendas pauperum elemosynas deputabatur. Non enim audeo dicere quantum peccatum sit defraudare pauperum res, quod alij Canones sacrilegium, alij homicidium vocant: hoc solum fas sit pace omnium dici fratrum, quia toto septennio, quo superuixit Archiepiscopus, ex illo famoso & opulento Bremensis Ecclesiæ hospitali, nulla prorsus data est elemosyna. Quod ex eo miserabile & inhumanum videtur, quoniam & tempus incubuit famis, & multi pauperes vbique in plateis reperti sunt mortui. Ita intento ad curiam Pastore nostro, sanctissimi vicarij eius dominicum vastantes ouile, more luporum in Episcopo grassati sunt, ibi solummodo parcentes, ubi nihil inuenerunt quod posset auferri.
 CAP. 183. Cerneret eo tempore lamentabilem tragediam Bremæ in afflictione ciuium, militumque ac magnatum, item quod grauius erat clericorum & sanctimonialium. Et de nocentibus quidem iuste actum videtur, ut corripentur, de
 P 2 aliis

CAP. XXII.

CAP.
XXIII.

aliis vero non sic. Primo igitur si quis diuitem putabatur innocens, ei aliqua iubebantur, ut nocens fieret, vix possibilia, [quæ dum ille præteriret, aut forte impossibilia] clamaret, statim bonis omnibus expoliatus est; si murmurare præsumpsit, in vincula coniectus. Erat autem videre alios flagris torqueri, multos in neruum mitti, quosdam pelli à domo, plerosque in exilium deportari, ac velut in ciuili Romani Syllæ victoria contigit, quem aliquis potentum in priuato odio infensum habuit, eum sæpe ignorante Episcopo damnauit, quasi ex eius præcepto. Tum vero ne aliquis ordo aut sexus immunis haberetur in tanto scelere, vidimus solas mulierculas auro vestibusque nudatas, & infamis prædæ auctores cum Presbyteris vel Episcopis existere. Porro ex illis quibus ablata sunt bona sua, aut qui diutius à quæstore grauati sunt, compertum est nobis aliquos eorum nimio dolore permotos, in amentiam venisse; quosdam vero, nuper diuites ostiatim mendicasse. Cumque rapinarum quæstio in omnes caderet Episcopo subiectos, non transiit etiam negotiatores, qui ex omni parte terrarum Bremam solitis frequentabant mercibus, eos omnes execranda vice Dominorum exactio coegit sæpe abire nudos. Ita ciuitas ciuibus & forum mercibus vsque hodie defecisse videtur, præsertim cum, si quid nostris intactum superfuit, hoc serui Ducis radicibus absumperint. Et hæc omnia cum sæpe antea etiam præsentem Archiepiscopo facta sint, intolerabilius autem illo absente ac post diem expulsionis suæ.

CAP.
XXIII.

Multo igitur labore, multisque largitionibus in vanum consumptis Metropolitanus tandem post triennium expulsionis suæ, voti compos effectus, in pristinum gradum Curiæ restitutus est, moxque succedentibus prosperis, summam rerum, quod est Vicedominatus, iam septies Consul meruit. Nactus vero locum dignitatis in quo magnitudinem animi ostendere posset, iam tunc caute ambulandum erga Principes esse deliberauit, ut non eos sicut prius offenderet. Quapropter Coloniensi Pontifici primum recon-

CAP.
184.

ciliari voluit, deinde cæteris, in quos ipse, vel potius qui in illum peccasse videbantur. Deinde remotis Ecclesiæ suæ impedimentis, pro cuius exaltatione tam in ambitu Curiz, quam in profusione pecuniæ videbatur improbius, non fuit ociosus. Quo tempore Plisnam, Dusburg, Gronigin & Santicum acquisiuit. Wildushusen Præposituram Bremæ vicinam prope in manibus habuit, & Rosaueldon Hammaburg proximam. Cæterum si diutius vitam haberet, cogitauit etiam Ferdensem Episcopatum nostræ subiugare Metropoli. Postremo in Hammaburg iam aperte laborauit Patriarchatum efficere, aliaque magna & incredibilia, de quibus supra nimis dictum est. Accessit hoc ad

CAP.
185.

gloriam Præfulis, quod in anno Consulatus sui famosum illud colloquium Cæsaris cum Rege Danorum ad contumeliam habitum est in Luneburg. Vbi sub obtentu fæderis contra Saxones arma laudata sunt. Eodem anno restincta est illa conspiratio prima in Regem facta. In qua Dux Otto & Magnus, deuastata per annum Saxonia, tandem consilio Archiepiscopi in potestatem se Regis dederunt. Rex Ducatum Ottonis Welpo dedit; & Archiepiscopus noster bona Ecclesiæ recepit, quæ ante Magnus habuerat.

CAP.
186.

Itaque in summa rerum gloria positus, licet crebra corporis molestia pulsaretur, negotiis tamen publicis deesse noluit. A Rheno ad Danubium, indeque in Saxoniam cum Rege portatus in lectica. Aiunt quidam regia sponsione laudatum esse, ut in proxima solennitate Paschali conuenientibus apud traiectum Rheni Principibus, ibi confirmarentur ei omnia, quæ de Lauressa vel Corbeia & cæteris desiderauit anima eius. Alij autem asserunt Episcopum callidis à Rege dilationibus protractum esse, quo scilicet Lauressam dimittens, vbicunque mallet in regno bis tantum suæ reciperet Ecclesiæ donandum: verum ille pertinax insticit, dum nil aliud velle respondit, tandem frustrato nisu decidens, vna & vitam & Lauressam cum cæteris Ecclesiæ bonis perdidit.

CAP.
187.

Signa vel prognostica vicinæ mortis eius plurima fuerunt,

CAP.
XXVI.CAP.
XXVII.

runt, tam pauorabilia & insolita, vt nos ipsumque Pontificem terrefacere viderentur; tam ingentia & manifesta, vt quisquis meritorum suorum turbulentiam, valitudinis inconstantiam diligenter intueretur, proculdubio finem dixerit aduentasse. Siquidem mores viri, licet semper à communi mortalium habitudine dissentirent, circa terminum vero inhumani intolerabilesque & alieni à semetipso videbantur, maxime post diem expulsionis suæ, vel deuastationis Parochiæ quæ subsecuta est. Post illum, inquam, diem pudore, ira, doloreque maiori quam sapientem virum decuit, permotus, quia recuperandi bona Ecclesiæ non inuenit consilium, ex nimia sollicitudine multiformium angustiarum, non audeo dicere insanus, sed impositis effectus est. Porro quæ per eum deinde gerebantur, alicuius errantis vel desipientis poterant videri, quæ vt æstimo, non sani hominis, non sanus iuret Orestes. Sicut est illud quod præfati sumus, quia noctem integram vigilando, diemque transegit dormiendo. Item illud quod à veritate quidem auditum auertens, ad fabulas & somnia conuersus est. Item illud, quod cleemosynarum oblitus in pauperes, omnia quæ habere potuit, dispersit in diuites, præcipue in Adulatores. Item illud, quod dispersis bonis Ecclesiæ, cum nihil haberet residui, de rapinis miserorum vixit, & legitimis sanctarum congregationum. Item illud, quod de Præpositura villicationem faciens, & Præposituram de hospitali, non impar illi fuit, qui diruta ædificat, mutat quadrata rotundis. Item illud, quod facilius solito prouocatus ad iracundiam, aliquos manu percussit vsque ad effusionem sanguinis. Multos etiam ignominiosis exasperans verbis, non minus se quam illos inhonorauit. Talis ille circa finem, à se totus alteratus, & pristina virtute pessundatus, quid vellet aut nollet, nec sibi, nec vlli suorum poterat satis esse notum. Cæterum talis erat eloquentia eius vsque in finem, vt si eum audires concionantem, tibi facile persuaderetur, omnia per illum plena ratione, magnaque auctoritate fieri. Hanc perniciosam clarissimi viri commutationem,

CAP.
XXVIII.

CAP.
188.

tationem, siue digressionem, & apertius deteriorationem, dum per singulas orbis prouincias fama volans dispergeret, insignis vir germanus eius, scilicet Palatinus Comes Fredericus, ad corripiendum fratrem, sicut memini, Lismonam venit. Sed frustra commonens eum de hiis quæ honori eius attingerent vel saluti, molestus abcessit, Nothobaldum suosque pares accusans, qui suis maleficiis illustrem virum circumuenerint, suisque dementem reddiderint consiliis. Hæc ille. Nos autem vidimus ipsum Pontificem ad tantam illo tempore peruenisse infamiam, vt Magicis inferuisse artibus diceretur: à quo crimine, Iesum testor & angelos eius, omnesque sanctos, illum profus immunem & liberum esse, præsertim cum maleficos & Diuinos & eiusmodi homines sæpe iudicaret esse morte multandos. Quoniam vero scriptum est: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris, arbitror eum aut malignitate eorum quos sibi fideles credidit, aut infestatione inimicorum, qui Ecclesiam eius impugnabant, à statu solitæ rectitudinis primo lapsum, deinde corruisse totum. Tandem sæua morum perturbatione infractus, cum simul fortunæ exterioribus quateretur aduersis, quasi nauis obruta fluctibus, etiam corpore debilitari cæpit. Dumque Medicorum auxilio studuit valetudinē recuperare; propter crebra medicaminum tentamenta, in grauiorem mox incidit infirmitatem, ita vt semianimis iacens, in extremis iam fuerit desperatus. Quo etiam tempore ad curiam tendens, graui casu de equo lapsus est. Tunc ille compunctus, cum Ezechia fleuit amare, correctionemque suæ vitæ Deo promittens, solita Christi clementia statim conualuit, totumque superuiuens triennium, multa compleuit, non tamen omnia, quæ promisit. [Ex eo nimirum tempore balneis, quæ fere quotidie suevit habere, sale recocctis abstinuit, & reliquis multis quæ graua esse populo persensit.]

CAP.
189.

In illis diebus superuenit quædam mulier habens spiritum Pythonis; hæc voce publica dixit omnibus, celerem Archiepiscopi transitum affore, infra biennium, nisi forte

conuerte-

70

CAP.
XXIX.

CAP. XXX.

CAP.
XXXI.

conuérteretur. Hoc & Medici testati sunt. Erant autem cum Pontifice, alij Pseudo-prophetae; longe alia promittentes, quibus melior fides habebatur. Illi siquidem vaticinabantur, Illum tam diu victurum, donec poneret omnes inimicos suos scabellum pedum suorum. Vidimus eo tempore apud Bremam cruces sudasse lacrymis. Vidimus Ecclesiam porcos violasse, canesque, adeo vt vix possent ab ipsa altaris crepidine repelli. Vidimus lupos in suburbanis loci nostri gregatim vlulantes, horribili iurgio certasse cum bubonibus. Cumque somnia vehementer Episcopus attenderet, hæc ab omnibus sinistra, nunciabantur in Episcopum respicere. Mortui nunquam tam familiariter locuti sunt viuis. Omnia enim mortem portendebant Episcopi. Nam & Hammaburg eodem anno quo Metropolitanus decessit, incensa & bis vastata est. Pagani victores, totam Nordalbingiam deinceps habuerunt in sua ditione: bellatoribusque occisis, aut in captiuitatem ductis, prouincia in solitudinem redacta est, vt diceret, in fine boni Pastoris etiam pacem terris ablatam. Quatuordecim ergo dies ante obitum suum Goslarie positus, ex consuetudine sua nec potionibus, nec phlébotomis contineri voluit. Quare grauissimo dysenteriae morbo correptus, & vsque ad ossa attenuatus, heu prorsus suæ adhuc immemor salutis, Reipublicæ negotia vsque ad extremam transitus sui tractauit horam. Aderat ibi Magdaburgensis Archiepiscopus Wezcel, & alij fratres, petentes vt intromitterentur. Quos tamen ipse nescio quibus offensus excludi præcepit à ianuis, dicens se præ immundicia infirmitatis indignum, vt ab aliquo videretur. Soli tamen regi concedebatur aditus agrum visitandi, quem dilexit eo modo & vsque in finem. Illum ergo suæ fidei ammonens, & diuturni seruitij, multis generibus commendauit ei Ecclesiam suam & bona Ecclesiæ.

CAP.
XXXIII.

Interea feralis aderat dies, Ægyptiacis cognata tenebris, qua magnus Præsul Adalbertus amaræ mortis vicino pulsabatur nuntio. Sensit & ipse solutionem corporis sui tam

virium

CAP.
190.CAP.
191.

virium defectu, quam dictarum præfatio rerum, instare. Sed cum Medici trepidarent indicare veritatem, solusque promitteret vitam Nothebaldus, inter spem vitæ metumque mortis, vir sapiens incertus sui que oblitus iacuit. Et heu ignorans quia dies Domini sicut fur, ita in nocte veniet; & cum dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus, & alia, quibus in Euangelio præcipitur, vt vigilemus. Nescitis, inquit, diem neque horam. Qua in re memor sententiæ cuiusdam sancti, non sine lacrymis huic loco possum aptare. Iam, inquit, percutitur, iam sine poenitentia cogitur exire peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui, dum viueret, oblitus est Dei. Tali modo gloriosus Metropolitanus ille, cum adhuc de vita præsentis speraret, die medio sextæ feriæ, suis ad epulas sedentibus, ipse in agonia solus iacens, exhalauit spiritum. Eheu quam velle meliora scribere de tanto viro, qui & me dilexit, & tam clarus in vita sua fuit. Verum timeo, quia scriptum est: Væ illis qui malum dicunt bonum, & bonum malum, & pereant qui nigrum in candidum vertunt. Videtur mihi periculosum esse, vt talis homo, qui dum viueret, propter adulationes perditus est, ei nos scribentes aut loquentes post mortem adulari debeamus. Afferunt tamen aliqui, cum ita solus iacisset, paucos interfuisse arbitros, in quorum præsentia de omnibus gestorum suorum offendiculis, amaram in nouissimo gesserit poenitentiam, flens & ciuilans se dies suos perdidisse. Tuncque demum cognouit, quam parua, immo quam misera est nostri pulueris gloria. Quia omnis caro fænu, & omnis gloria eius quasi flos fæni.

O fallax humanæ vitæ prosperitas! O fugienda honorum ambitio! Quid tibi nunc ô venerabilis pater Adalberte profunt illa quæ semper dilexisti, mundi gloria, populorum frequentia; electio nobilitatis? Nempe solus iaces in alto Palatio derelictus ab omnibus tuis. Vbi autem sunt Medici, Adulatores & Hypocritæ? qui te laudabant in desideriis animæ tuæ, qui te de hac iurauerunt infirmitate conualiturum esse, qui te vsque ad decrepitam ætatem

CAP.
XXXIII.CAP.
XXXV.

71

rem victurum calcularunt. Omnes, vt video, socij menſe fuerunt, & receſſerunt in die tentationis. Soli remanſerunt inopes & peregrini, viduæ & orphani, atque omnes oppreſſi, qui ſe tua morte fatentur eſſe deſolatos. Cum quibus nos veraciter poſſumus affirmare, tibi neminem deinceps fore comparem in clementia & largitate peregrinorum, in deſenſione ſanctarum Eccleſiarum, & reuerentia omnium Clericorum, ſiue qui male potentium rapinas, aut ſuperborum ita perſequatur præſumptiones. Poſtremo qui in diuinis humaniſque prudenter diſponendis paratior ad omne conſilium inueniatur. Si quid vero in moribus reprehendiſſibile videbatur, hoc magis accidit ex eorum nequitia, quibus tu plus iuſto credidiſti, ſiue quos inimicos propter veritatem ſuſtinuiſti. Illi enim tuum laudabile ingenium ſuis deprauantes inſidiis, ex bono malum effecerant: [ideoque oportet nos clementiſſimum orare Dominum, vt tibi indulgeat ſecundum multitudinem miſericordię ſuę, teque in æterna beatitudine collocet, per merita omnium ſanctorum ſuorum, quorum te patrocinio deuote ſemper commendati.]

72 Obiit autem clariffimus noſter Metropolitanus Adalbertus xvii. Kalend. Aprilis. Indictione x. Hic eſt annus Domini noſtri Ieſu Chriſti Milleſimus lxxii. Alexandri Papæ xi. Heinrici Regis quarti xvii. Præter libros, ſanctorumque reliquias, & veſtimenta ſacra, fere nihil inuentum eſt in Theſauris eiufdem viri. Quæ tamen omnia Rex accipiens, vna cum præceptis Eccleſiæ, tulit etiam manum ſancti Iacobi Apoſtoli, [quam dono Vitalis Venetiarum Epifcopi ab Italia Archiepiſcopus rediens quondam ſecum deportauerat.] Igitur Archiepiſcopi corpus magno totius Regni ſtupore à Goſlaria Bremam deportatum eſt, decimo demum die, quod eſt in Annunciatione Sanctæ Mariæ, condigna populorum frequentatione, ſepultumque eſt in medio chori, nouæ, quam ipſe conſtruxit, Baſilicæ. Cum tamen illum affirmant ſæpe antea rogaffe, vt ſepeliretur in vrbe Metropoli Hammaburg, quam

CAP.
xxxvi.

CAP.
193.

CAP.
194.

CAP.
195.

quam ſicut prædeceſſores ſui, omni ſemper amore cenſuit eſſe colendam. Ibi namque dum adhuc viueret, plerunque totam æſtatem tranſigens, præcipuas ſolennitates cum magna gloria celebrauit. Ibi promotiones Eccleſiaſticorum ordinum, legitimis temporibus graui proſus reuerentia ſæpius impleuit. Ibi tempus & locum quo à noſtris Ducibus, ſeu à proximis Slauium gentibus, ſiue à cæteris Arctoæ gentis legatis, adiri poſſet, ex more conſtituit. Tantum honorem deſtructæ vrbi, tantumque amorem habens exhaustæ Matri, vt in illa diceret impletum ſcripturæ vaticinium, quæ dicit: Lætare ſterilis, quæ non paris, quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.

CAP.
196.

Ferunt enim eum ante obitus ſui diem, vix tertium decubiſſe, quod à lecto ſurgere nequiuerit. Nam tanta in viro animi fortitudo fuit, vt in grauiſſima corporis infirmitate, nunquam ab aliquo vellet ſuſtentari, nunquam emitteret vocem doloris. Cumque iacens in extremis, horam vocationis ſuæ iam ſciret imminere, crebris iteravit ſuſpiriis: Heu me, inquiens, infelicem & miſerum, qui tantas largitiones in vanum conſumpſi! Potuiſſem vero fuiſſe beatus, ſi ea pauperibus diſperſiſſem, quæ pro gloria ſæculi detraxiſſe me doleo. Nunc autem illum adhibeo teſtem, cuius oculus intuetur abyſſi profunda, quod intentio cordis mei tota fuit pro exaltatione Eccleſiæ meæ, quæ licet mea culpa exigente, vel odio inimicorum præualente, extenuata nimis videatur, ſunt tamen amplius quam duo milia manſi, quos ex hæreditate mea vel meo labore gratulor Eccleſiæ adiectos. Quo ſapientis viri ſermone cognoſci poteſt, quia ſi peccauit in aliquibus vt homo, ſæpe vt bonus homo pænituit de erratis. Cuius rei exemplum habeo vnum, quod in principio introitus ſui cum eſſet vir ſuperbiſſimus, arrogantia ſua multos ſibi mortales fecit contrarios. Vnde etiam pro nobilitatis ſuæ gloria vnum dixit verbum, quod vtinam non dixiſſet, omnes ſcilicet Epifcopos, qui ante eum præſederunt, obſcuros fuiſſe ac ignobiles, ſolum ſe generis & diuitiarum ti-

CAP.
xxxvii.

CAP.
197.

CAP.
xxxviii.

tulis excellere: Porro dignum qui maiorem sortiretur cathedram, vel ipsam sedem Apostolicam. Talia non semel iactantem, visio magna perterrit, quam pro sui magnitudine, cum & veraciter nobis comperta esset, hic adiungere non superfedi.

Vidit igitur nocte intempesta, se in conuentum Ecclesie raptum, vbi missarum solennia deberent celebrari, astantibus quatuordecim suis ex ordine prædecessoribus, ita vt proximus qui ante eum fuit Alebrandus, perageret ea quæ ad missam fieri solent mysteria. Cumque lecto Euangelio sacerdos Dei ad suscipienda offerentium munera conuersus peruenisset ad Dominum Adalbertum, qui stabat in vltimo chori loco, mox toruis in eum luminibus intuens, oblationem eius reppulit, dicens: Tu homo nobilis & clarus non potes habere partem cum humilibus, & abscessit in hæc verba. Sane ex illa hora pænitens super hiis quæ incaute protulit verbis, omnes Prædecessores suos ingenti veneratione habuit, sequè multis gemitibus testabatur indignum sanctorum consortio virorum. Vnde etiam mox statuit, per singulos antecessorū suorum anniuersarios dies, de corte Bromstede conuiuia dari fratribus plenissima atque pauperibus, quod prius à penu Episcopi exhiberi solebat. Nam & multa alia pænitentiae signa reliquit & conuersionis: ex quibus hoc memorabile est, quod à vastatione Ecclesie vel die expulsionis suæ, cum superuieret quinquennium, nunquam balneis usus est, nunquam hilaris visus, raro processit in publicum, vel ad conuiuium, nisi ad curiam isset, aut diei festi necessitas poposcisset. O quotiens vidimus cum planctu faciem turbatam, si quando vastationis Ecclesie recordatus est, siue cum ipsos vastatores conspexisset!

In die itaque natalis Domini, cum Magnus Dux præsens adesset, magnaue recumbentium multitudo, hilares conuiuæ pro sua consuetudine sinitis epulis plausum cum voce leuauerunt. Quod tamen non parum displicuit Archiepiscopo. Itaque innuens fratribus nostris, qui simul

CAP.
XXXIX.

CAP.
198.

CAP.
199.

aderant, præcepit Cantori, vt imponeret Antiphonam, Hymnum cantate nobis: At vero laicis denuo perstrepen-
tibus, inchoari fecit: Sustinuimus pacem, & non venit Domine. Tertio vero cum adhuc in poculis vlularent, iratus valde, leuari mensam præcepit, magna voce pronuncians: Conuerte Domine captiuitatem nostram, respondente choro; sicut torrens in austro. Ita ille nobis pone sequentibus, in oratorium reclusus, flevit amare. Non cessabo, ait à fletu, donec iustus iudex fortis & patiens liberet Ecclesiam meam; vel potius suam; quam Pastore contempto videt miserabiliter à lupis discerpi. Impletum est enim desiderium eorum, qui dixerunt: Hereditate possideamus sanctuarium Dei, & quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra; & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltra. Exurge: quare obdormis Domine, & ne repellas in finem. Quia superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Miserere nostri, quoniam multum repleti sumus despectione. Quoniam quem tu percussisti, persequuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Hæc & alia nos in illo compunctionis tempore lamenta sæpe contemplati sumus, adeo vt Monachus multotiens fieri desiderauerit: Aliquando etiam optabat, vt in ministerio legationis suæ, aut in Slauania; vel in Suedia, siue in vltima Island obire mereretur. Sæpe vero talis erat voluntas eius, vt pro veritate decollari velle non dubitauerit in Christi confessione. Cæterum nouit ille cognitor omnium secretorum Deus, si melior fuerit in conspectu suo, quam coram hominibus apparuit. Homo namque videt in facie, Deus autem in corde.

CAP.
200.

Ignosce quæso lector, si tam diuersi hominis diuersam Historiam diuerso themate compaginans, cum non potui breuiter aut dilucide, vt ars præcipit, omnem tamen operam dedi, vt scriberem veraciter, secundum quod scientia & opinio se habet in hac parte. Quamuis multa reticens, ad ea festinarim, quæ generaliter posteris digna sunt ad sciendum, vel specialiter ad retinendum Hammaburgensi

CAP. XL.

Q. 3

Ecclesie

Ecclesiæ utilia. Postremo si qua sunt quæ auditori displiciant in male gestis, & fortasse peius descriptis, summo-
perè te moneo, & postulo, vt dum scriptorem vituperas, tu vitiose dicta corrigas, dumque illum, de quo scribitur accusas, in sapientis viri casu tu cautior fias, considerans teipsum, ne & tu tenteris.

CAP. XLI. In legatione autem Hammaburgensis Ecclesiæ, quæ ad gentes fieri solet, quamuis magnus Pontifex Adalbertus vigilanter omnes prædecessores suos laborasse cognouerit; ipse tamen magnificentius quam cæteri, potentiam Archiepiscopalem longe lateque in exteras protendebat nationes. Quamobrem tractauit sedulo per seipsum ingredi legationem illam, si quam, necdum conuersis gentibus posset afferre salutem, aut iam conuersis addere perfectionem. Ad quod laboriosum iter peragendum, solita gloriari cæpit iactantia, Primum fuisse Ansgarium; deinde Rimbertyum; postea Vnni, se vero quartum Euangelistam postulari. Quia cæteros prædecessores suos viderit per suffraganeos, non per se tanto oneri insudasse. Itaque iam certus eundi, viam suam disposuit taliter finire, vt circuiens latitudinem septentrionis, hoc est, Daniam, Suediam, & Nordmanniam pertransiens, inde ad Orchadas, extremamque orbis partem Island posset attingere. Illi enim suo tempore & labore conuersi sunt ad Christianam fidem. A cuius profectioe itineris, quod iam publice moliebatur, ex hortatu prudentissimi Regis Danorum commode reflexus est, qui dixit ei barbaras gentes facilius posse conuerti per homines suæ linguæ, morumque similibus, quam per ignotas, ritumque nationis abhorrentes personas; nilque opus illi esse, nisi vt sua largitate & affabilitate redderet illos beneuolos & deuotos, fidelesque ad prædicandum gentibus verbum Dei, paratos inuenire. In qua exhortatione Metropolitanus Orthodoxo consentiens Regi, ea largitate, quam in omnes habuit, multo indulgentius vti cæpit in Episcopos gentium, & legatos orientali-
um nationum, Regumque. Quos tanta hilaritate singulos rece-

CAP.
201.

los recepit, tenuit, dimisitque, vt eum, posthabito Papa, quasi multorum patrem populorum vltro vniuersi expecterent, ingentia viro munera offerentes, eiusque benedictionem reportantes pro munere.

CAP. XLII. Archiepiscopus itaque in legatione sua talis erat, qua-
lem & tempora & mores hominum mallent habere, ita affabilis, ita munificus, ita hospitalis, vt paruula Brema ex illius magnitudine instar Romæ diuulgata, ab omnibus terrarum partibus peteretur, maxime à Septentrionalibus populis. Inter quos extremi venerant Illani, Gronlani, Gothorumque & Orchadum legati, petentes vt illuc prædicatores dirigeret: quod & statim fecit. Nam & in Daniam, Suediam & Nordwegiam, & in Insulas maris ordinauit multos Episcopos; de quibus & ipse gaudens dicere solebat, Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Quorum speciosa multitudo tandem exhilaratus Pontifex, primus omnium statuit in Dania Synodum celebrare, cum suffraganeis suis, quoniam & temporis oportunitatem habuit; & Regnum illud sufficientibus abundaret Episcopis, & quoniam multa corrigi necesse fuerat in nouella plantatione, sicut hoc quod Episcopi benedictionem vendunt, & quod populi decimas dare nolunt, & quod in gula & mulieribus enormiter omnes excedunt. Ad quæ omnia, Romani Pontificis fultus auctoritate, Regisque Danorum promptissimum sperans auxilium, magnificum prorsus vt semper solebat concilium fieri voluit omnium Aquilonalium Episcoporum. Soli diutius expectabantur Transmarini. Ea res hactenus Synodum remota est: ad cuius rei fidem præsto sunt Epistolæ, quas Papa in Daniam legauit Episcopis ad Synodum rebellibus; & ipsius Archiepiscopi literæ alijs directæ. Ex quibus duarum Exemplar hic ponere duxi necessarium.

CAP.
202.

CAP.
203.

CAP.
204.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, omnibus Episcopis in Regno Danorum constitutis, Apostolicæ sedis & Vicario nostro obedientibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

CAP.
XLIII.

benedictionem. A Hammaburgensis Archiepiscopus venerabilis Vicarius, literis & legatis suis conquestus est, quod quidam Ekbertus Fariensis Episcopus multis criminibus inuolutus, ad synodum suam per triennium vocatus, venire contemserit: quod quia consilio quorundam vestrorum dicitur esse factum, mandamus & Apostolica auctoritate præcipimus, vt ab huiusmodi consilio recedatis omnino, eumque ad audientiam prædicti fratris nostri ire ammonetis, quatenus post factam examinationem canonice iudicetur. Et alia quibus ibidem præcipitur, vt ei obediant & subiectionem exhibeant. Item alia.

Adalbertus sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedis Legatus, nec non vniuersarum Septentrionalium nationum Archiepiscopus, Hammaburgensis quoque Ecclesiæ prouisor indignus; W. Roschildensi Episcopo salutem. Ad Synodum quam apud Sleswig celebrandâ esse constitui, vos venisse; aut nuncium vestrum misisse grato perciperem animo. Sed de hoc alias. Nunc autem fraternitatem vestram latere nolo, quid molestiæ mihi Adalwardus Episcopus intulit, quem, vobis testibus, qui ordinationi eius interfuistis, Sictonenis Ecclesiæ consecraui Pontificem, quem dum Barbara gens sibi præesse nollet, Scariensem Ecclesiam inuadere cepit. Peto igitur vt nuncium meum, qui illuc iturus est, ad Dalbogiensem velit Episcopum dirigere. Hæc habui de Synodo quæ dicerem, cum & alia multa sint, quæ fastidij causa omitto.

CAP. XLIII. Plures vero sunt quos Metropolitanus ad gentes ordinavit; quorum sedes & nomina ipso narrante didicimus. 73 In Dania itaque nouem constituit, Ratolfum ad Sleswig, Oddonem ad Ripam, Christianum ad Arhusin, Heribertum ad Wibergon, Magnum & Albricum in Wendilam, Eilbertum in Fariam & Finnem, Willelmum in Seland, Eigmonem in Sconiam prouinciam. In Suediam vero consecrauit sex, Adalwardum & Acilinum, item Adalwardum & Tadicum, nec non Simonem atque Iohannem Monachum. In Nordwegiam duos tantum ipse consecrauit,

CAP.
205.

CAP.
206.

secrauit, Tholf & Sewardum. Cæterum aliunde ordinatos cum sibi satisfacerent, & secum misericorditer tenuit, & abeuntes hilariter dimisit. Sicut Meinardum, Osmundum, Bernardum & Ashotum, aliosque multos. Præterea Turolfum quendam posuit ad Orchadas, [& alium quendam Adalbertum.] Illeph ad Island insulas. [Illuc etiam misit Iohannem in Scotia ordinatum.] Sunt enim omnes Episcopi quos ordinauit xx. quorum tres abortiui, & extra vineam ociosi remanserunt, sua quærentes, non quæ Iesu Christi. Quos vniuersos gloriosus Archiepiscopus decenti honore habens, ad prædicandum Barbaris verbum Dei, prece & præmio commonebat. Ita sæpissime vidimus eum septem aut quinque stipatum Episcopis, prout ipsum audiimus dicentem, absque multitudine esse non posse. Cum vero eos à se dimiserat, solito mœstior esse propter solitudinem videbatur, nunquam tamen carere maluit vel tribus, quorum frequentissimi erant Tancquardus Brandanburgensis, vir sapiens, & comes Episcopi etiam ante Episcopatum. Alter erat Iohannes quidam Scotorum Episcopus, vir simplex & timens Deum, qui postea in Slauiam missus, ibidem cum Principe Gothescalco interfectus est. Tertius Bono nomen habuit, incertum vnde natus, aut vbi ordinatus, qui se tamen peregrinationis amore Hierosolymam ter accessisse iactabat, indeque Babyloniam deportatum à Sarracenis, tandemque solutum, multas per orbem transisse Prouincias. Hostres, cum non essent eius suffraganei, eo quod sedes proprias non haberent, maiori fouisse clementia dicitur. Eodemque benignitatis studio vtebatur, erga Romanæ sedis Legatos. Quorum clientelam & contubernium in summo coluit amicitiarum loco; pariter gloriatus se duos tantum habere Dominos, hoc est, Papam & Regem, quorum Dominio iure subiaceant omnes sæculi & Ecclesiæ potestates; illos nimirum sibi esset timor ac honor. Apparuit hoc in fide viri, quam ita integram seruauit vtrisque, vt auctoritati Apostolicæ nihil præponens, antiqui honoris Priuilegia sedi Apostoli-

CAP. XLII.

CAP.
XLVI.

CAP.
207.

R cæ con-

cæ contenderet integra debere seruari, eiusque Legatos summo recipiendos amore censeret. Maiestatem vero Imperatoriam quanti faceret, Episcopatus eius testis est, ideo vel maxime destructus, quod à fidelitate Regis nec minis, nec blandimentis Principum rescindi potuit. Formidolosa enim est malis Regia potestas. Vnde etiam frequentes in Regno conspirationes fieri solebant. Quibus ipse tamen nec verbò vnquam communicare voluit. Pro cuius fidei merito à Rege quidem Maior domus in Palatio constitutus, dono eius multa lucrabatur bona. Bremensi Ecclesiae, de quibus supra plenius dictum est. A Papa vero hoc dignitatis meruit priuilegium, vt totum ius suum, in illum successoresque eius ipse transfunderet: adeo vt ipse per totum Aquilonem, in quibus oportunitate videbatur locis, inuitis etiam Regibus Episcopatus constitueret, ordinaretque Episcopos ex Capella sua, quos vellet electos. Quorum ordinationes vel sedes, quoniam hucusque distulimus, non incongruum videtur, simul etiam de situ Daniae vel reliquarum, quæ trans Daniam sunt, Regionum natura scribere.

PROVINCIA Danorum tota fere in insulas dispersita est, sicut etiam legitur in gestis sancti Ansgarij. Hanc autem Daniam à nostris Nordalbingis flumen Egdora dirimit, qui oritur in profundissimo saltu Paganorù Ifarnho, & extenditur secus mare Barbarum vsque ad Sliam lacum. Cæterum flumen Egdora descendit vsque in Oceanum Fresonicum, quem Romani scribunt Britannicum. Et prima quidem pars Daniae, quæ Iutland dicitur, ab Egdora in Boream longitudine protenditur, habens iter tridui, si in Finnem Insulam diuerteris. Si autem à Sliawig per directum viam metiris, quinque aut septem habes iter dierum. Hæc est strata Ottonis Cæsaris vsque ad mare nouissimum Wendile, quod vsque in hodiernum diem ex victoria Regis Ottinifund appellatur. Latitudo Iutland secus Egdoram diffusior est, inde vero paulatim contrahitur ad formam linguæ, in eum angulum, qui Wendila dicitur, vbi

CAP.
208.

vbi Iutland finem habet. Ibi breuissimus in Nordmanniam transitus est. Ager ibi sterilis: præter loca flumini propinqua omnia fere deserta videntur; terra saluginis & vastæ solitudinis. Porro cum omnes tractus Germaniæ profundis horreant saltibus, sola est Iutland cæteris horridior, quæ in terra fugitur propter inopiam fructuum, in mari vero propter infestationem piratarum. Vix inuenitur culta in aliquibus locis, vix humanæ habitationi oportuna. Sicubi vero brachia maris occurrunt, ibi ciuitates habet maximas. Hanc quondam Regionem Cæsar Otto tributo subiiciens, in tres diuisit Episcopatus, vnum constituens apud Sliawig, quæ & Heithebu dicitur, quam brachium quoddam freti Barbari alluit, quod Sliam vocant, vnde & ciuitas nomen trahit. Ex quo portu naues emitti solent in Slauaniam vel in Suediam, vel ad Semland, & vsque in Græciam. Alterum in Ripa, quæ ciuitas alio tangitur alueo, qui ab Oceano influit, & per quem vela torquentur in Fresiam, vel in nostram Saxoniam, vel certe in Angliam. Tertium vero in Arhusen, & hanc fretum quoddam à Finne dirimit breuissimum, quod ab Orientali pelago ingrediens, longis anfractibus inter Finne & Iutland protenditur in Boream, vsque ad eandem ciuitatem Arhusen, à qua nauigatur in Finnem aut Seland, siue in Scotiam, vel vsque in Norwegiam. Postea vero deficiente hoc Episcopatu, quem tertium posuimus, Iutland duos solummodo Episcopatus retinuit, Sliawicensem videlicet ac Ripensem, donec nuper mortuo Wal Ripensi Episcopo diocesis illa in quatuor discreta est Episcopatus, auctoritatem suam præbente Archiepiscopo. Qui mox consecrauit in Ripa Odonem, in Arhusen Christianum, in Wiberger Heribertum, in Wendilam Magnum, cui cum post ordinationem rediret in Albia naufrago subrogauit Alberticum. Hi quatuor Episcopi tunc Ripensem dono Suei Regis sortiti sunt parochiam. Archiepiscopus vero de suis Clericis ordinauit in Sliawig Ratolfum, in Seland Willelmum, in Finne Eilbertum, quem tradunt conuersum à pi-

CAP.
209.

CAP.
210.

75

ratis. Farriam Insulam quæ in ostio fluminis Albiæ longo recessu latet, in Oceano primum reperisse, constructoque ibi Monasterio fecisse habitabilem. Est enim feracissima, frugum ditissima, volucrum & pecudum nutrix, collem habet vnicum, arborem nullam, scopulis includitur asperimis, nullo aditu nisi vno, vbi & aqua dulcis, locus venerabilis omnibus nautis, præcipue vero piratis. Vnde nomen accepit, vt Heiligeland dicatur. Hanc in vita sancti Willebrordi Fosetisland appellari didicimus, quæ sita est in confinio Danorum & Fresonum. Sunt & aliæ Insulæ contra Fresiam & Daniam, sed nulla earum tam memorabilis.

Finni insula est non modica post eam, quæ Wendila dicitur, in ostio Barbari sinus occurrens. Hæc adhæret regioni quæ Iutland dicitur, in quam breuissimus à Iutland est transitus ex omni parte. ciuitas ibi magna Odanse, Insulæ in gyro paruulæ, omnes frugibus plenæ. Et notandum est, si per Iutland in Finnem tetenderit, directo in septentrionem viam habes. At vero per Finnem transeunti ad Seland, oriens in faciem occurrit. Duo traiectus sunt in Seland, vnus à Finne, alter ab Arhusen, pari vterque distat spatio. Mare natura tempestuosum, duplicique plenum periculo, vt etiam si ventum habeas prosperum, vix effugas manus piratarum.

Seland insula est in interiori sinu maris Baltici sita, quantitate maxima. Hæc tam fortitudine virorum, quam opulencia frugum celeberrima, longitudinem habet bidui, cum latitudo fere sit æqualis. Ciuitas eius maxima Roschild, sedes Regia Danorum. Hæc Insula æquali spacio distans à Finne vel Sconia, per noctem transitur, habetque ab Occidente Iutland, ciuitatem Arhusen, Alaburg & Wendilam, à borea vero, vbi & deserta est, fretum Nordmanniæ, à meridie autem Finnem prædictam & sinum Slauanicum, ab ortu quidem respicit promontorium Sconia, vbi est ciuitas Lundona. Aurum ibi plurimum, quod raptu congeritur piratico. Ipsi enim piratæ, quos illi Withingos appellant, nostri Ascomannos, Regi Danico tributum

CAP.
211.

CAP.
212.

CAP.
213.

rum soluunt, vt liceat eis prædam exercere à Barbaris, qui circa hoc mare plurimi abundant. Vnde etiam contigit, vt licentia, quam in hostes acceperunt, sæpe abutantur in suos, adeo fide nulla vtrique adinuicem sunt, & sine misericordia quisque alterum, mox vt ceperit in ius famulitij vel socio vendit vel barbaro. Et multa quidem alia, tam in legibus quam moribus æquo bonoque contraria, Dani habent: ex quibus nihil vtile mihi visum est, vt dicrem, nisi quod mulieres si constupratæ fuerint, statim venduntur. Viri autem, si vel Regiæ Maiestatis rei, in aliquo fuerint scelere deprehensi, decollari malunt, quam verberari. Alia non est ibi species poenæ præter securem & seruitutem, & cum damnatus fuerit lætum esse gloria est. Nam lacrymas & planctum, cæteraque compunctionis genera, quæ nos salubria censemus, ita abominantur Dani, vt nec pro peccatis suis, nec pro charis defunctis vlli flere liceat.

CAP.
214.

A Seland in Sconiam traiectus multi, breuissimus in Haltingeburg, qui & videri potest. Sconia itaque est pulcherrima visu Daniae prouincia, vnde & dicitur, armata viris, opulenta frugibus, diuesque mercibus, & nunc plena Ecclesiis. Sconia bis tantum habet in spacio, vt Selandia, hoc est trecentas Ecclesias, cum Seland dicatur habere dimidium, Finnis tertiam partem. Sconia insula est vltima fere pars Daniae, vndique cincta mari, præter vnum terræ brachium, quod ab Oriente continens Suediam determinat à Dania, vbi sunt profundi saltus, montesque asperissimi, per quos à Sconia in Gothiam necessario iter agitur, vt dubites vtrum sit leuius marino discrimine terrestris periculum vitare, an istud illi præponere.

CAP.
215.

In eadem regione Sconia nemo adhuc Episcopus fuit inordinatus, nisi quod ab aliis partibus quidam venientes interdum illam procurabant diocesim. Deinde Gerbrand Selandensis Episcopus, & post eum Auoco, simul vtramque gubernabant Ecclesiam. Nuper vero mortuo Auocone, Rex Sueci parochiam Sconiensis in duos Episcopatus segregauit, vnum, id est, Lundensem, Heinrico tribuens;

R 3

alterum,

alterum, id est, Dalboiensem Eginoni. Verum istum ordinavit Archiepiscopus. Henricus autem apud Orchadas fuit ante Episcopus, isque in Anglia Sacellarius Regis Knut fuisse narratur. Cuius thesauros in Daniam perferens luxuriose vitam exegit. De quo narratur etiam quod pestifera consuetudine delectatus inebriandi ventris, tandem suffocatus crepuit. Hoc & de Auocone factum esse comperimus, similiterque de aliis. Eginno vero cum esset vir sapiens & literatus, ac castitate insignis, tunc etiam totum studium eius exarsit in conversione Paganorum. Quapropter multos adhuc populos Idolorum cultui deditos, vir ille Christo lucratus est, illos praesertim barbaros, qui Pleichani dicuntur, & qui in Hulmo insula degunt. Qui omnes ad eius praedicationem conuersi in lacrymas, poenitentiam sui erroris ita monstraerunt, ut contractis statim Idolis, vltro certarent ad Baptismum properare. Mox etiam Thesauros & omnia quae habebat sternentes ad pedes Episcopi, flagitabant, ut haec dignaretur accipere. quod renuens Episcopus, docuit eos ex eadem pecunia fabricare Ecclesias, egenos alere, & redimere captiuos, qui multi sunt in illis partibus. Fertur idem vir magnanimus eo tempore, quo in Suediam persecutio magna Christianitatis incanduit, Scaranensem Ecclesiam, ceterosque fideles, eo quod pastore carebant, frequenter visitasse, consolationem ministrans hiis, qui in Christum crediderant, incredulis verbum Dei constanter annuncians. Ibi etiam opinatissimum Fricconis simulachrum in frustra concidit. Pro quibus virtutum insignibus, a Rege Danorum magno deinceps vir Dei honore habitus, defuncto mox pingui Henrico, vtramque Sconiae parochiam, scilicet Lundensem & Dalboiensem gubernandam recepit. Qui mox Lundae sedem Episcopalem constituens, apud Dalboiam Praeposituram fratrum regulariter viuientium esse praecipit. Itaque duodecim annis in sacerdotio nobiliter exactis clarissimus vir Eginno a Romana regressus vrbe, mox ut domum peruenit feliciter migravit ad Christum, eodem anno

CAP.
216.

HISTORIA ECCLESIASTICA. 135
quo noster Metropolitanus & Finnensis Episcopus decesserunt.

CAP.
217.

Nunc autem quoniam locorum se praebuit occasio, ad rem pertinere videtur, aliquid de natura Baltici maris dicere. Cuius freti mentionem cum supra in gestis Adaldagi Pontificis ex scriptis Einhardi fecerim, explanationis more vtens, ea quae ille per compendium dixit, pleniori calamo nostris scienda proponam. Sinus quidam, inquit, ab occidentali Oceano versus orientem porrigitur. Sinus ille ab incolis appellatur Balticus, idemque mare Barbarum, seu pelagus Scythicum vocatur a gentibus quas alluit barbaris. Occidentalis autem Oceanus ille videtur, quem Romani Britannicum scribunt, cuius latitudo immensa, terribilis & periculosa, ab occasu complectitur Britanniam, quae nunc Anglia dicitur: a meridie Fresos rangit, cum ea parte Saxoniae, quae nostrae dioecesi pertinet Hamburgensi: a solis ortu habet Danos, ostiumque Baltici maris, & Nordmannos, qui vltra Daniam consistunt: ab Aquilone vero idem Oceanus insulas praeterlabitur Orchadas, deinde infinitis orbem terrae spaciis ambit, sinistrorsum habens Hiberniam Scotorum patriam, quae nunc Irland dicitur, dextrorsum vero scopulos Nordmanniae, vltius autem Insulas Island & Gronland, ibi terminatur Oceanus, qui dicitur caligans. Quod autem dicit eundem sinum longitudinis incompertae, hoc nuper apparuit in solertia fortissimorum virorum Ganund Wolf satrapae Danorum, siue Haroldi Regis Nordmannorum, qui magno viae labore, multoque sociorum periculo, quantitatem huius maris perferuntantes, ancipiti demum iactura ventorum ac piratarum fracti, victique redierunt. Affirmant autem Dani longitudinem huius Ponti saepe a pluribus expertam, secundo flatu per mensem aliquos a Dania peruenisse in Ostrogard Ruzziae.

CAP.
218.

CAP.
219.

Latitudinem vero illam ponit, quae nusquam centum milia passuum excedat, cum in multis, ait, locis, contractior inueniatur, quod in ostio eiusdem sinus videri potest.

rest, cuius ab Oceano introitus inter Alaburg vel Wendilam promontorium Daniæ scopulosque Nordmanniæ, tam strictus inuenitur, vt facili saltu per noctem carbasa traiciantur. Item limitem egressus Danorum, idem Pontus late brachia tendit, quæ denuo contrahit è regione Gothorum, qui à latere Wilzos habent. Deinde quanto interius vadit tanto latius hinc inde diffunditur.

Hunc inquit sinum multæ circumfident nationes. Dani siquidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, septentrionale littus tenent, & omnes in eo insulas; ad litus autem australe Slauï Haïsti, aliæque diuersæ incolunt nationes; inter quos præcipui sunt Welatabi, qui & Wilzi dicuntur. Dani vero & Sueones cæterique trans Daniam populi, ab Historicis Francorum omnes Nordmanni vocantur, cum tamen Romani scriptores eiusmodi vocent Hyperboreos, quos Marcianus Capella multis laudibus extulit. Itaque primi ad ostium prædicti sinus, in australi ripa versus nos Dani, quos Iuthas appellant, vsque ad Sliam lacum habitant. Vnde incipiunt fines Hammaburgensis parochiæ, qui per maritimos Slauorum populos longo tractu porrigitur vsque ad Panim fluuium, ibi limes est nostræ diocesis. Inde Wilzi & Leuticij sedes habent, vsque ad Odoram fluuium: trans Odoram autem comperimus degere Pomeranos. Deinde latissima Polanorum terra diffunditur, cuius terminum dicunt in Ruziziæ regnum connecti. Hæc est vltima & maxima Winulorum prouincia, quæ & finem illius facit sinus. At vero à parte Aquilonali reuertentibus ad ostium Baltici freti, primi occurrunt Nordmanni; deinde Scõnia prominet, regio Danorum, & supra eam tenso limite Gothi habitant, vsque ad Bircam, postea longis terrarum spaciis regnant Sueones, vsque ad terram fæminarum. Supra illas Wilzi, Mirri, Lami, Scuti, & Turci habitare feruntur vsque ad Ruzziam. In qua denuo finem habet ille Sinus. Itaque latera illius ponti ab austro Slauï; ab Aquilone Suedi possederunt. Asserunt etiam periti locorum à Sueonia terrestri via quosdam vsque

CAP.
220.CAP.
221.CAP.
222.

vsque in Græciam permeasse. Sed barbaræ gentes, quæ in medio sunt, hoc iter impediunt, propterea nauibus tentatur periculum.

CAP.
223.

Multæ sunt Insulæ in hoc sinu, quas Dani & Sueones omnes habent in sua ditione, aliquas etiam Slauï tenent. Earum prima est in capite illius freti Wendila, secunda Morse, tertia Thuit, modico ab inuicem interuallo diuisæ, quarta est Sample, quæ opposita est ciuitati Arhusen, quinta Finnis, sexta Seland, septima quæ illi adhæret, & quarum supra memoriam fecimus; Octauam dicunt illam, quæ Sconix ac Gothiæ proxima Holmus appellatur, celeberrimus Daniæ portus, & fida statio nauium, quæ à Barbaris in Græciam dirigi solent. Cæterum Finni insulæ aliæ septem adiacent minores ab Euro, quas supra diximus, frugibus opulentas, hoc est Moiland, Imbra, Falstre, Laland. Item aliæ omnes sibi vicinæ, cum Laland interius vadat ad confinia Slauorum. Hæ quindecim insulæ Danorum regnum aspiciunt, omnesque iam Christianitatis titulo decoratæ sunt. Sed & aliæ interius sunt, quæ subiacent Sueonum Imperio: Quarum maxima est illa, quæ Curland dicitur, iter octo dierum habens, gens crudelissima, propter nimium idololatriæ cultum fugitur ab omnibus: aurum ibi plurimum, equi optimi, diuinis, auguribus, atque micro-manticis omnes domus sunt plenæ, qui etiam vestitu Monachico induti sunt. A toto orbe ibi responsa petuntur, maxime ab Hispanis & Græcis. Hanc insulam in vita Sancti Ansgarij Chori nominatam credimus, quam tunc Sueones tributo subiecerunt. Vna ibi nunc facta est Ecclesia, cuiusdam studio negotiatoris, quem Rex Danorum multis ad hoc illexit muneribus. Ipse enim Rex gaudens in Domino recitauit mihi hanc cantilenam.

CAP.
224.

Præterea recitatum est nobis, alias plures Insulas in eodem ponto esse, quarum vna grandis Estland dicitur, non minor illa de qua prius dixi. Nam & ipsi Deum Christianorum profus ignorant, Dracones adorant cum volucribus, quibus etiam viuos litant homines, quos à mercatori-

S

bus

bus emunt; diligenter omnino probatos, ne maculam in corpore habeant, pro qua refutari dicuntur à Draconibus. Et hæc quidem Insula terræ fæminarum proxima narratur, cum illa superior non longe sit à Birka Sueonum.

Illarum autem Insularum quæ Slavis adiacent, insigniores accepimus tres. Quarum prima Fembre vocatur. Hæc opposita est Wagris. Altera est contra Wilzôs posita, quam Rani vel Runi possident, fortissima Slauorum gens, extra quorum sententiam de publicis rebus nihil agi lex est, ita illi metuantur propter familiaritatem Deorum, vel potius

76 Dæmonum, quos maiori cultu cæteris venerantur. Ambæ igitur hæc insulæ piratis & cruentissimis latronibus plenæ sunt, qui & nemini parcunt ex transeuntibus. Tertia est

77 illa, quæ Semland appellari solet, contigua Ruzzis & Polonis: hanc inhabitant Sembi vel Pruzci, homines humanissimi, qui obuiam tendunt ad auxiliandum hiis, qui in mari periclitantur, vel qui à piratis infestantur. Aurum, argentumque pro minimo ducunt, pellibus abundant peregrinis, quorum odor nostro orbi lætifera superbix venenum propinavit. Et illi quidem vt stercora hæc ad nostram forte habent damnationem, qui per fas nefasque ad vestem anhelamus marturinam, quasi ad summam beatitudinem. Itaque pro laneis indumentis, quæ nos dicimus Paldones, illi offerunt tam preciosos martures. Multa ergo possent ex illis populis dici laudabilia in moribus, si solam Christi fidem haberent, cuius prædicatores immaniter persequuntur. Apud illos enim illustris Boemorum Episcopus Adalbertus martyrio est coronatus. Vsq;e hodie profecto inter illos, cum omnia communia sint nostris, solus accessus prohibetur lucorum & fontium, quos autumant Christianorum pollui accessu. Carnes etiam iumentorum pro cibo sumunt, quorum lacte vel cruore vtuntur in potu, ita vt inebriari dicantur. Homines carulei, facie rubea & crinitis, præterea inaccessi paludibus, nullum inter se pati Dominum volunt.

78 Sunt & plures aliæ in hoc Ponto Insulæ, ferocibus Barbaris

CAP.
225.
CAP.
226.

CAP.
227.

CAP.
228.

baris omnes plenæ, ideoque fugiuntur à nauigantibus. Item circa hæc littora Baltici maris ferunt esse Amazonas, quod nunc terra fæminarum dicitur: Quas aquæ gustu aliqui dicunt concipere. Sunt etiam qui referant eas impregnari à prætereuntibus negotiatoribus, vel ab eis, quos inter se habent captiuos, siue ab aliis monstris, quæ ibi non rara habentur. Et hoc etiam credibilius est. Cumque peruenierint ad partum, siquidẽ masculini generis fuerit, Cynocephali; si quid fæminini, speciosissimæ mulieres. Hæ simul viuentes, spernunt confortia virorum: quos etiam, si aduenerint, à se viriliter repellunt. Cynocephali sunt, qui caput in pectore habentes, in Ruzzia sæpe videntur captiui, & cum verbis latrant in voce. Ibi sunt etiam qui dicuntur Alani vel Albani, cum canicie nascuntur: de quibus Solinus auctor meminit. Eorum patriam canes defendunt. Si quando pugnandum est, canibus aciem struunt. Ibi sunt homines pallidi, virides & macrobij, id est, longi, quos Bursos appellant. Postremo illi, qui dicuntur antropophagi, & humanis vescuntur carnibus. Ibi sunt alia monstra plurima, quæ recitantur à nauigantibus, sæpe inspecta, quamuis hoc nostris vix credibile videatur. Hæc habui quæ de sinu illo Baltico vel Barbaro dicerem, cuius nullam mentionem audiui quempiam doctorum fecisse, nisi solum, de quo supra diximus, Einhardum. Et fortasse mutatis nominibus arbitror illud fretum ab antiquis Romanis vocari Paludes Scythicas, vel Meoticas, siue deserta Getarum, aut littus Scythicum, quod Martianus ait confertum esse multiplici diuersitate barbarorum. Illic, inquit, Getæ, Daci, Sarmatæ, Neutri, Alani, Geloni, Antropophagi, Trogloditæ. Quorum errori condolens noster Metropolitani, statuit Birkam illis gentibus Metropolim, quæ in medio Sueoniæ posita contra ciuitatem Slauorum opposita respicit luminem, paribusque spaciis omnes illius ponti amplectitur oras. In qua ciuitate primum ex nostris ordinavit Hiltinum abbatem, quem ipse Iohannem appellauit. Itaque de Insulis Danorum dictum est satis. Nunc

S 2 vero

79

80

81

vero ad Sueonum siue Nordmannorum populos, qui Danis proximi sunt, conuertamus articulum.

82 Transcuntibus infulas Danorum, alter mundus aperitur in Sueoniam vel Nordmanniam, quæ sunt duo latissima Aquilonis Regna, & nostro orbi adhuc fere incognita. De quibus narrauit mihi sanctissimus Danorum Rex, quod Nordmannia vix queat transiri per mensam, cum
83 Sueonia duobus mensibus non facile percurratur. Quod, ipse inquit, probaueram, quia nuper sub Iacobo rege x i i annis in illis regionibus militaui, quæ altissimis ambæ montibus includuntur, magis autem Nordmannia, quæ suis alpihus circundat Sueoniam. De Sueonia vero non tacent antiqui auctores, Solinus scilicet & Orosius, qui plurimam partem Germaniæ Sueuos dicunt tenere, nec non montana eius vsq; ad Ripheos montes extendi. Ibi etiam est Albis fluuius, de quo Lucanus meminisse videtur, qui oritur in prædictis alpihus, perque medios Gothorum populos currit in Oceanum, inde & Gøthelba dicitur. Sueonia ergo regio est fertilissima, ager frugibus & melle optimus, extra quod pecorū foctu omnibus antefertur, oportunitas fluminum sylvarumque magna, vbique peregrinis mercibus omnis regio plena. Nullis itaque egerè dicas Sueones opibus, excepta quam nos diligimus, siue potius adoramus, superbia. Omnia enim instrumenta vanæ gloriæ, hoc est, aurum, argentum, sonipedes regios, pelles Castorum, & Marturum, quæ nos admiratione sui dementes faciunt, illi pro nihilo ducunt. In sola mulierum copula modum nesciunt. Quisque secundum facultatem virium suarum duas aut tres vel amplius simul habet; diuites & Principes absque numero. Nam & filios ex tali coniunctione genitos habent legitimos: capitali vero mulctatur pœna, si quis alterius vxorem cognouerit, aut vi oppresserit virginem, siue qui alterum bonis suis spoliauerit, aut iniuriam fecerit. Quamuis omnes Hyperborei hospitalitate sint insignes, præcipui sunt nostri Sueones: quibus est omni probro grauius hospitium negare transcuntibus; ita vt certamen

CAP.
229.

tamen habeant inter se, quis dignus sit hospitem recipere. Cui omnia exhibens humanitatis iura, quot illic commorari voluerit diebus, ad amicos suos illum certatim per singulas dirigit mansiones. Hæc illi bona in moribus habent. Prædicatores autem veritatis, si casti, prudentes, & idonei sint, ingenti fouent amore, adeo vt concilio populorum communi, quod ab ipsis Warph, à nobis Thinc vocatur, Episcopos interessè non renuant. Vbi de Christo ac Christiana religione crebro audiunt non inuiti. Et profecto facile sermone ad nostram fidem illi persuaderentur, nisi quod mali doctores, dum sua quærunt, non quæ Iesu Christi, scandalizant eos, qui saluari possent.

CAP.
230.

86 Populi Sueonum multi sunt, viribus & armis egregij, præterea tam in equis quam in nauibus iuxta optimi belatores. Vnde etiam sua potentia cæteras aquilonis gentes confringere videntur. Reges habent ex genere antiquos, quorum tamen vis pendet in populi sententia, quod in commune laudauerint omnes, illum confirmare oportet, nisi eius decretum potius videatur, quod aliquando sequuntur inuiti. Itaque domi pares esse gaudent. In prælium euntes omnem præbent obedientiam Regi, vel ei qui doctior cæteris à Rege præfertur. Si quando vero præliantes in angustia positi sunt, ex multitudine Deorum quos colunt, vnum in auxilium inuocant: ei post victoriam deinceps sunt deuoti, illumque cæteris anteponunt, Deum autem Christianorum iam communi sententia fortiorem clamant omnibus esse, alios Deos sæpe fallere, illum porro semper astare certissimum adiutorem in oportunitatibus.

CAP.
231.

87 Ex ipsis populis Suediæ proximi ad nos habitant Gothi, qui Occidentales dicuntur, alij sunt Orientales. Verum Westergothia, confinis est prouinciæ Danorum, quæ Scania dicitur. A qua ferunt diebus septem perueniri vsque ad ciuitatem Gothorum magnam Scarane. Deinde Ostrogothia protenditur iuxta mare quod Balthicum dicitur, vsque ad Birkam. Primus Gothorum Episcopus Thurgot
88
S 3 fuit,

fuit, secundus Godescalcus, vir sapiens & bonus, nisi quod domi sedens, ocium labori prætulit, tertium autem ordinavit noster Metropolitanus Adalwardum seniore, vere laudabilem virum. Qui deinde ad Barbaros perueniens, sicut docuit, ita vixit. Nam sancte viuendo, ag. bene docendo, magnam gentium multitudinem ad Christianam conuertit fidem. Qui etiam virtutum claruit, miraculis, ita vt postcentibus in necessitate Barbaris, imbrem de celo faceret descendere, & denuo serenitatem venire, & alia quæ hætenus quærentur à doctoribus. Is autem vir memorabilis in Gothia permanens, nomen Domini, Iesu constanter omnibus prædicauit. Ibidemque post multos agones, quos pro Christo libenter sustinuit, victricem terræ carnem tradidit, Spiritus cælum petiit laureatus. Post quem Archiepiscopus ordinauit in illas partes quendam Acilinum, nihil Episcopali nomine dignum ferentem præter ingentem corporis staturam. Et ille quidem carnis requiem diligens, frustra legationem Gothis mittentibus, vsq; ad obitum suum in delitiis Coloniae permansit. Inter Nordmanniam & Sueoniam Warmelan & Finwedi degunt, & alij qui nunc omnes sunt Christiani, respiciuntque ad Scarauensem Ecclesiam. In confinio Sueonum vel Nordmannorum, contra boream, habitant Scritefinni, quos, aiunt, cusu ferar præire. Ciuitas eorum maxima Hallingaland; & Hallingaland Regio est. Ad quam primus est ab Archiepiscopo designatus Stenphi Episcopus, quem ipse mutato nomine Simonem vocauit. Qui etiam multos earundem gentium sua prædicatione lucratus est. Præterea sunt alij numero carentes Sueonum populi, de quibus ad Christianitatem conuersos accepimus solos Gothos, Warmelanos & partem Scritefingorum, vel qui illis vicini sunt.

Igitur vt breuem Sueoniae vel Suediæ faciamus descriptionem: Hæc ab occidente Gothos habet, & ciuitatem Scaranen, à borea Warmelanos, cum Scritefinnis, quorum caput Hallingaland, ab austro longitudinem habet illius

Baltici

CAP.
232.

Baltici maris, de quo ante diximus: ibi est ciuitas magna Sictona. ab oriente autem Ripheos montes attingit, vbi deserta ingentia, vbi niues altissimæ, vbi monstruosi hominum greges, vltra prohibent accessum. Ibi sunt Amazones, ibi Cynocephali, ibi Cyclopes, qui vnum in fronte habent oculum. Ibi sunt illi quos Solinus dicit Himantopodes, vno pede salientes, & illi qui humanis carnibus delectantur pro cibo, ideoque sicut fugiuntur, ita etiam iure tacentur. Narrauit igitur mihi Rex Danorum sæpe recolendus, gentem quandam ex montanis in plana descendere solitam, & incertum esse vnde veniat, semel aliquando per annum vel post triennium, inquit, subiti accedunt. Quibus nisi totis resistatur viribus, omnem depopulantur regionem, & denuo recedunt. Aliaque multa recitari solent, quæ breuitati studens omisi, ab hiis dicenda, qui hæc se vidisse testantur. Nunc de superstitione Sueonum pauca dicemus.

CAP.
233.

Nobilissimum illa gens templum habet, quod Vbsola dicitur, non longe positum à Sictona ciuitate vel Birka. In hoc templo, quod totum ex auro paratum est, statuas trium Deorum veneratur populus, ita vt potentissimus eorum Thor in medio solum habeat triclinitium. hinc & inde locum possident, Wodan & Fricco. Quorum significationes eiusmodi sunt: Thor, inquit, præsidet in aere, qui tonitrus, & fulmina, ventos, imbresque, serena, & fruges gubernat. alter Wodan, id est, fortior, bella regit, hominumque ministrat virtutem contra inimicos. tertius est Fricco, pacem voluptatemque largiens mortalibus. Cuius etiam simulachrum fingunt ingenti Priapo. Wodanem vero sculpunt armatum, sicut nostri Martem sculpere solent. Thor autem cum sceptro Iouem exprimere videtur. Colunt & Deos ex hominibus factos, quos pro ingentibus factis immortalitate donant, sicut in vita sancti Angarij legitur Hericus Rex fecisse, omnibus scilicet Diis attributos sacerdotes, qui sacrificia populi offerant. Si pestis & fames imminet, Thor Idolo immolant; si bellum, Wodan; si

91

92

93

CAP.
234.

94 dani, si nuptiæ celebrandæ sunt Fricconi. Solet quoque post nouem annos, communis omnium Sueoniæ prouinciarum solennitas celebrari. Ad quam uidelicet sollemnitate, nulli præstatur immunitas. Reges & populi omnes, & singuli sua dona ad Vbsolam transmittunt, & quod omni pœna crudelius est, illi qui iam induerunt Christianitatem, ab illis se ceremoniis redimunt. Sacrificium itaque tale est: Ex omni animante, quod masculinum est, nouem capita offeruntur, quorum sanguine Deos tales placari mos est, corpora autem suspenduntur in lucum, qui proximus est templo. Is enim Lucus tam sacer est Gentilibus, ut singulæ arbores eius, ex morte vel cibo immolatorum diuinæ credantur. Ibi etiam canes qui pendent cum hominibus, quorum corpora mixtim suspensa narrauit mihi quidam Christianorum se LXXII vidisse. Cæterum nœniæ, quæ in eiusmodi ritus libatoris fieri solent, multiplices sunt, & inhonestæ, ideoque melius reticendæ.

In eadem prouincia nuper res contigit memorabilis, & pro dignitate gestorum longe diuulgata, peruenit etiam ad noticiam pontificis. Quidam enim è sacerdotibus, quæ ad Vbsolam Dæmonibus astare solebat, nequicquam iuuantibus Diis factus est cæcus. Cumque vir sapiens infortunium orbitatis suæ culturæ Idolorum imputaret, quæ superstitiose venerans potentissimum Christianorum Deum offendisse videretur, ecce ipsa nocte apparuit sibi virgo decora nimis, interrogans, si in filium eius credere vellet, ut visum reciperet, abiectis quæ ante colebat simulachris. Tunc ille qui nihil ardui renueret subeundum pro hoc dono, ita se facere lætus spondit. Ad hæc virgo, scito, inquit, certissime, hunc locum, vbi nunc tantus innocentium cruor effunditur, in meo dedicandum proxime honore. In qua re ne tibi aliqua dubietatis signa remaneant, in nomine Christi, qui est filius meus, tu recipe lumen oculorum tuorum. Mox ille lumine recepto credidit, pertransiensque totas in circuitu regiones, facili fide paganis persuasit, ut crederent in eum, qui cæcum illuminauit.

Quibus

CAP.

235.

CAP.

236.

Quibus miraculorum causis impellentibus, statim noster Metropolitanus obediens voci, qui dicit, Respicite & leuate oculos vestros, quoniam regiones iam albæ sunt ad messum, ordinauit in illas partes. Adalwardum iuniorem, de Bremensi choro assumptum, virum literis & morum probitate fulgentem. Cui etiam per Legatos clarissimi Regis Stenkil sedem posuit in Sictona ciuitate, quæ distat ab Vbsola itinere diei vnus. Est vero iter eiusmodi, ut à Sconia Danorum per mare velificans, quinto die peruenias vsque Sictonam vel Birkam, iuxta enim sunt. Si vero per terram eas à Sconia per Gothorum populos, & ciuitatem Scaranen, Telgas & Birkam, completo mense peruenies Sictonam. Relatum est autem nobis à quibusdam Adalwardi Episcopi stipatoribus, eum primum Sictonam accessisset ad vnam missarum celebrationem, ad manum sibi oblatas LXX marcas argenti. Tantæ enim deuotionis sunt omnes populi arcticæ plagæ. Tunc etiam occasione itineris diuertit Birkam, quæ nunc in solitudinem redacta est, ita ut vestigia ciuitatis vix appareant: quare nec tumulus sancti Vnni Archiepiscopi potuit inueniri. Adalwardus igitur magno prædicandi seruiore Euangelij Suediam ingressus, omnes qui in Sictona erant & in circuitu, breui temporis spatio ad Christianam fidem perduxit. Conspirauit etiam cum sanctissimo viro Eginone Sconienfi Episcopo, ut pariter adirent illud templum Paganorum, quod Vbsola dicitur, si forte aliquem Christo laboris sui fructum ibi possent offerre, omnia tormentorum genera libenter suscepturi, ut illa destrueretur domus, quæ caput erat barbaricæ superstitionis. Illa enim diruta vel potius cremata, fore, ut tota gentis conuersio sequeretur. Quam confessorum Dei voluntatem piissimus Rex Stenkil in populo murmurari sentiens, callide submouit eos à tali cæpro, asserens & illos statim morte damnandos, & se à Regno depellendum, qui malefactores in patriam duxerit, & facile omnes ad Paganismum relapsuros, qui nunc credunt, sicut in Slauania nuper factum potest videri. Talibus Regis

T

allocu-

CAP.

237.

95

allocutionibus consentientes Episcopi, omnes Gothorum ciuitates peragrabant, idola confringentes, & multa Paganorum milia deinceps lucrantes ad Christianitatem. Hæc de Sueonia & ceremoniis eius, dicta sufficiant.

96

Nordmannia sicut viciua orbis prouincia est, ita conuenienter in vltimo libri loco ponetur a nobis. Hæc à modernis dicitur Norwegia. De cuius situ vel magnitudine, cum prius aliqua communiter cum Sueonia dixerimus, nunc vero hoc specialiter dicendum est, quod longitudine sua in extremam septentrionis plagam extenditur hæc regio, inde & dicitur. Incipit autem ex prominentibus scopulis huius freti, quod Balticum appellari solet: deinde reflexo in Aquilonem dorso, postquam feruentis Oceani marginem sub eircu ambitu, tandem in Ripheis montibus limitem facit, ubi & lassus deficit orbis Nordmannia propter asperitatem montium, siue propter frigus intemperatum, sterillissima est omnium Regionum, solis apta pecoribus, indeque foreissimos educat milites, qui nulla frugum luxuria molli, sepius impugnant alios, quam ipsi molestentur ab aliquo. Sine vniuersa cum proximis habitant Sueonibus, quamuis à Danis æque pauperibus, non impune tentantur aliquando. Itaque rei familiaris inopia coacti, totum mundum circueunt, & piraticis raptibus amplissimam terrarum facultatem reportant domum, penuriam suæ regionis tali modo sustinentes. Post susceptam vero Christianitatem, melioribus imbuti scholis didicerunt iam pacem & veritatem diligere, paupertate sua contenti esse, immo quæ hereditant collecta spargere, non vt prius conspersa colligere. Cumque nefandis maleficiorum artibus, omnes ab initio seruirent, nunc cum Apostolo simpliciter consentant, & hunc crucifixum. Sunt etiam continentissimi omnium mortalium, tam in cibis, quam in moribus, parcitatem, modestiamque summopere diligentes. Præterea sacerdotum & Ecclesiarum tantam venerationem habent, vt vix Christianus habeatur, qui non quotidie offerat ad Missam, quam audierit. Verum Baptif-

CAP.
238.

mus & Confirmatio, dedicationes altarum, & sacrorum benedictio ordinum, apud illos & Danos care omnia redimuntur. Quod ex auaritia sacerdotum prodisse arbitratur, quia Barbari adhuc decimas dare, aut nesciunt, aut nolunt, ideoque constringuntur in cæteris, quæ debent gratis offerri. Nam visitatio infirmorum & sepultura mortuorum, omnia ibi venalia. Apud illos igitur tanta morum insignia, sola, vt compertum habeo, sacerdotum corrumpuntur auaritia.

97

CAP.
239.

In multis Nordmanniæ vel Suediæ locis, pastores pecudum sunt etiam nobilissimi homines, ritu patriarcharum & labore manuum viuentes. Omnes vero sunt Christianissimi, qui in Nordwegia degunt, exceptis illis, qui trans arctoam plagam circa Oceanum remoti sunt, quos adhuc ferunt magicis artibus, siue incantationibus tantum præualere, vt se scire fateantur, quid à singulis in toto terrarum orbe geratur, tunc etiam potenti murmure verborum grandia cete maris in littora trahunt, aliaque multa, quæ de maleficis in scripturis leguntur, illis ex vltu facilia sunt. In asperissimis etiam, quæ ibi sunt, alpibus, audiunt mulieres esse barbata, viros autem siluicolas, raro se præbere videndos. Qui ferarum pellibus vtuntur pro vestibus, & loquentes ad inuicem fremere magis quam verba proferre dicuntur, ita vt vix à proximis intelligi queant populis. In eisdem montanis agrestium tanta est copia ferarum, vt plurima pars Regionis ex solis viuat siluaticis. Ibi capiuntur Vri, Bubali, & Elaces, sicut in Sueonia, cæterum Bisontes capiuntur in Slauania & Ruzzia, sola vero Nordmannia vulpes habet nigras, & lepores, Martores albos, eiusdemque coloris vrsos, qui sub aqua, vt vri viuunt. Cumque diuersa prorsus & insueta nostris multa ibi videantur, ab eiusdem patriæ incolis hæc & alia plenius dicenda relinquo.

98

CAP.
240.

Metropolis ciuitas Nordmannorum est Trondemnis, quæ nunc decorata Ecclesijs, magna populorum frequentatione celebratur. In qua iacet corpus beatissimi Olaph

T 2

Regis

Regis & Martyris. Ad cuius tumbam vsque in hodiernum diem maxima Dominus operatur sanitatum miracula, ita vt à longinquis illuc confluant regionibus, qui sancti Martyris meritis sperant posse iuuari. Est vero iter eiusmodi, vt ab Alaburg, vel Wendila Danorum ingredientibus nauim, per diem mare transeat ad Wig ciuitatem Nordmannorum, inde vela torquentur in læuam, circa litora Nordwegiæ, & quinto die peruenitur ad ipsam ciuitatem quæ Trondemnis dicitur. Potest autem isti & alia via quæ ducit à Sconia Danorum terrestri itinere vsq; ad Trondemnem: sed hæc est tardior in montanis, & quoniam plena est periculo, declinatur à viatoribus.

99 In Nordmanniam primus ab Anglia venit quidam Iohannes Episcopus, qui Regem cum populo conuersum baptizauit: cui successit Grinkeil Episcopus, qui tunc erat ad Vnwanum Archiepiscopum Regis Olaphi legatus. Tertio loco aduenit ille Sigafrius, qui & apud Suedos & Nordmannos iuxta prædicauit. Isque durauit vsque ad nostram ætatem, cum aliis æque non obscuris in illa gente sacerdotibus. Post quorum excessum noster Metropolitanus petentibus Nordmannorum populis, ordinauit Tholf Episcopum in ciuitate Trondemni, & Signardum in eadem partem. A Gotum vero & Bernardum, licet moleste ferret à Papa consecratos, accepta satisfactione dimisit à se donatos. Per quos vsque hodie verbum Dei multas lucratur animas, ita vt in omnibus prouinciis Nordwegiæ, beata mater Ecclesia lætis floreat incrementis. Inter Nordmannos tamen & Sueones, propter nouellam plantationem Christianitatis, adhuc nulli Episcopatus certo limite sunt designati, sed vnusquisq; Episcoporum à Rege vel populo assumptis, communiter ædificant Ecclesiam, & circueuntes regionem, quantos possunt ad Christianitatem trahunt, eosque gubernant sine inuidia, quamdiu viuunt.

Post Nordmanniam, quæ est vltima Aquilonis prouincia, nihil habitationis humanae, nisi terribilem visu & infi-

CAP.

241.

CAP.

242.

mitum

nitum Oceanum, qui totum mundum amplectitur inuenies. Is habet ex aduerso Nordmanniæ insulas multas non ignobiles, quæ nunc fere omnes Nordmannorum ditioni subiacent, ideoque à nobis non sunt prætereundæ, quoniam Hammaburgensem parochiam & ipsæ respiciunt. Quarum primæ sunt Orchades insulæ, quas Barbari vocant Organas: ritu Cycladum illæ sunt dispersæ per Oceanum. De quibus Romani auctores Martianus & Solinus, ita scripsisse videntur. A tergo Britannia, vnde infinitus patet Oceanus, Orchades sunt insulæ, quarum xx. sunt desertæ, xvi. coluntur. Orchades insulæ præne xl. iunctæ. Item vicinæ sunt Electrides, in quibus Electrum gignitur. Igitur Orchades inter Nordmanniam & Britanniam ac Hyberniam positæ, frementis Oceani ludibundæ minaderident. Ad quas à ciuitate Nordmannorum Trondemne per diem ferunt nauigari posse. Item ab Orchardibus, aiunt, simile spatium siue in Angliam dirigas, siue in Schotiam flectere velis. Ad easdem insulas Orchadas, quamuis prius ab Anglorum & Schotorum Episcopis regerentur, noster primus, iussu Papæ, ordinauit Thorulfum Episcopum, in ciuitate Blascona, qui omnium curam ageret.

CAP.

243.

Insula Thyle, quæ per infinitum à cæteris secreta longe sita est in Oceano, vix, vt inquit, nota habetur. De qua tam à Romanis scriptoribus, quam à Barbaris multa referuntur digna prædicari. Vltima, inquit, omnium Thyle, in qua æstiuo solstitio, sole cancri signum transeunte, nox nulla, Brumali solstitio proinde nullus dies. Hoc quidam senis mensibus fieri arbitrantur. Item Beda scribit, in Britannia æstate lucidas noctes haud dubie repromittere, vt si in solstitio, continui dies habeant, senis mensibus, noctesque è diuerso ad Brumam solo remoto. Quod fieri in insula Thyle Pictæas Massiliensis scribit sex dierum nauigatione in Septentrione à Britannia distante. Hæc itaque Thyle nunc Island appellatur, à glacie quæ Oceanum astringit. De qua etiam hoc memorabile ferunt, quod eadem glacies ita nigra & arida videatur, propter antiquita-

T 3

tem,

100

101

102

103

tem, vt incensa ardeat. Est autem insula permaxima, ita vt populos intra se multos contineat, qui solo pecorum foctu viuunt, eorumque vellere teguntur: nullæ ibi fruges, minima lignorum copia, propterea in subterraneis habitant speluncis, tecto communi & victu & strato gaudentes cum pecoribus suis. Itaque in simplicitate sanctam vitam peragentes, cum nihil amplius querant quam natura concedit, læti dicere cum Apostolo possunt, habentes victum & vestitum, hiis contenti simus. Nam & montes suos habent pro oppidis, & fontes pro delitiis. Beata, inquam, gens, cuius paupertati nemo inuidet, & in hoc beatissima, quod nunc omnes induerunt Christianitatem. Multa insignia in moribus eorum, præcipue Charitas, ex qua procedit vt inter eos omnia sint communia tam aduenis, quam indigenis. Episcopum suum habent pro Rege, ad cuius nutum respicit omnis populus, quicquid ex Deo, ex scripturis, ex consuetudine aliarum gentium ille constituit, hoc pro lege habent. De quibus noster Metropolitanus immensas Deo gratias retulit, quod suo tempore conuertebantur, licet ante susceptam fidem naturali quadam lege non adeo discordarent à nostra Religione. Itaque petentibus illis ordinauit quendam sanctissimum virum Iseph. Qui ab eadem Regione missus ad pontificem, aliquamdiu apud eum retentus est, cum ingenti prorsus honore, discens interea quibus nouiter conuersos ad Christum populos salubriter posset informare. Per quem transmisit Archiepiscopus suos apices populo Islandorum & Gronlandorum, venerabiliter eorum salutans Ecclesias: pollicens eis propediem se venturum vsque ad illos, vt gaudio similiter pleno fruantur. In quibus verbis egregia, quam habuit in legatione sua voluntas Pontificis laudari debet, quoniam & Apostolum discimus ad prædicandum verbum Dei velle in Hispaniam proficisci, quod implere non potuit. Hæc de Island, & de vltima Thyle veraciter comperi, fabulosa præteriens.

Sunt autem plures alia in Oceano Insulæ, quarum non minima

minima est Gronland, profundius in Oceano sita contra montes Suediæ, vel Riphea iuga. Ad quam insulam à litore Nordmannorum ferunt vela pandi quinque aut septem diebus quemadmodum ad Island Homines ibi à solo cærulei, vnde & Regio illa nomen accepit, qui similem Islandis vitam agunt, excepto quod crudeliores sunt, raptuque piratico remigantibus infesti. Ad eos etiam, sermo est, nuper Christianitatem peruolasse.

CAP.
245.

Tertia est Halagland insula vicinior Nordmanniæ, verum magnitudine cæteris non impar. Hæc in æstate circa solstitium per quatuordecim dies continuos solem videt super terram, & in hieme similiter per totidem dies sole caret. Stupenda res & incognita Barbaris, qui nesciunt disparem longitudinem dierum contingere propter solis accessum & recessum. Nam propter rotunditatem orbis terrarum necesse est, vt solis circuitus accedens alibi diem exhibeat, recedens, alibi noctem relinquat. Qui dum ascenderit ad æstiuale solstitium, hiis qui in borea sunt, dies prolongat, noctesque abbreviat, descendens autem ad hiemale solstitium, simili ratione facit australibus. hoc ignorantes Pagani, terram illam vocant sanctam & beatam, quæ tale miraculum præstat mortalibus. Itaque Rex Danorum cum multis aliis contestatus est hoc ibi contingere, sicut in Suedia & Norwegia, & in cæteris, quæ ibi sunt insulis.

CAP.
246.

Præterea vnâ adhuc insulam recitauit à multis reperam in illo Oceano, quæ dicitur Winland, eo quod ibi vitæ sponte nascantur, vinum optimum ferentes. Nam & fruges ibi non seminatæ abundare non fabulosa opinione, sed certa Danorum comperimus relatione. Postquam insulam terra nulla inuenitur habitabilis, in illo Oceano, sed omnia quæ ultra sunt glacie intolerabili ac caligine immensa plena sunt. Cuius rei Marcianus ita meminit: Ultra Thyle, inquiens, nauigare vnus diei mare concretum est. Tentauit hoc nuper experientissimus Nordmannorum Princeps Haroldus. Qui latitudinem septentrionalis

CAP.
244.

nalis Oceani perferutatus nauibus, tandem caligantibus ante ora deficientis mundi finibus, inmane abyssi baratrum retroactis vestigiis vix saluus euasit.

Item retulit nobis beatæ memoriæ Pontifex Adalbertus, in diebus antecessoris sui quosdam nobiles de Fresia viros, causa peruagandi maris in Boream vela tetendisse, eo quod ab incolis eius populi dicitur ab ostio Wirrahæ fluminis directo cursu in aquilonem nullam terram occurrere, præter illud mare quod Liberse dicitur. Cuius rei nouitate peruestiganda, coniurati sodales à litore Fresonum læto celeumate sunt progressi. Deinde relinquentes hinc Daniam, inde Britanniam, peruenerunt ad Orchadas. Quibus à læua dimissis, cum Nordmanniam in dextris haberent, longo tractu glaciale Island collegerunt. A quo loco maria sulcantes, in vltimum septentrionis axem, postquam retro se omnes, de quibus supradictum est, insulas viderunt, omnipotenti Deo & sancto confessori Willehado suam commendantes audaciam & viam, subito collapsi sunt in illam tenebrosam rigentis Oceani caliginem, quæ vix oculis penetrari valeret. Et ecce instabilis Oceani curipus, ad initia quædam fontis sui arcana recurrens, infelices nautas iam desperatos, immo de morte sola cogitantes, vehementissimo impetu traxit ad chaos. Hanc dicunt esse voraginem abyssi, illud profundum in quo fama est omnes maris recursus, qui decrescere videntur absorberi, & denuo reuomi, quod fluctuatio dici solet. Tunc illis solam Dei misericordiam implorantibus, vt animas eorum susciperet impetus ille recurrentis pelagi, quasdam sociorum naues abripuit, cæteras autem reuomens excursu longo ab alteris post terga repulit. Ita illi ab instanti periculo, quod oculis viderant, oportuno Dei auxilio liberati toto nisu remorum fluctus adiuuarunt. At iam periculum caliginis euadentes, & prouinciam frigoris, ad quandam insulam altissimis in circuitu scopulis ritu oppidi munitam, insperate appulerunt. Quam visendum gratia locorum aggressi, repererunt homines in

CAP.
247.

CAP.
248.

antris

antris subterraneis meridiano tempore latitantes: Præ quorum foribus infinita iacebat copia vasorum aureorum, & eiusmodi metallorum, quæ rara mortalibus & pretiosa putantur. Itaque sumpta parte gazarum quam subleuare poterant, lati remiges festine remeant ad naues. Cum subito retro se venientes contemplati sunt homines miræ altitudinis, quos nostri Cyclopes appellant, quos antecede-
bant canes magnitudinem solitam excedentes. Quorum incurfu vnus de sociis eorum raptus est, & in momento coram eis laniatus, reliqui vero suscepti ad naues euaserunt, gigantibus (vt ferebant) pone in altum vociferando sequentibus. Tali fortuna comitati Fresones Bremam peruenerunt, vbi Alébrando pontifici ex ordine cuncta narrantes, pio Christo & Confessori eius Willehado reuerfionis & salutis suæ hostias immolarunt.

CAP.
249.

Sunt & alia quæ non incongrue dicenda essent hoc loco de illo æstu maris in die bis citato, quod miraculum præbet omnibus maximum, ita vt ipsi, qui arcana rerum perscrutantur Physici, in dubitationem eius rei cadant, cuius originem ignorant. Cumque Macrobius & Beda videantur aliquid loqui, Lucanus autem se nihil scire fateatur, diuersi auctores variis pugnant sententiis: omnes autem incertis abeunt rationibus, nobisque sufficit cum Propheta clamare: Quam magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Et iterum; Tui sunt cæli, & tua est terra, & tu dominaris potestati maris, & iudicia tua abyssus multa, ideoque iure dicuntur incomprehensibilia.

CAP.
250.

Hæc sunt quæ de natura Septentrionalium Regionum comperimus ad honorem sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ proponenda, quam tanto munere diuinæ pietatis præditam videmus, vt innumerabilem populorum multitudinem, quorum hæc Metropolis facta est, labore suæ prædicationis, ex magna iam parte conuersos habeat ad Christianitatem, ibi solummodo ponens euangelizandi silentium, vbi mundus habet terminum. Quæ salutaris

V

gentium

gentium legatio, primum à Sancto Ansgario incepta, prosperis semper vsque in hodiernum diem aucta est incrementis, vsque ad transitum magni Adalberti, per annos circiter ducentos quadraginta.

Ecce illa ferocissima Danorum, siue Nordmannorum, aut Sueonum natio, quæ, iuxta beati Gregorij verba, nihil aliud sciuit, nisi barbarum frendere, iam dudum nouit in Dei laudibus alleluia resonare. Ecce populus ille piraticus, à quo totas olim Galliarum & Germaniæ prouincias legimus depopulatas, suis nunc finibus contentus est, dicens cum Apostolo: Non habemus manentem hic ciuitatem, sed futuram inquirimus, & credimus videre bona Domini in terra uiuentium. Ecce patria illa horribilis semper inaccessa propter cultum Idolorum & Scythicæ non mitior ara Dianæ, deposito iam naturali furore, prædicatores veritatis vbique certatim admittit, destructisque Dæmonum aris, Ecclesiæ passim eriguntur, & nomen Christi communi ab omnibus effertur præconio. Nimirum hæc est mutatio dexteræ excelsi, & tam velociter currit sermo Dei omnipotentis, ut à solis ortu & occasu, ab aquilone & mari laudabile sit nomen Domini, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris, cum patre & sancto spiritu uiuens & regnans per omnia sæcula sæculorum. Amen.

*S*USCIPE magne tuæ Præsul. munuscula serui.
*Q*uæ tibi & Ecclesiæ fert pleno cordis amore.
*P*arua quidem sunt hæc, & vix, me iudice, digna
*Q*uæ possent oculis relegenda placere Catonis.
*N*am cum Rhetoricis sermone flexibus ornes,
*C*um tua lingua sacra sit clauis Bibliothecæ,
*C*um diuina patrum scrutere volumina cunctis
*I*ndiculis, quid verba putem, tibi balba, valere?
*A*t cum multa Deo placuissent dona potentum,
*S*epe minuta duo, viduae laudata memento.
*E*t confido etiam, quia commendatio scripti
*S*arac. inde tibi maieat, quæ nunc in futurum

Extremum

V

*Extremumque vides, sed quauis pagina verum
Ecclesiæ laudem canit Historiamque Bremensem.
Omne decus sponsi est ubi fertur gloria sponsæ.
Cumque per innumeros librorum currerim agros
Scire decet quod vbique legis hoc esse aliorum:
Iste tuus liber est, totusque reuoluitur in te,
Tempus ad vsque tuum perducens acta priorum.
Ergo facit votis, parce iuuenilibus annis.
Effice quæso tuo ne spes foret irrita seruo,
Qui pro laude tua non erubet esse poeta.
Nempe tibi fateor venerabilis & bone Pastor,
Si bene non potui, certe veraciter scripsi,
Testibus hiis utens, quibus hæc notissima res est.
Nec mihi scribendo laudem vel munera quaro,
Quippe placere tibi reor hoc satis esse labori.
Tum perpendo tuo non esse ignobile Claustro,
Quod minimus fratrum perfecit maxima rerum.
In quibus Ecclesiæ lucent primordia nostra,
Arctumque salus populorum scripta tenetur.
Tempus erit quo facta tue celeberrima laudis,
Aut nos, aut aliquis ex docta plebe tuorum
Pangemus maiore lyra, si vita superstes.
Quamuis nota satis pateant tua gesta per orbem,
Quæ & sine scriptore vulgabit fama perennis.
Quem nam præterit felix electio, qua te,
Prisco more patrum, Pastoris nomine dignum,
Electumque Deo prodebat Spiritus index,
Cuius tunc festum recolebat turba fidelis:
O quantis lacrymis populi te vidimus emptum,
Dum prius oppressi votis communibus omnes
Talem te cuperent, immo longe meliorem,
Quam spes vlla foret, vel nostra fides meruisset.
Tu soluis populi duram à ceruice catenam,
Fasciculosque graues ab onusta plebe repellens,
Afflicta gentis merorem in gaudia vertis.
Tu Clerum iniusta raptorum fraude grauatum,*

V 2

Ita sua

*In sua restituis, tu nos errore veterano
 Eximis, atque suo reddis sacra templa decori.
 Tu pacem terris antiqua lite fugatam
 Ecclesiis renocas, iam tertia praelia surgunt;
 Et discordantes tu iungis ad oscula mentes.
 Si quid adhuc superest, quod gaudia publica turbet,
 Per te sedari tribuat Deus, adiciatque
 Ut Brema cum Flammaburg per te redimi mereantur,
 Qua diuturna sui fient tempora carceris ambae;
 Hec à Paganis oppressa, hac clausa tyrannis.
 O Lyemare pater faueat tibi gratia Christi,
 Nosque tuæ pecudes tibi corde & voce fauemus.*

FINIS.

SCHO-

SCHOLIA ANTIQVA

I N

M. ADAMVM.

PAG. 5. nu. 1.] Einhardus ex capellanis Caroli Imperatoris, vitam eius descripsit, & bella Saxonum.

Pag. 11. nu. 2.] Sedente tunc Paulo P. P. 1.

Pag. 13. nu. 3.] Fresia regio est maritima, inaccessa inuis paludibus, habetque pagos xvii. quorum tertia pars Bremensem respicit Episcopatum, hiis distincta vocabulis, Ostraga, Rustringe, Wanga, Diesmeri, Herloga, Nordi atque Morfeti. Et hij vii. pagi tenent Ecclesias circiter L. Hanc Fresia partem dirimit à Saxonia Palus quæ Walpinga dicitur, & Wirrahæ fluij ostia. A reliqua Fresia palus Emisgoe terminat, & mare Oceanus.

Pag. 15. nu. 4.] Scriptum est in gestis Sancti Ansgarij & privilegijs Romanorû Pontificum.

Pag. 20. nu. 5.] Turholtz monasteriû Flandriæ nobilissimum est, monachis insigne, pro quo recuperando vetus querela est Ecclesiæ nostræ pontificibus. Adelbertus autem Archiepiscopus ad eum finem perduxit negocium, ut dato cõcambio quæstio remoueretur: quod Cæsar & dux Flandriæ collaudabant.

Pag. 21. nu. 6.] Turholt monasterium in Flandria situatum alienatur ab Ecclesia Hammaburgensi.

P. 23. nu. 7.] Concilium vniuersalis factum est Wormatiæ præfente Cæsare cum Episcopis, sicut priuilegium testatur.

Pag. 28. nu. 8.] Aquigrani palatium vsque ad tempus Ottonis per annos lxxx. vastatum permãsit, quod destruxerat Ordwig princeps.

Pag. 32. nu. 9.] Gotafriid & Sigafriid Reges ibi sunt occisi.

Pag. 33. nu. 10.] Ambo enim Rex & Papa miserabilem vitæ finem inuenerunt, quia Formosus Papa à successore suo & mortuus degradatus est, & de sepulchro eiectus. Arnulfus vero rex viuens à vermibus consumptus, veneno tandem extinctus est, magna Dei vindicta.

P. 34. nu. 11.] Stephanus Papa qui sedit annos vi. Hermannum Coloniensem Archiepiscopum, & Adalgarium Hammaburgensem Archiepiscopum, de Bremensi contententes Ecclesia, Wormaciam ad Synodum venire præcepit, & Remensi Archiepiscopo Fulconi vice sua commissa, causam eorum examinari mandauit.

Pag. 46. nu. 12.] Sturmarios affluit ab oriente Bilena fluiuis, qui mergitur in Albiam flumen, sicut ille superior.

Nu. 13.] Trauena fluiuis est, qui per Wagros currit in mare

Barbarum, iuxta quem fluvium mons vnicus est. Albere est ciuitas Lubeke.

Num. 14.] Zuentina fluius currit à lacu in quo Plone ciuitas sita est. inde per saltum vadit Harrho, mergitur inque mare Scythicum, non longe ab oppido Kyl.

Pag. 47. nu. 15.] Trans Oderam fluium primi habitant Pomerani. Deinde Polani, qui à latere habent hinc Pruzzos, inde Boëmos, ab oriente Ruzzos.

Num. 16.] Chizzini vel Circipant eis Panim fluium habitant, Tholosantes vel Retharij trans Panim fluium; hos quatuor populos à fortitudine Wilzos vel Leuticos appellant.

Pag. 49 nu. 17.] Marachi sunt populi Slaorum, qui sunt ab oriente Boëmorum, habentque in circuitu hinc Pomeranos & Poldanos, inde Vngros & crudellissimam gentem Postinagos, qui humanis vescuntur carnibus.

Pag. 50. nu. 18.] Anno Domini DCCCCLXVI. Dani ad fidem sunt per Popponem quendam conuersi, qui ferrum candens & ignitum in modum chirothecæ formatum, coram populo sine lesione portauit, quod videns Rex Haroldus abiecta IdololatRIA cum toto populo ad colendum verum Deum se conuertit. Poppo autem in Episcopum est promotus.

Num. 19.] Anno Domini DCCCCLXIII. Wentzlaus princeps Boemæ à fratre suo

Bugezlao, qui principatum sibi v'surpauit, martyrizatur, pro quo Deus urbem Pragam, vbi requiescit, multis miraculis illustrat.

Pag. 53. nu. 20.] Dicunt aliqui quendam Ottonem vicedominum huius Libertij Electum cessisse, licet idem auunculo gloriatus sit Pontifice Adaltdago. Otto iste vir nobilissimus apud Magdeburg vicedominus fuit & Canonicus. In isto enim Libertio nihil reprehensibile vel inimicus poterat obicere.

Pag. 54. nu. 21.] De hoc Sigfrido grande fertur miraculum, quia cum conuictum Ramsolam inuaderet prædado, maligno statim inuasus spiritu, nõ ante meruit liberari, quam sua Ecclesiæ restituit & de prædio suo fratribus opulentam villam in Seruitium donauit.

Pag. 56. nu. 22.] Hericus rex Sueonum cum potētissimo rege Polanorum Bolizlao fœdus inuit. Bolizlaus filiam suam Herico dedit uxorem, cuius gratia societatis Dani à Slauis & Sueonibus iuxta impugnati sunt. Bolizlaus rex Christianissimus cum Ottonem tertio confederatus, omnem vi Slaoniam subiecit & Ruziam & Pruzzos, à quibus passus est sanctus Adalbertus, cuius reliquias tunc Bolizlaus transtulit in Põloniam.

Nu. 23.] Iste Odinkar à Rege Knut in Angliam ductus literis est eruditus. Deinde discendo peruagatus sapientis & Philosophi nomen accepit. Vnde & Deo charus

charus nomen sortiri meruit. hæreditatem. Cuius partem ipse

Pag. 58. nu. 24.] Olaph Thrucci filio interfecto Craccaben duo regna possedit. Qui mox destructo Idololatriæ ritu Christianitatem in Nordmannia per edictum suscipi iussit. Tunc etiam Gotebaldum quendam ab Anglia venientem Episcopum in Sconia posuit doctorem, qui aliquando in Suedia & in Norwegia euangelizasse narratur.

Pag. 59. nu. 25.] Mistiwoi cum Christianitatem desereret, depulsus à patria confugit ad Barbaros, ibique fidelis consenuit.

Num. 26.] Aldinburg ciuitas magna Slaorum est, qui Wagri dicuntur, sita iuxta mare quod Balticum vel Barbaricum dicitur, itinere diei ab Hammaburg.

Num. 27.] Anno Domini M. x. gens Vngariæ ad fidem conuertitur per Gislam sororem Imperatoris, quæ nupta regi Vngariæ ipsum Regem induxit, vt se & suos baptizari faceret, & in Baptismo Stephanus est appellatus, qui postea sanctus fiti meruit.

Pag. 60. nu. 28.] Ramsola sita est in Episcopatu Ferdensi, non longe à vico Bardorum. Cuius ordinationem & ius gubernandi cum Ferdensis Episcopus reperceret, Apostolicæ sedis decreto cessit ab incepto. Oddo legatus fuit ad Papam, vt haberet Priuilegium.

P. 61. nu. 29.] Sermo est hunc per Simoniacam pestem in tronizatum, eo quod magnam habuit

inuitus, Imperatori diuisit, partem vero alteram Ecclesiæ suæ obtulit, quam pie gubernauit; tertiam parentibus dimisit. Senex venerabilis & amator pauperum, maxime eorum qui paruuli erant. Qua occasione fratres à Claustro licentius egressi mulierum consortia primo abscontere prebant.

Pag. 62. nu. 30.] Vnwanus Archiepiscopus in plerisque Pasche aliisque festiuitatibus vni Episcopos secum habuit. Et præterea Abates, non minus Ducem, & aliquos huius prouinciæ Comites, magno singulos amore amplectens.

Pag. 63. nu. 31.] Odinkar filius Toki Ducis Winlandensis, sedem in Ripa habuit. Nam tertia pars terræ Winlandensis patrimonium eius fuisse describitur, & tamen vir tantarum diuitiarum miræ fuit continentia. Cuius vnum virtutis exemplum erat, quod omni quadragesimali tempore, semper alternis diebus iussit se verberibus à quodam suo affligi presbytero.

P. 64. n. 32.] Knut filius Suei Regis abiecto nomine gentilitatis in Baptismo Lambertus nomen accepit. Vnde scriptum est in libro fraternitatis nostræ Lambrecht Rex Danorum & Imma Regina, & Knut filius eorum de nocte se commendauerunt orationibus fratrum Bremensium.

Num. 33.] Adelrad potentissimus Anglorum Rex à legitima filium

filium habuit Eduardum, virum sanctissimum. Cuius nouerca Affikud (alij Affluid) fuit, quæ regem pituitum occidens, filium suum Amindum in regnum posuit.

Nu. 34.] Knut sororem suam Estréd filio Regis de Ruzzia dedit in matrimonium.

Nu. 35.] Richardus enim dimissa sorore Regis Knut, propter metum Danorum exulans à patria, Hierosolymam profectus est, ibique defunctus. Cuius socij x. l. reuertentes in Appulia remansisse narrantur: & ex illo tempore Nordmanni possederunt Appuliam.

Pag. 67. nu. 36.] Olaph solertissimus festiuitatum obseruator, cum propter Diuinam religionem à Regno depulsus esset, & denuo bello regnum recuperasset, in ipso procinctu in papilione dormiens fertur somnium vidisse: Cumque superuenirent hostes adhuc illo quiescente, Dux exercitus sui Phin nomine accedens regem excitauit. Tunc ille suspirans: O quid fecisti? inquit: videbam me per scalam, cuius vertex sidera tangeret, ascendisse. Heu iam perueneram ad scalam illius summum, caelumque mihi apertum est ingredienti, nisi tu me suscitando reuocasses. Postquam visionem vidit Rex, circumuentus à suis, cum non repugnaret, occiditur & martyrio coronatur.

Pag. 69. nu. 37.] Mulieres auctori quæ se Canonicis aperto iam scelere coniunxerant, præcepit

extra ciuitatem fieri. Et ita per villas proximas in custodia sunt dispersæ: cessauitque hic morbus usque ad incensionem templi, & destructionem claustrorum.

Pag. 71. nu. 38.] Incluta senatrix Emma, prædicante Libentio Archiepiscopo sanctæ Bremensis Ecclesiæ duas Cruces, & Tabulatam altaris, & calicem, omnia ex auro & gemmis parata in quibus erant marçæ x. obtulit etiam vestes sacras, & præparamenta multa, & stolas aureas, & dorsalia & libros.

Num. 39.] Hermannus ab incolis terræ paludem Etinborch comparauit. Quod Conradus Imperator præcepto suo Ecclesiæ firmanit. Cuius rei chirographum in archiuo creditum potest videri.

Num. 40.] Iste Sindger ex Papinburgensi Episcopatu assumptus est in sedem Apostolicam, reiectis ex ordine tribus schismaticis.

Pag. 72. nu. 41.] Iste Clericis Ecclesiæ suæ quos videbat auxilio indigos largiebat, aliquibus abscondite quaternos aut denos solidos argenti; multis præbendas, alijs suas vestes; plerisque etiam compatiens quod à laicis inhoneste tractarentur, percussores eorum fecit ante se & colaphis cædi; & taureis vapulari.

Pag. 73. num. 42.] Ciuitatem muro circumdari disposuit tribus portis & x. l. turribus, ita ut primam Episcopus, alteram Aduocatus, tertiam Præpositus, quartam Decanus, quintam Magister Scho-

Scholarum, sextam fratres & Canonici, alias sex ciues adhibitis fortirentur custodijs.

Pag. 74. nu. 43.] Quo tempore Hermannus nobilissimus Coloniensis Archiepiscopus veterem de Brema querimoniam renouauit. Sed & ipse tam auctoritate Bezolini, quam triennali silentio repulsus Archiepiscopo nostro satis fecit, & per integrum mensem secum Coloniæ habuit in conuiuio.

Pag. 75. nu. 44.] Magnus Rex classe magna stipatus Danorum, opulentissimam Slauium obsedit ciuitatem Iuinem. Clades par fuit. Magnus omnes terruit Slauos, iuuenis sanctus & vitæ innocens. Ideoque victoriam dedit illi Deus in omnibus.

Pag. 77. nu. 45.] Archiepiscopus præpositam Edoni tulit, pro cuius rei zelo iunior Edo nepos eius iratus Monasterium incendit. Pro cuius sacrilegij compositione pater Edonis suam hereditatem obtulit Ecclesiæ. Edo vero Præpositus Hierosolymam peregrinus abiit. Circa festum Sancti Iacobi egressus, rediitque in proximo Pascha.

Nu. 46.] Auunt enim quidam inuidorum, Episcopum solum natum superbiæ habuisse. Vnde inter ipsum & Brun Ferdensem Episcopum contentio erat indigna Episcopis. Et hoc maxime propter superbiam cuiusdam Wolfredi Aduocati, qui subita & miserabili morte obiit, sicut Archiepiscopus.

Pag. 78. nu. 47.] Ipso anno quo Archiepiscopus decessit, migravit etiam Odinkar Ripensis Episcopus. Qui diem Paschæ celebrans, ordinauit res suas certis extremorum.

Pag. 83. nu. 49.] Clemens Papa renouauit Ecclesiæ nostræ Hamaburgensi omnia priuilegia, quæ dudum à Romana sede concessa sunt.

P. 85. nu. 45.] Suein à Magno victus, cessit fortunæ, & factus est homo victoris, faciens ei sacramentum fidelitatis. Sed cum denuo rebellare cepisset, consilio Danorum nihilominus à Magno superatus est. Itaque fugiens Suein ad Iacobum venit, apprime dolens pro fide pollicita, quam violauit.

Nu. 50.] Haroldus à Græcia regressus filiam regis Ruzziae Gerzlef vxorem accepit. Alteram tulit Andreas rex Vngrorum, de qua Salomō genitus est. Tertiam duxit Henricus Rex Francorum, quæ peperit ei Philippum.

Pag. 86. num. 51.] Sicut enim prius diximus, Knut Rex Danorum sororem suam, quæ à Richardo Comite repudiata est, dedit Wolf Duci suo, ex qua nati sunt, Suein, Tosti, & Harold; & ista Gude, quam Rex Eduard in coniugio habuit. Deinde Suein filius Guduwini occidit Bern filium auunculi sui. Harold autem, cum esset vir fortissimus, Griphum Iberniæ regem propulit ab Anglia Danorum, ipsumque cognatum & Dominum suum

Regem Eduardum pro nihilo dem nomina hominibus inco-
habuit. Sequitur vindicta Dei, & gnita, vt veraciter credimus, in
plaga Nordmannorum, & exci- cælo scripta sunt.

Nu. 52.] Illo egresso, Bremen- nis fluuij ciuitas maxima est, quæ
se claustrum regula, disciplina Dimine vocatur, ibi est terminus
fratrum, & concordia defecit, Hammaburgensis parochiæ.

Pag. 87. nu. 53.] Alia erat Gun- Rex Danorum sola mulierum
hild relicta Amundi, alia Gaude, incontinentia laborauit, non ta-
quam Thore interfecit. men sponte vt arbitror, sed vitio

Pag. 88. nu. 54.] Adalwardus gentis. Nec tunc illi malo defuit
Episcopus à Rege Haroldo inui- vltio, quia ex concubinis eius
tatus venit in Nordmanniam. Thore nomine, legitimam ipsius
Ibique corpus cuiusdam viri, qui Reginam Gude veneno extin-
ante x l. (alij lx.) annos defun- xit. Cumque Rex Suein filium
ctus est, nec omnino putrefcere Thore, Magnum vocabulo, Ro-
poruit, facta absolutione recon- mam transmitteret, vt ibi conse-
ciliationis mox in puluerem rede- craretur in Regem, infelix puer
degit. Erat enim ille homo quon- in via defunctus est, post quem
dam à Libentio Archiepiscopo mater impia non suscepit alium
propter piraticam excommuni- filium.

latus est Adalwardo. Pag. 92. num. 59.] Dicit enim
scriptura Pharaoni: Quia in hoc

Nu. 55.] Haroldus Rex ab illo ipso excitaui te, vt ostendam vir-
die direxit Episcopos suos in tutem meam in te, & glorificetur
Galliam, multos etiam venientes nomen meum in gentibus. Ergo
ab Anglia suscepit. Quorū vnus cui vult miseretur Deus, & quem
fuit Algoth, quem redeuntem vult indurat.

ab vrbe Apostolorum compre- Pag. 94. nu. 60.] Ibique locauit
hendi iussit Archiepiscopus, ac- caput Sancti Secundini Thæbeo-
ceptoque fidelitatis sacramento rum ducis, cuius patrocinia Me-
dimisit abire donatum. tropolitanus in Italia, largiente
quondam Taurinensi Episcopo,
suscepit.

Pag. 89. num. 56.] Fama est eo P. 95. n. 61.] Difficile est eniam
tempore duos Monachos à Boe- vt laudabiliter viuente laus hu-
miæ saltibus in ciuitatem Rethre manana non capiat. Leo Papa.

Nu. 57.] Illo egresso, Bremen- nis fluuij ciuitas maxima est, quæ
se claustrum regula, disciplina Dimine vocatur, ibi est terminus
fratrum, & concordia defecit, Hammaburgensis parochiæ.

Pag. 91. num. 58.] Clarissimus Rex Danorum sola mulierum
incontinentia laborauit, non ta-
men sponte vt arbitror, sed vitio
gentis. Nec tunc illi malo defuit
vltio, quia ex concubinis eius
Thore nomine, legitimam ipsius
Reginam Gude veneno extin-
xit. Cumque Rex Suein filium
Thore, Magnum vocabulo, Ro-
mam transmitteret, vt ibi conse-
craretur in Regem, infelix puer
in via defunctus est, post quem
mater impia non suscepit alium
filium.

Pag. 92. num. 59.] Dicit enim
scriptura Pharaoni: Quia in hoc
ipso excitaui te, vt ostendam vir-
tutem meam in te, & glorificetur
nomen meum in gentibus. Ergo
cui vult miseretur Deus, & quem
vult indurat.

Pag. 94. nu. 60.] Ibique locauit
caput Sancti Secundini Thæbeo-
rum ducis, cuius patrocinia Me-
tropolitanus in Italia, largiente
quondam Taurinensi Episcopo,
suscepit.

P. 95. n. 61.] Difficile est eniam
vt laudabiliter viuente laus hu-
mana non capiat. Leo Papa.

P. 96. nu. 62.] Audiuius cum
sæpenumero Adalbertus Archie-
piscopus Clerum suum de con-
tinentia tenenda hortaretur; Ad-
moneo

moneo vos, inquit, & postulans multa paganorum millia bap-
iubeo, vt pestiferis mulierū vin- tasse narratur.

P. 111. nu. 66.] Haroldus iste
Nordmannorum rex ccc. naues
magnas habuit, quæ omnes ibi
remanserunt. Insuper massa auri
quam Haroldus à Græcia duxit,
ad Bastardum tali fortuna per-
uenit. Erat autem pondus auri
quod vix bissemi iuuenes ceruice
leuarent.

Pag. 99. nu. 63.] Inter quos ad- uena Paulus ex Iudaismo con-
uersus est ad Christianam fidem.

Qui nescio an pro auaritia, an pro sapientia exulatus in Græ-
ciam, cum inde remearet nostro
adhæsit pōtifici, glorians se mul-
tarum artium callere ingenio,
adeo vt ex insciis litterarum phi-
losophos redderet per trienniū,
& ex cupro formaret aurū obri-
zum. Facile persuasit ille Archie-
piscopo, credere omnia quæ di-
xit, adiuuans se subito apud Ham-
maburg monetam publicam ex
auro facturum, & pro denariis
bizantos dari.

Pag. 101. nu. 64.] Ex omni vi-
ctu & seruitio Episcopali decima
Capellano legaliter quotidie red-
debatur, ad sustentationem in-
firmorum & egentium, pere-
grinorumq. hospitium. Sed Ca-
pellanus ad suum fraudulenter
vsu multa reseruans, nihil pau-
peribus impendit.

Pag. 109. n. 65.] Iohannes iste
peregrinationis amore Scotiam
egressus venit in Saxoniam, &
elementer à nostro susceptus Ar-
chiepiscopo, non multo post in
Slauaniam ab eo directus est ad
principem Godescalcum. Apud
quem illis diebus commoratus,

multa paganorum millia bap-
tasse narratur.
P. 111. nu. 66.] Haroldus iste
Nordmannorum rex ccc. naues
magnas habuit, quæ omnes ibi
remanserunt. Insuper massa auri
quam Haroldus à Græcia duxit,
ad Bastardum tali fortuna per-
uenit. Erat autem pondus auri
quod vix bissemi iuuenes ceruice
leuarent.
Num. 67.] Duobus Hericis in
prælio interfectis, Haltzstein fi-
lius Steinkil regis in regnum le-
uatus est. Quo mox depulso ac-
ceritus est Anunder à Ruzzia, &
illo nihilominus amoto, Sucones
quendam elegerunt Haquinum.
Pag. 112. nu. 68.] Rex autem
Nordmannorum, duxit filiam
Regis Danorum, & facta est pax
adinuicem.
Num. 69.] Multotiens etiam
cum fletu asseruit, omnes præde-
cessores suos in persecutione Du-
cum & malitia parochianorum
velut in igne recoctos & assatos,
vnde nō diffido, inquit, me quo-
que pro veritate ab eisdem esse
martyrio coronandum.
Pag. 119. nu. 70.] Iste Notho-
baldus vir maleficus, adulator &
mendax apertissimus erat.
Pag. 121. num. 71.] Adamatus
quidam medicus genere Saler-
nitanus, fertur ante triduum Ar-
chiepiscopo mandasse obitus sui
diem proximum adesse. Quod
ille dissimulans, Nothebaldum
solum præ oculis habuit, quia
spondit ei mutationis suæ ho-
ram cito adfuturam.

Pag. 122. nu. 72.] Nam & ipso anno, quo ex hac vita decessit, nouissimo exitu, post quem non est reuersus, Bremæ cum fratribus capitulum habuit. In quo Liudgerus Decanus, qui pro homicidio arguebatur, depoluit, & pro ipsa occasione sermonem de castitate faciens, terribiliter ad vltimum minatus est.

Pag. 128. nu. 73.] Adalwardus senior vtique præfectus est Gothiæ, Junior ad Sictonam & Vb-solam directus est, Simon ad Scritefingos, Iohannes ad Insulas, vigesimus erat Eizo, quem ipse ordinauit in Slauaniam.

P. 130. nu. 74.] Saltus Isarnho à stagno incipit Danorum quod Sliã dicitur, & pertingit vsque ad ciuitatem Slauorum quæ dicitur Liubicen & flumen Tranennam.

Pag. 131. nu. 75.] De Ripa in Flandriam ad Cuicfal velificari potest duobus diebus & totidem noctibus: de Cuicfal ad Prol in Angliam duobus diebus & vna nocte. Illud est vltimum caput Angliæ versus austrum, & est processus illuc de Ripa angulosus inter austrum & occidentem.

De Prol in Britanniam ad Sanctum Matthiam vno die, inde ad Far iuxta Sanctum Iacobum tribus noctibus. Inde Leskebone duobus diebus inter austrum & occidentem. De Leskebone ad Naruese tribus diebus & tribus noctibus, angulariter inter orientem & austrum. De Neruese ad Arrugnen quatuor diebus & quatuor noctibus angulariter in-

ter aquilonem & Orientem. De Arragun ad Barzalan vno die similiter inter aquilonem & orientem. De Barzalan ad Marsiliam vno die & vna nocte, fere versus orientem, declinando tamen parum ad plagam australem. De Marsilia ad Mezzin in Sicilia quatuor diebus & quatuor noctibus angulariter inter orientem & austrum. De Mezzin ad Acharon 1111. diebus & totidem noctibus inter Orientem & austrum, magis appropiando ad austrum.

Pag. 138. nu. 76.] Reune insula est Runorum, vicina Iunine ciuitati, qui soli Regem habent.

Nam. 77.] De quarum laude gentium Horatius in Lyricis suis ita meminit: *Campestres itaque Scythæ melius viuunt & rigidi Gethæ, quarum plaustra vagas trahunt domus, nec cultura placet lögöir annua. Dos est magna parentum virtus, & peccare nefas, aut precium est mori.* Vsq. hodie Turci, qui prope Ruzzos sunt, ita viuunt & reliqui Scythiæ populi.

Nu. 78.] Cum rex Sueonum Emund filium suum Ermundum in Scythiam ad dilatandum Regnum suum misisset, ille nauigio in terram peruenit seminarum. Quæ mox vehenü fontibus immiscentes, ipsum regem & exercitum eius tali modo peremerunt.

Pag. 139. nu. 79.] Qui lingua eorum Wilzi dicuntur, crudelissimi Ambrones, quos poëta Gellanos vocat.

Nu. 80.] A Sconia Danorum nauigan-

nauigantibus ad Bircam quinque dierum; à Bircã & Ruzzia similiter per mare habes iter quinque dierum.

Nu. 81.] Vbi est portus Sancti Ansgarij, & tumulus sancti Vnni Archiepiscopi, familiare inquam hospitium sanctorum nostræ sedis confessorum.

Pag. 140. nu. 82.] Paulus in gestis Langobardorum de fecunditate gentium septentrionalium, & de Septemuiris qui in littore Oceani iacent in Scritefingorum prouincia.

Num. 83.] Dani, Sueones, & Nordmanni & reliqui Scythiæ populi à Romanis Hyperborei vocantur, quas Marcianus multis extollit laudibus.

Num. 84.] Gothelba fluius à Nordmannis Gothiam separat, magnitudine non impar isti Albiæ Saxonum, vnde ille nomen fortitur.

Num. 85.] Quo etiam morbo Slau laborat, & Parthi, & Mauri, sicut Lucanus testis est, & de Mauris Sallustius.

Pag. 141. nu. 86.] Omnia quæ inter Barbaros aguntur, sortiendo in priuatis fiunt rebus, in publicis autem causis etiam Dæmonum solent responsa peti, sicut in gestis Sancti Ansgarij potest cognosci.

Nu. 87.] Gothi à Romanis Geta vocantur, de quibus Virgilius dicere videtur:

— acerque Gelonus
Cum fugit in Rodopen, atque in
deserta Getarum,

Et lac concretum cum sanguine
potat equino.

Hoc vsque hodie Gothi & Sembi facere dicuntur, quos ex lacte iumentorum inebriari certum est.

Num. 88.] Quamuis ante hoc Danorum vel Anglorum Episcopi in Suediã prædicarint. Thurgot vero specialiter in Gothiam ordinatus est, ad sedem Scaranensem.

Pag. 142. nu. 89.] Adalwardus quoque à Rege Haroldo inuitatus in Norwegiam venit, & pro sanctitate & fama virtutum eius honorifice susceptus est. cui abeunti Rex tantum pecuniæ obtulit, vt exinde statim ccc. captiuos redimeret. Adalwardus autem iunior eo tempore veniens in Gothiam, cognominem suum reperit infirmum: cuius exequiis cum luctu procurans, Sictoniam properauit. Sed postea cum repulsus esset à paganis, inuitatus venit ad Scaranen ciuitatē, quod nostro Archiepiscopo valde displicuit; quare sicut violatorem Canonum Bremiam eum vocauit.

Num. 90.] Halsingaland est Scritefingorum regio, sita in altissimis montibus, qui Riphei dicuntur; vbi nix perpetua durat. Homines ibi gelu recocti, qui domorum non curant tecta, carne ferarum pro cibo, & pellibus earum pro indumento fruuntur. In Hyperboreis montibus, præter alia quæ ibi sunt monstra, Gryphes etiam leguntur nasci.

Pag. 143. nu. 91.] Prope illud templum est arbor maxima late

ramos extendens, æstate & hieme semper viridis, cuius illa generis sit nemo scit. Ibi etiam est fons ubi sacrificia Paganorum solent exerceri, & homo viuus immergi. Qui dum immergitur, ratum erit votum populi.

Num. 92.] Catena aurea templum circumdat pendens supra domus fastigia, lateque rutilans aduenientibus, eo quod ipsum delubrum in planitie situm, montes in circuitu habeat positos adinstar theatri.

Nu. 93.] Nuper autem Christianissimus Rex Sueonum Anunder, cum sacrificium gentis statutum nollet demonibus offerre, depulsus à regno, ibat gaudens à conspectu concilij, quoniam dignus habebatur pro nomine Iesu Christi pati.

Pag. 144. nu. 94.] Nouem diebus commessationes & eiusmodi sacrificia celebrantur: vnaquaque die offerunt hominē vnum cum ceteris animantibus, ita vt per nouem dies xxxi. fiant, quæ offeruntur animalia.

Pag. 145. nu. 95.] Adalwardo postea apud nos defuncto subrogauit Archiepiscopus quendam à Ramsola Tadiconem, qui propter vetatis amorem domi familiaricus esse maluit, quam foris Apostolus.

P. 146. nu. 96.] Ab istis Nordmannis qui trans Daniam habitant, venerunt isti Nordmanni, qui Franciam incolunt, & ab hiis nuper Appulia suscepit tertios Nordmannos.

P. 147. n. 97.] De sepultura Paganorum quanquam non credant resurrectionem carnis; hoc tamen est memoriale, quod more antiquorum Romanorum busta & exequias eorum omni veneratione colunt. Ceterum pecuniam hominis tumulant cum eo, armaque & cætera quæ ipse viuens habuit cariora. quod etiam de Iudæis habetur scriptum. Qui hoc trahunt ex antiquo ritu gentium, in quorum Mausoleis adhuc solent inueniri talia, cum aut in amphoris, aut in aliis vasculis secum thesauros infodere iussissent.

Nu. 98.] Eadem montana Romani auctores Riphea iuga nuncupant, perpetuis horrida niuibus. Scritefingi viuere non possunt absque frigore niuium: qui feras etiam suo cursu per altissimas niues præuolant. Paulus ergo in Historia Langobardorum affirmat, in vltimis partibus septentrionis Scritefingos septem in quadam spelunca Oceani iacere quasi dormientes, de quibus est opinio diuersa, & quod prædicatur sint apud illas circa finem mundi gentes. Dicunt enim aliqui quosdam ex x. millibus virginum, cum sociis suis illuc peruenisse; quarum cætus & naues monte obrutæ sunt, ibique fieri miracula. Vbi & Ecclesiam construxit Olaus. Olaph itaque rex iustissimus, primus Nordmannos ad Christianitatem pertraxit. Magnus filius eius Danos subiugauit. Haroldus frater Olaph. nequissimus, Orchadas suo adduxit imperio,

imperio, regnumque suum vsque ad Riphæos montes & Island dilatauit.

Pag. 148. num. 99.] Licet ante illum ex nostris Lifdag, Odinkar, & Poppo, apud gentem illam prædicauerunt, possumus hoc dicere quod nostri laborauerint, & Angli in labores eorum introierunt. Hunc Meinhardum & Albertum alias ordinatos, cum ad se venirent, Archiepiscopus cum muneribus commendauit illis vicem suam tam per Nordmanniam, quam per insulas Oceani.

Pag. 149. nu. 100.] De Oceano Britannico, qui Daniam tangit & Nordmanniam, magna recitantur à nautis miracula, quod circa Orchadas mare concretum & ita spissum à sale, vt vix moueri possint naues, nisi tempestatis auxilio; vnde etiam vulgariter

idem Salum nostra lingua Lибсе vocatur.

Nu. 101.] Hic apparet quod scriptor huius libelli fuit ex Germania superiori, vnde vocabula pleraque siue nomina propria, cum ad suam aptare voluit linguam, nobis corruptit.

N. 102.] Egreduentibus à promontorio Danorum Alaburg, narrant iter esse xxx. dierum vsque in Island, minus autem si ventum habeant secundum.

Num. 103.] Iuxta Island est Oceanus glaciatus & feruens & caliginosus.

Pag. 150. nu. 104.] Apud illos non est Rex, nisi tantum lex: & peccare nefas, aut pretium mori.

P. 151. nu. 105.] Iudicant Hagland esse partem Nordmanniæ postremam, quod sit proxima Scritefingis, asperitate montium & frigoris inaccessibilis.

F I N I S.

V A R I A N.

VARIANTES LECTIONES

I N

M. A D A M V M.

- PAGINA I. vers. 9. decessore] al. pradecessore. Et ita ubiq. P. 10. v. 3. xxx.] al. xxxij.
 v. 14. vestram] al. nostram.
 v. 17. vestri] al. nostri.
 P. 2. v. 21. studio] al. studio.
 P. 3. v. 17. mutuau] al. mutuatus.
 v. 23. auctoritati tribuatur] al. auctoritati fides tribuatur.
 P. 5. v. 13. Einhardus] al. Eginhardus.
 v. 20. Hadeloe] al. Hadelohe.
 v. 29. Thuringiam] al. Thuringiam.
 v. 31. Fresiam] al. Frisiam.
 v. 34. Wisura, qui & Wirraha] al. Visuris, qui nunc Visura vel Virraha.
 P. 6. v. 9. Padarbornens] al. Padarbornens.
 v. 22. Nordmanni] al. Normanni.
 v. 27. Gregorius] al. Gregorius Turonensis.
 v. eod. Saxonum] al. Saxones.
 P. 7. v. 6. Hatheloe] al. Haduloha.
 v. 11. Theodoricus] al. Thiedricus.
 v. 13. Hadugatus] al. Hadugato.
 P. 9. v. 7. cum aut] al. deest aut.
 v. 10. impliciti] al. implicati.
 v. 20. dino] al. dio.
 v. 21. Irminsul] al. Irmindul.
 v. 23. Einhard] al. deest Einhardi.
 v. 32. ex antiquo] al. Et ex antiquo.
 v. 34. Pippinus] al. Pipinus.
 v. 35. filius eius] al. deest eius.
 v. 36. Einhardus] al. Eginhardus.
 P. 10. v. 3. xxx.] al. xxxij.
 v. 10. efficerentur] al. efficeretur.
 v. 20. Hiemeranium] al. Hiemeranium.
 v. eod. Bauaria] al. Beguaria.
 v. 21. Willebrordum] al. Willebrordum. Et ita semper.
 v. 28. Quorum] al. Quarum.
 v. 30. Hessones] al. Hassones.
 v. 35. qui ferunt] al. que.
 P. 11. v. 2. Pippini] al. Pipini.
 v. eod. regnantis] al. deest.
 v. eod. xiiij.] al. iij.
 v. 12. sua tamen voluntate] al. sua t. voluntati.
 v. eod. nihilominus] al. nihilomagnis.
 v. 18. Widuchind] al. Widukrad.
 v. 21. Fresiam] al. Frisiam.
 v. 24. fugisse] al. confugisse.
 v. 25. Luidgero] al. Liudgero. Et ita semper.
 v. 23. impletumque est quod] al. impletumque est in eis quod.
 v. 36. Widekind] al. Withekind.
 P. 12. v. 3. Mogontino] al. Mogutino.
 v. 33. Wirraham] al. Virraam. & ita semper.
 P. 13. v. 6. pontificis] al. deest.
 v. 36. Ostz] al. Hosta.
 v. eod. vsque quo] al. vsque Bicinam.
 P. 14. v. 1. Chaldenbach] al. Chaldenbach.
 v. 2. Wempham] al. Wemnam. Et ita semper.

v. 3. Bici-

- v. 3. Bicinam] al. Bricinam.
 v. 6. Sechbasam] al. Sethbasam.
 v. 8. Folcweg] al. Foluech.
 v. 11. Eddenriad] al. Eddinriad.
 v. 12. Ostergoe] al. Ostrigoe.
 v. 19. Hildebaldus] al. Hildibaldus.
 v. 20. ij. Idus] al. pridie Idus.
 v. 23. palatio] al. in palatio.
 v. eod. Nemetens] al. Metens.
 P. 15. v. 6. annum] al. deest.
 v. eod. xij.] al. xiiij.
 v. 14. cum paruulis] al. cum mulieribus & paruulis.
 v. 21. commisit] commendauit.
 vers. 23. quandam in Gallia] al. hac defunt.
 P. 16. v. 7. Hemming] al. Heming.
 v. 13. Lothewicus] al. Ludouicus. Et ita semper.
 v. 20. Anulo] al. Amilo. Et ita semper.
 v. 21. pralio diuis] al. pralio sceptrum diuiserunt.
 v. 28. Ebo] al. Ebbo. Et ita semper.
 P. 17. v. 2. Haroldus] al. Haraldus.
 v. 8. Horico] al. Heruc.
 v. 24. Withmaro] al. Vithmaro.
 v. eod. Sueoniam] al. Suetiam.
 Pag. 18. v. 12. anno Domini DCCC. xxxiii.] al. Anno Domini DCCC. xxxii.
 v. 16. Otgario] al. Odgavo.
 v. eod. Hetti] al. Heddi.
 v. 24. Turholt] al. Turholtz. Et ita semper.
 v. 25. DCCC. xxxiii.] al. DCCC. xxxiiij.
 v. 26. xxi.] al. xx.
 v. 32. Archiepiscopus] al. deest.
 Pag. 19. vers. 5. mutuauimus] al. mutuauimus.
 v. 20. Materniani] al. Matrimani.
 v. eod. Heiligenstad] al. Helingstad.
 v. 21. Sinnicij] al. Signini.
 v. 23. ingenti] al. decenti.
 v. 33. DCCC. xxxvi.] al. DCCC. xxxix.
 v. 35. aquilonali] al. aquilonari.
 P. 20. v. 3. ad Luthowici] al. ad annum Luthowici.
 v. 10. Gallia] al. Francia.
 v. 35. Anundus] al. Anundus.
 P. 21. v. 9. inuentor] al. inuentor.
 v. 12. aliis hoc factum astr.] al. aliis hoc recte factum astr.
 v. 16. Rabani] al. Rabam.
 v. 27. Ramsolan] al. Ramsola.
 v. 28. Ikia] al. Ibia.
 v. 31. Sinnicij] al. Signini.
 v. 34. gentibus] al. gentilibus.
 v. 36. reformauit] al. confirmauit.
 P. 22. v. 2. Hartgarium] al. Hergarium.
 v. 8. ix. Kal.] al. viii. Kal.
 v. 20. Alarico] al. Aldarico, al. Abdarico.
 v. 26. receptus] al. receptus.
 v. 29. regem Danorum] al. deest Danorum.
 v. eod. Horicum] al. Ericum. Et ita semper.
 v. 31. Sliaswig] al. Slafuich.
 P. 23. v. 5. Horici] al. Herici.
 v. 7. Oleph.] al. Olaph.
 v. 27. dissensione] al. discessione.
 P. 24. v. 11. xxxviii.] al. xxxix.
 v. 15. Turonos] al. Turones.
 v. 17. ad inhabitandum dedisse] al. ad habitandum Lotharingiam.

Y

giam. Deinde inquit &c.
 v. 20. Gudurin] al. Guthorm.
 v. 23. Horicum] al. Ericum, scilicet Bæin.
 P. 25. v. 10. Briximon] al. Luximon.
 v. 11. Lutgard] al. Liudgard.
 v. 15. Vni autem vel prapip.] al. Vnum autem quod vel prapip.
 v. 23. Archiepiscopi] al. Episcopi.
 v. 29. Einbardus] al. Eginbardus.
 P. 26. v. 13. Sanctus Angarius] al. deest.
 v. 36. Lutberto] al. Liuberto.
 P. 27. v. 7. ex vita eius excerpta sunt] al. ex libro vite eius discerpimus.
 v. 34. Lodparchi] al. Lödbrogi.
 P. 28. v. 24. Francie Rex] al. deest Rex.
 P. 29. v. 2. Bono] al. Bönno.
 v. 8. Norávide] al. Nördwich.
 v. 24. Haldani] al. Haldan.
 v. 25. Dani] al. clam.
 P. 30. v. 18. Siaswíg] al. Steswíg.
 v. 31. que vix homin.] al. quia vix vllius hom.
 P. 31. v. 6. Bukkin] al. in Buggind.
 v. 7. districtam] al. distinctam.
 v. 16. quis sit Christus] al. in quo sit Christus.
 P. 32. v. 1. monachica] al. monastica.
 v. 17. Lindroldo] al. Hudroldo.
 v. 31. Sueni] al. Suen.
 v. 33. Heiligonem] al. Helligonem.
 P. 33. v. 1. Gard] al. Gurd.
 v. 5. Triburiam] al. Triburiam.
 v. eod. Mogonino] al. Maguntino.
 v. 14. Brema Colonia facta est suffraganea] al. dicunt Bremam Colonia suffraganeam mansisse.
 v. 16. veneno extinctus est] al. decessit.
 v. 27. Bremenfis] al. Hammaburgensis.
 v. 34. Bernary] al. Bernardi.
 P. 34. v. 5. Adaldagi] al. Adalgarj.
 v. 9. DCCCC. IX] al. DCCC. XCIX.
 v. 36. Hardegón] al. Hardechnut.
 P. 35. v. 1. Sueni] al. Suen.
 v. 14. XIII. Kal.] al. XIII. Kal.
 v. 16. centum & x.] al. centum & xx.
 P. 36. v. 12. Leidradi] al. Leudradi.
 v. 20. aliasque cis Rhenum provincias, verum etiam trans Rhenum Loth &c.] al. verum circa Rhenum, aliasque trans Rhenum provincias.
 v. 25. Gwrm] al. Gormo, al. Gorm.
 v. 36. Gwrm] al. Vrom, al. Gorm.
 P. 37. v. 3. Siaswíg.] al. Siaswíg.
 v. eod. Heidaba] al. Heddeby.
 v. 19. Gwrm] al. Orm.
 P. 38. v. 4. diffusi] al. diffuse.
 v. 10. obstruentes] al. obruentes.
 v. 22. Sueni] al. Suen.
 v. 23. Erich] al. Herich.
 v. 24. Amind] al. Amund.
 v. 34. sufficit hoc &c.] quæ his [] signis inclusa sunt, in ms. Henrici Rantzouij deerrant.
 P. 39. v. 14. CLXVIII.] al. CXLVIII.
 v. 25. LIII.] al. LIII.
 P. 40. v. 29. Heidebam] al. Hedaby.
 v. 36. Ottinsunt] al. Ottesunt.
 P. 41. v. 1. Haroldus] al. Haraldus.
 v. 18. Bremenfis] al. Hammaburgensis.
 v. 19. Episcopus] al. deest.
 v. 23. Reimbrandum] al. Reginbrundum.
 v. 24. Arhusam] al. Arhusiam.
 v. 25. Fin-

v. 25. Finne] al. Fionia.
 v. eod. Scone] al. Scane.
 P. 42. v. 1. Slauonia] al. Slauonia.
 v. 17. Erp.] al. Erponem.
 v. 26. magisterio] al. ministerio.
 P. 43. v. 7. patribus] al. paribus.
 v. 8. curia] al. palatio.
 v. 12. prefectura] al. prefectorū.
 v. 15. charus] al. clarus.
 v. 25. nomen] al. cognomentum.
 P. 44. v. 1. magnum Ecclesie sue lucrum parauit] al. ingens lucrum de peregrinatione sua Bremenfi Ecclesie parauit &c. in Editione Vellei aliis aliquantulum verbis concepta, sed sententia eadem.
 v. 10. in patriam] al. addunt, sicut audiuimus, & cognouimus, & patres nostri narrauerunt nobis.
 v. 12. Imperatore] al. deest.
 v. eod. depulsum] al. depositum.
 v. 13. mancipari] al. mandari.
 v. 21. III. Non.] al. III. Non.
 v. 26. Magdaburg] al. Magdaburgensis.
 v. 31. Helsinge] al. Basilingun.
 v. 32. Haddo.] al. Habdo.
 P. 45. v. 1. Reingerd] al. Reingerb.
 v. 2. ab Italia] al. addunt, dominus Adaldagus.
 v. 4. Feliciani] al. Feliciana.
 v. 12. Libentius] al. Libentius Pontifex.
 v. 14. Magdeburg] al. Medenburg.
 v. 21. xxxv.] al. xxxi.
 v. 24. Mersburg] al. Mersiburg, Tyscia.
 v. 26. Hauelberg] al. Heuelberg.
 v. 29. Awardam] al. Curaccum vel Eduardum.
 v. 34. parochia] al. diocesi.
 P. 46. v. 1. Egdore] al. Egdore.
 v. 3. Thiatmar] al. Thiedmarsti.
 v. eod. Mildinthorp] al. mater in Melindorp.
 v. 4. Holzati] al. Olceta.
 v. 5. Sturia] al. Stiriba.
 v. eod. Scanenfeld] al. Scanenfeld.
 v. 21. Deluünder] al. Delwuder vel Delünder al. Delvudam vel Delüdam.
 v. 22. Horchembeke] al. Houehembici.
 v. eod. Heilingspring] al. Hilimpring.
 v. 23. Ludwinestein] al. Zinduinften.
 v. eod. Husinc] al. Hyrzing.
 v. 24. Hörbistenon] al. Harbistenon.
 v. 25. Bulilüncken] al. Bulilünchin.
 v. eod. Crimofon] al. Crimofon.
 v. 27. Burgwido] al. Byurguido.
 P. 47. v. 27. Beguariam] al. Benguariam.
 v. 29. Waigri] al. Vagri.
 v. 30. Obodriti, qui altero nomine Reregi vocantur] al. Obodriti, qui numero Koregi vocantur.
 v. 33. Chizini] al. Chizini.
 v. 34. Retharis] al. Reteris.
 v. 35. Dimine] al. Dymin.
 P. 48. v. 2. Halolam] al. Halalam al. Haloam.
 v. eod. Liubuzzi] al. Leubuzi.
 v. 7. portas] al. partes.
 v. 17. Iulinum] al. Iunne.
 Y 2 v. 24. Chri-

v. 24. Christianitatis titulum] al. Christianitatis cultum vel titulum.

v. 33. Tertius vero motu furibundo perpetuis sauit tempestatibus] al. subalbida motu furibundo perpetuis sauit tempestatibus.

v. 35. Deminem] al. Diminem.

P. 49. v. 3. Iulinum] al. Iumno civitatem.

v. 4. Slaswīg] al. Slaswig.

v. 6. Ostragard] al. Ostragord.

v. 9. Merakorū] al. Maracorum.

v. 13. Iuminem] al. Iumnem.

v. 15. Sorabis] al. Scarabis.

P. 50. v. 16. Nordwegia Hacquin.] al. Noruagia Hacon.

v. 19. Hacquin] al. Hacon.

v. 21. Normannos] al. Nordmannos.

v. 25. Nordwegiam] al. Nordmanniam.

v. 26. Gundredi.] al. Gudredi.

P. 51. v. 4. Inhored] al. Hored.

v. 5. Reimbrand] al. Ragimbrond.

v. eod. Folcbrecht] al. Adelbrecht al. Adelbricti.

v. 16. Edwardum] al. Eguardum vel Euuargum.

P. 52. v. 1. Suein] al. Suen.

v. 9. Iulinum] al. Iumno.

P. 53. v. 4. LIII.] al. LIII.

v. 13. crederetur] in editione Velleiana deinde hæc ponuntur. Dicunt aliqui vice Domini Ottonem licet auunculo gloriatus sit Pōtifice Adalago, cessisse tamen huius electioni Libentium. In quo nihil reprehensibile vel inimicus possit obiciere. Dicunt enim tanta &c.

v. 25. Slauania] al. Slauia.

P. 54. v. 18. Hathule] al. Hadule.

P. 55. v. 7. Liesmonam] al. Liffemonam.

v. 14. Heriward] al. Heriuad.

v. 21. Buccensem] al. Buggesem.

v. 26. Alwardus] al. Adalwardus.

v. 33. Hacquini] al. Haconis.

v. 36. Eggari] al. Egdaris.

Pag. 56. v. 29. Slaswīg] al. Hedeby, quæ Slaswich dicitur.

v. 31. Fime] al. Fionia.

v. eod. Sconia] al. Scane.

P. 57. v. 11. Thruconis] al. Thruconson.

v. 14. Thore] al. Thorem.

v. 26. Sueonum] al. Suedorum.

P. 58. v. 4. Ingard] al. Ingrod.

v. 6. Sueones] al. Suecos.

v. 16. Thrucci.] al. Thrucci.

v. 21. Sconiam] al. Scaniam.

v. 23. Halsingburg] al. Helsingburg.

v. 31. pronosticis] al. prognosticis.

v. 35. perit] in editione Velleiana hæc additur. Quo interfecto, Suen duo regna possedit. Ipse igitur mox destructo ritu Idolatria, Christianitatem in Norwegia per edictum suscipi iussit. Tunc etiam Gotebaldum quendam ab Anglia venientem, Episcopum in Scania posuit doctorem, qui aliquando in Suedia, sepe dicitur Euangelizasse: etiam in Noruagia.

P. 59. v. 32. III. Non. Iunij] al. defuncti.

v. 34. Slauorum] al. Nordalbingorum.

P. 60. v. 33. Ramsola] al. Ramsolan. Ludgerus] al. Liudgerus.

Pag. 61. v. 2. Walthardus] al. Valhardus.

v. 26. curtera Bodegum] al. correm Botegum.

v. 36. Bremensem] al. Bremensis oppidi.

P. 62. v. 23. Scalchinburg] al. Scalchiburg.

P. 63. v. 30. Apologū] al. Apologiam.

vers. 35. filium suum] al. filium suum Knut.

P. 64. v. 4. Ethilredū] al. Edilrodum.

v. 5. filius] al. qui & filius Sueonis. Lambrikt nomen habuit.

v. 18. Lundouam] al. Lundoniam.

v. 29. Wolff.] al. Vlff.

v. 36. Bern] al. Biorn.

P. 65. v. 1. Guduin] al. Gudwind.

v. eod. Tostin] al. Toste.

v. 2. Haroldam] al. Haraldum.

v. 8. Sconiam] al. Scaniam.

v. 9. Reimberum] al. Reginerum.

v. eod. Fime] al. Fionia.

v. 11. Elnado] al. Elroldo.

v. 28. Polanos] al. Polonos.

P. 66. v. 20. Grimkil] al. Grimchil.

v. 30. Vhsola] al. Opsola.

P. 67. v. 2. Gothia] al. Guthia.

v. 4. Scarane] al. Scarana.

v. 26. Sedericum] al. Sydericum.

v. 35. Dania] al. Anglia.

P. 68. v. 3. Itaque ab Olaph, &c.] in editione Velleiana hæc ita habentur: Olaph auxilio habuit Regem Ruzlorum & Sueonum, cuius filiam habuit, & de populo. &c.

v. 22. Regnavit autē annis XII] al. defuncti.

v. 24. Sueonum] al. Nordmannorum.

v. 31. Torstan] al. Torstans.

Pag. 69. v. 16. XI X.] al. X V I I I.

v. 33. Meinherum] al. Meinheriū.

v. eod. Thurgoto] al. Thrugoto.

v. 35. Thurgot] al. Thrugotus.

P. 71. v. 17. anna Domini M. XXXII.] al. M. XXXIII.

v. 19. cambuccam] al. cāburcam.

v. 28. Macco] al. Marchio.

Pag. 72. v. 4. Reimwardi] al. Reginwardi.

v. 11. Hildenrothe] al. Hildinrodo.

P. 73. v. 32. pratorium] al. domum pratoriam ducis.

P. 74. v. 12. Wal] al. Val.

v. 21. Wolff.] al. Vlff.

P. 75. v. 2. Hatheloe] al. Hadeloe.

P. 76. v. 8. Gunhild] al. Gunild.

v. 9. Timmo] al. Timme.

v. 12. cognati] al. leuiri.

v. 26. Heidibam] al. Heidebu, al. Heidebium.

P. 78. v. 9. Scirmbeke] al. vel Stade, vt alij affirmant.

v. 12. Buccensem] al. Hucensem.

v. 17. Wisura] al. Wisule.

P. 80. v. 9. calumniam] al. calamitatem.

v. 32. decorem illius] al. decorem presulis illius.

Pag. 81. v. 3. illo fuimus] al. eo viximus, quotidianamque viri &c.

v. 13. dixisse] al. deest.

v. 17. textu] al. contextu.

v. 33. Refectorium] al. refectoriū.

v. 34. ex lapide facere] al. deest facere.

P. 82. v. 8. in honorem] al. amorem.

v. 10. extracta fuisse] al. deest fuisse.

v. 21. iurisdictionem aut potestatem] al. quampiam districtum seu potestatem.

v. 32. *inquit* atque in animo] al. *parare* atque ea modo cum animo &c.
v. 33. *neq; sub; nec Eccl[esi]a*] al. *aut suis*, aut ipsi Episcopatu.
P. 83. v. 2. *tanti[que] vbiq[ue] &c.*] al. *tanti[que]* v[er]o expeditiones &c.
v. 4. *eius constantiam]* al. *eius viri const.*
v. 6. *Slauoniam]* al. *Slauoniam.*
v. 7. *& Flandriam]* al. *& Franciam cum Cesare Pontifex egit.*
v. 11. *vel Vngaria]* al. *Vngaria.*
v. 18. *Gratiano]* al. *Germano.*
v. 19. *Adalbertus Archiepiscopus]* al. *Adalbertus Pontifex.*
v. 18. *inde Lismonam]* al. *quem ante Godafridus habuit. Caesar inde Lismonam veniens, mox, v. hinc per insulas, &c.*
v. 29. *circumuentus est, sed]* al. *deest est, & scilicet.*
P. 84. v. 9. *magnum dignumque]* al. *magnum vel se dignum.*
v. 18. *Has duas construxit]* al. *Ipsa Archiepiscopus has duas construxit.*
v. 20. *Lismona]* al. *Lismona.*
v. 22. *Stathe]* al. *Stade.*
P. 85. v. 12. *Suen]* al. *Suen]* & sic semper.
v. 15. *Magnus ergo]* al. *Qui denno*
v. 28. *Archiepiscopus]* al. *nostrer*
Archiepiscopus
v. 34. *Salamoni]* al. *Salamoni fecit.*
P. 86. v. 1. *ful]* al. *deest.*
v. 2. *in terra]* al. *deest.*
v. 11. *Arhusen]* al. *Arhusen.*
v. 12. *Et erit]* al. *deest.*
v. 19. *Bern]* al. *Bern.*
Osb[er]n] al. *alterum Esbern.*

v. 25. *Gamul]* al. *deest.*
v. 36. *Emundum]* al. *Gamulan.*
P. 87. v. 17. *Stemkil]* al. *Stenkeil.*
v. 18. *Gude]* al. *Gundil vel Giuthe.*
v. 35. *Et Scritesingor]* al. *deest.*
P. 88. v. 2. *nepos eius]* al. *deest.*
v. 5. *fratres]* al. *fratres nostri.*
v. 6. *Adalbertus Archiepiscopus]* al. *Domini Arch.*
v. 17. *exercit]* al. *consecit.*
v. 19. *Thronempnis]* al. *Thronemus.*
P. 89. v. 3. *iure consecrati]* al. *iuste ordinare.*
P. 90. v. 17. *dispositis]* al. *disponitur.*
v. 10. *altori perpetua &c.]* al. *utroque perpetua iuraret amicitiam.*
vers. 13. *aucta incrementis]* In Velleiana editione hac adduntur: *Haraldus Rex ab illo die direxit Episcopos suos in Galliam, multos etiam venientes ab Anglia suscepit. Quorum vnus fuit Asgoth. Quem redeuntem ab vrbe Apostolorum comprehendit, iussit Archiepiscopus, acceptoq; fidelitatis sacramento dimisit abire donatum.*
v. 34. *ad Penim fluitum]* al. *v[er]o ad Penim fluitum, quem v[er]o nostra privilegia Ecclesia v[er]o possident Penim v[er]o v[er]o*
v. 34. *ad Penim fluitum]* al. *mediastinas.*
v. 7. *ad Dominum]* al. *deest.*
v. 11. *Liubice]* al. *Lybichi.*
[v. 13. *Obaditorum]* al. *Obotritorum.*
v. 19. *Et Oxonem]* al. *Oxonem.*
P. 92. v. 8. *citra Panim]* al. *Penim.*
& sic infra.
v. 16. *Prim-*

v. 16. *Principum]* al. *regum.*
v. 20. *xv. millia talēta]* al. *deest.*
millia.
P. 93. v. 15. *minimorum]* al. *inimicorum.*
v. 20. *ita iocundus]* al. *deest.*
v. 24. *Islani]* al. *extremi.*
v. 26. *Waf]* al. *deest.*
v. 30. *Suigiam]* al. *Tunc pontifex in Suediam & Noruagiam.*
v. 36. *gentium]* al. *deest.*
P. 94. v. 3. *logiturnia]* al. *diuturniore.*
v. 6. *Toparchiam]* al. *Parochiam.*
v. 18. *Sullenberg]* al. *Solenberg.*
v. 21. *excidi nudarique]* al. *excidi nudarique.*
P. 95. v. 3. *ex his]* al. *ex illis nostro.*
P. 96. v. 3. *Ekberti]* al. *Ekbrecti.*
v. 11. *cuipiam praestare]* al. *iuricupiam.*
v. 12. *Maguntium]* al. *Maguntium.*
v. 14. *Maguntino]* al. *Maguntinensi.*
v. 24. *memorabilis Alebrandus]* al. *decessor eius.*
v. 28. *anno Domini M. LII.]* al. *M. XLIX.*
annus] al. *deest.*
P. 97. v. 14. *Francorum Rex]* al. *deest.*
v. 22. *elatum]* al. *elevatum.*
v. 26. *quoniam]* al. *qua.*
v. 33. *Archiepiscopatui]* al. *Patriarcatus.*
P. 98. v. 1. *Helinganstet]* al. *Helinganstet.*
v. 2. *Michilnburg]* al. *Michilnburg.*
Stathe] al. *Stade.*
v. 8. *a seculo]* al. *deest.*

v. 3. *induit]* al. *indidit.*
v. 6. *medius]* al. *mediocritas.*
P. 99. v. 8. *Wezulo]* al. *germanus*
Archiepiscopi
v. 4. *potestati]* al. *maiestati.*
P. 100. v. 1. *non sapienter]* al. *Et id genus alius, scilicet non sapienter.*
v. 3. *Domus]* al. *Dominus.*
v. 16. *Duces]* al. *Ducis.*
v. 31. *mirum]* al. *mirum.*
P. 101. v. 16. *necessarios]* al. *necessarios esse.*
v. 17. *sure]* al. *deest.*
v. 31. *Patriarcham]* al. *Parochiam.*
v. 5. *per illum]* al. *per illum v[er]o*
P. 102. v. 2. *trahens]* al. *tractans.*
v. 13. *magnopere procuraret]* al. *magnopere curavit.*
P. 103. v. 27. *Archiepiscopus]* al. *Archiepiscopus noster.*
P. 104. v. 17. *neue ladant etiam]* al. *deest.*
v. 32. *necauit]* al. *cecavit.*
P. 105. v. 14. *Archiepiscopus]* al. *Archiepiscopus.*
v. 11. *Vngria]* al. *Vngaria.*
v. 13. *quod dare noluit]* al. *cum id dare nollet Archiepiscopus.*
v. 20. *diuersis construxerat locis]* al. *diuersa construxerat regione.*
P. 106. v. 7. *coris]* al. *coris.*
v. 10. *noeuem]* al. *vndecim.*
v. 13. *Walde]* al. *deest Walde.*
v. 25. *Vinalgoe]* al. *Findgoe.*
v. 26. *Ekbertus]* al. *Ekbrectus.*
& sic infra.
v. 30. *Vdonis]* al. *Vtonis, & sic infra.*
P. 107. *multos]* al. *deest.*
v. 3. *Emif-*

v. 3. *Emisgoc*] al. hæc addunt.
*Quem dum viri Ecclesia no-
 stre defendunt, à comite Ber-
 nardo Gotescalcus occisus est.*
 P. 108. *Episcopio*] al. *Episcopatu.*
 v. 19. *sedis*] al. *præter sedem.*
 v. 20. *inimicorum*] al. *amicorum.*
 P. 109. v. 11. *Clerici*] al. *Cleri.*
 v. 12. *omnes*] al. *omnia.*
 v. 17. *Archiepiscopus*] al. *Episco-
 pus.*
 v. 32. *Raziburg*] al. *Rinsburg.*
 P. 111. v. 7. *Post regu*] al. *Post regu
 Anglorum.*
 v. 10. *Tosti*] al. *Toste.*
 v. 12. *Haroldus*] al. *Haraldus.*
vers. 18. cum eo] al. *post eum ex
 Anglia.*
 v. 25. *Suetia*] al. *Suetia.*
Stinkel] al. *Steinkel.*
 v. 32. *Scania*] al. *Scania.*
 P. 112. v. 17. *Henricus*] al. *Henricus.*
 v. 20. *Alfardus*] al. *Alfuardus.*
 P. 113. v. 18. *didicimus*] al. *dicemus.*
 P. 115. v. 6. *Suidger*] al. *Suidger.*
 v. 10. *aufugit iram*] al. *aufugit
 propter iram.*
vers. 18. Adalberti] al. *Domini
 Adalberti.*
 P. 116. v. 8. *Romani*] al. *deest.*
 v. 36. *Pontifici*] al. *Episcopo.*
 P. 117. v. 7. *Groningin*] al. *Gronin-
 gen.*
 v. 8. *Rosuedon*] al. *Rosuedon.*
 v. 15. *Luneburg*] al. *Hamburg.*
 v. 16. *laudata*] al. *parata.*
 v. 17. *prima*] al. *deest.*
 v. 19. *Archiepiscopi*] al. *Præsulis.*
 v. 25. *lecto*] al. *lectica.*
 P. 118. v. 3. *meritorum*] al. *morum.*
 P. 119. v. 3. *vir*] al. *deest.*
 P. 120. v. 5. *pedum suorum*] al. hæc
 addant. *Hancque debilitatem
 corporis magnam deinde sa-
 nitatem vel rerum prosperi-
 tatem secururam. Familiaris-
 simus omnium erat Nothe-
 baldus, qui multa Pontifici
 sæpe vera prædicens, vno &
 nouissimo decepit verbo cre-
 dentem.*
 v. 21. *phlebotomis*] al. *phleptomis*
 Pag. 122. v. 8. *male potentium*] al.
deest male.
 v. 10. *disponendis*] al. *disponens.*
 Pag. 123. v. 18. *sciret imminere*] al.
sciret imminentem.
 v. 22. *detraxisse*] al. *distraxisse.*
 v. 35. *præfederunt*] al. *qui eum
 præcefferunt.*
 P. 124. v. 17. *Predecessores*] al. *suc-
 cessores.*
 v. 21. *corte*] al. *deest.*
 v. 32. *die*] al. *festo.*
 P. 125. v. 4. *in poculis*] al. *populis.*
 v. 14. *à terra*] al. *deest.*
 v. 14. *obire*] al. *abire.*
 v. 25. *pro veritate*] al. *qui pro ve-
 ritate vel decollari malle.*
 P. 126. v. 1. *qua*] al. *qua.*
 v. 17. *Vnni*] al. *Vnnonem.*
 v. 23. *partem*] al. *patriam.*
 v. 26. *exhortatu*] al. *dehortatu.*
 v. 33. *Metropolitanus*] al. *Metro-
 politanus noster.*
 v. 36. *nationum*] al. *deest.*
 P. 127. v. 7. *ita hospitalis*] al. *ita ho-
 spitalis erga omnes homines.*
 v. 9. *petereur*] al. *cateruatim
 petereur.*
 v. 10. *Islani, Gronlandi*] al. *Islan-
 di, Gronlandi.*
 v. 25. *Pontificis*] al. *Pape.*
 Pag. 128. v. 1. *A Hamburgensis*] al. *deest*

al. *deest* rō A.
 v. 2. *vicarius*] al. *vicarius noster.*
 v. 3. *Ekbertus*] al. *Edbertus.*
 v. 14. *Ecclesia*] al. *deest.*
 v. 16. *Slefwig*] al. *Slaswig.*
 v. 22. *Scariensem*] al. *Scarensen.*
 v. 29. *Ratolfum*] al. *Rotulfum.*
 v. 31. *Wibergon*] al. *Viburg.*
Albricum] al. *Albrittum.*
 v. 32. *Eilbertum*] al. *insulam,
 Eilbertum in Fionem insulam
 & Falstriam Wilelmum &c.*
 v. 35. *Simonem*] al. *Simeonem.*
 P. 129. v. 12. *comimonebat*] al. *com-
 mendabat.*
 v. 13. *septem aut quinque*] al.
quatuor aut quinque.
 v. 15. *mæstior*] al. *molestior.*
 v. 17. *Tanguardus*] al. *Tanguard
 de Brandenburg.*
 v. 20. *Bono*] al. *Bonno.*
 v. 27. *suffraganei*] al. *suffraga-
 nei comperimus eum, eo quod.*
 P. 130. v. 13. *in illum*] al. *Dominus
 Apostolicus in illum &c.*
 P. 154. v. 36. *maner*] al. *tibi maneat.*
 P. 155. v. 8. *annis*] al. *aufs.*
 v. 33. *soluis*] al. *solus.*
 P. 156. v. 10. *hæc clausa*] al. *sed
 illa.*

FINIS.

Z INDEX

INDEX

RERVM MEMORABILIVM.

A BELLINVS	74	Agapeto potestas ordinandi Episcopos in Dania 41. studium eius in conuersione gentium 42. proficiscitur in Italiam 43. reuocatur 44. duxit secum ex Italia Benedictum Papam 44. extruit cœnobium 44. fecit congregationem in Friesia 44. reliquias sanctorum, quas Italia deportauit 45. Xenodochium Brementense reditibus auget 45. tribus Ottonibus Imperatoribus gratissimus fuit 49. Episcopi ab ipso in Dania & alibi ordinati 51. moritur	53
Abyssi vorago	152	Adalgarius Rimberti hæres	17
Acilius	128	Adalgarius Episcopus 31. afficitur iniuriis ab Hermanno Archiepiscopo Coloniensi 33. suscepit Hogerim in adiutorium, & alij à Papa Sergio cœcedantur, ibid. moritur 34	34
Adalbertus Magdeburgensis Archiepiscopus 45. moritur	50	Adalwardus Episcopus Sueoniæ 87	87
Adalbertus Subdiaconus Hermanni Archiepiscopi Bremensis	71	Adalwardus Episcopus Ferdensis 39	39
Adalbertus & Anno Archiepiscopi consules declarantur	98	Adalwardus Episcopus Gothorum 142	142
Adalbertus Archiepiscopus 79. eius laudes 79. in legatione sua obeunda strenuus, & gloriæ vanæ cupidus fuit 79. 127. studium eius in Ecclesiâ 81. Ecclesiæ ædificatio 81. 82. Ecclesiâ liberat à iurisdictione ducis & comitis 82. odium eius aduersus Bernardum ducem 82. à Cæsare omnibus consilijs adhibitus 83. expeditio eius cum Cæsare in Italiam 83. Præposituræ ab eo factæ 84. legationes eius 85. legatos in Sueoniam mittit 86. 87. eius cura pro Ecclesiâ 93. maximam sape pecuniam disperit in famibus personis, hypocritis, histrionibus 99 100. eius immoderata ira 101. eius profusio in muneribus 101. adulatores, parasitos, somniores &c. dilexit 101. auguria obseruauit 102. totum diem somno indulgit, noctu alea lusit 102. fabulis delectatus est 102. Pantomimos auersatus est 102. medici cum illo regnabant 102. magnates carpebat 102. pro mundi gloria multa pessime fecit 103. eius superbū dictum 123. monachus fieri desiderauit 125. potentiam in exteris nationes protendit 126. ubi nam Episcopus direxerit 127. eius epistola ad Episcopos Daniæ 127. ad W. Roschildensem Episcopum 128. eius mortis prognostica 118. eius mors quâdo 121. 122. corpus eius Goslarium deportatum	122	Adelrad Britannia rex 55. 56. moritur	64
Adaldagus Archiepiscopus 39. eius beneficia in Hammaburgensem Ecclesiâ 46. conceditur ei à Papa		Adolius & Wigderus disceptant	33
		Agnetæ regina	106
		Alaburg	148
		Alani	139
		Albericus	128
		Albis fluuius	140
		Aldenburg	47. 59. 98
		Alebrandus Papa	124
		Alexander Papa 122. litteræ eius ad Haroldum	89
		Alfardus	112
		Alstria riuus	94
		Amazones 87. 139. vnde imprægnantur	139
		Ambergon	106
		Amundus regno pellitur	20
		Anatrog Winulorum princeps	70
		Anglia in ditioe Danorum 29. 50. separatur se à Danis 86. Danis subiecta est	111
		Ansgarij gesta vnde incipiunt 16. cum Audeberto ad prædicandum in Da-	

RERVM MEMORABILIVM.

in Daniam proficiscitur 17. in Sueonia benigne à Rege Biorn suscipitur, ibid. Episcopus primus Hamburgensis 18. martyrum aliquot corpora trans Albiam deportat 19. legatione sua strenue apud Hamburg fungitur 20. visitat eam 21. mittit prædicatores in Daniam 22. ab Episcopo Bremensi depellitur 22. Episcopatus Bremensis ei confertur ibid. Horicum regem Danorum conuertit, ibid. nauigat in Sueoniâ 23. Fresos pro labore Domini diei castigat 24. congregationū suarum maximam curam egit 25. hospitalia multis locis constituit, ibid. moritur	26	Benno Saxonum dux moritur	60
Anstuerus monachus lapidatur	109	Bernardus Slauorum dux 60. Winulos opprimit 62. Ecclesiæ Bremensi multa bona confert 71. infensissimus Adalberto 103. in Friesiam proficiscitur 103. eius visio 104. obiit	104
Anthropophagi	139	Bernarij duo Episcopi, alter Mindensis, alter Osnaburgensis	33
Anulo & Sigafred de regno Danorum contendunt	16	Bernarij Ferdensis Episcopi contentio de Ramsolâ finita	60
Anund filius regis Suein veneno perit	87	Bezelinus cognomento Alebrandus, Archiepiscopus Bremensis 72. laudes eius recensentur, ibid. connubio clericorum consentit, ibid. liberalitas eius 33. claustrum ædificat 73. murum extruit ibid. Hammaburg ædificat, ibid. Principes Slauorum ei militant 74. adiutores Episcopi ibid. moritur	78
Arhusen	137. 128	Biorn Rex suscepit Ansgarium	17
Arnulfus 29. à vermibus consumtus moritur	37	Birca oppidum Gothorum	37. 136
Aristo ab Hierosolymis	91	Biso Episcopus Padarburnensis	33
Ascomanni 132. piratæ 75. Saxoniam appellunt 54. obruncantur	55	Blascona ciuitas	149
Asgorus	129. 148	Bonifacius Itolorum dux	97
Aula regia fugienda	112	Bonifacius primum Winifridus dictus	10
Auoco Episcopus	133	Bono Corbeiensis Abbas 29. Hierosolymam proficiscitur	129
Auspicia Saxones obseruant	8	Brema Colonia suffraganea 23. 33. muro munita 55. Bremensis & Hammaburgensis Episcopatus copulatur	23. 24
Autor huius libri, opus suum Licmaro dedicauit 1. scripsit omnium primus de Episcopis Hammaburgensibus 2. ex quibus historiam suam excerpterit 3. Bremensis Ecclesiæ matriculatus 82. Bremâ venit, 112		Bremensis Ecclesiæ priuilegia renouantur 33. Brema miraculum magnum contigit 35. nouis exactiõibus aggrauatur 100. Bremensis Ecclesiâ spoliatur	107
		Bremensis Episcopatus in tres partes diuiditur	109
		Brema afflictio magna	115
		Bremõn	12
		Bromstede	124
		Brun dux occiditur	28
		Bruno Archiepiscopus Coloniensis contra Bremam veterem instituit querelam	42
		Burchardus Haluerstadenensis Episcopus.	99
		Burguido fecit duellum contra campionem Slauorum	46

C.			
C AROLVS extruam Hamma-		Dani mulieres, si constupratae fuerint,	
burgi Ecclesiam Heridago		vendunt 133. nihil vile in legibus	
committit 15. aduersus Danos bel-		habent. <i>ibid.</i>	
lum suscipit 15		Decius comes Palatinus interficitur	
Carolus Luthewici filius 29		113	
Castum Hammaburg demolitur 110		Deluunder silua 46	
Castellum intra Albiam & Alstram		Deluunda flumen 46	
extruitur 94		De Saxonum antiquitate meminit	
Chine 49		Orosius & Gregorius 6	
Chizzini 47.90.92		Dij Saxonum 8	
Christianus 128		Dimine ciuitas 4.7	
Christianitas in Dania turbata 51		Dispargum 96	
Cincium praedium 96		Domus S. Petri Bremæ conflagrat 27	
Circipani 47. 90. 92. pacem consti-		Doxani 48	
tuunt 29		Dufborg 117	
Claufula epistolæ S. Ansgarij 26		E.	
Colloquium Cæsaris & regis Daniæ		80 Remensis 16. datus est Ansga-	
117		rio in adiutorium 18. à Pa-	
Colonia incensa 28. Coloniensis Ec-		pa Gregorio deponitur 21	
clesia omnium maxima 99		Ecclesia Hāmaburgensis extenuata 1	
Colse stagnum 46		Ecclesie in Slauania erectæ 52	
Coniugia sacerdotum damnata 96		Ekbertus Episcopus 106	
Cono Episcopus 99		Eduardus filius Arad regis Anglorum	
Congregationes S. Ansgarij 25		64	
Conradus Francorum dux rex eligi-		Eduardus filius Hardeknut, Rex An-	
tur 34		glorum 75. tributū Suec. offert 85	
Conradus imperator 65. domat Pola-		Egdora flumen 46.91.130	
nos <i>ibid.</i> cum Anglis pacem facit		Egino 134	
<i>ibid.</i> filiam regis Knut, Henrico fi-		Ehnob rex Daniæ 33	
lio suo accepit uxorem 70. Winu-		Einhardus vir doctissimus 5.7	
los domuit 70. moritur 74		Eithardus 44	
Conto præfigere in titulum victoriae		Eizo in Aldenburg ordinatur 92	
occisorū capita pagani solebant 110		Electrides insula 149	
Corbeia 16.96. Hammaburgensis Ec-		Elnoldus Anglorū Archiepiscopus 65	
clesiæ præceptis traditur 106		Emisa fluuius, eiusque ortus 6	
Cruces Bremæ lachrymas fuderūt 120		Emisgoe comitatus 107	
Curland 137. eadem Chori dicta 137.		Emma 60. moritur 77	
Ecclesia ibi ædificata 137		Emund Sueoniæ rex 50	
Cyclopes 143		Emund filius Olaph 67	
Cynocephali. 139.149		Emund frater Iacobi regis Sueonum	
D.		in regno succedit 86. moritur 88	
D ACAR 6		Engelardus Episcopus 96	
Daganus Magdeburgensis Epi-		Episcopi ab Adaldago in Dania ordi-	
scopus 61		nati 41	
Dalbogensis Episcopus 128		Etp diaconus Adaldagi, sit Episcopus	
Dania tota in insulas dispersita 130.		Ferdensis 42	
de eius situ & natura 130. & sequen-		Esico 61.63	
tibus. Dania cismarina in tres Epi-		Estred 58	
scopatus diuiditur 41. Danorum		Ethilredus Angliæ rex expellitur 64	
Reges Horig, Ordiuig, Gotafriid,		Estland insula 137. Dracones ibi ado-	
Roduli, & Inguar 27		rantur 137	
		Euerardus Episcopus 96	
		Exem-	

	RERVM MEMORABILIVM.
Exemplar litterarum Caroli, quibus	Gothi 6.136. orientales & occidenta-
Saxoniam in octo Episcopatus di-	les 141. eorum Episcopi 142
uisit 12	Gotheba fluuius 140
Eylbertus Episcopus. 96	Grinkeil Episcopus 148
	Gronland 135
	Gronlandi 127. prædicatores ab Adal-

F.	
F ALSTRE 137	berto perunt 93
Faria 128.132	Groninger 96.117
Ferda 98	Gude regina 87
Fiane 128. 132. ei adiacentes insulae	Guduia 65
137	Gudurim Nordmannorū princeps 24
Finwedi 142	Guido musicus 71
Finelgoë comitatus 106	Gula & mulierum appetitus Danis
Fluuij Saxoniae nobilissimi 5	naturale vitium 93
Folcquardus 61	Gurd rex Daniæ 33
Formosus Papa moritur 33	Gwrm Danorum rex Ecclesiam per-
Fofetifland 132	sequitur 36. ab Henrico rege vin-
Fratres Luthewici Imp. inter se de	citur. 37
Imperio contendunt 21. à Sergio	
Papa componuntur <i>ibid.</i>	
Fresia depopulata 28. in ditione Da-	
norum 29	
Fresones rebelles 104	
Fricco Deus 134.143	
Fridericus comes Palatinus. 119	

H.	
H ACQVIN Nordwegiæ princeps	
50. primus regnum arripuit	
<i>ibid.</i> moritur, <i>ibid.</i>	
Haddo 44	
Hadugatus dux legatorum Theodo-	
rici ad Saxones 7	
Haiti 135	
Halagaland insula 151	
Haldan & Sigafriid Danorum reges	
27. gladiū Luthewico Cæsari mit-	
tunt, & pacem firmam per arma iu-	
rant 27	
Haliola fluuius 48	
Halsinburg 58.133	
Halsingaland 142	
Hammaburg Saxonum nobilissima	
ciuitas 5. in solitudinem redacta 46	
Hammaburg metropolis Trās-Albia-	
norum constituitur 18. 46. Ham-	
maburgensis parochia demolitur,	
35. Hammaburgensis cathedra sus-	
fraganeos accipit 40. Hammaburg	
fæcundissima gentium mater 93. in	
Stormaria sita 94. Hammaburgen-	
sis & Bremensis Episcopatus copu-	
latur 23.24	
Hardeknut filius Knut 74. moritur 75	
Haroldus 16. baptizatur cum coniu-	
ge & magna Danorum multitudine	
17. Luthewicus Imp. trans Al-	
biam beneficium ei dat <i>ibid.</i>	

G.	
G ALLVS 10	
Ganund longitudinem maris	
Baltici perferatur 135	
Gaubertus 18. in Sueoniam missus	
19	
Gerbrand Episcopus 133	
Germaniæ prisca incolæ, propter ino-	
piam soli natalis, alias quærunt re-	
giones 6	
Gerzleff Ruzziæ rex 58	
Gesta in Norwegia tempore Adal-	
berti 88	
Gissemarus 17	
Gisilarius Episcopus Magdaburgen-	
sis 50	
Glindefmor 55	
Gneus Winilorum princeps 70	
Gniph Sueonum Satrapa 111	
Goslaria fundatur 95	
Gotafriidus dux 97.106	
Gotafriid Danorum rex 16	
Gorescalcus 76. Slaños perdomuit 90.	
eius pietas erga Ecclesiam Ham-	
maburg 90. sermones ad popu-	
lum 91. à Paganis interficitur 109	

I N D E X

Haroldus ab Ottone victus, cum coniuge Gunhild, ad fidem Christianam conuertitur & baptizatur 41. in fide persistit, & Nordmannos Anglosque sibi subiicit 50. bellum ei indicitur 52. moritur ibid.	tuit 72. moritur ibid.
Haroldus filius Knur 74	Hermannus vicarius Imperat. Ottonis 42. de eius progenie 43
Haroldus frater regis Olaph, Suein regio pellit 85. 86. gesta per eum in Norwegia 88. eius crudelitas 88. legatos pontificis contemnit 89	Hermannus Saxonu Dux moritur 50
Hartildus Rex Norwegiæ 50	Heruli 6
Hartheloa 106	Hessones ac Thuringi Saxonibus confines 10
Heidaba 37	Heueldi 48
Heiligaland 132	Hietebu 131
Heiligo quando regnauerit 32	Hiltinus abbas 139
Heimeraminus 10	Himantopodes 143
Helinganstad 98	Hiring filius Haroldi occiditur 50
Hemming 16	Hirminfridus Thuringorum dux 7
Henricus rex vincit Vngros & alias gentes 36	Histriones infames 99
Henricus filius Gotescalci 110	Hogerus Episcopus 34. moritur 35
Henricus martyrio coronatur 112	Holzati 46
Henricus Cæsar Goslariam fundat 95. se de Græcoru descendisse profapia gloriatur 97. moritur 98	Horicus 17
Henricus Francorum Rex 97	Horicus rex Danorum ab Angario conuertitur 22
Henricus quartus 122	Horicus & Dudurin inter se contentigentes 24
Henricus Imperator moritur 65	Hulmo insula 134. 137
Henricus Conradi Imperatoris filius patri succedit 74. expeditio eius in Italiam 83. Bremæ regio apparatus excipitur, ibid. vocat Thiadmarum ducem in ius, ibid.	Hyperborci. 136
Herici duo de regno Sueoniæ dimicant, amboque interficiuntur 111	
Hericus Sueonum rex Daniam inuadit & obtinet 59. obtinuit duo regna Danorum Sueonumque 56. baptizatus 57. ad paganismum relapsus ibid.	
Heriberrus 128	
Heridago committitur Ecclesiæ Hamaburgensis 15	
Herigarius Bircæ præfectus 17. 20	
Heriward 55	
Hermannus filius Bernardi Ducis 104. contra Bremam exercitū duxit 105	
Hermannus Archiepiscopus 71. cum damno Hammaburg visitauit ibid. adduxit Guidonē Musicam ibid.	
Bremam muro circumdare insti-	

K I L I A N V S

Knur 57. moritur bellum in Angios 64. ducit Immam, vxorem Adelradi	10
--	----

K.

R E R V M M E M O R A B I L I V M.

Adelradi Anglorum regis in coniugium 64. Angliam in ditione sua tenet 65. adducit ex Anglia Episcopos in Daniam ibid. inter hunc & Olaph continuum bellum fuit 65	Bremensem Episcopatum 12. moritur 27
Knur & Olaph fratres, reges Aquilonis 74. secessit in Angliam ibid. filij sui ei succedunt ibid.	Luthewicus deponitur. 34
	M.
	Macco 71
	Magdaburg conditur 45
	Magdaburgensi Episcopatu subiecta est tota Slaunonia 45
	Magnopolis 47. tres congregationes inibi Deo seruientium 91
	Magnus Rex Nordmannorum 75. Daniam obrinet & Norwegiam 76. pellitur à Suein 85
	Magnus Ecclesiam & pastorem eius impugnat 10
	Magnus & Otto se in potestatem regis dant 117
	Maiores domus 130
	Manus S. Iacobi Apostoli 122
	Marcomanni 6
	Mare barbarum 130
	Meinardus 129
	Melinthorp 15. 46
	Monomachi Græcorum imperatoris, ad Imperatorem Henricum munerata 97
	Mercurius Saxonum deus 8
	Mescenreiza flumen 46
	Michilburg 98. 110
	Miraculum magnum Bremæ contigit 35
	Mirri 136
	Missæ Græcorum siue Romanorum more constituitur 94. 95
	Misizza 51
	Mistiuous 70
	Mistiwoi ad paganismum relapsi à Godescalco conuertuntur 90
	Moilant 137
	Morse insula 137
	Mos inter barbaros isto fædere cuiu-um per otidium habere 90
	Mulier cum puero magno imperij detrimento regnum administrat 98
	Munera quæ ad reedificationem Ecclesiæ Hamaburgensis missa fuerunt. 105
	N.
	Naccon 51
	Neprunus triplicis naturæ 48
	Neutri populi 139
	Z 4 Nirhar-

L A L A N D

Lami 136	137
Lanfrancus Philosophus 111	6
Langobardi 6	96. Hamburgensis Ecclesiæ præceptis traditur 106
Lauressa cornobium 96. Hamburgensis Ecclesiæ præceptis traditur 106	Legati ab Adalberto Archiepiscopo in Sueoniam mittuntur, iique patientur repulsam 86. 87
Leo Papa 43. amicus Henrici Cæsaris 96. moritur 98	Leudericus tertius Episcopus Bremensis 19. moritur 22
Leutici alias Wilzi dicuntur 48. 92. 136.	Liafdagus Ripensis miraculis clarus 51
Libentius Archiepiscopus 53. eius virtutes ibi. piratas anathemate damnat 55. plurimos ordinat Episcopos 61. moritur ibid.	Libentius Archiepiscopus 69. eius virtutes recensentur, ibid. Xenodochium diligenter curauit, ibid. legatio eius, & ordinationes Episcoporum ibid. moritur 71
Liberse mare 152	Liemarus commendatur 2
Lingones 47. 90	Lismona 96. 98. in ditionem Ecclesiæ Hamaburgensis venit 106
Liubuzzi 48	Loctuna 108
Ludgerus frater Bennonis Saxonum ducis 60	Ludgerus 11
Ludona ciuitas 132	Luneburg 117
Luthewicus Caroli filius in regno succedit 16. moritur 21	Luthewicus Pius confert Angario

INDEX

Nithardus	20	caluari iussit 104. contra Slauos di-
Nordmanni 6. 139. qui sint 16. tribu-		micans nunquam post patris obi-
to Fresones subiiciunt 20. Colo-		tum victoria potitus est 110
niam obsident, & Hammaburg in-	Osmundus	129
ceudent ibid. Turonos succedunt	Ostragard	49
24. Parisios obsident 24. Galliam	Otto	97
inuadunt 29. ab Arnulfo rege vsque	Otto rex aduersus Danos arma sumit	
ad internecionem deleri 32	40. potestatem in regno Danico	
Nordmannia nunc Norwegia dicta	obtinuit 41. subiicit sibi Slauos	
146. eius descriptio ibid.	ibid. proficiscitur in Italiam 42. co-	
Nordalbingia à Paganis possidetur	ronatur 43. filios Berengarii debel-	
120	lat, ibid. Magdaburg condit 45.	
Norhobaldus 119. 121	moritur 49	
	Otto filius Ottonis Magni patri suc-	
	cedit 49. moritur ibid.	
	Otto tertius 49. moritur 59	
	Ottin sunt. 40	
	P.	
O BOTRITI 47. 90	P ALDONES, id est, lanca vesti-	
Oceanus Britannicus 64	menta 138	
Odanse ciuitas 132	Palmis locus 97	
Oddo 128	Paludes Scythicae vel Meoticae 139	
Oddora flumen 48. origo eius 49	Panis fluuius 136	
Oddar martyrio afficitur 59	Pauperes defraudare alij sacrilegium	
Odinkar ab Adalrado in Sueoniam	vocant, alij homicidium 115	
ordinarius, strenue legatione suam	Pax firma trans Albiam 70	
impleuit 51. 56	Penis fluuius 45. 47. 90	
Odinkar junior 56. 70	Persecutio magna in Saxonia 35	
Odinkar 61. 62	Pippinus Saxonibus & Thuringis	
Odora 136	bellum infert 9. quod filius eius	
Olah Heiligoni successit 32	peregit 9. 10	
Olah Nordmannorum rex 57. regno	Pleichani ad fidem conuertuntur 134	
expulsus venit in Angliam, ibid.	Plisna 96. 117	
ducit vxorem 58. regno post patris	Pluso 110	
Herici obitum potitur, 58. sepultus	Polabingi 47. 90	
in ciuitate Trondemnis 147	Polani 136	
Olah Thrucci filius Suein bellum in-	Pomerani 136	
fert 58. in mare se precipitat ibid.	Poppo legatus ad Hericum Daniae	
vnde dictus sit ibid.	regem 56. facit miracula ibid.	
Olah filius Craccaben 63. à Nord-	Poppo Theologus 64. moritur 69	
mannis princeps eligitur 64	Portenta quae acciderunt ante mor-	
Olah continuum bellum gessit cum	tem Adalberti 120	
Knur 65. maleficos eiicit 66. mittit	Prædicatores in Suigiam vel Norwe-	
legatos ad Vnwanum ibid.	giam mittuntur 93	
Olah Rex Suediae fidelis 66. 74. de-	Pruzi 138. eorum elogio. ibid.	
struit idolum Vbolsa, ibid. pax in-		
ter ipsum & paganos ibid. edificat		
Ecclesiam in Gothia occidentali 67.		
duo eius filij baptizantur ibid.		
de martyrio eius 67		
Olah rex 23		
Olla Vulcani 48		
Orcades 126. 149		
Ordolf filius Bernardi ducis 104. Bre-		
mensem deaustat Episcopatu 104.		
legatos ad se missos verberari & de-		

Q.

QVAE gentes trans Albiam ad Ec-

clesiam Hammaburg perti-

neant 45

Quaestio oritur in regno Francorum

de Episcopatu Bremensi 23

RAB-

RERVM MEMORABILIVM.

R ABODVS Episcopus 28	sum gens quatuor differentiis con-
Raciburg 47. 98	stitit 8. eorum Dij ibid. obseruatio
Ramsola 21. 98	auspicioium & fortium ibid. quo-
Ratibor 76	modo ad religionem Christianam
Ratolfus 128	conuersi 9. Francis tributarij facti
Redigast idolum 48. 110	9. Francis adunati 10
Regia potestas malis formidolosa	Saxonum rebellio 11. Saxonum popu-
130	li tres 46. Saxonum auaritia 92.
Reginbertus 61	turbatores Christianitatis in Sla-
Reginfridus 16	uonia 92
Reginwardus Episcopus 35. moritur	Sealchinburg 62
36	Scarane 64
Reregi 47. 90	Scariensis Ecclesia 128
Rethari 47. 48. 92	Sclau 6. in insulae eis adiacentes 158
Rethre ciuitas 48. metropolis Slauo-	Sconia prouincia 128. 133
rum 110	Scriti 136
Rhuni 48	Scritefni 142
Richardus Nordmannorū Comes 64	Scythici pelagi meminit Einhardus
Rimbertus 20. Diaconus Ansgarij	46. eius pelagi accolae 47
Episcopi eligitur 26. eius vita 26.	Sederich 51
heredem accepit Adalgarium 27.	Seland 128. 133
legationes periculosas suscepit. ibi.	Sembi 138. eorum virtutes ibid.
captiuos redimit 28. miracula eius	Semland 48. 138
29. 30. elemosynae 30. cenobium	Sergius Papa privilegia Ecclesiae Bre-
& xenodochium ab Ansgario Bre-	mensis renouat 33
mae inceptum ipse perfecit 31. mo-	Sewardus 129
ritur ibid.	Sibico Spirensis Episcopus 96
Ring Sueonum Rex 38	Sicambri 6
Ripa ciuitas 131	Sistona 143
Robertus filius Richardi Nordman-	Sigafid & Amilo de regno Danico
norum comitis 64	inter se contendunt 16
Rodolfus 74	Sigafid & Haldan Danorū reges 17
Rosaueldon 117	Sigafidus marchio capitur 54
Ruziae regnum. 136	Sigerich Danorum Rex 34. priuatur
	regno 35
	Sigwardus 148
S ALA & eius origo 5	Simo 128
Salomō in regnum restituitur 105	Simundus Episcopus Halberstaden-
Sampse insula 137	sis 33
Sarmatae 6. 139	Sinticum 117
Saxoniae descriptio 5. eius fluuij no-	Siuardus 129
bilissimi 5. 6. qui primi eam colue-	Sindger seruus Episcopi 115
runt 6. in prouinciam redigitur 12.	Slauiam descriptio 47. in duos de vi-
in octo Episcopatus diuiditur 12.	ginti pagos dispartita est 51
vastatur 28. 54. eius limes trans Al-	Slauiam Archiepiscopatu Magda-
biam 46	burgensibus subiecta. Episcopatus ha-
Saxones primo circa Rhenum habi-	bet quinque 45
tarunt 6. primum Angli dicti sunt	Slaui iugum seruitutis excutiunt 59.
6. eorum pars venit in Britanniam	crudeliter in Christianos grassan-
6. pars in Thuringiam, ibid. Saxo-	tur, ibid. fidem Christianam colue-
nes ab Anglis egressi vbi appule-	runt 90. ad paganismum relabun-
rint 7. Saxonum confines 7. Saxo-	tur 110. eorum virtutes 112
	Sla-

